FRIEDRICH NIETZSCHE

BÖYLE SÖYLEDİ ZERDÜŞT

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN: MUSTAFA TÜZEL

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

FRIEDRICH NIETZSCHE

BÖYLE SÖYLEDİ ZERDÜŞT

–HERKES İÇİN VE HİÇ KİMSE İÇİN BİR KİTAP–

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
MUSTAFA TÜZEL

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ
FRIEDRICH NIETZSCHE
BÖYLE SÖYLEDİ ZERDÜŞT
–HERKES İÇİN VE HİÇ KİMSE İÇİN BİR KİTAP–
özgün adı: ALSO SPRACH ZARATHUSTRA
–EIN BUCH FUR ALLE UND KEINEN–
almanca aslından çeviren: MUSTAFA TÜZEL

editör: ALİ ALKAN İNAL
görsel yönetmen: BİROL BAYRAM
düzelti: NEBİYE ÇAVUŞ
grafik tasarım ve uygulama
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
1. baskı, ağustos 2011, istanbul

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
istiklal caddesi, meşelik sokak no: 2/4 beyoğlu 34433 istanbul
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Genel Yayın: 2323

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

[BİRİNCİ BÖLÜM]

Zerdüşt'ün Önkonuşması

1

Zerdüşt otuz yaşındayken yurdunu ve yurdunun gölünü terk edip dağlara çıktı. Burada başını dinledi ve yalnızlığın tadına vardı ve on yıl boyunca da bundan usanmadı. Ne var ki sonunda dönüştü yüreği – ve bir sabah, tanyeri ağarırken kalktı ve güneşin karşısına geçip şöyle söyledi:

"Ey sen büyük yıldız! Aydınlattıkların olmasaydı, ne olurdu mutluluğun?

On yıl boyunca buraya, mağarama geldin; kendi ışığından da bu yolu aşmaktan da usanırdın ben olmasaydım, kartalım ve yılanım olmasaydı.

Oysa biz her sabah bekledik seni, hafiflettik yükünü ve kutsadık seni bu yüzden.

Bak! Usandım bilgeliğimden, tıpkı fazla bal toplamış arılar gibi; uzanacak eller gerek bana.

Armağan vermek ve paylaştırmak istiyorum, insanlar arasındaki bilgeler budalalıklarından, yoksullar da zenginliklerinden yeniden kıvanç duyuncaya dek.

Bu yüzden inmeliyim derinliklere: tıpkı senin akşamları denizin ardına geçip, yeraltı dünyasını da aydınlatman gibi, ey zenginler zengini yıldız!

Senin gibi, batmalıyım[1] ben de, aralarına inmek istediğim insanların deyişiyle.

Bunun için kutsa beni, çok büyük bir mutluluğa bile kıskanmadan bakabilen, ey dingin göz!

Taşmak isteyen kabı kutsa ki, altın sular aksın ondan ve taşısın senin sevincinin pırıltısını dört bir yana!

Bak! Bu kap tekrar boşalmak istiyor, Zerdüşt tekrar insan olmak istiyor."

– Böyle başladı Zerdüşt'ün batışı.

* * *

2

Zerdüşt yalnız indi dağdan ve hiç kimse çıkmadı karşısına yolda. Ancak, ormana vardığında, kutlu kulübesinden ormanda kök toplamaya çıkmış bir ihtiyar belirdi birden karşısında. İhtiyar şunları söyledi Zerdüşt'e:

"Pek yabancı değil bana bu gezgin: çok yıllar önce geçmişti buradan. Zerdüşt'tü adı; ama değişmiş bu arada.

O zamanlar küllerini taşırdın dağlara: şimdi de ateşini mi taşımak istersin vadilere? Kundakçılara verilen ceza korkutmuyor mu gözünü?

Evet, tanıdım Zerdüşt'ü. Durudur gözleri ve hiçbir tiksinti sinmiş değildir dudaklarının kıvrımına. Dansçı gibi yürümesi de bundandır ya!

Değişmiş Zerdüşt, çocuk olmuş Zerdüşt, uyanmış Zerdüşt: şimdi ne arıyorsun uyuyanların yanında?

Bir denizde yaşar gibi yaşadın yalnızlıkta ve deniz taşıdı seni. Eyvah, şimdi karaya çıkmak istiyorsun, öyle mi? Eyvah, bedenini yeniden kendin sürüklemek istiyorsun, öyle mi?"

Zerdüşt yanıt verdi: "Seviyorum insanları."

"Ben niye çekildim ki ormana ve ıssızlığa?" dedi ermiş, "İnsanları çok sevdiğimden değil mi?

Şimdi tanrıyı seviyorum: sevmiyorum insanları. Tamamlanmamış bir şeydir insan benim gözümde. İnsanları sevmek mahvederdi beni."

Zerdüşt yanıt verdi: "Sevgiden söz eden kim! İnsanlara bir armağan getiriyorum ben."

"Bir şey verme onlara," dedi ermiş, "İyisi mi bir şey al onlardan ve onlarla birlikte yüklen bunu – bu onlara çok iyi gelecektir: eğer ki sana iyi geliyorsa!

Bir şey vermek istiyorsan da, sadakadan fazlasını verme, bırak dilensinler bunu almak için de!”

“Hayır,” diye yanıtladı Zerdüşt. “Ben sadaka vermem. O kadar fakir değilim.”

Ermiş Zerdüşt’e güldü ve şöyle söyledi: “Öyleyse kabul ettirmeye bak hazinelerini! Onlar kuşkuyla bakar münzevilere ve inanmazlar bizim armağan vermek için geldiğimize.

Ayak seslerimiz tuhaf gelir onlara sokaklarında. Ve gece yataklarında, güneşin doğmasından çok önce bir adamın yürüdüğünü duyarlarsa, ‘Bu hırsız da nereye gidiyor?’ diye sorarlar mutlaka.

Gitme insanların yanına, kal ormanda! Hayvanların arasına karış daha iyi! Neden sen de benim gibi olmak istemiyorsun – ayıların arasında bir ayı, kuşların arasında bir kuş?”

“Ermiş ne yapar ormanda?” diye sordu Zerdüşt.

Ermiş yanıtladı: “Şarkılar yapar ve söylerim, şarkılar yaparken de güler, ağlar ve mırıldanırım: böylece tanrıyı överim.

Şarkılar söyleyerek, ağlayarak, gülerek ve mırıldanarak, benim tanrım olan tanrıyı överim. Peki, sen ne armağan getirdin bize?”

Zerdüşt bu sözleri duyunca ermişi selamladı ve şunları söyledi: “Ne verebilirim ki ben size! Ama bırakın da gideyim hemen, hiçbir şeyinizi almadan!” – Böylece ayrıldılar, yaşlı adam ve Zerdüşt tıpkı iki oğlan çocuk gibi gülerek.

Zerdüşt yalnız kaldığında şöyle söyledi yüreğine: “Olacak iş mi bu? Bu yaşlı ermiş, ormanında henüz duymamış tanrının öldüğünü.” –

* * *

3

Zerdüşt ormanın kenarındaki en yakın şehre geldiğinde, halkın pazaryerinde toplandığını gördü: çünkü bir ip cambazının gösteri yapacağı

duyurulmuştu. Bunun üzerine Zerdüşt şunları söyledi halka:

Size Üstinsanı öğretiyorum. İnsan aşılması gereken bir şeydir. Onu aşmak için siz ne yaptınız?

Şimdiye dek tüm varlıklar kendilerinden üstün bir şey yarattılar: ama siz bu büyük taşkının cezri olmak ve insanı aşmak yerine hayvana geri dönmek mi istiyorsunuz?

Maymun nedir ki insanın gözünde? Bir kahkaha ya da acı verici bir utanç, insan da işte bu olmalı Üstinsanın gözünde: bir kahkaha ya da acı verici bir utanç.

Solucandan insana dek yol aldınız. Ve hâlâ pek çok solucanlık var içinizde. Bir zamanlar maymundunuz ve şimdi bile insan daha fazla maymundur herhangi bir maymundan.

Ancak, en bilgeniz bile uyumsuzluktur; bitki ile hayaletin bir melezidir. Ama hayalet ya da bitki mi olun diyorum ben size?

Bakın, Üstinsanı öğretiyorum size.

Üstinsan yeryüzünün anlamıdır, isteminiz desin ki: Üstinsan yeryüzünün anlamı olsun.

Yalvarıyorum kardeşlerim, yeryüzüne sadık kalın ve size doğaüstü umutlardan söz edenlere inanmayın! Zehir saçar onlar, farkında olsalar da olmasalar da.

Yaşamı aşağılayanlardır onlar, kuruyup gitmeye yüz tutmuş ve bizzat zehirlenmiştir onlar, yeryüzü yaka silkti böyle kişilerden: yok olsalar ya hepten!

Bir zamanlar tanrıya küfretmekti en büyük küfür, ama tanrı öldü ve böylelikle bu kâfirler de öldü. Şimdi en korkunç günah yeryüzüne küfretmek ve anlaşılmaz olanın ciğerine yeryüzünün anlamından daha çok itibar etmektir!

Bir zamanlar ruh aşağılayarak bakıyordu bedene: ve o zamanlar bu aşağılama yücelerin yücesiydi: – bedenin zayıf, iğrenç, açlıktan ölmek

üzere olmasını isterdi ruh. Böylece bedenden ve yeryüzünden kurtulabileceğini düşünürdü.

Ah, bu ruhun kendisi de hâlâ çok zayıf, iğrenç ve açlıktan ölmek üzereydi: acımasızlık da bu ruhun şehvetiydi!

Oysa siz de kardeşlerim söyleyin bana: bedeniniz ruhunuz için ne diyor? Yoksulluktan, pislikten ve sefil bir huzurdan ibaret değil mi ki ruhunuz?

Sahiden, kirli bir ırmaktır insan. Kirli bir ırmağı içine alıp da bozulmadan kalmak için, zaten bir deniz olmak gerekir.

Bakın, Üstinsanı öğretiyorum size: işte bu denizdir o, büyük aşağılamanız batıp gidebilir içinde.

Nedir yaşayabildiğiniz en büyük şey? Büyük aşağılamanın saatidir. Mutluluğunuzdan bile tiksindiğiniz saat, aynı şekilde aklınızdan ve erdeminizden.

“Ne önemi var ki benim mutluluğumun? Yoksulluktan, pislikten ve sefil bir huzurdan ibarettir o. Oysa benim mutluluğum, varoluşun kendisini haklı çıkarmalı!” dediğiniz vakit.

“Ne önemi var ki benim aklımın? Bir aslanın yiyeceğini araması gibi arıyor mu ki bilgiyi? Yoksulluktan, pislikten, sefil bir huzurdan başka bir şey değildir o!” dediğiniz vakit.

“Ne önemi var ki benim erdemimin? Henüz öfkelendirmedi beni. Ne kadar usandım kendi iyimden ve kötümden. Yoksulluktan, pislikten, sefil bir huzurdan başka bir şey değildir bütün bunlar!” dediğiniz vakit.

“Ne önemi var ki benim adaletimin? Bakıyorum da, ne közüm ben, ne de kömür. Oysa köz ve kömürdür adil olan!” dediğiniz vakit.

“Ne önemi var ki benim merhametimin! Merhamet, insanları sevenin gerileceği çarmıh değil midir? Oysa benim merhametim çarmıha germe değildir!” dediğiniz vakit.

Hiç böyle konuştunuz mu? Hiç böyle haykırdınız mı? Ah, bir kez duysaydım böyle haykırdığınızı!

Günahınız değil – kanaatkârlığınız haykırıyor göklere, günah işlerken bile cimri oluşunuz haykırıyor göklere!

Peki, sizi diliyle yalayacak yıldırım nerede? Sizi aşılayacak çılgınlık nerede?

Bakın, Üstinsanı öğretiyorum size: işte bu yıldırımdır o, bu çılgınlıktır o! –

Zerdüşt böyle konuşunca halkın arasından birisi bağırdı:

"İp cambazı hakkında dinlediklerimiz yeter; hadi şimdi de kendisini görelim!" Ve herkes Zerdüşt'e güldü. Ama sözü üzerine alan ip cambazı gösterisine başladı.

* * *

4

Ancak, Zerdüşt halka baktı ve şaşırdı. Sonra şöyle söyledi:

İnsan bir iptir, hayvan ile Üstinsan arasında gerilmiş – bir ip ki uzanır bir uçurumun üzerinde.

Tehlikeli bir öteye-geçiş, tehlikeli bir yolda-oluş, tehlikeli bir geriye-bakış, tehlikeli bir ürperiş ve duraklayış.

İnsanı büyük yapan onun bir amaç değil, bir köprü olmasıdır: insanın sevilebilecek yanı bir öteye-geçiş ve bir batış olmasıdır.[2]

Severim batmaktan başka bir yaşam bilmeyenleri, çünkü öte tarafa geçenlerdir onlar.

Severim büyük aşağılayanları, çünkü bunlardır büyük hürmetkârlar ve öteki kıyıya duyulan özlemin okları.

Severim mahvolmak ve kurban olmak için önce yıldızların ötesinde bir neden aramayanları: yeryüzü gelecekte Üstinsana ait olsun diye kendilerini yeryüzüne kurban edenleri.

Severerim idrak etmek için yaşayanı ve gelecekte Üstinsan yaşasın diye idrak etmek isteyeni. Böylece kendi batışını ister o.

Severim Üstinsanın evini inşa etmek ve toprağı, hayvanları ve bitkileri onun geleceği güne hazırlamak için çalışanı ve keşfedeni. Böylece kendi batışını ister o.

Severim kendi erdemini seveni: çünkü erdem yok olma istemi ve bir özlem okudur.

Severim kendisi için bir nebze tin bile alıkoymak istemeyip, tamamen kendi erdeminin tini olmak isteyeni; böylece köprüden tin olarak geçer o.

Severim kendi erdeminden kendi tutkusunu ve kendi kara talihini yaratanı: böylece ancak erdemi uğruna yaşamak ister o ve artık yaşamak istemez.

Severim çok fazla erdemi olsun istemeyeni. Bir erdem iki erdemden daha fazladır: çünkü kara talihin bağlandığı daha sağlam bir düğüm demektir o.

Severim ruhu harcanıp gideni, ne teşekkür bekleyen ne de etmek isteyeni: çünkü hep armağan eder ve kendisini esirgemek istemez o.

Severim şans ondan yana gittiğinde utanıp da kendine: Ben hilebaz bir oyuncu muyum ki? diye soranı – çünkü mahvolmak ister o.

Severim bir işe başlamadan önce altın sözler saçanı ve her zaman vaat ettiğinden daha fazlasını yerine getireni: çünkü kendi batışını ister o.

Severim gelecektekileri haklı çıkaranı ve geçmiştekileri kurtaranı: çünkü şimdiki zamandakilerin eliyle mahvolmak ister o.

Severim tanrısını sevdiği için tanrısını yerden yere vuranı: çünkü tanrısının öfkesi mahvedecektir onu.

Severim yaralandığında bile ruhu derin kalanı ve küçük bir hadiseden bile yok olup gideni: böylece köprüden seve seve geçer o.

Severim ruhu dolup taşanı, bu yüzden kendisini bile unutanı ve her şeyi içinde barındıranı; böylece her şey batışı olur onun.

Severim tini de, yüreği de özgür olanı: böylece onun kafası sadece yüreğinin iç organlarını oluşturur, ama yüreği onu yok oluşa götürür.

Severim ağır damlalar gibi olanların tümünü, onlar ki tek tek düşerler insanların üzerindeki kara buluttan: yıldırımın yaklaştığını haber verirler ve haberciler olarak yok olurlar.

Bakın, ben yıldırımın habercisiyim ve ağır bir damlayım buluttan düşen: bu yıldırımın adı Üstinsandır.

* * *

5

Zerdüşt bu sözleri söyledikten sonra yeniden halka baktı ve sustu, "İşte oradalar," dedi yüreğine, "gülüyorlar işte; beni anlamıyorlar, ben bu kulakların dinleyeceği ağız değilim.

Acaba önce kulaklarını mı patlatmalı ki, öğrensinler gözleriyle dinlemeyi? Dervişler ve davullar gibi patırtı mı yapmalı? Yoksa sadece kekemelere mi inanıyor bunlar?

Gurur duydukları bir şeyleri var. Peki ne diyorlar, onları gururlandıran bu şeye? Kültür diyorlar buna, kendilerini keçi çobanlarından ayırıyormuş bu.

Bu yüzden hoşlarına gitmiyor kendi ağızlarından 'aşağılama' sözcüğünü duymak. Ben de onların gururuna hitap ederim öyleyse.

Ben de onlara en aşağılanası şeyden söz ederim öyleyse: son insandır bu."

Sonra Zerdüşt şöyle söyledi halka:

İnsanın kendi hedefini belirlemesinin zamanı geldi, insanın, en yüce umudunun tohumunu ekmesinin zamanı geldi.

Toprağı hâlâ yeterince zengin bunun için. Ama bu toprak yoksul ve çorak olacak gelecekte, tek bir ağaç bile yeşermeyecek artık onda.

Eyvah! İnsanın, özleminin okunu artık insanların üstünden fırlatmayacağı ve yayının kirişinin vınlamayı unutacağı günler yaklaşıyor!

Diyorum ki size: dans eden bir yıldız doğurabilmek için hâlâ kaos olmalı insanın içinde. Diyorum ki size: hâlâ kaos var içinizde.

Eyvah! İnsanın artık yıldızları doğuramayacağı günler yaklaşıyor. Eyvah! En aşağılanası insanın, artık kendini aşağılayamayanın zamanı yaklaşıyor.

Bakın! Size son insanı gösteriyorum.

“Sevgi nedir? Yaratılış nedir? Özlem nedir? Yıldız nedir?” – Böyle sorar son insan ve kırpar gözlerini.

Bunun üzerine yeryüzü küçüldü ve her şeyi küçülten son insan hoplayıp zıplıyor üstünde. Soyu kurutulamaz onun, toprak piresi gibidir; son insan en uzun süre yaşayandır.

“Biz mutluluğu bulduk,” – der son insanlar ve kırparlar gözlerini.

Yaşamanın zor olduğu yöreleri terk ettiler: çünkü sıcaklık gerek insana. İnsan hâlâ sever komşusunu ve sürtüşür onunla: çünkü sıcaklık gerek insana.

Hasta olmaya ve güvensizlik duymaya günahkârlık gözüyle bakar son insanlar: temkinli olurlar. Hâlâ taşlara ya da insanlara takılıp tökezleyen, budaladır!

Ara sıra bir tutam zehir: hoş rüyalar gördürür. Ve sonunda fazlaca zehir rahatlık içinde öldürür.

Çalışırlar hâlâ, çünkü çalışmak bir eğlencedir. Ama eğlenceden bitkin düşmemek için de önlem alırlar.

Artık yoksul ya da zengin olunmaz: ikisi de zahmet vericidir. Kim yönetmek ister ki artık? İtaat etmek isteyen kim? İkisi de zahmet verici.

Çoban yok ve bir sürü var! Herkes aynı şeyi ister, herkes aynıdır: başka türlü hisseden kendi ayağıyla gider tımarhaneye.

“Eskiden tüm dünya deliydi,” – der en akıllılar ve göz kırparlar.

Kurnazdırlar ve bilirler tüm olup biteni: bu yüzden sonu gelmez alaycı sözlerin. Hâlâ dalaşırlar birbirleriyle, ama uzlaşırlar çok geçmeden de – yoksa mahvolur mide.

Gündüzün yaşanan küçük keyifler de var, geceleyin yaşananlar da: ama özen gösterilir sağlığa.

“Biz mutluluğu bulduk,” – der son insanlar ve kırparlar gözlerini. –

İşte burada sona erdi Zerdüşt’ün ilk konuşması, hani şu “ön-konuşma” da denilen: çünkü tam bu sırada kitlenin bağırışları ve istekleriyle kesildi sözü. “Bize bu son insanı ver ey Zerdüşt,” – diye bağırıyorlardı – “bizi bu son insan yap! Üstinsanı armağan edelim biz de sana!” Sonra tüm kalabalık tezahürat yapıp dil şaklattı. Ancak Zerdüşt üzüldü ve yüreğine dedi ki:

Beni anlamıyorlar; ben bu kulakların dinleyeceği ağız değilim.

Belli ki fazla uzun süre yaşadım dağlarda, çok kulak verdim derelerin ve ağaçların sesine: şimdi keçi çobanlarıyla konuşur gibi konuşuyorum onlarla.

Dingindir gönlüm ve aydınlıktır, kuşluk vaktinde dağlar gibi. Ama söylediklerine bakılırsa, soğuk biriymişim ve korkunç şakalar yapan bir alaycı.

Ve şimdi bana bakıp gülüyorlar; ve gülerken benden hâlâ nefret ediyorlar. Buz gibi soğuk gülüşleri.

* * *

6

İşte bu sırada öyle bir şey oldu ki, seyredenlerin nefesleri kesildi, gözleri fal taşı gibi açıldı. Çünkü bu arada ip cambazı işe koyulmuştu: küçük bir kapıdan çıkmış ve iki kule arasında, yani pazaryerinin ve halkın üzerinde gerili olan halatın üstünde yürümeye başlamıştı. İp cambazı yolunu yarıladığında küçük kapı bir kez daha açıldı, soytarı kılıklı bir adam kapıdan dışarı zıpladı ve hızlı adımlarla ip cambazının yanına vardı. “Yürü, topal,” diye bağırdı korkunç sesiyle, “yürü tembel herif, üçkâğıtçı, seni soluk beniz! Yürü git ki ayağımın altında kalmayasın! Ne işin var burada, kulelerin arasında? Kuleye yaraşırsın sen, kapatmalı seni oraya, senden daha iyi birisinin yolunu kapatıyorsun!” – Ve her sözcükte ona daha da yaklaştı; ama aralarında sadece bir adım kaldığında seyredenlerin nefeslerini kesen ve gözlerini fal taşı gibi açan dehşet verici bir şey oldu: –

adam bir şeytan gibi çığlık atarak yolunu kapatanın üzerinden atladı. Ama beriki, rakibinin zaferini görünce dengesini kaybetti ve ayağı ipten kesildi; sırığını elinden attı, kollardan ve bacaklardan oluşan bir yumak gibi, sırıktan da hızlı düştü boşluğa. Pazaryeri ve halk fırtınaya tutulmuş bir deniz gibiydi: her şey iç içe geçiyor ve üst üste biniyordu, tam da gövdenin düşeceği yerde yoğundu çalkantı.

Oysa Zerdüşt olduğu yerde kaldı ve tam da onun yanına düştü gövde; çok kötüydü hali, kırılmıştı her bir yanı, ama henüz ölmemişti adam. Tüm kemikleri kırılmış adam bir süre sonra kendine geldi ve yanı başında Zerdüşt'ün diz çöktüğünü gördü. “Sen ne yapıyorsun burada?” diye sordu sonunda, “Çoktandır biliyordum şeytanın bana çelme takacağını. Şimdi cehenneme sürüklüyor beni: Engel olacak mısın ona?”

“Şerefim üzerine dostum,” diye yanıtladı Zerdüşt, “sözünü ettiklerinin hiçbiri yok: ne şeytan var, ne de cehennem. Ruhun bedeninden önce ölmüş olacak, hiç korkma artık!”

Adam kuşkulu gözlerle baktı. “Eğer hakikati söylüyorsan,” dedi sonra, “hiçbir şey yitiriyor sayılmam yaşamımı yitirmekle. Dayak ve birkaç lokma yiyecekle dans etmeyi öğrenen bir hayvandan daha fazlası değilim ben.”

“O kadar da değil,” dedi Zerdüşt; “sen tehlikeyi meslek edindin kendine, bunda aşağılanacak bir şey yok. Şimdi mesleğin yüzünden yok oluyorsun: bu yüzden kendi ellerimle gömeceğim seni.”

Can çekişen adam Zerdüşt'ün söylediklerine başka yanıt vermedi; ama elini kıpırdattı, teşekkür etmek için Zerdüşt'ün elini ararmış gibi. –

* * *

7

Bu arada akşam oldu ve pazaryeri karanlığa gömüldü; bunun üzerine halk dağıldı, çünkü merak ve korku bile yorgun düşer eninde sonunda. Oysa Zerdüşt ölünün yanına, toprağın üzerine oturdu ve düşüncelere daldı: böylece zamanı unuttu. Sonunda gece oldu ve yalnız adamın üstünden

soğuk bir rüzgâr esti. Bunun üzerine Zerdüşt ayağa kalktı ve dedi ki yüreğine:

Sahiden iyi bir avla döndün bugün balıktan Zerdüşt! Bir insan değil, ama bir ceset takıldı ağlarına.

Tekinsizdir insan yaşamı ve henüz yoktur bir anlamı: felaketi olabilir onun bir soytarı.

Varlıklarının anlamını öğreteceğim insanlara: Üstinsandır bu, insan kara bulutundan düşen yıldırım.

Ne ki henüz uzağım onlara ve benim anlamım hitap etmiyor onların duyularına.[3] insanların gözünde henüz ortada bir yerdeyim, bir çılgınla bir ceset arasında.

Karanlıktır gece, karanlıktır Zerdüşt'ün yolları. Gel, soğuk ve katı yoldaşım! Seni kendi ellerimle gömeceğim yere taşıyayım.

* * *

8

Zerdüşt yüreğine bunları söyledikten sonra cesedi sırtına aldı ve yola koyuldu. Daha yüz adım atmamıştı ki, bir insan yaklaştı yanına ve bir şeyler fısıldadı kulağına – bakın hele! Kuledeki soytarıydı bu konuşan. "Çık git bu şehirden, ey Zerdüşt," dedi soytarı, "burada senden nefret edenler çok fazla, iyiler ve adiller nefret ediyor; düşmanları ve onları aşağılayan biri olarak söz ediyorlar senden; doğru inancın müminleri nefret ediyor senden, kitle için bir tehlike diye söz ediyorlar. Sana gülmeleri bir şanstı senin için: gerçekten de bir soytarı gibi konuştun. Bu ölü köpekle dostluk etmen bir şanstı senin için; kendini bu kadar alçaltarak bugünlük kurtardın kendini. Ama uzaklaş git bu şehirden – yoksa yarın senin üzerinden atlarım, bir ölünün üzerinden atlayan bir diri." Bu sözleri söyledikten sonra gözden kayboldu adam; ama Zerdüşt karanlık sokaklarda yoluna devam etti.

Şehrin kapısında mezarcılar karşıladı onu: meşalelerini yüzüne tuttular, Zerdüşt'ü tanıdılar ve onunla çok alay ettiler. "Zerdüşt ölü köpeği götürüyor: aferin Zerdüşt'e, mezarcılık yapıyor! Çünkü ellerimiz fazlasıyla

temizdir bu et parçası için. Zerdüşt şeytanın lokmasını mı çalacak? Pekâlâ! Yemekte de bol şans! Şeytan Zerdüşt'ten daha iyi bir hırsız değilse tabii! – ikisini de çalar, ikisini de yer o!" Sonra gülüştüler kendi aralarında ve kafa kafaya verdiler.

Zerdüşt buna karşılık tek bir söz bile söylemedi ve yoluna devam etti. İki saat yürüdükten, ormanlardan ve bataklıklardan geçtikten sonra, aç kurtların ulumasını sık sık duyar oldu ve bu arada kendisi de acıktı. Bu yüzden, ışığı yanan ıssız bir evin önünde durdu.

"Açlık saldırıyor üzerime," dedi Zerdüşt, "tıpkı haramiler gibi. Ormanlarda, bataklıklarda ve gecenin derinliğinde saldırıyor açlığım üzerime.

Tuhaf huyları var açlığımın. Çoğu zaman ancak yemek saatinden sonra gelir, ama bugün bütün gün gelmedi: nerelerde oyalandı ki?"

Böylece Zerdüşt evin kapısını çaldı, ihtiyar bir adam göründü. Işık tutuyordu ve, "Bu gelen de kim bana ve kıt uykuma?" diye sordu.

"Bir diri ve bir ölü," dedi Zerdüşt. "Yiyecek ve içecek bir şeyler verin bana. Gündüzün unuttum bunları. Açları besleyen ruhunu doyurur der bilgelik."

İhtiyar adam uzaklaştı, ama hemen geri geldi ve Zerdüşt'e ekmekle şarap sundu. "Açlara göre bir yer değil burası; bu yüzden oturuyorum burada. Hayvanlar ve insanlar gelir bana, bu münzeviye. Ama söyle yoldaşına ki, yiyip içsin o da; senden daha yorgun o." Zerdüşt yanıtladı: "Ölüdür yoldaşım, zor olacak onu ikna etmem." "Orası beni ilgilendirmez," dedi yaşlı adam homurdanarak; "evimin kapısını çalan biri, ne veriyorsam kabul etmeli. Yiyin ve sağlıcakla kalın!" –

Bunun üzerine Zerdüşt yine iki saat yürüdü ve yola, yıldızların ışığına güvendi: çünkü gece yürüyüşlerine alışkındı ve tüm uyuyanların yüzlerine bakmayı seviyordu. Ama gün ağardığında Zerdüşt kendini bir ormanın derinliklerinde buldu, artık hiçbir yol da görünmüyordu sağda solda. Bunun üzerine ölüyü başucundaki bir ağacın kovuğuna yerleştirdi, – çünkü onu kurtlardan korumak istiyordu – kendi de yere, yosunlu toprağın üzerine uzandı. Başını yere koyar koymaz da uyuyakaldı, bedeni yorgundu, ama ruhu dingindi.

* * *

9

Uzun uzun uyudu Zerdüşt, sadece tan kızıllığı değil, sabah da geçti yüzünden. Zerdüşt sonunda açtı gözlerini: şaşkınlıkla baktı ormana ve sessizliğe, şaşkınlıkla baktı kendi içine. Sonra çabucak doğruldu, ansızın karayı gören bir denizci gibi, sevinçle haykırdı: çünkü yeni bir hakikat görmüştü. Bunun üzerine şöyle söyledi yüreğine:

“Bir ışık doğdu içime: yoldaşlar gerek bana, diri yoldaşlar – istediğim yere taşıyacağım ölü yoldaşlar ve cesetler değil.

Aksine, diri yoldaşlar gerek bana, kendilerini izlemek istedikleri için beni izleyen – ve gitmek istediğim yere doğru.

Bir ışık doğdu içime: halka değil, yoldaşlarına konuşmalı Zerdüşt! Zerdüşt bir sürünün çobanı ve köpeği olmamalı!

Çoklarını sürüden ayırmak – bunun için geldim. Öfkelenmeli bana halk ve sürü: harami olmak istiyor Zerdüşt çobanların gözünde.

Çobanlar diyorum, ama iyiler ve adiller diyor onlar kendilerine. Çobanlar diyorum: ama doğru inancın müminleri diyor onlar kendilerine.

Bak şu iyilere ve adillere! Kimden nefret ederler en çok? Onların değer levhalarını yere çalandan, parçalayandan, yasaları çiğneyenden: – oysaki yaratandır o.

Bak şu tüm inançların müminlerine! Kimden nefret ederler en çok? Onların değer levhalarını yere çalandan, parçalayandan, yasaları çiğneyenden: – oysaki yaratandır o.

Yoldaşlar arar yaratan kişi, cesetler değil, sürüler ve müminler de değil. Yaratmakta kendisine eşlik edecekleri arar yaratan kişi, yeni levhaların üzerine yeni değerler yazanları arar o.

Yoldaşlar ve ona hasatta eşlik edecekleri arar yaratan kişi: çünkü her şey hasat için olgunlaşmıştır onda. Ama yüz tane orak gerekir ona: bu yüzden yolar başakları ve öfkelenir.

Yoldaşlar arar yaratan kişi, oraklarını bilemeyi bilenleri arar o. Yok ediciler denilecek onlara, iyiyi ve kötüyü aşağılayanlar denilecek. Oysa hasat edenlerdir, şölen yapanlardır onlar.

Ona yaratmakta, hasatta ve şölende eşlik edecekleri arar Zerdüşt: ne işi var onun sürülerle, çobanlarla ve cesetlerle!

Ve sen, ilk yoldaşım, hoşça kal! İyice gömdüm seni ağacının kovuğuna, iyice gizledim seni kurtlardan.

Ama ayrılıyorum senden, vakit geldi, iki tan ağartısı arasında yeni bir hakikat doğdu içime.

Çoban olmamalıyım ben, mezarcı olmamalıyım. Bir daha konuşmayacağım halkla; son kez konuştum bir ölüyle.

Yaratanları, hasat edenleri, şölen yapanları dost edineceğim kendime: gökkuşağını ve Üstinsanın tüm basamaklarını göstereceğim onlara.

Münzevilere söyleyeceğim şarkılarımı ve münzevi çiftlere; işitilmemişi işitmeye hâlâ kulağı olanın yüreğini ağırlaştıracağım mutluluğumla.

Kendi hedefime varmak istiyorum, kendi yolumda ilerliyorum; tereddüt edenlerin ve ağırdan alanların üzerinden atlayacağım. Benim yolum, onların batışı olsun!

* * *

10

Bunları söylemişti yüreğine Zerdüşt, güneş tepeye vardığında: bir şeyler ararmışçasına yükseklere baktı sonra – çünkü bir kuşun keskin çığlığını duymuştu üzerinde. Bakın hele! Bir kartal geniş daireler çiziyordu gökyüzünde ve bir yılan vardı, sarkıyordu üstünden, bir av gibi değil de bir sevgili gibi: çünkü dolanmıştı kartalın boynuna.

“Benim hayvanlarım bunlar!” dedi Zerdüşt ve sevinçle doldu yüreği.

“Güneşin altındaki en gururlu hayvan ve güneşin altındaki en bilge hayvan – keşif için yola koyulmuşlar.

Zerdüşt’ün hâlâ yaşayıp yaşamadığını keşfe çıkmışlar. Sahi, yaşıyor muyum hâlâ?

İnsanların arasında daha tehlikede olduğumu gördüm hayvanların arasında olduğundan, tehlikeli yollardan gider Zerdüşt. Hayvanlarım yol göstersin bana!”

Zerdüşt bunları söylediğinde, ormandaki ermişin sözleri geldi aklına, içini çekti ve şöyle söyledi yüreğine:

Daha akıllı olsam! Büsbütün akıllı olsam, tıpkı yılanım gibi!

Ancak, olanaksız bir şey bu istediğim: öyleyse her zaman akıllılığımla birlikte yürümesini isterim gururumun!

Ve gün olur akıllılığım beni terk ederse: – ah, pek sever o, kaçıp gitmeyi! – gururum da uçup gitsin, budalalığımla birlikte!

– Böyle başladı Zerdüşt’ün batışı.

* * *

Zerdüşt'ün Söylevleri

Üç Dönüşüm Üzerine

Tinin üç dönüşümünü anlatacağım size: Tinin deveye, devenin aslana ve son olarak da aslanın çocuğa dönüşmesini.

Güçlü, dayanıklı, içinde derin bir saygı barındıran tinin pek çok ağır yükü vardır: ağırı ve en ağırı ister onun gücü.

Nedir ağır olan? diye sorar dayanıklı tin, sonra diz çöker bir deve gibi ve iyice yüklenmek ister.

Nedir en ağır olan, ey kahramanlar? diye sorar dayanıklı tin, alayım sırtıma da kıvanayım gücümle.

Kibrini kırmak için alçalmak değil midir? Kendi bilgeliğiyle alay etmek için kendi budalalığını açığa vurmak değil midir?

Yoksa: zaferini kutladığı sırada davamızdan ayrılmak mıdır? Ya da sınayanı sınamak için yüksek dağlara tırmanmak mı?

Yoksa: bilginin meyveleri ve otlarıyla beslenmek ve hakikat uğruna gönlünü aç bırakmak mı?

Yoksa: hasta olmak ve teselliye gelenleri evlerine gönderip, ne istediğini asla duymayan sağırları dost edinmek midir?

Yoksa: hakikat sudur diye kirli sulara girmek ve soğuk sukurbağalarını ve sıcak karakurbağalarını hakir görmemek mi?

Yoksa: bizi aşağılayanları sevmek ve hortlağa tam da bizi korkutacağı sırada elini uzatmak mı?

Tüm bu en ağır şeyleri alır sırtına dayanıklı tin: tıpkı çölde koşturan yüklü bir deve gibi, koşturur kendi çölünde.

Ne ki en ıssız çölde gerçekleşir ikinci dönüşüm: aslan kesilir burada tin, özgürlüğü geçirmek ister eline ve efendi olmak ister kendi çölünde.

Son efendisini arar burada: düşman olmak ister ona ve son tanrısına; büyük ejderhayla dövüşmek ister zafer kazanmak için.

Hangisidir büyük ejderha, tinin artık efendi ve tanrı diye adlandırmak istemediği? “Yapmalısın,” der büyük ejderha. Oysa, “İstiyorum,” der aslanın tini.

“Yap-malısın” çıkar yoluna, altın gibi ışıldayarak, pullu bir hayvandır o ve “Yap-malısın” parıldar altın gibi her pulunun üzerinde.

Bin yıllık değerler parıldar bu pullarda ve şöyle söyler tüm ejderhaların en güçlüsü: “Şeylerin tüm değeri – parıldıyor üstümde.”

“Tüm değerler zaten yaratılmıştır ve yaratılmış tüm değerler – işte bu benim. Gerçekten, artık hiçbir ‘istiyorum’ olmamalı!” Böyle söyler ejderha.

Kardeşlerim, tinde aslana ne gerek var? Yetmez mi, fedakâr ve saygılı, dayanıklı bir hayvan?

Yeni değerler yaratmak – aslanın da gücü yetmez henüz buna. Ama yeni bir yaratım için özgürlük yaratmak – buna yeter aslanın gücü.

Kendine özgürlük yaratmak, ödevini bile kutlu bir Hayır’la yanıtlamak: işte, kardeşlerim, bunun için gerek var aslana.

Yeni değerler yaratma hakkını ele geçirmek – dayanıklı ve saygılı bir tin için, en korkunç adım budur. Gerçekten, bir yağmacılıktır ve yırtıcı bir hayvanın işidir bu onun gözünde.

En kutsal şeyi olarak, bir zamanlar “Yap-malısın”ı seviyordu; şimdi çılgınlığı ve keyfiliği de en kutsal olanda bulması gerekecektir ki, özgürlüğü yağmalayabilsin sevgisinden: bu yağma için gerek vardır aslana.

Ama söyleyin kardeşlerim, aslanın gücünün yetmediği, ama çocuğun yapabileceği ne var ki? Neden yırtıcı aslanın bir de çocuk olması gerekiyor ki?

Masumiyettir çocuk ve unutuş, yeni bir başlangıç, bir oyun, kendi kendine dönen bir çarktır, bir ilk hareket, kutlu bir Evet deyiştir.

Evet, kutlu bir Evet-deyiş gerekir yaratma oyununa, kardeşlerim: şimdi kendi istemini ister ruh, kendi dünyasını kazanır dünyayı kaybeden.

Üç dönüşümünü saydım size tinin: tinin nasıl deve olduğunu, devenin nasıl aslan ve sonunda aslanın nasıl çocuk olduğunu anlattım size. –

Böyle söyledi Zerdüşt. Ve o sıralar dolaştığı şehrin adı: “Alaca İnek”ti.

* * *

Erdemin Kürsüleri Üzerine

Uyku ve erdem hakkında güzel konuşmalar yapan bir bilgeyi övdüler Zerdüşt'e: çok saygı duyuluyormuş kendisine ve gereken iltifatı da görüyormuş; tüm delikanlılar da kürsüsünün önünde oturuyorlarmış. Zerdüşt gitti ve delikanlılarla birlikte oturdu bilgenin kürsüsünün önüne. Şöyle söyledi bilge:

Saygılı ve utangaç olun uyku karşısında! Birincisi bu! Ve uykusu bozuk olan ve gece uyanık kalan her kim varsa, kaçın ondan!

Hırsız bile utangaç davranır uykuya karşı: hep usulca çalar gecenin içinde. Ama utanmaz gece bekçisi edepsizce çalar düdüğünü.

Kolay zanaat değildir uyumak: bunun için gün boyunca uyanık kalmak gerekir.

Günde on kez yenmelisin kendini: bu iyi bir yorgunluk verir ve ruhuna afyon gibi gelir.

Günde on kez yeniden barışmalısın kendinle; çünkü kendini yenmek burukluk yaratır ve kötü uyur barışık olmayan.

On hakikat bulmalısın günde: yoksa gece de ararsın hakikati ve aç kalır ruhun.

Günde on kez gülmelisin ve neşeli olmalısın: yoksa gece rahatsız eder seni miden, bu dert küpü.

Çok az kimse bilir bunu: ama iyi uyumak için bütün erdemlere sahip olmalı. Yalancı şahit mi olacağım? Zina mı işleyeceğim?

Komşunun hizmetçisiyle nefsimi mi körelteceğim? Tüm bunlar uyuşmaz iyi bir uykuyla.

Ve insan tüm erdemlere sahip olsa bile bir şeyi çok iyi bilmeli: erdemleri bile zamanı gelince uykuya göndermeli.

Girmesinler diye birbirlerine bu nazik hanımcıklar! Üstelik senin yüzünden, ey biçare insan!

Barış tanrıyla ve komşunla: bunu gerektirir iyi uyku. Barış komşunun şeytanıyla da! Yoksa geceleyin dolaşır senin odanda.

Saygı duy otoriteye ve itaat et, hatta kör topal otoriteye bile! Bunu gerektirir iyi uyku. Ne gelir ki elimden, iktidar topal bacaklarla gezinmekten hoşlanıyorsa.

Her zaman en iyi çobandır benim gözümde, uykusunu en yeşil çayırlarda gezdiren: iyi gelir bu uykuya.

Ne büyük unvanlar isterim, ne de büyük hazineler: dalağa zarar verir bunlar. Ama kötü uyur iyi bir namı ve küçük bir hazinesi olmayan.

Küçük bir topluluğu yeğlerim kötü bir topluluğa: ama bilmeliler gelip gitmesini doğru zamanda. Böylesi yararlıdır uykuya.

Tin yoksulları da çok hoşuma gider. Uyku getirirler. Mutlu olurlar, özellikle de kendilerine hep hak verildiğinde.

Böyle geçer günü erdemli kişinin. Gece geldiğinde ise, sakınırım uykuyu çağırmaktan! Çağrılmak istemez uyku, o erdemlerin efendisi!

Aksine, gün boyunca yaptıklarımı ve düşündüklerimi aklımdan geçiririm. Geviş getirircesine sorarım kendime, bir inek gibi sabırla: bugün nasıl yendin on kez kendini?

Neydi yüreğine iyi gelen on barışman, on hakikatin ve on kahkahan?

Böyle kırk düşünceyi tartıp biçerken, ansızın çöker üstüme uyku, o çağrılmayan, o erdemlerin efendisi.

Uyku tıklatır gözümü: ağırlaşır gözüm. Uyku dokunur ağzıma: aralık kalır ağzım.

Gerçekten, usulca yaklaşır yanıma hırsızların en sevimlisi ve çalar düşüncelerimi: afallayıp kalırım oracıkta, bu kürsü gibi.

Ama uzun süre de durmam zaten: bakarım ki yatmışım. –

Zerdüşt, bilgenin bu sözlerini duyunca güldü içinden: çünkü bir ışık doğmuştu içine. Ve şöyle söyledi yüreğine:

Bir deli bu kırk düşünceli bilge: ama sanırım pek iyi anlıyor uykudan.

Mutludur bu bilgenin yakınında olan! Bulaşıcıdır böyle bir uyku, geçer en kalın duvardan bile.

Bir büyü var kürsüsünde bile. Boşuna değil delikanlıların bu erdem vaizinin önünde oturmaları.

Onun bilgeliği şu: iyi uyumak için uyanık olmak. Yaşamın bir anlamı olmasaydı da anlamsızlığı seçmek zorunda kalsaydım eğer, anlamsızlıkların arasında en iyi seçenek bu olurdu doğrusu.

İnsanlar bir zamanlar erdem öğretmenleri ararken, aslında aradıkları neydi, şimdi anlıyorum açıkça. İyi bir uyku ve üstüne afyonlu erdemlermiş aradıkları!

Tüm bu övülen kürsü bilgelerinin gözünde bilgelik düş görülmeyen bir uykuydu: yaşamın daha iyi bir anlamını bilmiyorlardı.

Bugün bile var bu erdem vaizi gibi olanlar, hepsi de dürüst değiller böyle: ama onların zamanı geçti. Ve uzun süredir ayakta değiller: çoktan yattılar bile.

Mutludur bu uykulular: çünkü birazdan uykuya dalacaklar.–

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Ötedünyacılar Üzerine

Bir zamanlar Zerdüşt de insan ötesinin hayaline kapılmıştı, tüm ötedünyacılar[4] gibi. O zaman dünya acı çeken ve işkence gören bir tanrının eseriymiş gibi görünüyordu bana.

Bir düş gibi, tanrının elinden çıkma bir şiir gibi görünüyordu o zaman dünya bana; huzursuz bir tanrının gözleri önünde tüten renkli buhur gibi.

İyi ve kötü, haz ve acı, Ben ve Sen – renkli buhur gibi görünüyordu bana, yaratıcı gözlerin önündeki. Kendisini görmek istemiyordu yaratan – bunun üzerine dünyayı yarattı.

Kendi acılarını görmemek ve kendinden geçmek, mest edici bir haz gibidir acı çekene. Mest edici bir haz ve kendini kaybetmek gibi görünüyordu bir zamanlar dünya bana.

Bu dünya ezelden beri eksik, bengi bir çelişkinin sureti ve kusurlu bir sureti, – kusurlu yaratıcısı için mest edici bir haz: – böyle görünüyordu bir zamanlar dünya bana.

İşte, bir zamanlar ben de insan ötesinin hayaline kapılmıştım, tüm ötedünyacılar gibi. İnsanların ötesine mi gerçekten?

Ah, kardeşlerim, yarattığım bu tanrı insanların eseri ve cinnetiydi, tüm tanrılar gibi!

İnsandı o, sadece zavallı bir insan parçası ve ben; kendi külümden ve közümden geldi bana bu hayalet, sahiden de! Öteki dünyadan gelmedi o bana!

Ne mi oldu, kardeşlerim? Kendimi yendim, acı çekeni; kendi külümü taşıdım dağlara, daha parlak bir alev buldum kendime. Bakın hele! O zaman kaçtı hayalet benden.

Böyle hayaletlere inanmak artık acı verir bana, bir eziyet olur iyileşene: artık bana acı verir ve beni küçük düşürür. Böyle söylüyorum ötedünyacılara.

Acı ve yeteneksizlik – buydu tüm ötedünyacıları yaratan; ve mutluluğun o kısa cinneti, sadece en çok acı çekenlerin yaşadığı.

Bir sıçrayışta, bir ölüm sıçrayışıyla sona ulaşmak isteyen yorgunluk, yoksul ve cahil bir yorgunluk, daha fazlasını istemek bile istemeyen: o yarattı tüm tanrıları ve ötedünyaları.

İnanın bana kardeşlerim! Bedendi bedenden ümidi kesen – baştan çıkmış tinin parmaklarıyla yokladı son duvarları.

İnanın bana kardeşlerim! Bedendi yeryüzünden ümidi kesen – varlığın karnının kendisine seslendiğini duydu.

Bunun üzerine başını son duvarlardan öteye uzatmak[5] istedi, – sadece başını da değil – "öbür dünyaya" geçmek istedi.

Ne ki insanlardan iyi gizlenmiştir "öbür dünya", insansızlaştırılmış ve insanlıktan çıkarılmış, göksel bir hiç olan o dünya; ve varlığın karnı asla konuşmaz insanla, meğerki kendisi de insan olmaya!

Sahiden, güçtür tüm varlığı kanıtlamak ve güçtür onu konuşturmak. Söyleyin bana kardeşlerim, tüm şeylerin en harikası zaten en iyi kanıtlanmış olan değil midir?

Evet, kendi içindeki çelişkisi ve karışıklığıyla da bu Ben'dir, kendi varlığından hâlâ en dürüst söz eden; yaratan, isteyen, değer biçen Ben, tüm şeylerin ölçütü ve değeri olan Ben.

Ve bu en dürüst varlık, Ben – bu konuşur bedenden ve hâlâ bedeni ister, şiir yazdığında, hayal kurduğunda ve kırık kanatlarını çırptığında bile.

Hep daha dürüstçe konuşmayı öğrenir bu Ben: ve öğrendikçe daha çok sözcük bulup saygı duyar bedene ve yeryüzüne.

Yeni bir gurur öğretti bana Ben'im, onu öğretiyorum insanlara: kafasını göksel şeylerin kumuna artık gömmemeyi, aksine, yeryüzüne anlam veren bu yeryüzü-kafasını özgürce taşımayı!

Yeni bir istem öğretiyorum insanlara: insanın körlemesine yürüdüğü bu yolu istemeyi, onu uygun görmeyi, hastalar ve ölüm döşeğindekiler gibi ondan kaçmaya çalışmamayı!

Hastalar ve ölüm döşeğindekilerdi bedeni ve yeryüzünü aşağılayanlar, göksel olanı ve kurtarıcı kan damlasını icat ettiler: ama bu tatlı ve keder verici zehirleri de bedenden ve yeryüzünden almışlardı!

Sefilliklerinden kaçmak istiyorlardı ve yıldızlar onlara çok uzaktı. İç çektiler bu yüzden: "Ah, göksel yollar olsa da, usulca yaklaşsak başka bir varlığa ve mutluluğa!" – Bunun üzerine icat ettiler hilelerini ve kanlı içkiciklerini!

Böylece kendi bedenlerinden ve yeryüzünden uzaklaştıklarını zannediyorlardı, bu nankörler. Peki kime borçluydular başka âlemlere gitmelerinin acısını ve sevincini? Bedenlerine ve bu yeryüzüne.

Yumuşak davranır Zerdüşt hastalara. Sahiden, öfkelenmez onların teselli bulma usullerine ve nankörlüklerine. Şifa bulsunlar ve dertlerinin üstesinden gelsinler, kendilerine daha yüce bir beden yaratsınlar!

İyileşmekte olana da öfkelenmez Zerdüşt, kuruntusuna sevecenlikle bakar ve gece yarısında tanrısının mezarına usulca yaklaşırsa o: ama onun gözyaşları da hastalıktır ve hasta bedendir hâlâ benim gözümde.

Edebiyat yapanların ve tanrı düşkünlerinin arasında çok sayıda hastalıklı kişi olmuştur her zaman; öfkeyle nefret ederler idrak edenden ve erdemlerin – dürüstlük denilen – en yenisinden.

Hep geriye, karanlık zamanlara bakarlar: o zamanlar gerçekten kuruntu ve inanç bambaşka bir şeydi doğrusu; aklın çılgınlığı tanrıya benzemekti ve kuşku duymak günahtı.

Çok iyi tanırım bu tanrıya benzeyenleri: kendilerine inanılmasını isterler ve kuşku duymanın günah olmasını. Kendilerinin de en fazla neye inandıklarını çok iyi bilirim.

Gerçekten, ötedünyalara ve kurtarıcı kan damlalarına inanmaz onlar: en çok bedene inanırlar onlar da, kendi bedenleri kendinde şeydir onların gözünde.

Ne ki bedenleri hastalıklı bir şeydir onların gözünde; ve kurtarılmayı çok isterler ondan. Bu yüzden ölüm vaazlarına kulak verirler, kendileri de ötedünyaları vaaz ederler.

Kardeşlerim, sağlıklı bedenin sesini dinlemeyi yeğleyin; daha dürüst ve daha duru bir sestir bu.

Sağlıklı beden daha dürüst ve daha duru konuşur kusursuzu, ve dimdik olan: ve yeryüzünün anlamından söz eder.

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Bedeni Aşağılayanlar Üzerine

Bir çift sözüm var bedeni aşağılayanlara. Ne yeni bir şey öğrensinler, ne de yeni bir şey öğretsinler, sadece kendi bedenlerine hoşça kal desinler – ve böylece sussunlar.

“Bedenim ben, hem de ruh” – böyle konuşur çocuk. Neden çocuklar gibi konuşmayalım ki?

Ama uyanmış, bilen kişi der ki: Bütünüyle bedenim ben, başka hiçbir şey değilim onun dışında; ruh da bedendeki bir şeye verilen addır sadece.

Beden büyük bir akıldır, tek bir duygusu olan bir çoğulluktur, bir savaş ve bir barıştır, bir sürü ve bir çobandır.

Senin küçük aklın da bedeninin aletidir, kardeşim, şu senin “tin” dediğin, senin büyük aklının küçük bir aleti ve oyuncağıdır.

“Ben,” diyorsun ve gurur duyuyorsun bu sözcükten, inanmak istemeyeceksin ama – senin bedenin ve onun büyük aklı daha da büyüktür oysa; o Ben demez, ama Ben’i oluşturur.

Duyunun hissettiğinin ve tinin idrak ettiğinin kendi içinde bir sonu yoktur asla. Ama duyu ve tin, her şeyin onlarda sona erdiğine ikna etmek isterler seni: bu kadar kibirlidir onlar.

Duyu ve tin alettir, oyuncaktır: onların ardındaysa benlik vardır. Benlik bilincin gözleriyle de arar, tinin kulaklarıyla da duyar.

Benlik hep kulak kesilir ve arar: karşılaştırır, zapt eder, fetheder, yıkar. Egemen olur ve Ben’e de egemendir.

Düşüncelerinin ve duygularının ardında güçlü bir buyurgan, bilinmeyen bir bilge vardır kardeşim – benlik denir ona. Senin bedeninde yaşar o, senin bedenindir o.

Bedeninde senin en büyük bilgeliğinden daha çok akıl vardır. Kim bilebilir ki, en büyük bilgeliğin niçin gerektiğini bedenine?

Benliğin gülüp geçer Ben'ine ve onun gururlu sıçrayışlarına. "Ne önemi var ki düşüncenin sıçrayışlarının ve uçuşlarının benim için?" der kendi kendine. "Amacıma giden birer dolambaçlı yol bunlar. Ben'in dizginlerini tutan ve onun kavramlarını kulağına fısıldayan benim."

Benlik der ki Ben'e: "Burada acı duy!" Bunun üzerine Ben acı çeker ve acıdan nasıl kurtulacağını düşünür – ve tam da bu nedenle düşünmesi gereklidir.

Benlik der ki Ben'e: "Burada haz duy!" Bunun üzerine Ben sevinir ve nasıl sık sık sevinebileceğini düşünür – ve tam da bu nedenle düşünmesi gereklidir.

Bir çift sözüm var bedeni aşağılayanlara. Aşağılamaları saygılarındandır. Saygıyı ve aşağılamayı ve değeri ve istemi yaratan nedir?

Yaratıcı benlik saygıyı ve aşağılamayı yarattı kendisi için, hazzı ve acıyı yarattı. Yaratıcı beden, istemine bir el olarak ruhu yarattı kendisine.

Budalalığınızla ve aşağılamalarınızla bile kendi benliğinize hizmet ediyorsunuz, siz bedeni aşağılayanlar. Diyorum ki size: Benliğiniz ölmek istiyor ve yaşama sırt çeviriyor.

En çok istediği şeyi yapabilecek halde değil artık: – Kendinden öte bir şey yaratmak. En çok bunu istiyor, budur onun tüm tutkusu.

Oysa çok geç kaldı artık bunun için: – bu yüzden benliğiniz yok olmak istiyor sizin, ey bedeni aşağılayanlar.

Yok olmak istiyor benliğiniz ve bu yüzden bedeni aşağılıyorsunuz siz! Çünkü artık kendinizden öte bir şey yaratacak halde değilsiniz.

İşte bu yüzden yaşama ve yeryüzüne öfkeleniyorsunuz şimdi. Haset dolu, bilinçdışı bir kıskançlık var aşağılamanızın şaşı bakışlarında.

Ben sizin yolunuzdan yürümüyorum, ey bedeni aşağılayanlar! Siz benim için Üstinsana giden köprü değilsiniz! –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Hazlar ve Tutkular Üzerine

Kardeşim, bir erdemin varsa ve o senin erdeminse, hiç kimseyle paylaşmazsın bu erdemi.

Gerçekten, ona adıyla hitap etmek ve okşamak istersin; onun kulaklarını çekmek ve onunla oyalanmak istersin.

Bak hele! Şimdi onun adını halkla paylaşıyorsun ve erdeminle halk ve sürü oldun sen de!

Daha iyi yapmış olurdun: "Dile getirilemezdir ve adsızdır, ruhuma acı ve hoşluk veren, üstelik yüreğimin açlığını çektiği şey," deseydin.

Erdemin, adların mahremiyetinden daha yüce olsun; ondan söz etmen gerektiğinde dilinin dolaşmasından utanma.

Böylece ağzında şunları gevele: "Bu benim iyim, bunu seviyorum, bu tam da böyle benim hoşuma gidiyor, sadece böyle istiyorum iyiyi.

Bir tanrı buyruğu olarak istemiyorum onu, insanların koyduğu bir yasa ve bir zorunluluk olarak da istemiyorum: yol gösterici olmasın bana yeryüzünün ötesi ve cennet için.

Yeryüzüne ait bir erdemdir benim sevdiğim; çok az kurnazlık vardır onda, ortak akılsa daha da az.

Ama bu kuş bende yaptı yuvasını: bu yüzden seviyor ve bağrıma basıyorum onu – şimdi altın yumurtalarına kuluçkaya yatıyor bende."

Böyle gevelemelisin ve övmelisin erdemini.

Eskiden tutkuların vardı ve kötü dedin onlara. Ama şimdi sadece erdemlerin var: onlar senin tutkularından doğdu.

En yüce hedefini bu tutkuların bağrında filizlendirdin: onlar senin erdemlerin ve sevinçlerin oldu.

Ve ister ansızın öfkelenenlerden ol, ister şehvetlilerden, istersen de bağnazlardan ya da intikam düşkünlerinden ol:

Sonunda tüm tutkuların erdemlere dönüşecek, tüm şeytanların da meleklere.

Eskiden mahzeninde vahşi köpeklerin vardı: ama sonunda kuşlara ve sevimli şarkıcı kızlara dönüştüler.

Zehirlerinden hazırlardın merhemini; sağardın keder ineğini – şimdi içiyorsun onun memelerinin tatlı sütünü.

Ve artık bundan böyle kötü bir şey doğmayacak senden, senin erdemlerinin çatışmasından doğan kötüden öte.

Kardeşim, şansın varsa, tek bir erdemin olur, daha fazlası değil: böylece daha kolay geçersin köprüden.

Ayırt edicidir çok sayıda erdeme sahip olmak, ama zorlu bir kaderdir de; ve kimileri erdemlerin savaşı ve savaş meydanı olmaktan usandıkları için çöllere vurup öldürdüler kendilerini.

Kardeşim, savaş ve çarpışma kötü müdür? Ama zorunludur bu kötü, zorunludur erdemlerinin arasındaki bu kıskançlık, güvensizlik ve iftira.

Bak, erdemlerinden her biri nasıl da en yüksektekini arzuluyor: senin tüm ruhunu istiyor, onun habercisi olsun diye; öfkedeki, nefretteki ve aşktaki tüm gücünü istiyor.

Her bir erdem bir diğerini kıskanır ve kıskançlık korkunç bir şeydir. Erdemler de mahvolabilir kıskançlık yüzünden.

Kıskançlık ateşinin ortasında kalan, sonunda kendine yöneltir zehirli iğnesini, tıpkı bir akrep gibi.

Ah, kardeşim, hiç görmedin mi şimdiye kadar bir erdemin kendi kendine iftira edip, iğnesini kendine batırdığını?

İnsan aşılması gereken bir şeydir: işte bu yüzden erdemlerini sevmelisin – çünkü onlarda yok olacaksın. –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Solgun Suçlu Üzerine

Demek hayvan başını eğmeden önce öldürmek istemiyorsunuz onu, siz yargıçlar ve kurban edenler! Bakın, solgun suçlu başını eğdi, büyük aşağılama konuşuyor gözlerinde.

“Aşılması gereken bir şeydir Ben’im: İnsanın en büyük aşağılanışıdır Ben’im”: böyle konuşuyor bu gözler.

Kendi hükmünü vermesi yaşamının doruk noktasıydı: yücelmiş olanın yeniden alçalmasına izin vermeyin!

Kendi kendinden böyle acı çekene tez bir ölümden başka kurtuluş yoktur.

Sizin için öldürmek, ey yargıçlar, bir merhamet olmalı, intikam değil. Ve siz, öldürürken, kendiniz yaşamı haklı çıkarmaya bakın!

Öldürdüğünüzle uzlaşmanız yetmez. Üzüntünüz Üstinsana duyduğunuz sevgi olsun: böyle haklı çıkarırsınız hâlâ-yaşamanızı!

“Düşman” demelisiniz, “kötü” değil; “hasta” demelisiniz, “alçak” değil; “budala” demelisiniz, “günahkâr” değil.

Ve sen, kızıl yargıç, tüm düşündüklerini yüksek sesle söyleyecek olsaydın: herkes haykırırdı çığlık çığlığa, “Toz olsun bu pislik, bu zehirli solucan!” diye.

Ama düşünce başka bir şeydir, eylem başka, eylemin imgesi de bambaşka bir şeydir. Nedenselliğin çarkı dönmez bunların arasında.

Bir imge soldurdu bu solgun insanları. Aynı boydaydı eylemiyle, onu eylediği sırada: ama taşıyamadı eyleminin imgesini onu eyledikten sonra.

Hep bir eylemin faili olarak görüyordu artık kendini. Delilik diyorum ben buna: istisna bir öze dönüştü onda.

Çizgi büyüler tavuğu; suçlunun çevirdiği dolap[6] büyüledi zavallı aklını. – Eylemden sonraki delilik diyorum ben buna.

Dinleyin yargıçlar! Bir başka delilik daha vardır: eylemden önceki delilik. Ah, bu ruhun yeterince derinine inmiyorsunuz!

Kızıl yargıç şöyle söyler: “Niye öldürdü ki bu suçlu? Yağmalamaktı arzusu.” Ama ben diyorum ki size: onun canı kan istiyordu, yağma malı değil: bıçağın mutluluğuna susamıştı o!

Ancak, zavallı aklı bu deliliği kavrayamadı ve kandırdı onu. “Kan da neymiş!” diye konuştu aklı; “Bu arada hiç olmazsa yağmalamak istemez misin biraz da? İntikam almak ya da?”

Ve zavallı aklına uydu o: aklının sözleri kurşun gibi çöktü üzerine – bunun üzerine yağmaladı öldürürken. Cinnetinden utanmak istemiyordu.

Şimdi de suçunun yükü kurşun gibi ağır sırtında ve zavallı aklı yine böyle taş kesilmiş, böyle felç olmuş, böyle ağır.

Başını sallayabilseydi, yükünü yuvarlayabilecekti sırtından aşağıya: ama kim sallar bu başı?

Nedir bu insan? Tin üzerinden yeryüzüne yayılan bir yığın hastalık: avlanmak isterler orada.

Nedir bu insan? Bir aradayken nadiren barış içinde yaşayan yabani yılanlardan oluşan bir yumak – kendi başlarına giderler uzaklara ve av ararlar yeryüzünde.

Bakın şu zavallı bedene! Onun neden acı çektiğini ve neyi arzuladığını bu zavallı ruh yorumladı kendi kendine – öldürme zevki ve bıçağın mutluluğuna duyulan arzu olarak yorumladı bunu.

Şimdi kim hasta olursa, onun üzerine atlar kötü, şimdi kötü olan: acı çektirmek ister, kendisine acı çektiren şeyle. Ama başka zamanlar vardı ve başka bir kötü ve iyi vardı.

Bir zamanlar kuşku ve Benlik istemi kötüydü. O zamanlar hastalar zındık ve cadıydı: zındık ve cadı olarak eziyet çekiyor ve çektirmek istiyorlardı.

Ancak, bu kulaklarınıza girmez ki: sizin iyilerinize zararının dokunduğunu söylüyorsunuz bana. Ama sizin iyileriniz benim ne umurumda!

Sahiden, sizin kötüleriniz değil, iyilerinizdeki pek çok şey tiksindiriyor beni. İsterdim ki, sizi yok edecek bir cinnete kapılasınız, tıpkı bu solgun suçlu gibi!

Sahiden, cinnetinizin adı hakikat ya da sadakat ya da adalet olsun isterdim; ama erdemleriniz var sizin, uzun bir yaşam ve sefil bir huzur için.

Bir korkuluğum ben ırmak kenarında, tutunabilen tutunsun bana! Sizin koltuk değneğiniz değilim ama. –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Okumak ve Yazmak Üzerine

Tüm yazılanların içinde insanın kendi kanıyla yazdığını severim sadece. Kanınla yaz: göreceksin ki kan tindir.

Yabancı kanı anlamak pek de kolay değildir: okuyan aylaklardan nefret ederim.

Okuru tanıyan, artık okur için hiçbir şey yapmaz. Bir yüzyıl daha okurlar olursa – tin bile kokuşacaktır.

Herkesin okumayı öğrenme hakkının olması, zamanla sadece yazmayı değil, düşünmeyi de mahveder.

Bir zamanlar tanrıydı tin, sonra insan oldu ve şimdi hatta ayaktakımından birisi olacak.

Kanla ve özdeyişlerle yazan, okunmak değil ezbere bilinmek ister.

Dağlarda en kısa yol doruktan doruğadır: ama bunun için uzun bacakların olmalı. Özdeyişler doruk olmalı; kendisine hitap edilen de irikıyım ve uzun boylu.

Hava ince ve temiz, tehlike yakın ve tin neşeli bir hınzırlıkla dolu: böyle yakışırlar birbirlerine.

Etrafımda cinler olsun isterim, çünkü cesurum. Hayaletleri ürküten cesaret, cinler periler yaratır kendine, – gülmek ister cesaret.

Artık sizinle ortak değil duyularım: altımda gördüğüm bu bulut, beni güldüren bu siyah ve ağır bulut – işte size fırtınayı getirecek olan bu.

Yükselmek istediğiniz zaman yukarıya bakıyorsunuz. Oysa ben, yükselmiş olduğumdan aşağıya bakıyorum.

Var mı içinizde hem gülebilen ve hem de yükselmiş birisi?

En yüksek dağlara çıkan, güler tüm yas-oyunlarına[7] ve yas ciddiyetlerine.

Cesur, tasasız, alaycı, zorba – böyle olmamızı ister bilgelik: bir dişidir o ve her zaman yalnızca savaşçıyı sever.

Diyorsunuz ki, “Taşımak zor yaşamı.” Yoksa neye yarardı sabahları gururlu olup da akşamları teslim oluşunuz?

Taşımak zordur yaşamı: ama bu kadar çıtkırıldım olmayın siz de! Hepimiz şirin, dayanıklı eşekleriz, erkeğiyle dişisiyle.

Nedir ortak yanımız, üzerinde bir çiy tanesi durduğu için titreyen bir gül goncasıyla?

Doğrudur: severiz yaşamı, yaşama değil de, sevmeye alışkın olduğumuz için.

Her zaman biraz çılgınlık vardır aşkta. Ama her zaman biraz da akıl vardır çılgınlıkta.

Ben ki yaşamla aram iyidir, bana bile kelebekler, sabun köpükleri ve kimlerse onlara karşılık düşen insanlar, mutluluktan en iyi anlayanlar gibi görünüyor.

Bu hafif, budala, narin küçük canların kanat çırptığını görmek – Zerdüşt’ü ağlamaya ve şarkı söylemeye itiyor bu.

İnanacak olsaydım, dans etmesini bilen bir tanrıya inanırdım.

Ve şeytanımı gördüğümde, onu ciddi, sağlam, derin, vakur buldum: ağırlığın ruhuydu o – onun sayesinde düşer tüm şeyler.

Öfkeyle değil, gülmeyle öldürür insan. Hadi, öldürelim ağırlığın ruhunu!

Yürümeyi öğrendim: o zamandan beri koşturuveriyorum. Uçmayı öğrendim: o zamandan beri kimse itmeden havalanıveriyorum.

Hafifim şimdi, uçuyorum şimdi, kendimle baş başa görüyorum kendimi, şimdi bir tanrı dans ediyor bende.

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Dağdaki Ağaç Üzerine

Zerdüşt'ün gözleri bir delikanlının kendisinden kaçındığını görmüştü. Ve bir akşam, “Alaca İnek” denilen şehri çevreleyen dağlarda bir başına gezmeye çıktığında: o da ne, gezinirken bu delikanlıyı bir ağaca yaslanıp oturmuş ve yorgun bakışlarla vadiyi seyrederken görmesin mi? Zerdüşt delikanlının yaslandığı ağacı tuttu ve şunları söyledi:

“Bu ağacı ellerimle sallamak isteseydim, gücüm yetmezdi buna.

Oysa gözümüzle göremediğimiz rüzgâr ona istediği gibi eziyet ediyor, onu eğip büküyor. Görünmez ellerdir bize en kötü eziyetleri çektirenler, bizi eğip bükenler.”

Bunun üzerine delikanlı şaşkınlık içinde ayağa kalktı ve “Zerdüşt'ün sesini duyuyorum, tam da onu düşündüğüm sırada,” dedi. Zerdüşt delikanlıya şöyle yanıt verdi:

“Bu yüzden niye dehşete kapılıyorsun ki? – Oysa insanlar da ağaç gibidir.

Ne kadar yükseğe ve aydınlığa çıkmak isterse, o kadar kuvvetle toprağın altına inmek ister kökleri, karanlığa, derinliğe – kötülüğe.”

“Evet, kötülüğe!” diye bağırdı delikanlı. “Nasıl oluyor da ruhumu keşfedebiliyorsun?”

Zerdüşt gülümsedi ve dedi ki: “Kimi ruhlar asla keşfedilemez. Meğerki yeni icat edilmiş olsunlar.”

“Evet, kötülüğe!” diye bağırdı delikanlı bir kez daha.

“Sen hakikati dile getirdin, Zerdüşt. Yükseğe çıkmak istediğimden beri, ben bile güvenmiyorum artık kendime, hiç kimse güvenmiyor artık bana – peki, nasıl oluyor bu?

Hızla değişiyorum: bugünüm dünümle çelişiyor. Yukarı çıkarken sık sık basamakları atlıyorum – hiçbir basamak bağışlamıyor beni.

Yukarı vardığımda, hep yalnız buluyorum kendimi. Hiç kimse konuşmuyor benimle, yalnızlığın ayazı titretiyor beni. Ne arıyorum ki

yükseklerde?

Aşağılamam ve özlemim birlikte gelişiyor; ne denli yükseğe çıkarsam, o denli aşağılıyorum yukarı çıkanı. Ne arıyor ki yükseklerde?

Ne kadar utanıyorum, yukarı çıkarkenki halimden ve sendeleyişimden! Nasıl da alay ediyorum, nefes nefese kalışımla! Nasıl da nefret ediyorum uçanlardan! Ne kadar yorgun oluyorum yükseklerde!"

Delikanlı burada sustu. Zerdüşt yanlarındaki ağaca bakıp şöyle söyledi:

"Bu ağaç bir başına duruyor bu dağda; insanlardan ve hayvanlardan daha yükseğe uzanmış.

Konuşmak isteseydi, kendisini anlayan hiç kimseyi bulamayacaktı: o kadar yükselmiş.

Şimdi bekliyor da bekliyor – neyi bekliyor ki? Bulutların yatağına yakın oturuyor: belli ki ilk yıldırımı bekliyor."

Zerdüşt bunu söylediğinde delikanlı heyecanlı el kol hareketleri yaparak bağırdı: "Evet, Zerdüşt, hakikati söylüyorsun. Yükseğe çıkmak istediğimde, batışımdı arzuladığım, ve sensin beklediğim yıldırım! Bak, ne hale geldim senin bize görünmenden beri? Sana duyduğum hasettir mahveden beni!" – Böyle konuştu delikanlı ve acı acı ağlamaya başladı. Ama Zerdüşt kolunu onun boynuna doladı ve onu yanına aldı.

Bir süre birlikte yürüdükten sonra Zerdüşt şöyle söyledi:

Yüreğim paralanıyor. Gözlerin sözlerinden daha iyi anlatıyor bana içinde bulunduğun tehlikeyi.

Özgür değilsin henüz, hâlâ özgürlüğü arıyorsun. Uykusuz ve aşırı uyanık kılmış arayışın seni.

Özgür yüksekliklere çıkmak istiyorsun, yıldızlara susamış ruhun. Ama kötü dürtülerin de özgürlüğe susamış.

Vahşi köpeklerin özgür kalmak istiyor; tinin tüm zindanların kapısını açmaya çalıştığında, zevkten uluyorlar mahzenlerinde.

Henüz bir tutsaksın benim gözümde, özgürlüğü tasarlayan: ah, kurnazdır böyle tutsakların ruhu, ama hilebaz ve kötüdür aynı zamanda.

Arınması da gerekir tinden azat olanın. Hâlâ zindanın ve çürümenin izleriyle doludur içi: arınması gerekir gözlerinin de.

Evet, biliyorum seni bekleyen tehlikeyi. Ancak, sevgim ve umudumla sesleniyorum sana: sevgini ve umudunu fırlatıp atma!

Soylu hissediyorsun hâlâ kendini, sana kızgın olanlar ve kötü bakışlar fırlatanlar da soylu hissediyorlar kendilerini. Bil ki, herkesin yolunda engel olan bir soylu vardır.

İyilerin de yolunda engel olan bir soylu vardır: kendileri ona iyi biri deseler bile, böylelikle onu bertaraf etmek isterler.

Yeni şeyler ve yeni bir erdem yaratmak ister soylu kişi. Eski şeyleri ve eskilerin korunmasını ister iyi kişi.

Ama soylu kişideki tehlike onun iyi olması değildir, aksine, küstah, alay eden, yok eden biri olmasıdır.

Ah, soylular tanırdım, en yüce umutlarını kaybettiler. Şimdi de kara çalıyorlar tüm yüce umutlara...

Şimdi küstahça ve anlık zevklerle yaşıyorlar, hiçbir hedef koymuyorlar ertesi güne bile.

"Tin aynı zamanda şehvettir," – diyorlardı. Bu sırada tinlerinin kanatları kırıldı: şimdi sürünüyor ve kemirdiği her şeyi pisletiyor tinleri.

Bir zamanlar kahraman olmayı düşünüyorlardı: şehvet düşkünü oldular şimdi. Bir öfke ve bir dehşettir kahraman onlara.

Ama sevgimle ve umudumla sesleniyorum sana: gönlündeki kahramanı fırlatıp atma! Kutsal tut, en yüce umudunu! –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Ölümü Vaaz Edenler Üzerine

Ölümü vaaz edenler vardır: ve yeryüzü doludur bunlarla, yaşamayı bırakmaları vaaz edilmesi gerekenlerle.

Yeryüzü dolup taşıyor lüzumsuzlarla, yaşam berbat oldu fazlalıklarla. “Bengi yaşamla” kandırıp, uzaklaştırmalı onları bu yaşamdan!

“Sarılar”: deniliyor ölüm vaizlerine ya da “karalar”. Ben size onları başka renklerde de göstereceğim oysa.

İşte içlerinde yırtıcı bir hayvan taşıyan ve tensel zevklerden ya da kendi etlerini parçalamaktan başka seçenekleri olmayan korkunç kişiler. Bunların tensel zevkleri de kendi etlerini parçalamaktır hâlâ.

Henüz insan bile olmadı bu korkunç yaratıklar: yaşamdan çekilmeyi vaaz etsinler ve kendileri çekip gitsinler!

İşte ruhu veremliler: bunlar da doğar doğmaz ölmeye başlarlar ve yorgunluk ve feragat öğretilerine özlem duyarlar.

Ölmeyi çok istiyorlar ve biz de arzularına saygı duyalım! Bu ölüleri uyandırmaktan ve bu canlı tabutlara zarar vermekten kendimizi alıkoyalım!

Karşılarına bir hasta, bir ihtiyar ya da bir cenaze çıktığında derler ki hemen: “Yaşamın yanlışlığı kanıtlanmıştır!”

Oysa sadece kendilerinin ve varoluşun yalnızca tek bir yüzünü gören gözlerinin yanlışlığıdır kanıtlanan.

Koyu bir efkâra kapılıp, ölüm getiren küçük rastlantıları arzularlar: böylece bekleyip, sıkarlar dişlerini.

Ya da: şekerlemelere saldırırlar ve kendi çocukluklarıyla alay ederler bu arada: son çare olarak yaşama sarılırlar ve hâlâ bir son çareye sarıldıkları için alay ederler.

Şudur onların bilgeliği: “Bir budaladır yaşamda kalan, ama işte biz de o kadar budalayız! İşte yaşamın en budalaca yanı da bu ya!” –

“Yaşam sadece acı çekmektir” – böyle der diğerleri ve yalan söylemiş de sayılmazlar: o halde siz buna bir son vermeye bakın! O halde sadece acı çekmek olan yaşamı sona erdirmeye bakın!

Ve şöyle olmalı erdeminizin öğretisi: “Kendi kendini öldürmelisin! Kendinden kaçıp kurtulmalısın!” –

“Şehvet günahtır,” – böyle diyor ölümü vaaz eden kimileri, – “kenara çekilelim ve çocuk yapmayalım!”

“Doğurmak zahmetli bir iştir,” – diyor diğerleri, – “niye doğurmalı ki? Doğurduklarımız da mutsuz ya!” Onlar da ölümü vaaz edenlerdir.

“Merhamet gereklidir,” – diyor kimileri de. “Alın götürün, neyim varsa. Alın götürün her neysem ben! Bir o kadar az bağlar yaşam beni!”

Eğer yürekten merhametli olsalardı, komşularına yaşamı zehir ederlerdi. Kötü olmak – bu onların haklı iyiliği olurdu.

Oysa yaşamla bağlarını koparmak istiyorlar: ama zincirleriyle ve armağanlarıyla diğerlerini yaşama daha sıkı bağladıkları umurlarında mı ki? –

Ve siz, yaşamı delicesine bir çalışma ve huzursuzluk olarak görenler de: yaşamdan usanmadınız mı? Ölümü vaaz etmenizin zamanı gelmedi mi?

Siz hepiniz, delicesine çalışmayı ve hızlı, yeni, yabancı olanı sevenler, – kendinize katlanamıyorsunuz, sizin çalışkanlığınız bir kaçıştır ve kendi kendini unutma istemidir.

Yaşama daha fazla inansaydınız, kendinizi ana daha az kaptırırdınız. Ama beklemek için yeterli cevher yok içinizde – hatta tembellik için bile!

Dört bir yandan yükseliyor, ölümü vaaz edenlerin sesi: ve yeryüzü dolu bunlarla, ölüm vaaz edilmesi gerekenlerle.

Ya da “bengi yaşam” vaaz edilmesi gerekenlerle: hiç fark etmez bence – yeter ki derhal gitsinler oraya!

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Savaş ve Savaşçılar Üzerine

Ne iyi düşmanlarımız tarafından esirgenmek isteriz, ne de yürekten sevdiklerimiz tarafından. O halde bırakın da size hakikati söyleyeyim!

Savaştaki kardeşlerim! Sizi yürekten seviyorum, ben de sizden biriyim ve hep öyleydim. Ve ben sizin en iyi düşmanınızım da. O halde bırakın da size hakikati söyleyeyim!

Yüreğinizdeki nefreti ve hasedi bilirim. Nefreti ve hasedi bilmeyecek kadar büyük değilsiniz. En azından kendinizden utanmayacak kadar büyük olun!

Ve bilginin ermişleri olamasanız bile, en azından bilginin savaşçıları olun. Onlar yoldaşları ve öncüleridirler böyle bir ermişliğin.

Pek çok asker görüyorum: pek çok savaşçı görsem keşke! Tekbiçimli olduğundan “üniforma” diyorlar giydiklerine: tek-biçim olmasın sakın bunun içinde gizledikleri!

Gözleri daima bir düşmanı arayanlardan olun – kendi düşmanını. Ve kimileriniz ilk bakışta nefret edenlerdendir.

Kendi düşmanınızı aramalısınız ve kendi düşünceleriniz uğruna kendi savaşınızı vermelisiniz! Kendi düşünceniz yenilse bile, dürüstlüğünüz zafer çığlıkları atmalı!

Barışı sevmelisiniz yeni savaşların aracı niyetine. Ve kısa süren barışı uzunundan daha çok sevmelisiniz.

Çalışmayı değil, savaşmayı öğütlüyorum size. Barışı değil, zaferi öğütlüyorum. Çalışmanız bir kavga, barışınız bir zafer olsun!

Ancak oku ve yayı olan birisi susup da oturabilir sessizce: yoksa konuşur ve çekişir insan. Barışınız bir zafer olsun!

İyi bir dava, savaşı bile kutsallaştırandır diyorsunuz öyle mi? Ben de diyorum ki size: iyi bir savaş her davayı kutsallaştırır.

Savaş ve cesaret insanın komşu sevgisinden daha büyük işler başarmıştır. Merhametiniz değil, yürekliliğiniz kurtardı kazazedeleri şimdiye dek.

“İyi nedir?” diye soruyorsunuz. Cesur olmak iyidir. Bırakın küçük kızlar: “Aynı zamanda hem güzel, hem de dokunaklı olmak iyidir,” desinler.

Kalpsiz diyorlar size: ama sahicidir sizin kalbiniz ve ben utangaçlığını seviyorum sizin içtenliğinizin. Siz yüreğinizin taşmasından utanıyorsunuz ve başkaları yüreklerinin kurumasından utanıyorlar.

Çirkin misiniz? Pekâlâ, kardeşlerim! Yüce olanı alın üstünüze, çirkinliğin hırkasını!

Ve ruhunuz büyüdüğünde kabına sığmaz olacak ve yüceliğinizdeyse kötülük olacak. Tanırım sizi.

Kötülükte buluşurlar kabına sığmayanlarla zayıflar. Ama yanlış anlarlar birbirlerini. Tanırım sizi.

Sadece nefret edilesi düşmanlarınız olmalı, aşağılanası düşmanlarınız olmamalı. Gurur duymalısınız düşmanlarınızla: çünkü düşmanlarınızın başarıları sizin de başarılarınızdır.

İsyan etmek – budur seçkinliği kölelerin. Sizin seçkinliğiniz itaat etmek olsun! Buyurmanız bile itaat olsun!

İyi bir savaşçının kulağına “yapmalısın” sözü “istiyo-rum”dan daha hoş gelir. Ve hoşunuza giden her şeyin önce kendinize emredilmesini sağlayın.

Yaşama duyduğunuz sevgi en yüce umudunuza beslediğiniz sevgi olsun: ve sizin en yüce umudunuz yaşamın en yüce düşüncesi olsun!

Ancak, ben buyurmalıyım size yüce düşüncenizi – işte bu düşünceyi: insan aşılması gereken bir şeydir.

Böyle yaşayın, itaat ve savaş yaşamınızı! Uzun-yaşamak da ne ki! Hangi savaşçı esirgenmek ister!

Sizi esirgemiyorum, sizi yürekten seviyorum savaştaki kardeşlerim! –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Yeni Put Üzerine

Bir yerlerde halklar ve sürüler var hâlâ, ama bizde değil, kardeşlerim: burada devletler var.

Devlet mi? Nedir bu? Pekâlâ! Şimdi kulak verin bana. Çünkü şimdi size halkların ölümü hakkında bir çift sözüm var.

Devlet tüm soğuk canavarların en soğuğudur. Soğuktur söylediği yalanlar da; ve şu yalan dökülür dudaklarından: "Ben, devlet, halkın ta kendisiyim."

Yalandır bu! Yaratıcılardı halkları yaratanlar ve onların üzerlerine birer inanç ve sevgi astılar: böylece, hizmet ettiler yaşama.

Birçokları için tuzaklar kuranlar ve bu tuzağı devlet diye adlandıranlar yok edicilerdir: bir kılıç ve yüzlerce hırs asarlar onların üzerine.

Nerede hâlâ halk varsa, orada anlaşılmaz devlet ve uğursuzluk gözüyle bakılır ona, törelere ve yasalara yönelik bir günah olarak nefret edilir ondan.

Şu ipucunu vereyim size: Her halk iyiye ve kötüye ilişkin kendi dilini konuşur: komşusu anlamaz bunu. O kendi dilini törelerinde ve yasalarında yaratmıştır.

Oysa devlet iyinin ve kötünün tüm dilleriyle yalan söyler; her söylediği de yalandır – ve her ne varsa elinde, onu çalarak elde etmiştir.

Her şey sahtedir onda; çalıntı dişlerle ısırır o ısırgan. Sahtedir iç organları bile.

İyi ve kötüye ilişkin dildeki karmaşa: devletin işareti olarak bu ipucunu veriyorum size. Sahiden, ölüm isteminin işaretidir bu! Ölümü vaaz edenlere göz kırpar, sahiden!

Çok fazla insan doğuyor: lüzumsuzlar için icat edilmiştir devlet!

Baksanıza, nasıl da çekiyor kendine onları, çok-fazlaları! Nasıl da çiğneyip yutuyor onları ve geviş getiriyor sonra da!

“Yeryüzünde benden büyük yok: Ben tanrının düzen kuran parmağıyım” – böyle böğürüyor bu canavar. Ve sadece uzun kulaklılar ve yalnızca yakını görebilenler de değildir önünde diz çökenler!

Ah, büyük ruhlar, sizlere de fısıldıyor tüyler ürpertici yalanlarını. Ah, bulur o kendilerini tüketmekten hoşlanan zengin yürekleri!

Evet, sizi de bulur o, siz eski tanrıyı alt edenleri! Yorgun düştünüz kavgada, şimdi de bu yeni putun işine yarıyor yorgunluğunuz!

Kahramanları ve saygıdeğer kişileri toplamak istiyor etrafına bu yeni put! İç huzurunun güneşinde ısınmaktan hoşlanıyor, – bu soğuk canavar!

Siz ona tapınırsanız, her şeyi verecektir o size, bu yeni put: böyle satın alıyor erdeminizin pırıltısını ve gururlu gözlerinizdeki bakışı.

Sizi kullanarak tuzağa düşürmek istiyor çok-fazlaları! Evet, bir cehennem hilesi yaratılmıştır orada, bir ölüm atı, tanrısal şereflerle süslü koşu takımlarıyla şıngırdayan!

Evet, çoğunluk için bir ölüm yaratılmıştır orada, kendini yaşam diye öven bir ölüm: doğrusu yürekten bir hizmettir bu, ölümü vaaz edenlerin tümü için!

Devlet diyorum, herkesin, iyilerin ve kötülerin zehir içtiği o yere: devlet, herkesin iyilerin ve kötülerin kendini kaybettiği yer: devlet herkesin yavaş yavaş intihar etmesine – “yaşam” adı verilen yer.

Bakın şu lüzumsuzlara! Mucitlerin eserlerini ve bilgelerin hazinelerini çalıyorlar: kültür diyorlar hırsızlıklarına – ve her şey hastalık ve felaket oluyor onlara!

Bakın şu lüzumsuzlara! Her daim hastadırlar, balgam çıkartırlar ve gazete derler bu çıkardıklarına. Birbirlerini yutarlar ve kendilerini bile hazmedemezler.

Bakın şu lüzumsuzlara! Servet edinirler ve böylece daha da yoksullaşırlar. Güç ve gücün kaldıracını isterler, yani çok para sahibi olmayı isterler, – nasipsizler!

Şu çevik maymunların tırmanışına bakın! Birbirlerinin sırtına tırmanırlar, böylece çamura ve derine batarlar.

Tahta geçmek ister hepsi de: onların deliliğidir bu – sanki mutluluk tahtta oturururmuş gibi! Genellikle çamur oturur tahtta – ve genellikle taht da çamurda.

Bunların hepsi delidir, birbirlerinin sırtına tırmanan maymunlardır ve aşırı kızışmışlardır benim gözümde. Putlarının, o soğuk canavarın kötü kokusu geliyor burnuma: kötü kokuları geliyor burnuma hepsinin, bu putperestlerin.

Kardeşlerim, onların ağızlarının ve hırslarının kokuşmuşluğunda boğulmak mı istiyorsunuz! En iyisi pencereleri kırın da, atın kendinizi açık havaya!

Uzak durun bu kötü kokudan! Uzaklaşın lüzumsuzların putperestliğinden!

Uzak durun bu kötü kokudan! Uzak durun bu insan kurbanların buharından!

Büyük ruhlar için açık duruyor yeryüzü önlerinde hâlâ. Münzeviler ve münzevi çiftler için, etrafında durgun denizlerin kokusunun estiği birçok yer var hâlâ.

Büyük ruhlar için özgür bir yaşam açık duruyor önlerinde hâlâ. Sahiden, kim az şeye sahipse başkaları da ona daha az sahip olur: şan olsun küçük yoksulluğa!

Orada, devletin bittiği yerde başlar, fazlalık olmayan ilk insan: orada başlar gerekli olanın şarkısı, biricik ve eşsiz bir biçimde.

Oraya, devletin bittiği yere – oraya bakın kardeşlerim! Görmüyor musunuz gökkuşağını ve Üstinsana giden köprüleri? –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Pazaryerindeki Sinekler Üzerine

Kaç dostum, yalnızlığına! Büyük adamların gürültüsünden serseme döndüğünü ve küçüklerin iğneleriyle sokulduğunu görüyorum senin.

Orman ve kaya seninle birlikte saygıyla susmayı bilirler. O sevdiğin geniş dallı ağaca benze yine: sessizce ve dinleyerek asılı durur o, denizin üstünde.

Yalnızlığın bittiği yerde başlar pazaryeri; ve pazaryerinin başladığı yerde başlar büyük oyuncuların gürültüsü ve zehirli sineklerin vızıltısı.

Onları sahneye koyan biri olmadıkça, en iyi şeyler bile bir işe yaramaz bu dünyada: büyük adamlar der halk bu sahneye koyanlara.

Pek kavramaz halk büyük olanı, yani: yaratanı. Ama hoşlanır büyük davaları sahneye koyan ve oynayan herkesten.

Yeni değerleri bulanların etrafında döner dünya: – görünmezdir dönüşü. Oysa oyuncuların etrafında döner halk ve ün: böyledir dünyanın gidişatı.

Tini vardır oyuncunun, ancak pek vicdan bulunmaz tininde. Her zaman onunla en inandırıcı olduğu şeye inanır – kendini inanılır kıldığı şeye!

Yarın başka bir şeye inanacak, ertesi gün bir başkasına. Kıvraktır zekâsı halk gibi ve değişkendir sezgileri.

Devirmek – kanıtlamak demektir bu onun gözünde. Çılgına çevirmek – onun için ikna etmek demektir. Ve kan tüm gerekçelerin içinde en iyisidir ona göre.

Yalan ve hiç der o, yalnızca hassas kulaklardan içeri süzülen bir hakikate. Sahiden, dünyada büyük gürültü koparan tanrılara inanır o sadece!

Şatafatlı maskaralarla doludur pazaryeri – ve halk övünür büyük adamlarıyla! Zamanın efendileridir bunlar halkın gözünde.

Oysa zaman sıkıştırır onları: Bu yüzden onlar da seni sıkıştırır. Senden de duymak isterler bir Evet ya da Hayır. Eyvah, Leh ile Aleyh'in arasında mı oturacaksın?

Bu dediği dedik, ısrarcı kişileri kıskanma sen hakikat sevdalısı! Hakikat hiçbir zaman dediği dedik birinin kollarına bırakmamıştır kendini.

Bu apansızlar yüzünden geri dön güvende olduğun yere: sadece pazaryerinde saldırırlar bir Evet ya da Hayır'la adamın üzerine.

Yavaştır idraki tüm derin kuyuların: uzun süre beklemeleri gerekir, derinliklerine neyin düştüğünü anlayabilmeleri için.

Pazaryerinin ve ünün öbür tarafında yer alır büyük olan ne varsa: çarşının ve ünün öbür tarafında yaşamıştır daima, yeni değerler yaratan kim varsa.

Kaç dostum, yalnızlığına kaç: zehirli sineklerin soktuğunu görüyorum seni. Kaç, rüzgârın sert ve şiddetli estiği yere!

Kaç yalnızlığına! Küçüklere ve sefillere fazla yakın yaşıyordun. Kaç onların görünmez intikamından! Sana karşı, intikamdan başka bir şey değildir onlar.

Artık el kaldırma onlara! Sayısızdır onlar ve senin kaderin bir sineklik olmak değildir.

Sayısızdır bu küçükler ve sefiller; yağmur damlaları ve yabani otlar bile yetmiştir kimi gururlu yapıları çökertmeye.

Bir taş değilsin sen, ama çok fazla damlayla şimdiden oyuldu için. Kırılıp paramparça olacaksın bir de sayısız damla yüzünden.

Zehirli sineklerden yorgun düştüğünü görüyorum, bedenindeki yüzlerce çizikten kanlar aktığını görüyorum; ve tüm bunlar karşısında gururun öfkeye bile kapılmıyor.

Kan istiyorlar senden tüm masumiyetleriyle, kana susamış onların kansız ruhları – bu yüzden sokuyorlar tüm masumiyetleriyle.

Oysa sen, derin kişi, derin acılar çekiyorsun küçük yaralardan da; ve daha sen iyileşmeden önce aynı zehirli solucan tırmanıyor eline.

Bu ziftleniciyi öldürmeyecek kadar gururlusun benim gözümde. Aman dikkat et de tüm bu zehirli haksızlıklarını taşımak kara talihin olmasın senin!

Övgüleriyle de vızıldarlar etrafında: ısrarcılıktır onların övgüsü. Senin derine ve kanına yakın olmak isterler.

Dalkavukluk ederler sana, bir tanrı ya da şeytana dalkavukluk eder gibi; sızlanırlar karşında, bir tanrının ya da şeytanın karşısındaymış gibi. Neye yarar ki! Dalkavuk ve sızlanandır onlar, işte bu kadar!

Çoğu zaman kendilerini sevimli de gösterirler sana. Oysa korkakların her zamanki kurnazlığıdır bu. Evet, korkaklar kurnazdır!

Çok düşünürler senin hakkında daracık ruhlarıyla, – şüpheli gelirsin hep onlara! Şüpheli olur çok düşünülen ne varsa.

Tüm erdemlerin yüzünden cezalandırırlar seni. İçtenlikle bağışladıkları yalnızca – hatalarındır.

Yumuşak başlı ve dürüst olduğun için dersin ki: “Masumdur onlar, küçük varoluşlarında.” Oysa onların daracık ruhları düşünür ki: “Suçludur tüm büyük varoluşlar!”

Onlara yumuşak davransan, onları aşağıladığını düşünürler; ve senin iyiliklerine gizli kötülüklerle karşılık verirler.

Senin sessiz gururun her zaman ters düşer onların beğenisine; bir kere olsun kibirli davranma tevazusunu gösterirsen, sevinirler.

Bir insanda fark ettiğimiz şeyi alevlendiririz de. Bu yüzden koru kendini küçüklerden!

Senin karşında küçük hissederler kendilerini, ve küçüklükleri yanar tutuşur sana karşı, görünmez bir intikam içinde.

Fark etmedin mi onlarla karşılaştığında ne de çok suskun kaldıklarını, ve nasıl da güçlerini yitirdiklerini, sönmeye yüz tutmuş bir ateşten çıkan duman misali?

İşte, dostum, vicdan azabısın sen komşuların için: çünkü değersizdir onlar senin yanında. Bu yüzden nefret ederler senden ve can atarlar kanını emmeye.

Komşuların her zaman zehirli sinekler olacak; senin büyüklüğün, – daha da zehirli kılar onları ve daha da sinekleştirir.

Kaç dostum, yalnızlığına ve sert, şiddetli bir havanın estiği yere. Senin kaderin değil sineklik olmak. –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Bekâret Üzerine

Ormanı seviyorum. Şehirlerde yaşamak kötü: kızışanlarla dolu orası.

Kızışmış bir kadının rüyalarına girmektense, bir katilin eline düşmek daha iyi değil mi?

Bakın şu adamlara: gözlerinden belli – bir kadının yanında yatmaktan daha iyi bir şey bildikleri yok yeryüzünde.

Çamur var onların ruhlarının temelinde; eyvah, bir de hâlâ tin varsa çamurlarında!

Hiç olmazsa hayvan olarak kusursuz olsalardı! Oysa hayvan olmak için masumiyet gerekir.

Duyularınızı öldürmeyi mi öğütlüyorum size? Duyuların masumiyetini öğütlüyorum size.

Bekâreti mi öğütlüyorum size? Kimilerine göre bir erdemdir bekâret, ama bir kusurdur kimilerine göre de.

Bunlar sıkı perhiz yaparlar: ama yaptıkları her şeyden hasetle bakar şehvet denen dişi köpek.

Erdemlerinin doruklarına ve soğuk ruhlarına dek izler onları bu hayvan ve huzursuzluğu.

Nasıl da ustalıkla bilir bu şehvet denen dişi köpek bir parça tin dilenmesini, bir parça et esirgendiğinde kendisinden!

Yas-oyunlarını ve yürek paralayan her şeyi seviyorsunuz, öyle mi? Oysa ben güvenmiyorum dişi köpeğinize.

Çok zalim gözleriniz var bence ve şehvetle bakıyorsunuz acı çekenlere. Şehvetiniz kılık değiştirip de merhamet adını almadı mı sadece?

Ve şu benzetmeyi de veriyorum size: Hiç de az değildir şeytanlarını kovmak isterken kendi ayaklarıyla gidenler dişi domuzlara.

Kime zor geliyorsa bekâret, tavsiye edilmemelidir ona: böylece düşmesin diye cehennem yoluna – çamura ve ruhun kızışmasına.

Pis şeylerden mi söz ediyorum? En berbatı bu değil benim için.

Hakikat pis olduğu zaman değil, sığ olduğu zaman girmek istemez idrak eden kişi hakikatin suyuna.

Sahiden, yürekten bakir olanlar vardır: kalpleri yumuşaktır, sizden daha içten ve daha sık gülerler.

Bekârete de gülerler ve sorarlar: “Nedir ki bekâret!

Bir budalalık değil midir bekâret? Oysa bu bekâretin kendisi geldi bize, biz gitmedik ona.

Kapımızı açtık bu misafire ve kalbimizi: şimdi bizde kalıyor – istediği kadar kalabilir!”

Böyle söyledi Zerdüşt!

* * *

Dostlar Üzerine

“Bir kişi daima fazladır etrafımda” – böyle düşünür mün-zevi. “Her zaman bir kere bir – zamanla iki eder bu!”

Ben ve kendim her zaman çok ateşliyizdir konuşurken: nasıl dayanılırdı bir dost olmasaydı?

Münzevi için dost her zaman üçüncü kişidir: üçüncü kişi, iki kişinin konuşmasının derinlere dalmasını engelleyen mantardır.

Ah, tüm münzeviler için çok fazla derinlik vardır. Bu yüzden özlem duyarlar bir dosta ve onun yüksekliğine.

Başkalarına duyduğumuz inanç kendimizde neye inanmak istediğimizi ele verir. Bir dosta duyduğumuz özlemdir içimizdeki hain.

Ve çoğu zaman sevgiyle sadece hasedin üstünden atlamak isteriz. Çoğu zaman saldırıya geçer ve bir düşman yaratırız kendimize, saldırıya açık olduğumuzu gizlemek için.

“En azından düşmanım ol!” – böyle konuşur hakiki saygı, dostluk istemeye yeltenmeyen saygı.

İnsan bir dostu olsun istiyorsa, onun için savaşmak da istemelidir: ve savaşmak için düşman da olabilmelidir.

İnsan dostunda düşmanını da onurlandırmalıdır. Onun tarafına geçmeden yaklaşabilir misin dostuna?

Dostu en iyi düşmanı olmalı insanın. Ona karşı çıktığında onun yüreğine en yakın sen olmalısın.

Dostlarının karşısına giyinmeden mi çıkmak istiyorsun? Kendini ona olduğun gibi göstermekle mi onurlandıracaksın dostunu? Ama bu yüzden lanetliyor o seni!

Kendini gizlemeyen, öfkelendirir: bu kadar çok nedeniniz var çıplaklıktan korkmak için! Evet, birer tanrı olsaydınız, utanabilirdiniz giysilerinizden!

Dostun için yeterince iyi süsleyemezsin kendini: çünkü Üstinsana yönelen bir ok ve bir özlem olmalısın onun için.

Uyurken gördün mü hiç dostunu, – anlayasın diye onun nasıl göründüğünü? Başka nedir ki dostunun yüzü? Senin kendi yüzündür o, kaba ve kusurlu bir aynada.

Uyurken gördün mü hiç dostunu? Dehşete kapılmadın mı dostunun bu görünümünden? Ey dostum, aşılması gereken bir şeydir insan.

Sezmekte ve susmakta usta olmalı dost: her şeyi görmek istememelisin. Rüyaların bildirmeli sana dostunun uyanıkken neler yaptığını.

Sezmek olsun senin merhametin: merhamet istiyor mu dostun, önce bunu bilesin diye? Belki de ışıltılı gözlerini ve gözlerindeki sonsuzluk bakışını seviyor sende.

Dostuna merhametin sert bir kabuğun altına gizlensin, bir dişini kırmalısın bu kabuk yüzünden. Ancak böyle incelik ve lezzet kazanır o.

Temiz hava ve yalnızlık ve ekmek ve ilaç mısın dostun için? Kimileri çözemez kendi zincirlerini, ama yine de kurtarıcıdır bir dost için.

Bir köle misin? O halde bir dost olamazsın. Bir tiran mısın? O halde dostların olamaz.

Çok uzun süredir bir köle ve bir tiran gizliydi kadında. Bu yüzden kadın henüz yatkın değildir dostluğa: sadece aşkı bilir o.

Sevmediği her şeye karşı adaletsizlik ve körlük vardır kadının aşkında. Kadının bilinçli aşkında bile hâlâ fırtına ve yıldırım ve gece vardır, ışığın yanı başında.

Kadın henüz yatkın değildir dostluğa: kadın hâlâ kedidir, kuştur. Ya da olsa olsa inektir.

Kadın henüz yatkın değildir dostluğa. Ama söyleyin bana siz erkekler, hanginiz yatkınsınız ki dostluğa?

Ah erkekler, sizin yoksulluğunuz ve ruhunuzun cimriliği! Sizin dostlarınıza verdiğiniz kadarını ben düşmanıma veririm ve yoksul da düşmem bu yüzden.

Arkadaşlık var: dostluk olsun!

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Binbir Hedef Üzerine

Çok ülkeler gördü Zerdüşt, sayısız halklar gördü: böylece birçok halkın iyisini ve kötüsünü keşfetti. İyi ve kötüden daha büyük bir güç bulamadı Zerdüşt şu yeryüzünde.

Önce değer biçmeden yaşayamazdı hiçbir halk; ama varlığını sürdürmek istiyorsa, komşusununkinden farklı olmalıydı değerleri.

Bir halkın iyi dediği birçok şeyi hakaret ve rezalet sayar bir başkası: bunu da gördüm. Bir yerde kötü denilen birçok şeyin bir başka yerde asalet payeleriyle donatıldığını da gördüm.

Hiçbir zaman anlamadı bir komşu bir diğerini: her zaman şaşkınlığa kapıldı ruhu komşusunun çılgınlığı ve kötülüğü karşısında.

İyiliklerinin[8] yazılı olduğu bir levha asılıdır her halkın üzerinde. Bak, onun zaferlerinin levhasıdır bu; bak, onun güç isteminin sesidir bu.

Övülmeye değerdir ona zor gelen her şey; kaçınılmaz ve zor olan her şeye iyi denir; ve en büyük sıkıntıdan kurtaran, ender ve en zor olan – kutsal diye övülür onlar.

Egemen olmasını, zafer kazanmasını ve parıldamasını sağlayan, komşusunda korku ve haset uyandıran ne varsa: yücedir, ilktir, belirleyicidir, tüm şeylerin anlamıdır onun gözünde.

Sahiden, kardeşim, bir halkın sıkıntısını, topraklarını, göğünü ve komşusunu tanırsan eğer: bu halkın aşmalarının yasasını ve neden tam da bu merdivenle umutlarına doğru yükseldiğini de anlarsın.

“Her zaman ilk olmak, diğerlerinin önüne geçmek istiyorsun: kimse sevmeyecek senin kıskanç ruhunu dostundan başka.” – Bu söz titretti bir Yunanlının ruhunu: bunun üzerine koyuldu büyüklüğün yoluna.

“Hakikati konuşmak ve okla, yayla iyi geçinmek” – hem hoş, hem de zor geliyordu bu, bana adımı veren halka – hem hoş, hem de zor geliyor bu ad bana.[9]

“Anne ve babaya saygı duymak ve tüm kalbiyle onların istediğini yapmak”: bu levhayı asmıştı bir başka halk da üzerine, güçlü ve ölümsüz oldu bununla.

“Sadık olmak ve sadakat uğruna kötü ve tehlikeli şeylerde bile onurundan ve kanından olmayı göze almak,”: bir başka halk da bu öğretiyle zorladı kendini, kendini zorlarken gebe kaldı ve ağırlaştı büyük umutlarla.

Sahiden, insanlar kendileri verdiler kendilerine, her türlü iyi ve kötülerini. Sahiden, almadılar bunları, bulmadılar bunları, gökten bir ses olarak inmedi bunlar onlara.

İnsan, varlığını sürdürebilmek için önce şeylere değer biçti – şeylerin anlamını o yarattı, insanca bir anlam yarattı. Bu yüzden “insan” diyor kendine: değer biçen demektir bu.

Değer biçmek yaratmaktır: dinleyin ey yaratanlar! Değer biçmenin kendisidir, tüm değer biçilmiş şeylerin değeri ve mücevheri.

Ancak değer biçmek sayesinde vardır değer biçmek olmasaydı, kof çıkardı varoluşun çekirdeği. Dinleyin ey yaratanlar!

Değerlerin değişmesi – yaratanların değişmesidir bu. Her zaman yok eder yaratıcı olması gereken.

Yaratan önce halklardı, sonraları birey oldu; sahiden, bireyin kendisi en genç yaratılıştır henüz.

Her halk bir iyiler levhası astı üzerine. Egemen olmak isteyen sevgi ve itaat etmek isteyen sevgi, birlikte böyle levhalar yarattılar kendilerine.

Sürüdeki haz daha eskidir Ben’deki hazdan: ve vicdan rahatlığına sürü dendiği sürece sadece vicdan rahatsızlığı Ben diye konuşur.

Doğrusu, çoğunluğun çıkarında kendi çıkarını arayan, sevgisiz, kurnaz Ben: sürünün kökeni değildir o, çöküşüdür.

Sevenler ve yaratıcılar olmuştur daima, iyiyi ve kötüyü yaratanlar. Aşkın ateşiyle öfkenin ateşi ışıldar tüm erdemlerin adında.

Nice memleketler gördü Zerdüşt, nice halklar: sevenlerin eserlerinden daha büyük bir güç bulamadı yeryüzünde Zerdüşt: “iyi” ve “kötü” adları

verilmişti bu eserlere.

Sahiden, bir canavardır bu övgü ve yerginin gücü. Söyleyin, kim alt edecek onu benim için, kardeşlerim? Söyleyin kim fırlatacak zinciri bu hayvanın bin boynuna?

Bin hedef vardı şimdiye dek, çünkü bin halk vardı. Şimdi bin boynun zinciri eksik hâlâ, tam da o hedef eksik, insanlığın hâlâ bir hedefi yok.

Ama söyleyin bana, kardeşlerim: insanlığın hedefi hâlâ eksikse, eksik değil midir – kendisi de? –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Komşusunu Sevmek Üzerine

Komşunuzun etrafına üşüşüyorsunuz ve güzel de sözcükleriniz var buna. Oysa ben diyorum ki size: sizin komşu sevginiz kendinize duyduğunuz kötü sevgidir.

Kendi kendinizden komşunuza kaçıyorsunuz ve bundan bir erdem yaratmak istiyorsunuz: ama ben görüyorum, “kendinizden vazgeçmenizin” içyüzünü.

Sen daha eskidir Ben’den; Sen kutsanmıştır, ama Ben öyle değildir henüz: bu yüzden can atar insan komşusuna.

Komşu sevgisini mi öğütlüyorum size? Komşudan kaçmayı ve en uzaktakini – sevmeyi öğretiyorum size!

Uzaktakine ve gelecektekine duyulan sevgi daha yücedir yakındakine duyulan sevgiden; davalara ve hayaletlere duyulan sevgi daha yücedir insanlara duyulan sevgiden.

Önün sıra koşan bu hayalet, kardeşim, daha güzeldir senden; neden etini ve kemiğini vermiyorsun ona? Ama korkuyorsun ve koşuyorsun komşuna.

Kendinize tahammülünüz yok ve kendinizi yeterince sevmiyorsunuz: şimdi komşunuzu sevgiye ayartmak ve onun yanılgısıyla kendinizi yaldızlamak istiyorsunuz.

İsterdim ki tahammül etmeyesiniz tüm komşularınıza ve onların komşularına; böylece dostunuzu ve onun kabarıp coşan yüreğini kendi içinizden yaratmak zorunda kalırdınız.

Kendinizden iyi söz edilmesini istediğinizde bir şahit çağırıyorsunuz kendinize; ve onu hakkınızda iyi şeyler düşünmesi için ayarttığınızda, siz de iyi şeyler düşünüyorsunuz kendiniz hakkında.

Sadece bilgisine aykırı konuşanlar değildir yalan söyleyenler, bilgisizliğine aykırı konuşanlardır asıl yalan söyleyenler. Böyle konuşursunuz başkalarıyla ilişkinizde kendi hakkınızda ve aldatırsınız komşunuzu bu konuda.

Böyle söyler deli: “İnsanlarla ilişki bozar insanın karakterini, özellikle de, yoksa bir karakteri.”

İnsan vardır kendisini aradığı için gider komşusuna; insan vardır komşusuna gidip kaybetmek ister kendisini. Kendinize duyduğunuz kötü sevgi bir zindana dönüştürür kimsesizliğinizi.

Uzaktakilerdir ödeyenler komşunuza duyduğunuz sevginin bedelini; beşiniz bir araya gelse bile her zaman bir altıncısı ölmelidir.

Şenliklerinizi de sevmiyorum sizin: çok fazla oyuncu gördüm orada ve izleyiciler de oyunculuk taslıyordu.

Komşunuzu değil, dostunuzu öğretiyorum size. Dostunuz olsun sizin için yeryüzünün şenliği ve Üstinsanın habercisi.

Dostu ve onun taşan yüreğini öğretiyorum size. Ama taşan yürekler tarafından sevilmek istiyorsa insan, bir sünger olmasını bilmeli.

İçinde dünyanın hazır beklediği dostu, iyilikle dolu kabı öğretiyorum size – her zaman armağan edecek hazır bir dünyası olan yaratıcı dostu öğretiyorum size.

Ve dünya nasıl açıldıysa onun önünde, öyle kapanıyor yeniden halka halka onun önünde; iyinin kötü aracılığıyla, amacın rastlantı aracılığıyla oluşumu gibi.

Gelecek ve uzaktaki olsun bugününün nedeni: kendi nedenin olarak sevmelisin Üstinsanı dostunda.

Kardeşlerim, komşu sevgisini öğütlemiyorum size: en uzaktakini sevmeyi öğütlüyorum size.

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Yaratanın Yolları Üzerine

Yalnızlaşmaya gitmek ister misin kardeşim? Kendine giden yolu aramak ister misin? Biraz daha ayak sürü de beni dinle.

“Arayan kolaylıkla kaybolur. Her türlü yalnızlaşma suçtur”: böyle konuşur sürü. Uzunca bir süre sürüden biriydin sen de.

Sürünün sesi senin içinde de çınlayacak hâlâ. “Artık sizinle aynı vicdanı paylaşmıyorum,” desen bile, bir yakınma ve bir sancı olacak bu.

Bak, tam da bu vicdan bir sancı doğurdu: bu vicdanın son pırıltısı hâlâ ışıyor senin kederinde.

Ama sen kederinin yolundan, yani kendine giden yoldan mı gitmek istiyorsun? Göster bakalım bana bunun için hakkın ve kudretin olduğunu!

Sen yeni bir kudret ve yeni bir hak mısın? Bir ilk hareket misin? Kendi kendine dönen bir çark mısın? Yıldızları da zorlayabilir misin, senin etrafında dönsünler diye?

Ah, o kadar şehvet duyulur ki yükseklere! Öyle sancıları vardır ki hırslıların! Şehvetlilerden ve hırslılardan olmadığını göster bana!

Ah, o kadar çok büyük düşünce vardır ki, bir körük olmaktan başka işe yaramazlar: körükler ve daha fazla boşaltırlar.

Özgür mü diyorsun kendine? Sana hükmeden düşünceni duymak isterim, bir boyunduruktan kaçıp kurtulduğunu değil.

Bir boyunduruktan kaçıp kurtulmaya layık mısın sen? Uşaklığını fırlatıp atarken, son değerini de fırlatıp atanlar vardır.

Ne’den özgürsün? Zerdüşt’ü ne ilgilendirir bu? Ama açıkça okuyabilmeliyim gözlerinden: ne için özgürsün?

Kendi iyini ve kötünü sen verebilir misin kendine? Ve kendi istemini bir yasa gibi asabilir misin üstüne? Kendi yasanın yargıcı ve celladı olabilir misin?

Kendi yasasının yargıcı ve celladıyla baş başa kalmak korkunçtur. Bir yıldızda böyle fırlatılır yalnızlığın ıssız boşluğuna ve buzlu soluğuna.

Bugün hâlâ eziyet çekiyorsun çoğunluktan, sen tek olan: cesaretini ve umudunu yitirmedin henüz bugün.

Oysa günün birinde yalnızlık yoracak seni, günün birinde gururun iki büklüm olacak ve cesaretin kırılacak. “Yalnızım!” diye haykıracaksın günün birinde.

Günün birinde sende yüksek olanı artık görmeyeceksin ve sende alçak olana çok yakın olacaksın; kendi ululuğun bile bir hayalet gibi korkutacak seni. “Her şey sahte!” diye bağıracaksın günün birinde.

Yalnız kişiyi öldürmek isteyen duygular vardır; öldürmeyi başaramazlarsa eğer, onların ölmesi gerekir! Peki gücün yetiyor mu katil olmaya?

Hiç duydun mu kardeşim “aşağılama” sözcüğünü? Ve seni aşağılayanlara karşı adil davrandığın adaletinin verdiği eziyeti?

Senin hakkındaki düşüncelerini değiştirmeye zorluyorsun birçoğunu; bunun hesabını kötü ödetecekler sana. Onlara yaklaştın, ama yine de önlerinden geçip gittin: asla bağışlamayacaklar bu yaptığını.

Onların üstüne çıkıyorsun: ama ne denli yükseğe çıkarsan, o denli küçük görünüyorsun hasedin gözüne. En çok da uçandan nefret edilir.

“Nasıl olur da bana adil davranırsınız?” – demelisin. – “Ben sizin adaletsizliğinizi kendime uygun görüyorum!”

Adaletsiz davranır ve çamur atarlar onlar yalnız kişiye: ama bu yüzden daha az aydınlatmamalısın onları kardeşim, bir yıldız olmak istiyorsan eğer!

İyi ve adil olandan koru kendini! Seve seve çarmıha gerer onlar, kendi erdemlerini kendisi bulanları – nefret ederler yalnız olandan.

Kutsal bönlükten de koru kendini! Bön olmayan her şey kutsallık dışı görünür onlara; ateşle oynamayı da severler – insanların yakıldığı ateşlerle.

Sevgi nöbetlerinden de koru kendini! Yalnız kişi çabucak uzatır elini karşısına çıkana.

Kimi insanlara elini değil, pençeni uzatmalısın sadece: ve isterim ki, tırnakları olsun senin pençenin de!

Ama karşına çıkabilecek en kötü düşman her zaman sen kendin olacaksın; sen kendin pusuda bekleyeceksin kendini mağaralarda ve ormanlarda.

Yalnız kişi, kendin gidiyorsun kendine giden yolda! Ve senden geçiyor yolun ve senin yedi şeytanından!

Kendine karşı bir zındık olacaksın, bir cadı, bir kâhin, bir deli, bir kuşkucu, bir uğursuz ve bir alçak olacaksın.

Kendini yakmak istemelisin kendi ateşinde: nasıl yeniden doğmak isteyebilirsin ki önce kül olmadan?

Yalnız kişi, yaratanın yolundan gidiyorsun: bir tanrı yaratmak istiyorsun kendine kendi yedi şeytanından!

Yalnız kişi, sevenin yolundan gidiyorsun: kendini seviyorsun sen ve bu yüzden aşağılıyorsun kendini, ancak sevenlerin aşağılayabildiği gibi.

Yaratmak ister seven kişi, aşağıladığı için! Sevdiğini aşağılamak zorunda olmayan ne anlar ki aşktan?

Aşkınla git yalnızlaşmana ve yaratışınla git, kardeşim; adalet ancak çok sonra aksayarak gelecektir arkandan.

Benim gözyaşlarımla git yalnızlaşmana, kardeşim. Severim kendinin ötesindekini yaratmak isteyeni ve böylece yok olanı. –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Yaşlı ve Genç Kadıncıklar Üzerine

“Ne süzülürsün ürkekçe, tan ağartısının içinden, ey Zerdüşt? Ve ne gizlersin özenle abanın altında?

Bir hazine midir o, sana armağan edilmiş? Yoksa bir çocuk mu, senden olma? Yoksa şimdi sen de mi gidiyorsun hırsızların yollarından, ey kötülerin dostu?” –

Doğrusu, kardeşim! – dedi Zerdüşt – bir hazinedir o, bana armağan edilen: küçük bir hakikattir taşıdığım.

Ancak, küçük bir çocuk gibi haşarıdır o; öyle bir bağırır ki, kapatmazsam ağzını.

Bugün güneşin battığı saatte bir başıma giderken yolumda, yaşlı bir kadıncağız çıktı karşıma ve şöyle söyledi ruhuma:

“Çok şeyler söyledi Zerdüşt, biz kadınlara da, ancak tek bir söz söylemedi kadınlar hakkında.”

Ben de yanıt verdim ona: “Kadınlar hakkında sadece erkeklerle konuşmak gerekir.”

“Benimle de konuş kadınlar hakkında,” dedi yaşlı kadın; “söylediklerini hemencecik unutabilecek yaştayım ne de olsa.”

Ben de kırmadım yaşlı kadıncağızı ve şöyle söyledim ona:

Kadındaki her şey bir bilmecedir ve kadındaki her şeyin tek bir çözümü vardır: hamilelik denir bu çözüme.

Erkek bir araçtır kadın için: amaç her zaman çocuktur. Peki kadın nedir erkek için?

İki şey ister gerçek bir erkek: tehlike ve oyun. Bu yüzden ister kadını, en tehlikeli oyuncak olarak.

Erkekler savaş için eğitilmelidir, kadınlar da savaşçıları dinlendirmek için: budalalıktır başka türlüsü.

Çok tatlı meyveler – bunlardan hoşlanmaz savaşçı. Bu yüzden hoşlanır kadından; acıdır hâlâ en tatlı kadın bile.

Bir kadın bir erkekten daha iyi anlar çocukları; ama bir erkek daha çocuksudur bir kadından.

Gerçek bir erkekte bir çocuk gizlidir: oynamak ister. Hadi bakalım kadınlar, keşfedin erkekteki çocuğu!

Bir oyuncak olsun kadın, henüz ortada olmayan bir dünyanın erdemleriyle ışıldayan bir mücevher gibi temiz ve zarif.

Bir yıldızın ışığı parıldasın sevginizde! "Üstinsanı doğurabileyim!" olsun umudunuz.

Cesaret olsun sevginizde! Sevginizle gidin size korku aşılayanın üzerine!

Onurunuz olsun sevginizde! Yoksa pek anlamaz kadın onurdan. Ama her zaman sevildiğinden daha çok sevmek ve hiçbir zaman ikinci konuma düşmemek olsun sizin onurunuz.

Erkek korksun kadından, kadın sevdiğinde: o zaman her şeyi feda eder kadın ve başka hiçbir şeyin değeri kalmaz gözünde.

Erkek korksun kadından, kadın nefret ettiğinde: çünkü erkek ruhunun derinliğinde kötüdür ancak, kadınsa fenadır.

En çok kimden nefret eder kadın? – Demir şunu söyledi mıknatısa: "En çok senden nefret ediyorum, çektiğin için, ama kendine çekecek kadar da güçlü olmadığın için."

Erkeğin mutluluğu şudur: istiyorum. Kadının mutluluğuysa: erkek istiyor.

"Bak, dünya mükemmel şimdi!" – böyle düşünür her bir kadın tam bir aşkla itaat ettiğinde.

Kadın itaat etmeli ve yüzeyine bir derinlik bulmalıdır. Kadının duygusu yüzeydir, sığ sularda hareketli, fırtınalı ince bir tabakadır.

Oysa derindir erkeğin duygusu, yeraltı mağaralarında çağıldar onun ırmağı: kadın sezinler erkeğin gücünü, ama kavrayamaz onu. –

Burada karşı çıktı bana yaşlı kadıncağız: “Çok ince sözler söyledi Zerdüşt ve özellikle de bu sözler için yeterince genç olanlara.

Ne tuhaf ki Zerdüşt pek tanımıyor kadınları, ama yine de haklı onlar üzerine söylediklerinde! Kadınlarda hiçbir şey imkânsız değildir, acaba ondan mı?

Ve şimdi küçük bir hakikat sana, teşekkür niyetine! Bu hakikati söylemek için yeterince yaşlıyım ben!

Sarıp sarmala onu ve kapat ağzını: yoksa öyle bir bağırır ki, bu küçük hakikat.”

“Ver bana kadın, küçük hakikatini!” dedim. Ve şunları söyledi yaşlı kadıncağız:

“Kadınlara mı gidiyorsun? Kırbacı unutma!” –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Engereğin Isırığı Üzerine

Bir gün Zerdüşt hava çok sıcak olduğu için bir incir ağacının altında uyuyakalmıştı, kollarını da yüzüne kapatmıştı. Bu sırada bir engerek gelip onu boynundan ısırdı, öyle ki Zerdüşt acıdan bağırdı. Kolunu yüzünden çektiğinde yılanı gördü: bunun üzerine yılan Zerdüşt'ün gözlerini tanıdı, beceriksizce yön değiştirdi ve kaçmak istedi. "Dur bakalım," dedi Zerdüşt; "henüz teşekkür etmedim sana! Tam zamanında uyandırdın beni, daha uzun bir yol var önümde." "Yolun kısaldı," dedi engerek üzüntüyle, "öldürücüdür zehirim." Zerdüşt gülümsedi, "Bir ejderhanın öldüğü görülmüş müdür ki bir yılanın zehrinden?" dedi. "Ama geri al zehrini! Onu bana hediye edecek kadar zengin değilsin!" Bunun üzerine engerek yeniden Zerdüşt'ün boynuna atladı ve yarasını yaladı.

Zerdüşt bunu bir gün havarilerine anlatırken, sordu havarileri: "Peki nedir, ey Zerdüşt, öykünden çıkaracağımız ahlak dersi?" Zerdüşt şöyle yanıtladı bu soruyu:

Ahlakı yok edenler benim gözümde iyiler ve adillerdir: ahlak içermez benim öyküm.

Bir düşmanınız varsa, iyilikle karşılık vermeyin onun kötülüğüne: çünkü bu tavrınız onu utandırır. Aksine, onun da size iyi bir şey yapmış olduğunu kanıtlayın.

Utandıracağınıza öfkelenin! Ve birisi size küfür ettiğinde hoşuma gitmez onun için dua etmeniz. Siz de küfür edin biraz, daha iyi!

Size büyük bir haksızlık yapıldığında derhal beş küçük haksızlık da siz yapın! Korkunçtur haksızlığın altında yalnız ezileni görmek.

Bunu biliyor muydunuz? Haksızlığı bölüşmek, haklılığı yarılamak demektir. Ve ancak taşıyabilen almalı haksızlığı üzerine!

Küçük bir intikam daha insancadır hiç intikam alınmamasından. Ve ceza, çiğneyip geçenler için bir hak ve bir onur olmadıkça, hoşlanmıyorum sizin cezanızdan da!

Haklılığını korumaktansa, kendini haksız görmek daha asildir, özellikle de haklı olunduğunda. Ancak, yeterince zengin olmak gerekir bunun için.

Hoşlanmıyorum sizin soğuk adaletinizden; her zaman cellat ve onun soğuk çeliği bakar sizin yargıçlarınızın gözlerinden.

Söyleyin, gözleri gören bir sevgi olan adalet nerede?

Öyleyse, sadece tüm cezayı değil, tüm suçu da taşıyan sevgiyi bulun bana!

Öyleyse, yargıçlar dışında herkesi suçsuz ilan eden adaleti bulun bana!

Bunu da duymak ister misiniz? Yürekten adil olmak isteyende yalan bile insan-severliğe dönüşecektir eninde sonunda.

Ama nasıl yürekten adil olmak isterim ki? Nasıl herkese kendi hakkına düşeni verebilirim! Bu kadarı yetsin bana: herkese kendi hakkıma düşeni veriyorum.

Son olarak da, kardeşlerim, münzevilere haksızlık etmekten sakının! Nasıl unutabilir ki bir münzevi? Nasıl intikam alabilir ki?

Derin bir kuyu gibidir bir münzevi, içine bir taş atmak kolaydır, ama taş kuyunun dibine düşünce, söyleyin onu kim çıkarır?

Bir münzeviyi incitmekten sakının! Ola ki bunu yaptıysanız bir kere, o zaman onu öldürün de!

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Çocuk ve Evlilik Üzerine

Bu soru sadece sana, kardeşim: bu soruyu bir iskandil gibi atıyorum ruhuna, ne kadar derin olduğunu öğreneyim diye.

Gençsin ve çocuk sahibi olmak, evlenmek istiyorsun. Ben de soruyorum sana: Bir çocuk istemeye layık bir insan mısın?

Muzaffer misin, kendi kendine boyun eğdiren misin, duyularına hükmeden misin, erdemlerinin efendisi misin? Bunu da soruyorum sana.

Yoksa arzularında dile gelen, hayvan ve ihtiyaç mı? Yoksa yalnızlaşma mı? Yoksa kendinle barışık olmaman mı?

İsterim ki, zaferin ve özgürlüğün olsun bir çocuğu özleyen. Canlı anıtlar inşa etmelisin zaferine ve özgürleşmene.

Kendinin üzerinde inşa etmelisin. Ama önce sen kendini inşa etmelisin, dimdik bir beden ve dimdik bir ruhla.

Sürdürmekle kalmamalısın neslini, yükseltmelisin de! Bunun için yardımcı olur sana evliliğin bahçesi!

Daha yüce bir beden yaratmalısın, bir ilk hareket, kendi kendine dönen bir çark, – bir yaratıcı yaratmalısın.

Evlilik: İki kişinin onu yaratanlardan daha fazla olan birini yaratma istemine evlilik derim ben. Böyle bir istemin sahipleri olarak birbirlerine saygı duymalarına derim ben evlilik diye.

Bu olsun evliliğinin anlamı ve hakikati. Oysa çok-fazlaların, bu lüzumsuzların evlilik dedikleri şey – ah, ne demeli ki buna?

Ah, bu iki kişilik ruh yoksulluğu! Ah, bu iki kişilik ruh kirliliği! Ah, bu iki kişilik sefil huzur!

Evlilik diyorlar tüm bunlara; ve cennette kıyıldığını söylüyorlar nikâhlarının.

Eksik olsun lüzumsuzların bu cenneti! Eksik olsun bu cennet bağıyla birbirine bağlanmış hayvanlar!

Birleştirmediğini kutsamak için aksayarak yaklaşan o tanrı da uzak dursun benden!

Gülmeyin böyle evliliklere! Hangi çocuğun bir gerekçesi olmadı ki, ağlamak için anne-babasının haline?

Yeryüzünün anlamına layık ve olgun göründü bu adam gözüme: ama karısını gördüğümde yeryüzü bir tımarhaneymiş gibi göründü gözüme.

İsterdim ki yeryüzü acıdan sarsılsın kutsal bir kişiyle bir kaz çiftleştiğinde.

Bu adam bir kahraman gibi yürüdü hakikatlerin üzerine ve sonunda küçük, süslü bir yalan geçirdi ancak eline. Evliliğim diyor buna.

Nobrandı bu adam ilişkilerinde ve titiz davranırdı seçimlerinde. Oysa ansızın dağıttı cemaatini sonsuza dek: evliliğim diyor buna.

Bir meleğin erdemlerine sahip bir hizmetçi kız arıyordu bu adam. Oysa ansızın hizmetçisi oldu bir kadının ve şimdi melek olmak gereği duyuyor bir de.

Dikkatli buldum tüm alıcıları, hepsinin de kurnazca bakıyor gözleri. Ama en kurnazı bile karısını çuvalda, görmeden satın alıyor.

Sayısız kısa budalalık – aşk deniyor buna sizde. Evliliğiniz uzun bir ahmaklık olarak son veriyor kısa budalalıklara.

Sizin kadınlara sevginiz ve kadınların erkeklere sevgisi: ah, keşke acı çekenlerle ve gizli kalmış tanrılarla birlikte acı çekmek olsaydı bu! Ama çoğu kez iki hayvan birbirini buluyor.

Ama en iyi sevginiz bile sadece tutkulu bir taklitten ve sancılı bir ateşten ibarettir! Yüksek yollarda size ışık verecek bir meşaledir.

Kendinizin üzerinde seveceksiniz günün birinde! Bu yüzden önce öğrenin sevmeyi! Bu yüzden de içmelisiniz sevginizin acı kupasından.

En iyi sevginin bile kupası acı doludur: böylece Üstinsana özlem doğurur, böylece senin, yaratanın dudaklarını kurutur!

Yaratana susamışlık, Üstinsana yönelen ok ve özlem: konuş, kardeşim, evliliği istemenin nedeni bu mudur?

Böyle bir istem ve böyle bir evlilik kutsaldır gözümde. –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Kendi Rızasıyla Ölmek Üzerine

Çokları pek geç ölür ve kimileri de pek erken. “Tam zamanında öl!” diyen öğreti, kulağa henüz tuhaf geliyor.

Tam zamanında öl: bunu öğretiyor Zerdüşt.

Elbette, hiç tam zamanında yaşamayan, nasıl tam zamanında ölsün ki? Keşke hiç doğmamış olsalardı! – Bunu öğütlerim lüzumsuzlara.

Ama lüzumsuzlar da ciddiye alırlar ölümlerini, çünkü en kof fındık bile kırılmak ister yine de.

Ciddiye alıyor herkes ölümü: ama henüz bir şenlik değil ölüm. Henüz öğrenmedi insanlar en güzel törenlerin nasıl kutlandığını.

Tamamlayan ölümü gösteriyorum size, yaşayanlar için bir mahmuz ve bir adak olan ölümü.

Kendi ölümünü ölür yaşamını tamamlayan kişi, zafer kazanırcasına, umut edenler ve adak adayanlarla çevrili olarak.

Böyle ölmeyi öğrenmeli; ve böyle ölen birinin yaşayanların yeminlerini kutsamadığı hiçbir şenlik olmamalı!

Böyle ölmek en iyisidir; hemen ardındansa savaşta ölmek ve büyük bir ruhu harcamak gelir.

Oysa sizin bir hırsız gibi sırıtarak yaklaşan, – ama efendi olarak gelen – ölümünüz, savaşçıdan da nefret eder, zafer kazanan kişiden de.

Kendi ölümümü övüyorum size, kendi rızamla ölümü, ben istediğim için bana gelen ölümü.

Peki ne zaman isteyeceğim ölümü? – Bir hedefi ve bir mirası olan, hedefi ve mirası için uygun zamanda ister ölümünü.

Ve hedefine ve mirasına duyduğu saygıdan ötürü kuru çelenkler asmaz artık yaşamın kutsallığına.

Sahiden, ip eğirenlere benzemek istemem: ipliklerini uzağa atarlar ve bu sırada kendileri hep geri geri giderler.

Kimileri de kendi hakikatleri ve zaferleri için bile fazla yaşlanırlar; dişleri dökülmüş bir ağzın hakkı yoktur artık her türlü hakikate.

Ve zafer kazanmak isteyen herkes şerefe zamanında veda etmeli ve çalışmalı zor zanaatını, tam zamanında – gitmenin.

Tadına doyulmadığı dönemde bir son vermeli kişi kendini yedirmeye: uzun süre sevilmek isteyenler bunu iyi bilirler.

Ekşi elmalar da vardır elbette, sonbaharın son gününe dek beklemektir onların kaderi: bu sırada olgunlaşırlar ve sararıp buruşurlar.

Kiminin yüreği yaşlanır ilk önce, kiminin de tini. Ve kimileri gençliklerinde ihtiyardır: ama uzun sürer geç gelen gençlik.

Kimileri için de boşa gitmiştir yaşamları: zehirli kurtlar kemirir yüreklerini. Öyleyse ölümlerini bir o kadar başarılı kılmaya baksınlar.

Kimileri hiçbir zaman tatlı olmaz, daha yaz ortasında çürür gider. Korkaklıktır onları dallarında tutan.

Çok fazlaları yaşar gider ve çok uzun süre asılı kalırlar dalında. Bir fırtına gelse de tüm bu çürük ve kurtluları ağaçlardan silkelese!

Tez zamanda ölmeyi vaaz edenler gelse! Gerçek fırtınalar ve yaşam ağacını silkeleyenlerdir onlar benim gözümde! Oysa ben sadece yavaş yavaş ölmenin ve "yeryüzüne ait" olan her şeye karşı sabretmenin vaaz edildiğini duyuyorum.

Ah, yeryüzüne ait olanlara karşı sabırlı olmayı mı vaaz ediyorsunuz? Yeryüzüne ait olandır size fazlasıyla sabreden, karaçalıcılar sizi!

Sahiden, pek erken öldü yavaş yavaş ölmeyi vaaz edenlerin saygı duyduğu o İbrani: ve o zamandan beri bir felaket oldu çoklarına onun erken ölümü.

Oysa sadece bir İbraninin gözyaşlarını ve hüznünü biliyordu, iyilerin ve adillerin nefretiyle birlikte, – İbrani İsa: ansızın ölüm özlemine kapıldı.

Çölde kalsaydı da, iyilerden ve adillerden uzak dursaydı ya! Belki öğrenirdi yaşamayı ve yeryüzünü sevmeyi – ve gülmeyi de!

İnanın bana, kardeşlerim! Çok erken öldü o; benim yaşıma gelseydi, kendisi çürütürdü kendi öğretisini! Yeterince asildi çürütmek için!

Ne ki olgunlaşmamıştı henüz! Delikanlı olgunlaşmadan sever ve olgunlaşmadan nefret eder insanlardan ve yeryüzünden. Bağlı ve ağırdır henüz onun duygusu ve tininin kanatları.

Oysa erkekte delikanlıdakinden daha fazla çocuk ve daha az efkâr vardır: daha iyi anlar ölümü ve yaşamı.

Ölmeye özgür ve ölümde özgür; Evet için zaman kalmadıysa eğer, kutlu bir Hayır diyen: işte böyle anlar o ölümü ve yaşamı.

Ölümünüz insanı ve yeryüzünü karalamak olmasın, dostlarım: bunu istiyorum ruhunuzun balından.

Ölümünüzde ruhunuz ve erdeminiz ışıldasın hâlâ, tıpkı yeryüzünü saran bir akşam kızıllığı gibi: aksi halde, ölümünüz size yaramamış demektir.

Bu yüzden ben de ölmek istiyorum, siz dostlarım benim sayemde yeryüzünü daha çok sevesiniz diye; ve toprak olacağım yeniden, beni doğuranın bağrında huzur bulmak için.

Sahiden, bir hedefi vardı Zerdüşt'ün, fırlattı topunu: şimdi siz dostlar, mirasçısı olun hedefimin, size atıyorum altın topu.

Her şeyden çok istediğim, sizi altın topu atarken görmektir, dostlarım! Ve bu yüzden biraz daha oyalanıyorum yeryüzünde: Bağışlayın beni![10]

Böyle söyledi Zerdüşt!

* * *

Armağan Eden Erdem Üzerine

1

Zerdüşt, kalbini verdiği ve “Alaca İnek” denilen şehirden ayrıldığında, – kendilerini onun havarileri olarak adlandıran birçok kişi peşinden geldi ve onu uğurladı. Sonunda bir yol ayrımına vardılar: burada Zerdüşt onlara yolun bundan sonrasını artık yalnız yürümek istediğini söyledi; çünkü yalnız gitmekten hoşlanırdı o. Havarileri ise, vedalaşırken Zerdüşt’e bir asa hediye ettiler; güneşe sarılmış bir yılan resmi oyulmuştu bu asanın altın sapına. Zerdüşt asaya çok sevindi ve ona yaslandı; sonra şöyle söyledi havarilerine:

Söyleyin bakalım: altın nasıl en yüksek değer oldu? Çünkü enderdir, yararsızdır ve ışıltılıdır ve pırıltısı yumuşaktır; her zaman armağan eder kendini.

Sadece ve sadece en yüce erdemin simgesi olarak ulaştı altın en yüksek değere. Altın gibi ışıldar armağan edenin bakışı. Altının pırıltısı barıştırır ayla güneşi.

Ender ve yararsızdır en yüce erdem, ışıltılıdır ve pırıltısı yumuşaktır: armağan eden bir erdemdir en yüce erdem.

Sahiden, sizi çok iyi anlıyorum, havarilerim: siz de tıpkı benim gibi, armağan eden erdeme ulaşmaya çalışıyorsunuz. Ne ortak yanınız olabilir ki sizin kedilerle ve kurtlarla?

Bizzat birer kurban ve armağan olmaya susamışsınız siz: bu yüzden tüm zenginlikleri ruhunuzda toplamaya susamışsınız siz.

Ruhunuz hazinelere ve mücevherlere ulaşmaya çalışıyor doymak bilmezcesine; çünkü erdeminiz doymak bilmiyor armağan vermeye.

Her şeyi kendinize doğru ve içinize çekiyorsunuz; pınarınızdan sevginizin armağanları olarak geri aksınlar diye.

Sahiden, tüm erdemlerin haramisi olmalı böyle armağan eden bir sevgi; ama sağlıklı ve kutsal derim ben böyle bir bencilliğe.

Bir başka bencillik daha vardır, fazlasıyla yoksuldur, açlık çeker, hep çalmak ister; hastaların bencilliğidir bu, hasta bir bencilliktir.

Bir hırsızın gözüyle bakar parıldayan her şeye; aç birinin açgözlülüğüyle değerlendirir bol yiyeceği olanı; ve her zaman armağan edenlerin masasına yanaşır.

Hastalık ve görünmez bir yozlaşma dile gelir böylesi bir hırsta; hastalıklı bir bedenden konuşur bu bencilliğin hırsız açgözlülüğü.

Söyleyin bana kardeşlerim: kötü ve en kötü olarak kabul ettiğimiz nedir? Yozlaşma değil midir? – Armağan eden ruhun eksik olduğu yerde yozlaşmanın bulunduğunu sezeriz hemen.

Yukarı doğrudur yolumuz, bir türden bir üst-türe. Ancak, “Hep bana, hep bana,” diyen, yozlaştıran bilinç bir dehşettir bizim için.

Yukarıya uçar bilincimiz: böylece bedenimizin bir benzetmesidir, bir yükselişin benzetmesidir. Böylesi yükseliş benzetmeleridir erdemlere verilen adlar.

Böylece geçer beden tarihin içinden, oluşarak ve savaşarak. Ya tin – tin nedir beden için? Savaşlarının ve zaferlerinin habercisi, yoldaşı ve yankısıdır.

Benzetmelerin tümü de iyiye ve kötüye verilen adlardır: dile gelmezler, işaret verirler sadece. Bir budaladır onlardan bilgi almaya çalışan!

Tininizin benzetmelerle konuşmak istediği her saate dikkat edin: çünkü oradadır erdeminizin kaynağı.

Yükselmiş ve dirilmiştir o zaman bedeniniz; sevinciyle hayran bırakır tini, böylece yaratan ve değer biçen ve seven ve tüm şeylerin velinimeti olabilsin diye.

Kıyılarında yaşayanlar için hem bereket, hem de tehlike olan bir ırmak gibi kabarıp coştuğunda yüreğiniz: işte oradadır erdeminizin kaynağı.

Övgünün ve sövgünün üzerinde yükseldiğinizde ve isteminiz, seven birinin istemi gibi her şeye emretmek istediğinde: işte oradadır erdeminizin kaynağı.

Rahat olanı ve yumuşak döşeği aşağıladığınızda, yufka yüreklilerden mümkün olduğu kadar uzaklaştığınızda: işte oradadır erdeminizin kaynağı.

Tek bir isteme sahip olarak, tüm ihtiyaçlara sırt çevirmek size gerekli göründüğünde: işte oradadır erdeminizin kaynağı.

Sahiden, yeni bir iyi ve kötüdür o! Sahiden, yeni bir derin uğultudur, yeni bir kaynağın sesidir o!

Güç'tür, bu yeni erdem; egemen bir düşüncedir o ve akıllı bir ruh sarmıştır onu: altın bir güneş ve güneşe sarılmış bilgi yılanı.

* * *

2

Zerdüşt burada bir süre sustu ve sevgiyle baktı havarilerine. Sonra devam etti konuşmasına: – bu arada değişmişti sesi.

Yeryüzüne sadık kalın, kardeşlerim, erdeminizin gücüyle! Sizin armağan eden sevginiz ve bilginiz hizmet etsin yeryüzünün anlamına! Rica ediyorum sizden, yalvarıyorum size.

İzin vermeyin sevginizin ve bilginizin yeryüzüne ait olandan kaçmasına ve kanatlarıyla sonsuz duvarlara çarpmasına! Ah, daima vardır böyle uçup giden erdemler!

Uçup giden erdemi yeryüzüne geri döndürün, benim yaptığım gibi – evet geri döndürün bedene ve yaşama: yeryüzüne anlamını versin diye, bir insan-anlamı versin diye!

Şimdiye dek yüzlerce kez uçup gitti ve kendisini tüketti tin de, erdem de. Ah, hâlâ barınıyor bedenimizde tüm bu çılgınlıkların ve hatalı adımların: beden ve istem oldular orada.

Şimdiye dek yüzlerce defa denedi bunu ve yanıldı tin de, erdem de. Evet, bir denemeydi insan. Ah, ne çok bilgisizlik ve ne çok yanılgı bedenleşti bizde!

Sadece binlerce yılın aklı değil – çılgınlığı da patlak verdi üstümüzde. Tehlikelidir mirasçı olmak.

Hâlâ savaşıyoruz adım adım, rastlantı denilen devle; ve şimdiye dek tüm insanlığa hükmetti anlamsızlık, anlamı olmayan.

Tininiz ve erdeminiz yeryüzünün anlamına hizmet etsin, kardeşlerim: ve tüm şeylerin değerini siz belirleyin yeni baştan! Bu yüzden savaşanlar olmalısınız! Bu yüzden yaratanlar olmalısınız!

Beden kendini bilinçli arındırır; o kendini bilgiyle sınayarak yükseltir; idrak eden kişide tüm dürtüler kutsallaşır; yükselmiş kişinin ruhu şenlenir.

Hekim, yardım et kendine: ancak böyle yardım edersin hastana da. En iyi yardımdır ona, kendi kendini iyileştireni gözleriyle görmesi.

Binlerce yol var henüz gidilmedik; binlerce çeşit sağlık var ve binlerce gizli adacığı var yaşamın. Tüketilmemiş ve keşfedilmemiştir henüz insan ve insanın dünyası.

Uyanın ve kulak verin, ey yalnızlar! Gelecekten bu yana esiyor rüzgârlar, gizli kanat vuruşlarıyla; ve hassas kulaklara ulaşıyor, iyi haberler.

Bugünün yalnızları, siz aykırı düşenler, günün birinde bir halk olacaksınız: sizden, kendi kendini seçenlerden seçilmiş bir halk doğacak – ve bu halktan da Üstinsan.

Sahiden, şifa bulunan bir yer olacak yeryüzü! Ve şimdiden yeni bir koku sarıyor çevresini, şifa veren bir koku – ve yeni bir umut!

* * *

3

Zerdüşt bu sözleri söylediğinde, henüz son sözünü söylememiş birisi gibi sustu; uzun süre kuşkuyla tarttı asasını elinde. Sonunda şunları söyledi: – bu

arada değişmişti sesi.

Yalnız gidiyorum şimdi, havarilerim! Siz de yalnız uzaklaşın buradan! Böyle istiyorum ben.

Sahiden, öğüdüm olsun size: uzaklaşın benden ve koruyun kendinizi Zerdüşt’ten! En iyisi, utanın ondan! Belki de aldattı sizi.

İdrak eden insan düşmanlarını sevmekle kalmamalı, dostlarından da nefret edebilmeli.

Her zaman sadece öğrenci olarak kalırsa insan, öğretmeninin hakkını vermemiş olur. Neden yolmak istemiyorsunuz başımdaki çelengi?

Saygı duyuyorsunuz bana; ya günün birinde değişirse saygınız? Dikkat edin de bir heykel devrilmesin üstünüze!

Zerdüşt’e inandığınızı söylüyorsunuz, öyle mi? Ne önemi var ki Zerdüşt’ün? Siz benim müminlerimsiniz: ama ne önemi var ki, tüm müminlerin?

Henüz kendinizi aramamıştınız: bu sırada beni buldunuz. Böyle yapar tüm müminler; bu yüzden değersizdir tüm inanışlar.

Şimdi beni kaybetmenizi ve kendinizi bulmanızı istiyorum sizden; ve ancak hepiniz beni yadsıdığınızda yeniden döneceğim aranıza.

Sahiden, kardeşlerim, o zaman başka gözlerle arayacağım kaybolan çocuklarımı; başka bir sevgiyle seveceğim o zaman sizi.

Ve bir kez daha dostlarım olacaksınız benim; bir umudun çocukları olacaksınız: o zaman büyük öğle vaktini sizinle birlikte kutlamak için üçüncü kez aranızda olacağım.

Bu büyük öğle vaktinde, hayvan ile Üstinsan arasındaki yolunun ortasında yer alır insan ve akşama giden yolunda en büyük umudunu kutlar: çünkü yeni bir sabaha giden yoldur bu.

İşte o zaman, batmakta olan kendini kutsayacaktır, öteye geçendir diye; ve bilgisinin güneşi tam tepededir o zaman.

“Tüm tanrılar öldü: şimdi Üstinsanın yaşamasını istiyoruz” – bu olsun büyük öğlede son dileğimiz! –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

İKİNCİ BÖLÜM

"– ve ancak hepiniz beni yadsıdığınızda yeniden döneceğim aranıza.

Sahiden, kardeşlerim, o zaman başka gözlerle arayacağım kaybolan çocuklarımı; başka bir sevgiyle seveceğim o zaman sizi."

Zerdüşt, "Armağan Eden Erdem Üzerine"

Aynalı Çocuk

Bunun üzerine Zerdüşt yeniden dağlara ve mağarasının yalnızlığına döndü ve insanlardan uzaklaştı: tohumlarını serpmiş bir çiftçi gibi beklemeye koyuldu. Oysa ruhu sevdiklerine duyduğu sabırsızlık ve arzuyla doluydu: çünkü onlara verecek daha çok şeyi vardı. Çünkü en zor iştir açık bir eli sevgiden dolayı kapatmak ve armağan eden birisi olarak utancını korumak.

Böyle aylar ve yıllar geçirdi münzevi; ama Zerdüşt'ün bilgeliği arttı ve bolluğu yüzünden ona acı vermeye başladı.

Ancak, günlerden bir gün Zerdüşt daha tan kızıllığından önce uyandı ve yatağında uzun süre düşündükten sonra şöyle söyledi yüreğine:

"Neden korktum ki rüyamda da uyandım böyle? Elinde ayna tutan bir çocuk değil miydi karşıma çıkan?

'Ey Zerdüşt,' – dedi çocuk bana, – 'kendine bak aynada!'

Aynaya baktığımda bir çığlık kopardım, yüreğim sarsılmıştı: çünkü kendimi değil, bir şeytanın iğrenç ve alaycı suratını görmüştüm orada.

Sahiden, çok iyi anlıyorum bu rüyanın anlamını ve uyarısını: öğretim tehlikede, yabani otlar buğday diye tanıtıyorlar kendilerini!

Düşmanlarım güç kazanmışlar ve öğretimin görüntüsünü bozmuşlar; sevdiklerim kendilerine sunduğum armağandan utanıyorlar bu yüzden.

Kaybolup gitti dostlarım; kayıplarımı aramanın saati geldi!" –

Zerdüşt bu sözlerle ayağa kalktı, ama korkmuş ve soluklanmak isteyen biri gibi değil, tinin esinlediği bir kâhin ve bir şarkıcı gibi fırladı yerinden. Hayret dolu gözlerle bakıyordu kartalı ve yılanı ona: çünkü tıpkı tan kızıllığı gibi yükselen bir mutluluk vardı yüzünde.

Ne oldu böyle bana, hayvanlarım? – dedi Zerdüşt. Dönüşmedim mi? Mutluluk bir kasırga gibi gelmedi mi üzerime?

Budaladır mutluluğum ve budalaca konuşacak: henüz çok genç o – bu yüzden sabırlı olun ona karşı!

Mutluluğumdan yaralandım ben: tüm acı çekenler hekim olsun bana!

Yeniden inebilirim dostlarımın yanına ve düşmanlarımın yanına da! Zerdüşt konuşabilir ve armağan verebilir ve sevdiklerine sevgisini gösterebilir yeniden!

Sabırsız sevgim ırmak ırmak akıp taşıyor aşağıya, gündoğumuna ve günbatımına doğru. Suskun dağlardan ve acının fırtınalarından vadilere doğru süzülüyor ruhum.

Çok uzun süredir özlemle baktım uzaklara. Çok uzun süre yalnız kaldım: bu yüzden unuttum susmayı.

Ağız kesildim tepeden tırnağa ve yüksek kayalardan dökülen bir derenin uğultusu: aşağıya, vadilere dökmek istiyorum sözlerimi.

Sevgi ırmağım sapa yollara düşsün isterse! Mümkün müdür bir ırmağın sonunda denize giden yolu bulmaması?

Elbette bir göl var içimde, münzevi, kendi kendine yeten bir göl; ama benim sevgi ırmağım alıp götürüyor onu aşağıya – denize!

Yeni yollara gidiyorum, yeni bir söz geliyor dilimin ucuna; bütün yaratıcılar gibi, usandım eski dillerden. Artık aşınmış tabanlar üzerinde yürümek istemiyor ruhum.

Fazla yavaş yaklaşıyor tüm sözler bana: – senin arabana atlıyorum, fırtına! Seni de kamçılayacağım kötülüğümle.

Bir haykırış ve bir sevinç çığlığı gibi geçeceğim geniş denizlerin üzerinden, dostlarımın bulunduğu mutlu adaları buluncaya dek: –

Ve düşmanlarım da var aralarında! Nasıl da seviyorum şimdi, hitap edebildiğim herkesi! Düşmanlarım da mutluluğumun bir parçası şimdi.

Ve şimdi en yabanıl atıma binmek istediğimde mızrağım her zaman yardımcı olur yükselmeme: ayağımın her daim hazır bekleyen uşağıdır o: –

Düşmanlarıma fırlattığım bu mızrak! Nasıl da şükran borçluyum düşmanlarıma, sonunda fırlatabileceğim için mızrağımı!

Çok büyüktü bulutumdaki gerilim: şimşeklerin kahkahaları arasından dolu yağdırmak istiyorum derinliklere.

O zaman heybetle kabaracak göğsüm, heybetle üfleyecek fırtınasını dağların üzerine: böyle rahatlar o.

Sahiden, bir fırtına gibi gelir mutluluğum ve özgürlüğüm! Ama düşmanlarım başlarının üstünde iblisin kükrediğini sanacaklar.

Evet, sizler de dehşete kapılacaksınız dostlarım, yabanıl bilgeliğim karşısında; belki bu yüzden kaçacaksınız düşmanlarımla birlikte.

Ah, çoban kavalıyla sizi geri döndürmeyi becerebilseydim keşke! Ah, dişi aslanım bilgelik, daha yumuşak kükremeyi öğrenseydi keşke! Ve daha şimdiden birçok şey öğrendik biz onunla birlikte!

Yabanıl bilgeliğim ıssız dağlarda gebe kaldı; sarp kayalıklarda doğurdu yavrusunu, en küçük yavrusunu.

Şimdi çılgınca koşturuyor amansız çöllerde ve arayıp duruyor yumuşak çimenleri – yaşlı, yabanıl bilgeliğim!

Dostlarım, yüreklerinizin yumuşak çimenlerinin üstünde!– sizin sevginizin üstünde yatırmak istiyor o, en sevdiğini!

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Mutlu Adalarda[11]

İncirler ağaçlardan dökülüyor, hoş ve tatlılar; yere düştüklerinde kırmızı kabukları çatlıyor. Bir kuzey rüzgârıyım ben olgun incirlere.

İşte tıpkı incirler gibi düşüyor bu öğretiler size, dostlarım: hadi için onların özsuyunu ve yiyin tatlı meyvelerini! Dört bir yanda sonbahar, gökyüzü berrak ve vakit öğleden sonra.

Bakın, nasıl bir bolluk var çevremizde! Ve güzeldir bu zenginliğin ötesinden uzak denizlere bakmak.

Eskiden uzak denizlere baktıklarında tanrının adını anardı insanlar; ama şimdi ben size Üstinsanın adını anmayı öğretiyorum.

Tanrı bir varsayımdır; ama ben sizin varsayımlarınızın yaratıcı isteminizin önüne geçmesini istemem.

Bir tanrı yaratabilir misiniz? – Öyleyse tanrılar hakkında tek söz söylemeyin bana! Oysa pekâlâ yaratabilirsiniz Üstinsanı.

Belki kendi kendiniz değil kardeşlerim! Ama Üstinsanın babalarını ve atalarını yaratabilirsiniz kendinizden: en iyi yaratınız olsun bu! –

Tanrı bir varsayımdır: oysa sizin varsayımınızın düşünülebilirlikle sınırlı olmasını istiyorum.

Bir tanrıyı düşünebilir miydiniz? – Oysa hakikat isteminiz sizin için, her şeyin insanın-düşünebildiği, insanın-görebildiği, insanın-duyumsayabildiği şeylere dönüşmesi anlamına gelmeli. Kendi duyularınızı düşünmelisiniz sonuna dek!

Ve dünya dediğiniz şeyi önce siz yaratmalısınız: bizzat sizin aklınız, sizin imgeniz, sizin isteminiz, sizin sevginizde şekil bulmalı o! Ve sahiden, sizin mutluluğunuz için olacak bu, siz idrak edenler!

Ve bu umut olmasaydı, nasıl katlanacaktınız yaşama, siz idrak edenler? Ne kavranılamaz olanın içinde bir yuva bulabilirdiniz kendinize, ne de aklın almadığının içinde.

Size yüreğimi tümüyle açmamı isterseniz, dostlarım: eğer tanrılar olsaydı, nasıl dayanırdım ben bir tanrı olmayışıma! Demek ki tanrılar yok.

Bu sonucu ben çıkardım; ama şimdi o sürüklüyor beni. –

Tanrı bir varsayımdır: ama bu varsayımın tüm acısına kim can vermeden dayanabilir? Yaratıcı kişinin amacı elinden alınmalı mıdır; kartalın kartallara özgü yüksekliklerdeki süzülüşü elinden alınmalı mıdır?

Bir düşüncedir tanrı, her türlü doğruyu eğri yapar ve yerinde duran her şeyi döndürür. Nasıl? Zaman geçip gidecek ve fani olan her şey bir yalan mı olacak?

Bunu düşünmek insanı sersemletir ve başını döndürür, dahası midesini de bulandırıp kusturur: sahiden, sersemletici bir hastalık derim ben böylesi bir varsayıma.

Kötü ve insan düşmanı derim ona: bu tek, tam, durağan, karnı tok ve ölümsüz varlığa ilişkin tüm öğretilere!

Tüm ölümsüz şeyler – sadece bir benzetmedir! Ve şairler çok yalan söyler! –

Oysa en iyi benzetmeler zamandan ve oluştan söz etmelidir: bir övgü olmalı ve tüm faniliği haklı çıkarmalıdırlar!

Yaratmak – acılardan büyük kurtuluştur ve yaşamın hafiflemesidir. Ama yaratıcı olmak için acı çekmek gerekir, pek çok dönüşümden geçmek gerekir.

Evet, pek çok acı ölüm bulunmalı sizin yaşamınızda, siz yaratanlar! Bu yüzden tüm faniliğin savunucuları ve tüm faniliği haklı çıkaranlar olmalısınız.

Yaratıcı kişinin kendisinin de yeni doğacak bir çocuk olması için, aynı zamanda doğuran kadın ve doğuran kadının sancısı da olmak istemesi gerekir.

Sahiden, yüz gönülden geçti yolum, yüz beşikten ve yüz doğum sancısından. Kimileriyle vedalaştım bile şimdiden; bilirim yürek parçalayan son saatleri.

Ne ki böyle olsun istiyor benim yaratıcı istemim, kaderim. Ya da daha dürüst konuşacak olursam: tam da böyle bir kaderi istiyor – benim istemim.

Hisseden her şey acı çeker ve zindan içindedir bende: ama benim istemim hep benim kurtarıcım ve sevinç kaynağım olarak gelir bana.

İstemek özgürleştirir: budur istemin ve özgürlüğün gerçek öğretisi – böyle öğretiyor size Zerdüşt.

Artık-istememek, artık-değer-biçmemek ve artık-yaratmamak! Ah, bu büyük yorgunluk her daim uzak olsun diye benden!

İdrak ederken bile istemimin dölleme ve olma sevincini hissediyorum sadece; ve idrakimde masumiyet varsa, bu onun içinde dölleme istemi olmasındandır.

Tanrının ve tanrıların ötesine cezbetti beni bu istem; yaratacak ne kalırdı geriye, tanrılar – var olsaydı?

Ama hep yeni baştan, insanlara doğru götürüyor beni kızışmış yaratıcı istemim; böylece itiyor çekicimi taşa.

Ah, siz insanlar, taşın içinde bir imge saklı benim gözümde, imgelerimin imgesi! Ah, ne yazık ki en sert, en çirkin taşın içinde uyumak zorunda!

Şimdi öfkeyle saldırıyor çekicim zindanına karşı. Taştan parçacıklar fırlıyor: ne ilgilendirir ki beni?

Tamamına erdirmek istiyorum onu: çünkü bir gölge geldi düştü üzerime – tüm şeylerin en sessizi ve en hafifi düştü üzerime bir zamanlar!

Üstinsanın güzelliği düştü üzerime gölge olarak. Ah, kardeşlerim! Ne ilgilendirir beni artık – tanrılar! –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Merhametliler Üzerine

Dostlarım, alaycı sözler söylediler dostunuza: “Bakın şu Zerdüşt’e!” dediler, “Hayvanların arasındaymışçasına dolaşmıyor mu aramızda?”

Oysa şöyledir bu sözün doğrusu: “İdrak eden kişi, hayvanların arasındaymış gibi dolaşır insanların arasında.”

İdrak eden kişinin gözünde insan: al yanaklı bir hayvandır.

Nasıl böyle oldu insan? Sık sık utanmak zorunda kaldığından değil mi?

Hey dostlarım! Şöyle konuşur idrak eden kişi: Utanç, utanç, utanç – budur insanın tarihi!

İşte bu yüzden utandırmamayı emreder kendine soylu kişi: acı çekenlerden utanmayı emreder kendine.

Sahiden, hoşlanmam yufka yüreklilerden, merhamet ederek mutlu olanlardan: utanma fazlasıyla eksiktir onlarda.

Merhametli olmam gerekirse, öyle anılmak istemem; eğer merhamet etsem de bunu uzaktan yapmak isterim.

Başımı örtüp gizlemeyi severim ve kimseler tanımadan beni çekip giderim: sizin de öyle yapmanızı isterim, dostlarım!

Kaderim sizin gibi çekecek acısı olmayanları ve benimle umudu ve aşı ve balı paylaşmaya layık olanları çıkartsın yoluma her zaman!

Sahiden, şöyle ya da böyle iyiliğim dokundu acı çekenlere: ama daha çok sevinmeyi öğrendiğimde daha iyi bir şey yapıyormuşum gibi göründüm kendi gözüme.

İnsan insan olalı beri çok az sevinmiştir: bir tek budur, kardeşlerim, bizim ilk günahımız.

En iyisi sevinmeyi öğrenelim, böylece başkalarına acı vermeyi ve acıları düşünmeyi unuturuz.

Bu yüzden yıkıyorum acı çekene yardım eden elimi, bu yüzden temizliyorum ruhumu da.

Çünkü acı çekeni acı çekerken gördüğümde onun adına utandım kendimden; ve ona yardım ettiğimde, gururunu pek fena incittim.

Büyük iyilikler şükran borcu değil, intikam duygusu yaratırlar; ve küçük bir iyilik unutulmadığında kurt gibi kemirmeye başlar iyilik görenin içini.

"Alırken kırılgan olun! Alıyor oluşunuzla belli edin kendinizi!" – bunu öğütlüyorum armağan verecek bir şeyi olmayanlara.

Oysa ben armağan edenim: armağan vermeyi severim dostlara, bir dost olarak. Oysa yabancılar ve zavallılar benim ağacımdaki meyveleri kendi elleriyle toplasınlar: böylesi daha az utandırır.

Ama dilencileri tamamen ortadan kaldırmalı! Sahiden, insan onlara bir şey verince de kızıyor kendine, vermeyince de.

Günahkârlar ve kötü vicdanlılar da böyle! İnanın bana dostlarım: vicdan yarası yaralamayı öğretir insana.

Ama en kötüsü de küçük düşüncelerdir. Sahiden, küçük düşünmektense, kötülük yap daha iyi!

Gerçi diyorsunuz ki: "Küçük kötülüklerden aldığımız zevk başka büyük kötülükler yapmaktan alıkoyuyor bizi." Ama insan bu konuda kendini alıkoymak istememeli.

Bir çıban gibidir kötü eylem: kaşınır, sızlar ve patlar – dürüst konuşur.

"Bak, hastalığım ben" – böyle konuşur kötü eylem; budur onun dürüstlüğü.

Oysa küçük düşünce mantar gibidir: sürünür ve büzülür ve hiçbir yerde olmak istemez – tüm beden küçük mantarlar yüzünden çürüyüp pörsüyene dek.

Bense içine şeytan girmiş olanın kulağına fısıldarım şu sözü: "En iyisi büyüt şeytanını! Senin için de var işte büyüklüğün bir yolu!" –

Ah kardeşlerim! Herkes hakkında biraz fazla şey biliriz! Ve kimileri saydamlaşırlar da karşımızda, yine de geçemeyiz ya içlerinden.

Zordur insanlarla yaşamak, çünkü öyle zordur ki susmasını bilmek.

Ve bize ters gelene değil de bizi hiç ilgilendirmeyene karşı yaparız en büyük insafsızlığı.

Eğer acı çeken bir dostun varsa, dinleneceği yer ol acısının; ama adeta sert bir yatak gibi ol, bir sahra yatağı gibi: en çok böyle faydan dokunur ona.

Ve bir dostun kötülük yaparsa sana, de ki: “Bağışlıyorum seni bana yaptığından ötürü; ama kendine yaptığını – nasıl bağışlayabilirdim ki bunu?”

Böyle dile gelir tüm büyük sevdalar: bağışlamayı ve merhameti de aşar onlar.

İnsan sıkı tutmalı yüreğini; çünkü gitmesine izin verirse, çok geçmeden aklı da gider başından!

Ah, dünyada merhametlilerin budalalıklarından daha büyüğü görülmüş müdür? Dünyada merhametlilerin budalalıklarından daha çok acı çektiren bir şey var mıdır?

Yazık o sevenlere ki, henüz merhametlerinden daha yükseğe çıkmamışlardır!

Bir defasında şöyle demişti şeytan bana: “Tanrının da var kendi cehennemi: insanlara duyduğu sevgi.”

Ve geçenlerde şöyle dediğini işittim şeytanın: “Tanrı öldü; insanlara duyduğu merhamet yüzünden öldü tanrı.” –

Böylece uyarmış olayım sizi merhamet karşısında: oradan ağır bir bulut geliyor insanın üstüne! Sahiden, iyi anlarım havanın belirtilerinden!

Ama şu söze de dikkat edin: Hâlâ sizin tüm merhametinizin üstündedir tüm büyük sevgiler: çünkü önce sevileni – yaratmak – ister!

“Sevgimi ben sunarım kendime ve kendime sunar gibi sunarım komşuma da” – böyle konuşur tüm yaratanlar.

Ne ki amansızdır tüm yaratanlar. –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Rahipler Üzerine

Bir defasında Zerdüşt havarilerine bir işaret vermiş ve onlara şu sözleri söylemişti:

“Bunlar rahiplerdir: düşmanım olsalar da kılıcınızı kınından çıkarmadan sessizce geçin önlerinden!

Onların arasında da vardır kahramanlar; içlerinden birçoğu çok fazla acı çekmiştir –: bu yüzden başkalarına acı çektirmek isterler.

Kötü düşmanlardır onlar: Onların alçakgönüllülüğünden daha intikamcısı yoktur. Ve kolayca kirlenir onlara saldıran.

Ama benim kan bağım var onlarla; ve onların kanında da saygı duyulduğunu bilmek isterim benim kanıma.” –

Ve rahipler geçip gittikten sonra bir ağrı musallat oldu Zerdüşt’e; ağrısıyla henüz baş etmişti ki, şöyle konuşmaya başladı:

İçim parçalanıyor şu rahiplere. Hiç de hazzetmiyorum onlardan; ama insanlar arasında olduğumdan beri, en önemsiz şey bu benim için.

Oysa ben acı çektim ve çekiyorum onlarla birlikte: tutsaktırlar onlar benim gözümde, damgalıdırlar. Onların kurtarıcı dedikleri kişi sıkı sıkıya zincirlemiş onları: –

Sahte değerlerin ve kuruntu-sözlerin zincirleriyle! Ah, birisi de kurtarıcılarından kurtarsaydı onları!

Deniz onları aniden yollarından saptırınca, ıssız bir adaya yanaştıklarını zannettiler; gel gör ki, uyuyan bir canavardı yanaştıkları!

Sahte değerler ve kuruntu – sözleri: faniler için en kötü canavarlardır bunlar, – uzun süre uyur ve bekler bunların içindeki felaket.

Ama sonunda vakit gelir, canavar uyanır ve üzerinde kulübeler inşa edenleri yalayıp yutar.

Ah, şu rahiplerin yaptığı kulübelere bakın! Kilise diyorlar tatlı kokulu mağaralarına.

Ah, bu sahte ışık, bu sıkıcı hava! Burası ruhun kendi yüceliğine doğru – uçamadığı yer!

Aksine, şöyle buyurur onların inancı: “Dizlerinizin üzerinde tırmanın merdivenleri siz günahkârlar!”

Sahiden, onların utanç ve adanmışlıktan yuvasından fırlamış gözlerini görmektense, utanmazları görmeyi tercih ederim!

Kim yarattı kendine böylesi mağaraları ve çile merdivenlerini? Kendilerini gizlemek isteyenler ve duru gökten utananlar değil mi?

Duru gök, tavanın çatlakları arasından harap duvarlardaki otlara ve kızıl gelinciklere yeniden baktığında – ancak o zaman yeniden bu tanrı evlerine yöneltirim yüreğimi.

Kendileriyle çelişen ve onlara acı veren şeye tanrı dediler: sahiden, kahramanlara özgü çok yön vardı tapınışlarında!

Ve insanı çarmıha gerdiklerinde bilmiyorlardı tanrıyı sevmenin başka bir yolunu!

Cesetler olarak yaşamaktı niyetleri, simsiyah süslediler cesetlerini; sözlerinden bile hâlâ ölüm odalarının pis kokusu geliyor burnuma.

Ve onların yakınında yaşayanlar, karakurbağaların[12] tatlı bir hüzünle şakıdıkları kara göllere yakın yaşarlar.

Onların kurtarıcılarına inanabilmem için daha güzel şarkılar söylemeliydiler bana: kurtulmuş görünmeliydi bu kurtarıcının havarileri bana!

Çıplak görmek isterim onları: çünkü sadece güzellik tövbe vaaz etmeli. Ama kimi ikna eder ki bu gizlenmiş elemleri!

Sahiden, onların kurtarıcıları da özgürlükten ve özgürlüğün yedinci göğünden gelmiyor! Sahiden, kendileri de asla yürümediler idrakin halılarının üstünde!

Boşluklardan oluşuyordu bu kurtarıcının tini; Ama her boşluğa yerleştirdiler kendi kuruntularını, tanrı adını verdikleri boşluk doldurucularını.

Merhametlerinde boğulmuştu tinleri ve merhametten şişip kabardıklarında, her zaman büyük bir budalalık yüzüyordu en üstte.

Gayretle ve bağırış çağırışla sürdüler sürülerini köprülerine: sanki geleceğe uzanan sadece bir köprü varmış gibi! Bu çobanlar da hâlâ koyunlardandı doğrusu!

Küçük tinleri ve geniş ruhları vardı bu çobanların: ama şimdiye dek, kardeşlerim, ne kadar küçük ülkeler olmuştur en geniş ruhları bile!

Kan izleri bıraktılar geçtikleri yollarda; hakikatin kanla kanıtlandığını söylüyordu budalalıkları onlara.

Oysa kan en kötü tanığıdır hakikatin; kan en saf öğretiyi bile zehirler kuruntuyla ve yüreklerin nefretiyle.

Ve biri öğretisi uğruna ateşin içinden geçerse – neyi kanıtlar ki bu! İnsanın kendi öğretisinin kendi yangınından geldiği daha doğrudur!

Sıkıntılı yürek ve serin akıl: bunların buluştuğu yerde ortaya çıkar o şiddetli rüzgâr, o “kurtarıcı”.

Halkın kurtarıcı dediklerinden, bu alıp götüren şiddetli rüzgârlardan daha büyükleri de, daha yüksekte – doğanları da vardı elbette!

Ve özgürlüğün yolunu bulmak istiyorsanız kardeşlerim, tüm kurtarıcılardan daha büyük olanlardan da kurtulmanız gerekir!

Şimdiye kadar henüz bir Üstinsan yoktu. Çıplak gördüm ikisini de, en büyük ve en küçük insanı: –

Hâlâ çok benziyorlar birbirlerine. Sahiden, bence en büyükleri bile – pek insanca!

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Erdemliler Üzerine

Gök gürültüleriyle ve göklerin havai fişek gösterileriyle hitap etmeli uyuşuk ve uyuyan bilinçlere.

Oysa güzelliğin sesi kısıktır konuşurken: sadece en uyanık ruhlara yanaşır.

Usulca sarsıldı ve güldü bana bugün kalkanım; güzelliğin kutsal gülüşü ve sarsılışıdır bu.

Size güldü bugün güzelliğim, ey erdemliler. Ve şöyle ulaştı sesi bana: "Bir de istiyorlar ki – ücret ödensin onlara!"

Bir de ücret ödensin istiyorsunuz, siz erdemliler! Erdem için ücret, yeryüzü için cennet ve bugününüz için sonsuzluk mu istiyorsunuz?

Ve ne ücret, ne de veznedar var diye öğrettiğim için öfkeleniyor musunuz bana şimdi de? Ve sahiden, erdem kendi kendisinin ödülüdür diye bile öğretmiyorum ben.

Ah, budur benim üzüntüm: şeylerin temeline ödülü ve cezayı soktular yalanla dolanla – ve ey erdemliler, hatta ruhlarınızın temeline de!

Ama sözlerim yabandomuzunun burnu gibi parçalayacak ruhlarınızın temelini; pulluk demiri diyeceksiniz adıma.

Yüreğinizdeki tüm gizlilikler çıkmalı günyüzüne; altüst olmuş ve toprağın üstüne saçılmış bir halde güneşte yattığınızda yalanınız da ayrılmış olacak hakikatinizden.

Çünkü budur sizin hakikatiniz: siz fazlasıyla temizsiniz sözcüklerin kiri için: intikam, ceza, ödül, kısasa kısas.

Erdeminizi seviyorsunuz annenin çocuğunu sevmesi gibi; ama nerede duyulmuş ki, bir annenin çocuğunu seviyor diye ücret istediği?

Sizin en sevgili benliğinizdir erdeminiz. Bir çemberin tutkusu vardır içinizde: yeniden kendine ulaşmak, bunun için çabalar ve döner her çember.

Ve sönmekte olan bir yıldız gibidir erdemimizin her eseri: hâlâ yol almaktadır ve dolaşmaktadır ışığı – ne zaman sona erecek yolculuğu?

İşte böyle yollardadır hâlâ erdeminizin ışığı, eserini tamamladıktan sonra bile. Unutulmuş ya da ölmüş olsa bile erdeminiz: ışığının huzmesi yaşar hâlâ ve yol alır.

Erdeminiz yabancı bir şey, bir deri, bir örtü değil de benliğinizin ta kendisidir: bu da ruhlarınızın temelindeki hakikattir, ey erdemliler! –

Ama elbette erdemi bir kırbacın altında çekilen acı olarak görenler de vardır: ve çok sık duydunuz onların çığlıklarını!

Ve erdemi kötü huyların körelmesi olarak gören başkaları da vardır; ve bir kez bunların nefretleri ve kıskançlıkları gerindi mi kollarını bacaklarını uzatıp, uyanır "adaletleri" ve uykulu gözlerini ovuşturur.

Ve başkaları da vardır, aşağıya çekilirler: şeytanları çeker onları. Ama ne kadar dibe batarlarsa, o kadar ışıltıyla parıldar gözleri ve bir tanrıya duydukları arzu.

Ah, onların çığlıkları da tırmaladı kulaklarınızı, ey erdemliler: "Ben ne değilsem, odur bana tanrı ve erdem!"

Başkaları da vardır, ağır ağır ve gıcırdayarak gelirler, tıpkı taşların üzerinden yokuş aşağı inen arabalar gibi: çok söz ederler onurdan ve erdemden, – erdem adını verirler tekerlek pabuçlarına!

Ve kimileri de kurulan basit saatler gibidir; tik-taklarını tekrarlar ve isterler ki tik-tak sesine – erdem denilsin.

Sahiden, bunlarla eğleniyorum ben: böyle saatleri gördüğümde alay ederek kuracağım onları; çalsınlar bir de tik-tak etmenin yanı sıra!

Ve kimileri de gurur duyarlar avuç dolusu adaletlerinden ve gururları uğruna suç işlerler her şeye karşı: onların adaletsizliklerinde boğulsun diye dünya.

Ah, nasıl da eğreti durur "erdem" sözü onların ağzında! Ve, "Ben adilim," dediklerinde her zaman, "İntikamım alındı!" diyorlarmış gibi çınlar sesleri. [13]

Erdemleriyle düşmanlarının gözlerini oymak isterler; ve sırf başkalarını alçaltmak için yükselirler.

Kimileri de bataklıkta yaşar ve konuşur sazlıkların içinden: "Erdem – usulca oturmaktır bataklıkta.

Biz kimseyi ısırmayız ve ısırmak isteyenin yolundan çekiliriz; ve her konuda görüşümüz bize verilen görüştür."

Ve bazıları da yapmacık ifadeleri severler ve düşünürler ki: yapmacık bir ifadedir erdem.

Her zaman yere değer dizleri, erdemi övmeye açıktır elleri, ama erdemden bihaberdir yürekleri.

Kimileri de, "Erdem gereklidir," diye konuşmayı erdem sanırlar; ama aslında polisin gerekli olduğuna inanırlar sadece.

Ve insandaki yücelikleri göremeyen kimileri de, insanın aşağılıklarını çok yakından görmeyi erdem zanneder: yani kendi kem gözüne erdem der.

Bazıları da yüksek duygulara sahip olmak ve ruhen yükselmiş olmak ister ve buna erdem der; ve kimileri de yıkılmak ister – onlar da buna erdem der.

Böylelikle neredeyse herkes, erdeme sahip olduğuna inanır; ve herkes en azından "iyi" ve "kötü" hakkında uzman olmak ister.

Oysa Zerdüşt tüm bu yalancılara ve delilere: "Ne anlarsınız ki siz erdemden? Nereden bileceksiniz ki siz erdemi!" demek için gelmedi. –

Aksine, dostlarım, delilerden ve yalancılardan öğrendiğiniz eski sözcüklerden usanasınız diye geldi Zerdüşt:

"Ödül", "kısasa kısas", "ceza", "adil intikam" gibi sözcüklerden usanasınız diye –

"Bir eylemin iyiliği, bencilce yapılmayışındandır," gibi sözler söylemekten usanasınız diye geldi.

Ah, dostlarım! Annenin çocukta oluşu gibi, sizin benliğinizin eylemin içinde oluşu: bu olsun sizin erdem sözünüz!

Sahiden, yüzlerce sözcüğü ve erdeminizin en sevgili oyuncaklarını aldım elinizden; şimdi çocuklar gibi öfkeleniyorsunuz bana.

Deniz kıyısında oynuyorlardı, – sonra dalga geldi ve oyuncaklarını ellerinden alıp derinlere çekti: şimdi ağlıyorlar.

Oysa aynı dalga yeni oyuncaklar getirecek onlara ve rengârenk yeni deniz kabukları yığacak önlerine!

Böyle teselli bulacaklar; siz de dostlarım, onlar gibi, bulacaksınız kendi tesellinizi – ve rengârenk yeni deniz kabuklarını!

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Ayaktakımı Üzerine

Yaşam bir haz pınarıdır; ama ayaktakımı da aynı pınardan içtiğinde tüm kuyular zehirlenir.

Temiz olan herkese karşı iyiyimdir; ama sırıtan ağızları ve temiz olmayanların susuzluğunu görmeye tahammülüm yoktur.

Gözlerini aşağıya, kuyuya dikiyorlar: iğrenç gülüşleri yansıyor şimdi kuyudan yukarıya.

Kutsal suyu şehvetleriyle zehirlediler; ve kirli rüyalarına “haz” adını verdiklerinden beri, sözcükleri de zehirlediler üstelik.

Islak yüreklerini ateşe yatırdıklarında isteksizleşir alev; ayaktakımı ateşe adım attığında bizzat tin fokurdar ve tüter.

Meyve şekerlenir ve ezilir onların elinde: bakışları meyve ağacını cılızlaştırır ve kurutur tepedeki dallarını.

Ve yaşamdan yüz çevirenlerin bazıları, aslında ayaktakımından yüz çevirmişlerdir sadece: kuyuları, alevleri ve meyveleri ayaktakımıyla paylaşmak istememişlerdir.

Ve kendini çöllere vurup, yırtıcı hayvanlarla birlikte susuzluk çeken kimileri de, pis devecilerle aynı sarnıcın başında oturmak istemedikleri için yapmıştır bunu.

Ve tüm meyve bahçelerine bir yok edici gibi, bir dolu gibi gelen kimileri de, ayaktakımının boğazına basıp, gırtlağını tıkamak istemişlerdir sadece.

Ve yaşamda düşmanlığın, ölümün ve çarmıhların da gerekli olduğunu bilmek değildi, boğazıma takılan asıl lokma: –

Aksine, bir gün şunu sordum ve az kaldı boğuluyordum kendi sorumdan: Ne? Ayaktakımı da mı gerekli yaşamda?

Zehirli kuyular, pis kokulu ateşler ve kirletilmiş rüyalar da mı, kurtçuklar da mı gerekli yaşam ekmeğinde?

Yaşamımı nefretim değil, tiksintim kemirdi aç kurtlar gibi! Ah, ayaktakımının da akıllı olduğunu görünce usandım akıldan!

Ve şimdi, egemen olmak dedikleri şeyi görünce, egemenlere de çevirdim sırtımı: onların gözünde egemenlik iktidar uğruna pazarlık yapmak ve el sıkışmaktır – ayaktakımıyla!

Dilleri bana yabancı halkların arasında yaşadım, kulaklarım kilitli: onların iktidar uğruna yaptıkları pazarlıkları ve el sıkışmalarını duymayayım diye.

Ve burnumu tıkadım da, bezginlik içinde geçtim düne ve bugüne ait olanların arasından: sahiden, eli kalem tutan ayaktakımının kötü kokularını saçıyor düne ve bugüne ait her şey!

Kör, sağır ve dilsiz bir sakat gibi yaşadım uzun süre: iktidarın, kalemin ve şehvetin ayaktakımıyla birlikte yaşamayayım diye.

Güçbela ve dikkatle çıktı tinim merdivenleri; haz sadakaları serinletti onu; değneğe dayanarak geçip gitti körün yaşamı.

Peki ne oldu bana? Nasıl kurtuldum bu tiksintiden? Kim canlandırdı gözlerimi? Nasıl uçtum ayaktakımının da kuyudan içmediği yüksekliklere?

Tiksintim mi yarattı benim için kanatlarımı ve pınarları sezen güçlerimi? Sahiden, en yükseğe uçmam gerekti hazzın pınarını yeniden bulabilmek için!

Hey, buldum onu kardeşlerim! Burada, en yüksekte fışkırıyor hazzın pınarı! Ve ayaktakımından hiç kimsenin içmediği bir yaşam var burada!

Pek deli akıyorsun bence hazzın kaynağı! Ve sık sık boşaltıyorsun bardakları, yeniden doldurasın diye!

Ve henüz öğrenmeliyim daha alçakgönüllü yaklaşmayı sana: pek deli akıyor yüreğim hâlâ sana doğru: –

İçinde yaz mevsiminin, kısa, sıcak, efkârlı, aşırı mutlu yaz mevsiminin yandığı yüreğim; nasıl da istiyor benim yaz-yüreğim senin serinliğini!

Geçti ilkbaharımın kararsız kederi! Geride kaldı haziran ayındaki kar tanelerinin küskünlüğü! Yaz oldum tepeden tırnağa ve yaz-öğleni.

Buz gibi kaynakları ve kutlu sessizliğiyle dorukta bir yaz mevsimi: hey gelin dostlarım, gelin ki daha kutlu olsun sessizlik!

Çünkü bu bizim yüksekliğimiz ve bizim vatanımız: çok yüksek ve sarp yamaçlarda oturuyoruz burada, tüm kirlilerin ve onların susuzluğunun üzerinde.

Şimdi temiz gözlerinizi hazzımın kaynağına dikin, dostlar! Bu yüzden nasıl bulanır ki bu kaynak! Size kahkahayla karşılık verecek, kendi temizliğiyle.

Gelecek ağacına kuruyoruz yuvamızı; kartallar gagalarıyla yemek getirecek biz yalnızlara!

Sahiden, temiz olmayanların da yiyebileceği yemekler değil bunlar! Ateş yediklerini zanneder onlar ve ağızlarını yakarlar!

Sahiden, temiz olmayanların da barınacağı yerimiz yoktur burada! Bizim mutluluğumuz buzdan bir mağara gibi gelir onların bedenlerine ve tinlerine!

Ve güçlü rüzgârlar gibi yaşamak istiyoruz onların üzerinde, kartallara komşu, karlara komşu, güneşe komşu: böyle yaşar şiddetli rüzgârlar.

Ve bir rüzgâr gibi eseceğim onların arasında, ve onların tininin soluğunu keseceğim kendi tinimle: böyle ister geleceğim bunu.

Sahiden, güçlü bir rüzgârdır Zerdüşt, tüm alçak yerlerde; ve şunu öğütler düşmanlarına ve tüküren herkese: “Sakın ha tükürmeyin rüzgâra karşı!”

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Zehirli Örümcekler Üzerine

Bak, zehirli örümceğin mağarası burası! Kendi gözlerinle görmek ister misin onu? Şurada asılı duruyor ağı: bir dokun bak, nasıl titreşiyor.

İşte geliyor uysalca: hoş geldin zehirli örümcek! Siyah üçgenin ve arman var sırtında; ve biliyorum ruhundakini de.

İntikam yatar ruhunda: neyi ısırırsan, siyah bir kabuk bağlar; senin zehrin intikamla sersemletir ruhu!

Böyle, benzetmelerle konuşuyorum sizinle, siz ruhları sersemletenler, siz eşitlik vaaz edenlerle! Zehirli örümceklersiniz siz ve sinsi intikam düşkünleri!

Ama sizin gizlendiğiniz yerleri açığa çıkartacağım; bu yüzden gülüyorum yüzünüze dorukların kahkahasıyla.

Bu yüzden parçalıyorum ağlarınızı, öfkeniz sizi yalan-mağaranızdan çıkartsın diye ve intikamınız “adalet” sözcüğünüzün arkasından çıkıp öne fırlasın diye.

Çünkü insanın intikamdan kurtarılması: en yüce umuda giden köprüdür ve uzun fırtınalardan sonraki gökkuşağıdır benim için.

Elbette başka türlü olsun ister zehirli örümcekler. “Dünyanın intikam fırtınalarıyla dolu olmasına adalet diyelim biz,” – diye konuşurlar kendi aralarında.

“İntikam almak istiyoruz ve bizimle aynı olmayan herkese küfretmek” – böyle ant içer örümcek-yürekliler.

“Ve ‘eşitlik istemi’ adı verilsin bundan böyle erdeme; ve güç sahibi olan her şeye karşı yükseltelim çığlığımızı!”

Siz, eşitlik vaizleri, acizliğin tiranca-çılgınlığı işte böyle “eşitlik” diye haykırıyor içinizden: en gizli tiranca-hazlarınız erdem sözcükleri kılığına giriyor!

Gücenmiş kibriniz, dizginlenmiş hasediniz, belki de babalarınızın kibri ve hasedi: sizden intikam çılgınlığı olarak fışkırıyor alev alev.

Babanın söylemediği, oğulda dile geliyor; ve oğlun babanın açığa çıkmış sırrı olduğunu görüyorum çoğu kez.

Coşkulu kişilere benziyorlar: ama yürek değildir onları coşturan – intikamdır. Ve kibar ve soğukkanlı olduklarında tinleri değil, hasetleridir onları kibar ve soğukkanlı yapan.

Kıskançlıkları düşünürlerin yolundan yürütür onları; ve budur kıskançlıklarının belirtisi – hep çok uzağa giderler: sonunda yorgunluktan karların üstünde uyuyakalıncaya dek.

Her yakınışlarında intikamın sesi çınlar, her övgülerinde bir kötü niyet vardır; ve yargıç-olmak mutluluk görünür onlara.

Bu yüzden benden size nasihat, dostlarım: cezalandırma dürtüsü güçlü olan hiç kimseye güvenmeyin!

Türü ve soyu kötü insanlardır bunlar; yüzlerinde cellat ve hafiye köpeği bakışı vardır.

Güvenmeyin kendi adaletinden çok sık söz eden hiç kimseye! Sahiden, onların ruhlarında eksik olan bal değildir sadece.

Ve kendilerine, “İyiler ve adiller” deseler bile, unutmayın onların Ferisiler[14] olmak için tek eksiklerinin güç olduğunu.

Dostlarım, başkalarıyla karıştırılmak ya da olduğumdan başkası zannedilmek istemem ben.

Benim yaşam öğretimi vaaz edenler var: eşitliği vaaz edenler ve zehirli örümceklerdir onlar aynı zamanda.

Bu zehirli örümceklerin, mağaralarında yaşama yüz çevirmiş otururken, yaşamdan yana konuşmaları: acı çektirmek isteyişlerindendir.

Şimdi gücü elinde bulunduranlara acı çektirmek isterler; çünkü ölüm vaazı onlarda yerini bulur.

Başka türlü olsaydı eğer, zehirli örümcekler de başka vaazlar verirlerdi: işte tam da bu yüzden onlar dünyaya iftira edenlerin ve zındıkları yakanların başını çekiyorlardı eskiden.

Bu eşitlik vaazcılarıyla bir araya getirilmek ve karıştırılmak istemiyorum. Çünkü şöyle sesleniyor bana adalet: “İnsanlar eşit değildir.”

Eşit olmamalılar da! Başka türlü konuşsaydım, Üstinsana duyduğum sevginin ne anlamı kalırdı?

Binlerce köprü ve geçit üzerinden koşmalılar geleceğe, hep daha çok savaş ve eşitsizlik olmalı aralarında: büyük sevgim söyletiyor bunları bana!

Düşmanlıklarında hayaller ve hayaletler icat etmeliler; birbirlerine karşı hayalleri ve hayaletleriyle en büyük savaşa girişmeliler!

İyi ve kötü, zengin ve yoksul, yüksek ve alçak ve tüm değerlerin adları: birer silah olmalıdır bunlar ve yaşamın kendini her zaman yeniden aşması gerektiğinin göze, kulağa çarpan belirtileri olmalıdır bunlar!

Yükseğe doğru kurmak ister kendini yaşam, direklerle ve basamaklarla: çok uzaklara ve mutlu güzelliklere doğru bakmak ister – bu yüzden gereksinir yüksekliğe!

Ve yüksekliğe gereksindiği için, basamaklara da, basamaklar ve bu basamaklardan yukarı çıkanlar arasındaki çelişkiye de gereksinir! Yukarı çıkmak ve yukarı çıkarak kendini aşmak ister yaşam.

Bakın dostlarım! Burada, zehirli örümceğin mağarasında eski bir tapınağın yıkıntıları yükseliyor – aydınlanmış gözlerle bakın oraya!

Sahiden, bir zamanlar burada düşüncelerini taş taş üstüne yığarak yükselten her kimse, en bilge kişi kadar biliyordu tüm yaşamın gizemini!

Güzellikte bile hâlâ kavga ve eşitsizliğin, güç ve güç üstünlüğü savaşının bulunduğunu: bunu öğretiyor burada en açık benzetmeyle bize.

Burada nasıl da tanrılar gibi güreşe tutuşuyor kemerler ve tonozlar: nasıl da ışık ve gölgeyle karşı koyuyorlar birbirlerine tanrısal bir çatışma içinde olan bu taşlar. –

Bu yüzden onlar gibi güvenli ve güzel, düşman olalım, dostlarım! Tanrısal bir biçimde çatışalım birbirimizle! –

Aman! Isırdı beni zehirli örümcek, eski düşmanım! Tanrısal bir güven ve güzellikle ısırdı parmağımı!

“Ceza ve adalet olmalı” – böyle düşünüyor o: “düşmanlığın şerefine boşuna şarkılar söylemiş olmasın burada!”

Evet, aldı intikamını! Vay halime! Şimdi intikamla benim başımı da döndürecek!

Dönmeyeyim diye, sıkı sıkıya bağlayın beni bu sütuna, dostlarım! İntikam kasırgası olmaktansa, bir sütun – ermişi olmayı yeğlerim!

Sahiden, baş döndüren bir rüzgâr ve kasırga değildir Zerdüşt; ve eğer bir dansçıysa da, bir örümcek-dansçı asla! –

Böyle söyledi Zerdüşt!

* * *

Ünlü Bilgeler Üzerine

Halka ve halkın batıl inancına hizmet ettiniz hepiniz, siz ünlü bilgeler – hakikate değil! İşte tam da bu yüzden saygı gösterildi size.

Ve bu yüzden katlanıldı inançsızlığınıza, çünkü halk için bir nükteden ve sapa bir yoldan ibaretti o. Efendi böyle korur kölelerini ve keyif alır onların küstahlığından.

Ama köpekler kurtlardan nasıl nefret ederse: işte öyle nefret eder halk da özgür tinli kişiden, zincirlerin düşmanından, tapınmayandan, ormanı mesken edinenden.

Onu saklandığı delikten çıkarmak – halkın gözünde her zaman "adalet anlayışı" budur: hâlâ en keskin dişli köpeklerini salar onun üzerine.

"Hakikat neredeyse: halk da zaten orada! Yazık, yazık arayanlara!" – Bu sözler yankılanmıştır ezelden beri.

Halkınızın saygısını haklı çıkarmak istediniz: "hakikat istemi" dediniz buna, siz ünlü bilgeler!

Ve yüreğiniz her zaman şunu söyledi kendine: "Halktan geldim ben: tanrının sesi de oradan geldi bana."

Bir eşek gibi inatçı ve kurnazdınız her zaman, halkın savunucuları olarak.

Ve halkla iyi geçinmek isteyen kimi güçlüler, asil atlarının önüne bir de – küçük eşeği, ünlü bir bilgeyi koştular.

Şimdi isterim ki, siz ünlü bilgeler, aslan postunu atın artık üstünüzden!

Bu yırtıcı hayvanın alacalı postunu ve araştıranın, arayanın, keşfedenin yelesini!

Ah, sizin "hakikatliliğinize" inanabilmem için, saygı duyan isteminizi de yok etmeniz gerekir önce.

Tanrısız çöllerde gezen ve saygı duyan yüreğini parçalamış olana derim ben – hakikatli diye.

Sarı kumların üzerinde, güneşten yanarak, susuzluk içinde, canlıların gölgeli ağaçlar altında dinlendiği, kaynaklarla dolu vahaları arayarak gezinir.

Ama bu rahatlığa ayak uydurmaya susuzluğu bile kandıramaz onu: çünkü vahaların olduğu yerde putlar da vardır.

Acıkmış, zorba, yalnız, tanrısız: böyle olmak ister aslan-istemi.

Kölelerin mutluluğundan sıyrılmış, tanrılardan ve tapınmalardan kurtulmuş, korkusuz ve korkunç, büyük ve yalnız: budur hakikatlinin istemi.

Hakikatliler ve özgür tinliler çöllerin efendileri olarak çölleri mesken edinmişlerdir ezelden beri; ama şehirlerde yaşar iyi besili ünlü bilgeler – yük hayvanları.

Çünkü her zaman çekerler, eşekler olarak – halkın arabasını!

Bu değildir onlara duyduğum öfkenin nedeni: ama hizmetkârlar, koşulmuş hayvanlar olarak kalırlar, altın koşumlarıyla ışıl ışıl parıldasalar bile.

Çoğu kez de iyi ve övülesi hizmetkârlar olmuşlardır. Çünkü şöyle söyler erdem: “Eğer hizmetkâr olacaksan, senin hizmetinden en iyi yararlanacak olanı bul!

“Onun hizmetkârı olduğun için, efendinin erdemi ve tini de büyümeli: böylece sen de büyürsün onun tini ve erdemiyle birlikte!”

Ve sahiden, siz ünlü bilgeler, halkın hizmetkârları! Siz de büyüdünüz halkın tini ve erdemiyle birlikte – halk da büyüdü sizin sayenizde. Sizin onurunuza söylüyorum bunu!

Ama erdemlerinizle de hâlâ halktansınız: bön bakışlı halktan – tinin ne olduğunu bilmeyen halktan!

Tin, kendi canını yakan yaşamın kendisidir; kendi acısıyla çoğaltır kendi bilgisini, – biliyor muydunuz bunu?

Ve budur tinin mutluluğu: kurbanlık hayvan gibi yağlanıp, gözyaşlarıyla kutsanmış olmak – biliyor muydunuz bunu?

Ve körün körlüğü de, onun el yordamıyla arayışı da kanıtlayacaktır daha baktığı güneşin gücünü – biliyor muydunuz bunu?

Ve idrak eden kişi, dağlarla inşa etmeyi öğrenmeli! Hiçbir şey değildir tinin dağları yerinden oynatması – biliyor muydunuz bunu?

Sadece tinin kıvılcımlarını biliyorsunuz: ama görmüyorsunuz onun örs de olduğunu ve görmüyorsunuz çekicinin zalimliğini!

Sahiden, bilmiyorsunuz tinin gururunu! Oysa bir kez olsun konuşmaya gönül indirecek olsaydı, katlanamazdınız tinin alçakgönüllülüğüne!

Ve hiçbir zaman tininizi atamadınız bir kar çukuruna: Yeterince sıcak değilsiniz bunu yapmak için! Bu yüzden bilmiyorsunuz tinin soğukluğunun cazibesini de.

Ama her konuda tini tanıyormuş gibi davranıyorsunuz; ve bilgeliği de çoğu zaman kötü şairler için bir düşkünler ve şifa yurdu haline getirdiniz.

Kartal değilsiniz siz: bu yüzden ruhun dehşetinin mutluluğunu yaşamadınız. Ve kuş olmayan, uçurumların üzerine yerleşmemeli.

Benim için ılıksınız siz: oysa soğuk akar her derin bilgi. Buz gibi soğuktur tinin en derindeki pınarı: ferahlık verir sıcak ellere ve eylemcilere.

Saygın duruyorsunuz karşımda, kaskatı ve dimdik, siz ünlü bilgeler! – Hiçbir güçlü rüzgâr ve istem kıpırdatamaz sizi yerinizden.

Hiç görmediniz mi bir yelkenin denizin üzerinde, yuvarlak, şişkin ve rüzgârın şiddetinden titreyerek gidişini?

Denizin üstündeki yelken gibi, tinin şiddetinden titreyerek gider benim bilgeliğim – yabanıl bilgeliğim!

Oysa siz, halkın hizmetkârları, siz ünlü bilgeler – nasıl ayak uydurabilirdiniz ki bana!–

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Gecenin Şarkısı

Gecedir: Şimdi daha yüksek sesle konuşur tüm kaynayan pınarlar. Ve benim gönlüm de kaynayan bir pınardır.

Gecedir: Ancak şimdi uyanır âşıkların tüm şarkıları. Ve benim gönlüm de bir âşığın şarkısıdır.

Dindirilmemiş, dindirilemez bir şey var içimde; yükseltmek istiyor sesini. Aşka duyulan bir özlem var içimde, kendisi de konuşuyor aşkın dilini.

Işığım ben; ah, gece olsaydım! Ne ki ışıkla kuşatılmış olmaktır benim yalnızlığım.

Ah, karanlık olsaydım, geceye ait olsaydım! Nasıl da isterdim ışığın memelerinden emmek!

Ve sizi kutsamak isterdim, siz kıvılcımlar gibi parıldayan küçücük yıldızlar ve ateşböcekleri, yukarıdaki! – ve mutlu olmak isterdim sizin ışık-armağanlarınızla.

Oysa kendi ışığımda yaşıyorum ben, kendimden çıkan alevleri yine kendim yutuyorum.

Alanın mutluluğunu bilmiyorum; ve çalmanın, almaktan daha büyük bir mutluluk olması gerektiğini düşledim çoğu kez.

Elimin hiç durmadan armağan vermesidir benim yoksulluğum; bekleyen gözleri ve özlemin aydınlanmış gecelerini görmektir benim kıskançlığım.

Vay, tüm armağan verenlerin mutsuzluğu! Vay, güneşimin tutulması! Vay, özlem duymaya duyulan arzu! Vay, tokluktaki müthiş açlık!

Benden alıyorlar: ama dokunabiliyor muyum ruhlarına? Bir uçurum var vermekle almak arasında; ve en küçük uçurumun en son aşılması gerekir.

Ve bir açlık doğuyor güzelliğimden: acı vermek istiyorum aydınlattıklarıma, çalmak istiyorum, armağan verdiklerimden: – böylesine açım kötülüğe.

Bir el uzandığında elimi geri çekerek; düşerken bile duraklayan bir şelale gibi duraklayarak – böylesine açım kötülüğe.

Böyle bir intikam düşünüyor bolluğum; böyle bir kötülük fışkırıyor yalnızlığımdan.

Benim armağan etme mutluluğum sona erdi armağan ederken, erdemim kendinden bıktı bolluğu yüzünden!

Her zaman armağan eden, utancını yitirme tehlikesiyle karşı karşıyadır; her zaman paylaştıranın eli ve yüreği nasır tutar paylaştırmaktan.

Gözlerim parıldamıyor artık sunanın utancıyla; elim fazlasıyla katılaştı, dolu eller gibi titreyemez o artık.

Nereye gitti gözyaşlarım ve yüreğimin havı? Ah, tüm armağan edenlerin yalnızlığı! Ah tüm aydınlatanların suskunluğu!

Çok sayıda güneş dönüyor ıssız boşlukta: karanlık olan her şeyle konuşuyorlar ışıklarıyla, – susuyorlar bana gelince.

Vay, ışığın düşmanlığıdır bu aydınlatana; acımasızca dolaşır yollarında.

Acımasızdır aydınlatana karşı yüreğinin derinliklerinde: soğuktur başka güneşlere karşı, – böyle dolaşır her güneş.

Bir fırtına gibi uçar güneşler yollarında, böyledir onların dolaşması. Amansız istemlerine boyun eğerler, budur onların soğukluğu.

Vay, karanlık olanlar, geceye ait olanlar, sizlersiniz ancak sıcaklıklarını aydınlatanlardan yaratanlar! Vay, ancak siz içersiniz sütünüzü ve tesellinizi ışığın memelerinden!

Ah, buzla sarılı etrafım, ellerim yanıyor buzdan! Ah, içimde bir susuzluk var, sizin susuzluğunuza hasret.

Gece oldu: Ah, öyleyse ışık olmak zorundayım! Ve geceye ait olana susamak! Ve yalnızlık!

Gece oldu: Şimdi içimden bir pınar gibi fışkırıyor arzum – konuşmayı arzuluyorum.

Gece oldu: Şimdi daha yüksek sesle konuşur tüm kaynayan pınarlar. Ve benim ruhum da kaynayan bir pınardır.

Gece oldu: Ancak şimdi uyanır tüm âşıkların şarkıları. Ve benim ruhum da bir âşığın şarkısıdır. –

Böyle şarkı söyledi Zerdüşt.

* * *

Dans Şarkısı

Bir akşam Zerdüşt havarileriyle ormanda gezintiye çıktı; bir pınar aradığı sırada, bakın hele, ağaçlarla ve çalılarla çevrili yeşil bir çayır çıktı önüne: dans eden kızlar vardı bu çayırda. Kızlar Zerdüşt'ü tanıyınca hemen bıraktılar dansı; ama Zerdüşt dostça bir tavırla yaklaştı onlara ve şu sözleri söyledi:

"Kesmeyin dansınızı, sevimli kızlar! Kötü bakışlı bir oyunbozan değil, kızlara düşman biri değil yanınıza gelen.

Tanrıyı savunurum ben şeytanın karşısında: ama ağırlığın tinidir şeytan. Nasıl düşman olurum ki, ey hafif olanlar sizin tanrısal dansınıza? Ya da güzel bilekli kız ayaklarınıza?

Elbette bir orman ve bir geceyim ben karanlık ağaçlardan: ama benim karanlığımdan ürkmeyen, gül çardakları da bulur servilerimin altında.

Küçük tanrıyı da bulur elbette, kızların en çok sevdiği: pınarın yanına uzanmıştır kıpırtısızca, kapalıdır gözleri.

Sahiden, güpegündüz uyudu boş gezen! Çok koşturdu herhalde kelebeklerin peşinden!

Kızmayın bana, dans eden güzeller, küçük tanrıyı birazcık terbiye edersem! Bağıracaktır elbette, ağlayacaktır – ama ağladığında bile gülünçtür o!

Ve gözünde yaşlarla dansa kaldırsın sizi, ben söyleyeceğim onun dans şarkısını:

Bir dans ve alay şarkısı, sizin 'dünyanın efendisi' adını verdiğiniz ağırlığın tini üzerine, en yüce ve her şeye gücü yeten şeytanım üzerine." –

İşte, Cupido[15] ve kızlar birlikte dans ederlerken, Zerdüşt'ün söylediği şarkıdır bu:

Gözlerine baktım da yakınlarda, ey yaşam! Sanki dipsiz bir suya dalıyormuşum gibi geldi bana.

Ama sen beni altın oltayla çektin dışarıya; alay edercesine güldün bana, dipsiz diye tanımlayınca seni.

“Böyle konuşur tüm balıklar,” dedin; “dibini göremedikleri şeye dipsiz der onlar.

Oysa değişkenimdir ben sadece ve yabanılımdır, her bakımdan bir dişiyimdir ve erdemli de değilimdir:

Siz erkeklerin gözünde ‘derin’ ya da ‘sadık’ ya da ‘ebedi’ ya da ‘gizemli’ de olsa adım.

Yine de siz erkekler hep kendi erdemlerinizi sunarsınız bize – ah siz erdemliler!”

Bunun üzerine güldü inanılmaz kadın; ama ben asla inanmam onun gülüşüne, kendi hakkında kötü konuştuğunda.

Ve kendi yabanıl bilgeliğimle baş başa kaldığımda dedi ki bana öfkeyle: “İstiyorsun, arzuluyorsun, seviyorsun, sırf bu yüzden övüyorsun yaşamı!”

Handiyse ters bir yanıt verecek ve hakikati söyleyecektim bu öfkeliye; ve insan kendi bilgeliğine “hakikati söylemek”ten daha ters bir yanıt veremez.

Böyledir işte üçümüzün ilişkisi. Yürekten sevdiğim, yaşamdır bir tek – ve sahiden, en çok da ondan nefret ettiğimde!

Ama bilgeliğe iyi, çoğu kez fazlasıyla iyi davranışım: bana yaşamı bu kadar çok hatırlatmasındandır!

Gözleri, gülüşü ve hatta oltasının altın kamışı bile benzer ona: birbirlerini bu kadar andırıyorlarsa ne gelir elimden?

Bir defasında yaşam bana sorduğunda: Peki kimin nesidir şu bilgelik? diye – yanıt vermiştim gayretle: “Ah, evet! Bilgelik!

İnsan susar ona, ve doymak bilmez, bakar örtülerin ardına, yakalamaya çalışır ağlarla.

Güzel midir? Bilemem! Ama en kurnaz balıklar hâlâ onunla yakalanır.

Değişken ve dik kafalıdır; çok görmüşümdür dudaklarını ısırdığını ve saçını ters yöne taradığını.

Belki de kötü ve sahtedir, her bakımdan bir kadındır; ama kendisinden kötü söz ettiğinde, tam da o zaman baştan çıkarır genellikle."

Bunu yaşama söylediğimde, hınzırca güldü ve gözlerini yumdu. "Kimden söz ediyorsun sen?" dedi. "Benden mi yani?

Eğer haklıysan bile, – bu söylenir mi böyle yüzüme karşı? Ama şimdi sen de kendi bilgeliğinden söz et!"

Ah, sonra yeniden açtın gözlerini, ey sevgili yaşam! Ve ben sanki yine daldım dipsiz olana. –

Böyle şarkı söyledi Zerdüşt. Ama dans bitip de kızlar gidince, hüzünlendi.

"Güneş çoktan battı," dedi sonunda; "çayır ıslak, ormandan geliyor serinlik.

Yabancı biri var etrafımda ve düşünceli düşünceli bakıyor bana. Ne? Yaşıyor musun hâlâ, Zerdüşt?

Neden? Niçin? Neyle? Nereye? Nerede? Nasıl? Budalalık değil mi hâlâ yaşıyor olmak? –

Ah, dostlarım, akşamdır bana bunları sorduran. Bağışlayın hüznümü!

Akşam oldu: Bağışlayın akşam oluşunu!"

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Mezar Şarkısı

“Orası mezarlık adası, o suskun ada; gençliğimin mezarları da orada. Yaşamın her dem yeşil bir çelengini taşıyacağım oraya.”

Yüreğimde böyle bir kararla geçtim denizi. –

Ah siz, gençliğimin hayalleri ve görüntüleri! Ah, siz, tüm sevgi bakışları, tanrısal anlar![16] Nasıl da çabucak öldünüz! Ölülerim gibi anıyorum bugün sizi.

Tatlı bir koku geliyor, sevgili ölülerim, sizden bana; yürek açan, göz yaşartan bir koku. Sahiden, denizde yalnız yol alanın yüreğini parçalar, yüreğini açar bu koku.

En zengin ve en kıskanılası benim hâlâ – ben en yalnız olan! Çünkü ben size sahiptim ve siz hâlâ bana sahipsiniz: söyleyin, kimin başına böyle pembe elmalar düşmüş ağaçtan, benden başka?

Hâlâ sevginizin mirasçısı ve toprağıyım ben, renkli yabanıl erdemler açarım anınıza, ah siz en sevgililer!

Ah, bizler birbirimize yakın kalalım diye yaratıldık, sizi hoş mucizeler; ürkek kuşlar gibi gelmediniz bana ve arzuma – hayır, güvenerek geldiniz güvenene!

Sadakat ve zarif sonsuzluklar için yaratıldınız benim gibi: şimdi sadakatsizliğinizle mi adlandırayım sizi, ey tanrısal bakışlar ve anlar: başka bir ad öğrenmedim henüz.

Sahiden, çok erken öldünüz bana göre, sizi kaçaklar. Ama ne siz benden kaçtınız, ne de ben kaçtım sizden: birbirimize karşı masumuz sadakatsizliğimizde.

Beni öldürmek için sizi boğdular, siz umutlarımın ötücü kuşları! Evet, en sevdiklerim, hep size fırlattı oklarını kötülük– benim yüreğime isabet ettirmek için!

Ve isabet ettirdi de! Siz hep benim en sevdiklerim, benim mülküm ve benim tutkulu oluşumdunuz;[17] bu yüzden genç yaşta ve çok vakitsiz ölmeniz gerekti!

Sahip olduğum en hassas şeye fırlattılar oklarını: sizlerdiniz bu, teniniz kadife gibiydi, hatta bir bakışta sönen bir gülücük gibiydi!

Şu sözüm de düşmanlarıma: hangi cinayet kıyaslanabilir sizin bana yaptıklarınızla?

Tüm cinayetlerden daha kötüsünü yaptınız bana! Geri getirilemez bir şeyi aldınız benden: – sözüm budur size, ey düşmanlarım!

Gençliğimin hayallerini ve en sevgili harikalarını öldürdünüz! Oyun arkadaşlarımı, kutsanmış ruhları aldınız elimden! Onların anısına koyuyorum bu çelengi ve bu laneti.

Bu lanet size, düşmanlarım! Benim sonsuzluğumu kısalttınız, bir sesin soğuk gecede paramparça olup sönmesi gibi. Tanrısal gözlerin göz kırpması kadar geldi bana – bir an kadar!

İyi bir saatinde şöyle demişti benim temizliğim: “Tanrısal olsun tüm varlıklar benim için.”

O zaman kirli hayaletlerle çöktünüz üzerime; ah, nereye gitti şimdi o mutlu saat!

“Bütün günler kutsal olsun benim için,” demişti bir zamanlar gençliğimin bilgeliği: sahiden, şen bir bilgeliğin konuşması!

Ama bunun üzerine, siz düşmanlarım, gecelerimi çaldınız ve sattınız onları uykusuz eziyete: ah nereye gitti o şen bilgelik?

Eskiden mutlu haberler beklerdim kuşlardan: o zaman iğrenç bir baykuş canavarı çıkardınız karşıma. Ah, nereye uçtu o benim şefkatli arzum?

Eskiden tüm tiksintilerden vazgeçmeye yemin etmiştim: o zaman benim tüm yakınlarımı ve komşularımı irin çıbanlarına dönüştürdünüz. Ah, nereye uçtu peki, benim en soylu yeminim?

Bir kör gibi yürüyordum eskiden, mutlu yollardan: o zaman pislik attınız körün yoluna: bunun üzerine tiksindi o da alışık olduğu eski patikasından.

En zor işimi başarıp da, kendimi aşmalarımın zaferini kutladığımda, beni sevenleri bağırttınız, en çok onların canını acıtıyormuşum diye.

Sahiden, hep bunu yaptınız siz: zehir ettiniz bana en iyi balımı ve en iyi arılarımın emeğini.

Hep en arsız dilencileri gönderdiniz yufka yürekliliğimin önüne; ve hep en iflah olmaz edepsizleri saldınız merhametimin üzerine. Böyle zedelediniz erdemimin inancını.

Üstelik en kutsal saydığım şeyi de kurban ettiğimde: sizin “dindarlığınız” daha besili kurbanlar koydu hemencecik yanıma: sizin yağınızın dumanında boğuldu benim en kutsalım da.

Ve bir zamanlar dans etmek istemiştim: tüm göklerin üzerinde dans etmek istemiştim daha önce hiç yapmadığım gibi. Bunun üzerine kandırdınız benim en sevgili şarkıcımı.

Ve tüyler ürpertici, kasvetli bir ezgiye başladı o da; ah, dertli bir kaval gibi çınlıyor kulaklarımda!

Katil şarkıcı, kötülüğün aleti, en masum kişi! Hazırdım en iyi dansa: seslerinle öldürdün cezbemi!

Sadece dans ederken söyleyebilirim en yüce şeylere ilişkin benzetmeleri: – şimdi benim en yüce benzetmem söylenmeden kaldı kollarımda, bacaklarımda!

Söylenmemiş ve gerçekleşmemiş kaldı en yüce umudum! Ve gençliğimin tüm hayalleri ve tesellileri öldü!

Nasıl katlandım buna? Nasıl iyileştim, nasıl atlattım böylesi yaraları? Nasıl kalktı ruhum yeniden bu mezarlardan?

Evet, yara almaz, gömülmez, kayaları parçalayan bir şey var bende: benim istemimdir bunun adı. Sessizce ve değişmeden yürür yıllar boyunca.

Kendi yolunu yürümek ister benim ayaklarımla benim yaşlı istemim; yaradılışı taş yürekli ve yaralanmazdır.

Yara almaz tek yerim topuğumdur benim. Hâlâ orada yaşıyorsun ve hep aynısın, ey en sabırlı olan! Hâlâ kalkıp çıkarsın tüm mezarlardan!

Gençliğimin iflah olmamış şeyleri yaşıyor senin içinde; yaşam gibi, gençlik gibi umut içinde oturuyorsun burada, sararmış mezar-yıkıntılarının üstünde.

Evet, hâlâ tüm mezarları yıkansın sen: selam sana istemim! Ve yalnızca mezarların olduğu yerde gerçekleşir dirilişler. –

Böyle şarkı söyledi Zerdüşt. –

* * *

Kendini Aşmak Üzerine

“Hakikat istemi” mi diyorsunuz, sizi dürten ve kızıştıran şeye, siz en bilgeler?

Tüm var olanların kavranabilirliğinin istemi diyorum ben sizin isteminize!

Tüm var olanları önce kavranabilir kılmak istiyorsunuz: çünkü haklı bir güvensizlikle zaten kavranabilir olduklarından kuşku duyuyorsunuz.

Ama tüm var olanlar size itaat etmeli ve boyun eğmeli! Bunu istiyor sizin isteminiz. Pürüzsüz ve ruha tabi olmalı, ruhun aynası ve yansıması gibi.

Tüm isteminiz budur, siz en bilgeler; bir güç istemidir bu, iyi ve kötüden ve değer biçmelerden söz etseniz bile.

Önünde diz çökebileceğiniz dünyayı yaratmak istiyorsunuz önce: budur sizin en son umudunuz ve sarhoşluğunuz.

Bilge olmayanlar ise, yani halk, – üzerinde bir kayığın yüzdüğü bir ırmağa benzer onlar: ve kayığın üstünde şatafatlı ve örtünmüş halde oturur değer biçmeler.

İsteminizi ve değerlerinizi oluşun ırmağına bıraktınız; eski bir güç isteminden anlıyorum halkın iyi ve kötü diye neye inandığını.

Bu misafirleri bu kayığa oturtan sizlerdiniz ve onların şatafatını ve gururlu adlarını veren, siz en bilgelerdiniz, – siz ve sizin egemen isteminiz!

Sizin kayığınızı taşımaya devam ediyor ırmak: onu taşıması gerekiyor. Kırılan dalganın köpürüp öfkeyle kayığın omurgasına çarpmasının yok pek önemi!

Irmak değildir sizi bekleyen tehlike ve sizin iyinizin ve kötünüzün sonu: aslında isteminizdir asıl tehlike, güç istemi, – o dur durak bilmeyen, doğurgan yaşama-istemidir.

Oysa iyi ve kötü hakkında söylediklerimi anlayasınız diye: yaşam ve tüm canlıların doğası üzerine bir çift sözüm olacak size.

Canlı olanın peşinden gittim ben, en büyük ve en küçük yollardan yürüdüm onun doğasını öğrenmek için.

Yüz katlı aynayla yakaladım bakışlarını, ağzı kapalıyken: gözleri konuşsun diye benimle. Ve gözleri konuştu benimle.

Ama nerede bir canlı buldumsa, orada itaat hakkında konuşulduğunu da duydum. Her canlı bir itaat edendir.

Ve şuydu ikinci duyduğum: kendi kendine itaat edemeyene emredilir. Böyledir canlıların doğası.

Üçüncü olarak da şunu duydum: emretmek daha zordur itaat etmekten. Ve emredenin tüm itaat edenlerin yükünü taşıması ve bu yükün onu kolayca ezmesi değildir bunun tek nedeni: –

Bir çaba ve bir cesaret göründü gözüme tüm emirlerde; emreden kişi her emrettiğinde kendi kendini tehlikeye sokar.

Ve kendi kendine emir verdiğinde de: o zaman da ödemelidir kendi emrinin bedelini. Kendi yasasının yargıcı ve celladı ve kurbanı olmak zorundadır.

Peki nasıl olabiliyor bu? diye sordum kendime. Canlıyı itaat etmeye ve emretmeye ve emrederken hâlâ itaatkâr olmaya ikna eden nedir?

Dinleyin şu sözümü, ey en bilgeler! İyice bir sınayın yaşamın yüreğine kadar ve yaşamın yüreğinin köklerine dek inip inmediğimi!

Nerede bir canlı gördüysem, orada güç istemini gördüm; ve hizmet edenin isteminde bile efendi olma istemini gördüm.

Zayıf olanın güçlü olana hizmet ettiğine ikna eder istemi, daha da zayıfların üstünde efendi olmak isteyenin: bir tek bu zevkten mahrum bırakamaz kendini.

Nasıl ki küçük en küçükten zevk alsın ve onun üstünde güç sahibi olsun diye, kendini daha büyüğe feda ediyorsa: en büyük de fedakârlık eder ve güç uğruna – yaşamı koyar ortaya.

Cesaret ve tehlike oluşu ve ölümüne bir zar atmak oluşu: budur fedakârlığı en büyüğün.

Fedakârlığın, hizmetlerin ve sevdalı bakışların olduğu yerde: orada da vardır efendi olma istemi. Zayıf olan gizli kuytu yollardan sokulur kalesine, hatta güçlü olanın ta yüreğine – ve çalar oradan gücü.

İşte bu sırrı verdi bana yaşamın kendisi. “Bak,” dedi, “ben kendini sürekli olarak aşması gerekenim.

Elbette siz ona dölleme istemi ya da hedefe, daha yükseğe, daha uzağa, daha çeşitli olana ulaşma dürtüsü dersiniz: ama tüm bunların hepsi tek bir sırdır.

Bu tek olanı yadsımaktansa, yok olmayı tercih ederdim; sahiden, her nerede yok oluş ve yaprak dökümü hüküm sürüyorsa, bak, orada feda eder kendini yaşam – güç uğruna.

Kavga olmam, oluş olmam gerektiğini, hedef ve hedeflerin çatışması olmam gerektiğini keşfeden, – ah, benim istemimin ne olduğunu keşfeden – keşfeder ayrıca onun hangi çarpık yollardan geçmesi gerektiğini!

Ne yaratırsam yaratayım, onu nasıl seversem seveyim, – çok geçmeden düşman olmam gerekir ona ve sevgime: böyle ister benim istemim.

Ve sen de, idrak eden kişi, bir patikası ve ayak izisin benim istemimin: sahiden, benim güç istemim senin isteminin ayaklarıyla yürür hakikate!

Hakikati gözünden vurmak için ‘var olma istemi’ lafını ortaya atan, isabet ettiremedi şüphesiz: böyle bir istem – yok çünkü.

Çünkü: var olmayan isteyemez de; ama var olan nasıl bir de var olmayı ister ki!

Sadece yaşamın olduğu yerde vardır istem de: ama yaşama istemi değil, aksine – böyle öğretiyorum sana – güç istemi!

Yaşayanlar birçok şeye yaşamdan daha çok değer verirler; ama tam da değer biçmekte dile gelir – güç istemi!” –

Bunu öğretmişti yaşam bana: ve bu sayede çözüyorum, ey en bilgeler, yüreğinizin bilmecesini.

Sahiden, diyorum ki size: iyinin ve kötünün ölümsüzlüğü – yoktur böyle bir şey! Onlar da kendiliklerinden tekrar tekrar aşmak zorundadırlar

kendilerini.

Siz iyi ve kötüye ilişkin değerlerinizle ve sözcüklerinizle güç uyguluyorsunuz, siz değer biçenler: ve budur sizin gizli sevdanız ve gönlünüzün parıldaması, titremesi ve sevinçle taşması.

Oysa daha büyük bir güç ve yeni bir kendini aşma doğar sizin değerlerinizden: ona çarpıp kırılır yumurta ve yumurtanın kabuğu.

Ve iyinin ve kötünün yaratıcısı olmak isteyen: sahiden, önce bir yok edici olmalıdır ve değerleri paramparça etmelidir.

En büyük kötülük de en büyük iyilikle beraberdir böylece: ama bu yaratıcı iyiliktir. –

Kötü olsa da söz edelim bundan, ey en bilgeler. Susmak daha kötüdür; suskunlukla geçiştirilmiş tüm hakikatler zehirlenir.

Parçalanabilecek ne varsa, bırakın parçalansın hakikatlerimize çarpıp da! İnşa edilecek pek çok ev var hâlâ!

Böyle söyledi Zerdüşt!

* * *

Yüce Kişiler Üzerine

Dingindir denizimin dibi: şakacı canavarlar gizlediğini kim bilebilir ki?

Sarsılmazdır derinliklerim: ama parıldar yüzen bilmecelerle ve kahkahalarla.

Yüce bir kişiyi gördüm bugün, heybetli birini, tini tövbeliyi: ah, nasıl da güldü ruhum onun çirkinliğine.

Göğsünü kabartarak ve soluğunu tutar gibi susarak duruyordu orada yüce kişi:

Donanmıştı kendi avladığı çirkin hakikatlerle ve lime limeydi giysileri; dikenler de batmıştı üstüne başına – henüz bir gül göremedim ama.

Henüz öğrenmemişti gülmeyi ve güzelliği. Sıkıntılı dön-

müştü bu avcı idrak ormanından.

Yırtıcı hayvanlarla dönmüştü savaştan eve: ama ciddiyetinde bile bir yırtıcı hayvanın bakışları vardı hâlâ – yenik düşmemiş bir hayvanın bakışları!

Sıçramaya hazır bir kaplan gibi duruyor hâlâ orada; ama sevmem ben bu gergin ruhları, hiç hazzetmem bu kendi içine kapanmışlardan.

Ve siz de bana tatlar ve tatmak tartışılmaz mı diyorsunuz dostlarım? Ama yaşam tatlar ve tatmak üzerine bir kavgadan ibarettir!

Tat: bu hem ağırlık, hem terazi kefesi, hem de tartandır; ağırlık, kefe ve tartan üzerine kavga etmeden yaşamak isteyen tüm canlıların vay haline!

Yüceliğinden yorgun düşerse bir gün bu yüce kişi: o zaman başlayacak güzelliği – ben de ancak o zaman tadına bakacağım ve güzel bulacağım onu.

Ve ancak, kendisinden yüz çevirdiğinde kendi gölgesinin üstünden atlayabilecek – ve sahiden! Kendi güneşine.

Çok uzun süre oturdu gölgede, yanakları soldu tini tövbelinin; handiyse açlıktan ölüyordu beklentileri yüzünden.

Aşağılama var hâlâ gözlerinde; ve tiksinti sinmiş dudaklarına. Gerçi dinleniyor şimdi, ama henüz güneşin altında dinlenmiş değil.

Boğalar gibi davranmalıydı; ve toprak kokmalıydı mutluluğu, yeryüzünün aşağılanması gibi değil.

Burnundan soluyarak ve böğürerek pulluğun önünden giden beyaz bir boğa olarak görmek isterim onu: böğürtüsü de yeryüzüne ait olan her şeyi övmeli!

Karanlıktır henüz çehresi; gölgenin eli oynuyor üzerinde. Gölgelenmiştir hâlâ gözlerinin anlamı.

Kendi eylemi henüz bir gölgedir kendisine: el karartır eyleyeni. Henüz aşamadı kendi eylemini.

Elbette seviyorum ondaki boğa ensesini: ama şimdi melek gözünü de görmek istiyorum.

Kahraman-istemini de unutması gerek daha: yükselmiş biri olmalı, sadece yüce biri değil – eterin kendisi yükseltmeli onu, o istemsizi!

Canavarları alt etti, bilmeceleri çözdü: ama bir de kendi canavarlarını ve bilmecelerini azat etmeli, onları cennet çocuklarına dönüştürmeli daha.

Henüz gülümsemeyi ve kıskançlıktan arınmayı öğrenmedi idraki; henüz akıp coşan tutkusu güzellikte durulmadı.

Sahiden, doygunlukta değil, güzellikte susmalı ve dalmalı derinlere onun arzusu! Zarafet de içerir yüce kişilerin cömertliği.

Kolu başının üstünde: böyle dinlenmeli kahraman, böyle aşmalı dinlenmesini.

Oysa güzel olan, tüm şeylerin en zorlusudur tam da kahramanın gözünde. Hiçbir zorlu istemin ele geçiremediğidir güzel olan.

Biraz eksik, biraz fazla: budur buradaki mesele, budur burada en önemli olan.

Gevşek kaslarla ve koşumsuz bir istemle durmak: sizin için en zor şey budur, tüm yüce kişiler!

Güç lütufkâr olduğunda ve görünürün düzeyine indiğinde: güzellik derim ben böyle bir alçalışa.

Başka hiç kimseden değil, senden isterim güzelliği, ey kudretli kişi: senin iyiliğin kendini son kez yenişin olsun.

Her türlü kötülüğü beklerim senden: bu yüzden istiyorum senden iyiliği.

Sahiden, ne çok gülmüşümdür, keskin pençeleri olmadığı için kendilerini iyi zanneden zayıflara!

Sütunun erdemini örnek almalısın kendine: ne kadar yükselirse o kadar güzelleşir ve narinleşir, ama içten içe sertleşir ve dayanıklılaşır bu sütun.

Evet, yüce kişi, önce güzel olmalı ve kendi güzelliğine ayna tutmalısın.

O zaman tanrısal arzularla titreyecek ruhun; tapınma olacak kibrinde bile!

İşte budur ruhun gizemi: ancak kahramanı onu terk ettiğinde yaklaşır ona rüyasında, – üst-kahraman.

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Kültür Ülkesi Üzerine

Çok fazla uçtum geleceğin içine: bir korku düştü içime.

Ve etrafıma bakındığımda, ne göreyim! Zaman biricik çağdaşımdı benim.

Geriye uçtum bunun üzerine, yuvama doğru – ve giderek artan bir aceleyle: böylece size vardım, şimdinin insanlarına ve kültür ülkesine geldim.

İlk defa verdim size dikkatimi ve tutkumu: sahiden, yüreğimde özlemle geldim.

Ama nasıl oldu böyle? Ne kadar korktuysam da, – gülmek zorunda kaldım! Daha önce hiç böyle rengârenk benekli bir şey görmemiştim!

Dizlerim ve de yüreğim hâlâ titreyip dururken, hiç durmadan güldüm ben: "Burası işte tüm boya kutularının vatanı!" – dedim kendime.

Yüzünüzde ve kollarınızda, bacaklarınızda elli boya lekesiyle: oturuyordunuz şaşkın bakışlarımın karşısında, siz şimdinin insanları!

Elli de ayna vardı etrafınızda, renk oyunlarınızı pohpohlayan ve yansıtan!

Sahiden, asıl yüzlerinizden daha iyi bir maske taşıyamazdınız, siz şimdinin insanları! Kim – tanıyabilirdi ki sizi!

Geçmişin işaretleriyle kaplanmış her yeriniz ve bu işaretlerin üzeri de yeni işaretlerle kapatılmış: doğrusu iyi gizlemişsiniz kendinizi tüm işaret yorumcularından!

İnsan başkasının ciğerini okuyabilse bile: sizde ciğer nerede! Hamurunuz renklerden yoğrulmuş sanki, bir de yapıştırılmış yaftalardan.

Örtünüzün ardından tüm zamanlar ve tüm halklar bakıyor, rengârenk; tüm görenekler ve tüm inanışlar görünüyor tavırlarınızda, rengârenk.

İçinizden birisi örtülerini, giysilerini, renklerini ve tavırlarını üstünden çıkarıp atsa, kuşları korkutmak için yeterli malzeme kalacaktır üstünde.

Sahiden, sizi bir defasında çıplak ve renksiz görüp de korkuya kapılan o kuş bendim; uçup gittim iskelet sevgiyle göz kırpınca bana.

Yeraltı ülkesinde ve mazinin gölgesinde bir gündelikçi olmayı tercih ederdim! – sizden daha semiz ve daha dolgundur toprağın altındakiler!

Ne çıplak, ne de giyinik halinizle tahammül edebiliyorum size; işte budur içimin sıkıntısı, siz şimdinin insanları!

Geleceğin tüm tekinsizlikleri ve yolunu şaşırmış kuşları ürküten ne varsa, daha bildik ve daha güvenilirdir sizin "gerçekliğiniz"den.

Çünkü diyorsunuz ki: "Gerçekleriz biz tamamen, yoktur hiçbir inancımız ve batıl inancımız." Böyle kabartırsınız göğsünüzü – ah, göğsünüz olmasa bile!

Zaten nasıl inanabilirdiniz ki, siz alacalı bulacalılar! – siz ki gelmiş geçmiş tüm inanılan şeylerin tablolarısınız!

İnanışın ayaklı inkârısınız siz ve tüm düşünceleri parçalarsınız. İnanılmazlar: diyorum ben size, siz gerçeklere!

Sizin zihinlerinizde tüm zamanlar gevezelik eder, her biri ayrı ağızdan! Ve tüm zamanların rüyaları ve gevezelikleri bile daha gerçekti sizin uyanıklığınızdan!

Kısırsınız siz; bu yüzden inancınız da eksik. Oysa yaratmak zorunda olanın gelecekten haber veren rüyaları ve yıldız-burçları da olmuştur daima – ve inanmaya inanmıştır o! –

Aralık kapılarsınız siz, mezarcılar bekler önünüzde. Ve budur sizin gerçekliğiniz: "Her şey layıktır yok olup gitmeye."

Ah, nasıl da duruyorsunuz karşımda, kısırlar, kaburga kemikleriniz sayılıyor. Elbette içinizden bazıları da anlamıştır bunu.

Ve demiştir ki: "Herhalde bir tanrı ben uyurken, gizlice bir şeyleri aldı benden! Sahiden, bir kadıncık yapmaya yetecek kadar bir şeyler!

Tuhaf bir eksiklik var, kaburgalarımda!" Böyle konuşmuştur şimdinin birçok insanı.

Evet, güldürüyorsunuz beni, şimdinin insanları! Özellikle de kendi kendinize şaştığınızda!

Ne olurdu halim, sizin şaşkınlığınıza gülemeseydim ve tasınızdaki bütün o iğrençlikleri kafaya dikmek zorunda kalsaydım!

İşte bu yüzden hafife alacağım sizi, çünkü daha ağır yükler bekliyor beni; ne zararı dokunur ki bana böcekler ve yusufçuklar da konsa çıkınıma!

Sahiden, bu yüzden ağırlaşmaz yüküm! Ve şimdinin insanları, sizler değilsiniz büyük yorgunluğumu getirecek olanlar. –

Ah, daha nereye tırmanayım özlemimle! Tüm dağların tepesinden bakınıyorum anavatanlar ve babavatanları bulayım diye.

Ama hiçbir yerde yurt bulamadım kendime: hiçbir şehirde yerimde değilim ve her kapıdan yeniden yola düşerim.

Kısa süre önce yüreğimin götürdüğü bu şimdinin insanları da yabancı bana, bir alay gibiler; kovuldum anavatanlardan ve babavatanlarından.

Bu yüzden artık sadece çocuklarımın ülkesini seviyorum, uzak denizlerin ortasında keşfedilmemiş duran: onu aramak üzere çeviriyorum yelkenimi.

Çocuklarımda telafi etmek isterim, atalarımın çocuğu olmamı: ve bütün bir gelecekte – bu şimdiyi!

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Lekesiz İdrak Üzerine

Dün akşam ay doğduğunda, bir güneş doğuracakmış gibi geldi bana: öyle geniş ve gebe görünüyordu ki ufukta.

Ama bir yalandı gebeliği; ve ben ayda bir dişiden çok bir erkek olduğuna inanmak isterim.

Aslına bakılırsa, pek erkek de değil bu utangaç gece hülyalısı. Sahiden, vicdanı rahatsız gezinir damların üstünde.

Çünkü şehvetli ve kıskançtır aydaki keşiş; yeryüzünü ve sevenlerin tüm hazlarını arzular o.

Hayır, sevmiyorum onu, damlarda gezinen bu erkek kediyi! Tiksinirim aralık pencerelerden içeri süzülenlerin tümünden!

Usulca ve sessizce gezinir Samanyolu'nda: – ama usulca adım atan, mahmuzlarını da şakırdatmayan erkek ayaklarını sevmem ben.

Her dürüst adım sesini duyurur; oysa kedi sinsice yürür. Bak, kedi gibi yaklaşıyor ay, sahtekârca. –

Bu benzetmeyi sunuyorum, siz duyarlı ikiyüzlülere, siz "salt-görenlere"![18] Şehvetliler – diyorum ben size!

Siz de seviyorsunuz yeryüzünü ve yeryüzüne ait olanı: çok iyi anladım sizi! – Ama utanç var sevginizde ve vicdan rahatsızlığı – aya benziyorsunuz siz!

Yeryüzüne ait olanı aşağılaması için kandırdılar tininizi, ama kandıramadılar iç organlarınızı: oysa bunlar sizin en kuvvetli tarafınız!

Şimdi kendinden utanıyor tininiz, iç organlarınızın emrine uyduğu için; kendi utancından yürüyor gizli ve yalan yollarda.

"Benim için en yüce şey yaşama arzu duymadan bakmaktır, dili sarkan bir köpek gibi değil" – böyle diyor yalancı tininiz kendine:

“Bakarken de mutlu olmaktır, ölü bir istemle, bencilliğin müdahalesi ve hırsı olmadan – tepeden tırnağa soğuk ve kül rengi bir beden, ama kendinden geçmiş ay gibi gözlerle!

Budur en sevdiğim,” – böyle baştan çıkarır kendini, baştan çıkarılmış olan – “ayın sevdiği gibi sevmek yeryüzünü ve yalnızca gözlerimle dokunmak onun güzelliğine.

İşte, tüm nesnelerin lekesiz idraki derim buna; karşılarında yüz gözlü bir ayna gibi durmak dışında, nesnelerden hiçbir şey istememeye.” –

Ah, duyarlı ikiyüzlüler, siz şehvetliler! Masumiyet eksik sizin arzunuzda: ve bu yüzden kara çalıyorsunuz arzulamaya!

Sahiden, yaratanlar, dölleyenler, oluşa sevinenler olarak sevmiyorsunuz yeryüzünü!

Nerededir masumiyet? Dölleme isteminin olduğu yerde. Ve kendisinden öte bir şey yaratmak isteyendedir en arı istem.

Nerededir güzellik? Tüm istemimle istemek zorunda olduğum yerdedir; sevmek ve yok olmak istediğim yerdedir, bir imge sadece bir imge olarak kalmasın diye.

Sevmek ve yok olmak: beraberdir ezelden beri. Sevme istemi, ölüme de istekli olmak demektir bu. Budur sözüm siz korkaklara!

Ama şimdi, sizin hadım şaşılığınız, “düşüncelere dalmak” adını almak istiyor! Ve korkak gözlerle dokunabildiğinize “güzel” adını vermek istiyorsunuz! Ah, tüm soylu adları kirleten sizler!

Siz lekesizler, siz salt-görenler, hiç doğurmamak olacak oysa lanetiniz, geniş ve gebe dursanız da ufukta.

Sahiden, soylu sözlerle dolduruyorsunuz ağzınızı: üçkâğıtçılar sizi, yüreğinizin kabardığına inanalım mı yoksa!

Ama benim sözlerim değersiz, aşağılanan, çarpık sözler: siz yemek yerken sofranın altına düşen kırıntıları kabul ederim memnuniyetle.

Hâlâ söyleyebilirim onlarla – hakikati ikiyüzlülere! Evet, benim kılçıklarım, kabuklarım ve dikenli yapraklarım – ikiyüzlülerin burunlarını

gıdıklayacak!

Kötü bir hava vardır her zaman sizin ve sofralarınızın etrafında: şehvetli düşünceleriniz, yalanlarınız ve gizli saklı işleriniz vardır havada!

Kendinize inanmaya cesaret edin önce – kendinize ve iç organlarınıza! Kendine inanmayan yalan söyler her zaman.

Bir tanrı maskesi takmışsınız, siz “temizler”: bir tanrı maskesine girip çöreklenmiş iğrenç solucanınız.

Sahiden, yanılıyorsunuz, siz “düşüncelere dalanlar”! Ah, Zerdüşt de bir zamanlar yanıp tutuşuyordu sizin tanrısal postunuz için; fark edememişti içinin çöreklenmiş yılanlarla doldurulduğunu.

Bir tanrının ruhu oynuyor sanmıştım oyunlarınızda, ey salt-görenler! Sizin sanatınızdan daha üstün bir sanat bulunmadığını sanmıştım!

Uzaklık gizledi benden yılan-pisliğini ve kötü kokuyu: ve bir kertenkele kurnazlığının şehvetle süründüğünü buraya doğru.

Ama yaklaştım size: o zaman gün doğdu bana, – ve şimdi doğuyor size, – sona eriyor ayın aşk macerası.

Bakın şuna! Suçüstü yakalanmış ve solgun bir halde duruyor orada – tan kızıllığının karşısında!

Çünkü geliyor işte, akkor halinde – onun yeryüzüne duyduğu aşk geliyor! Masumiyet ve yaratıcının – şehvetidir güneşin her aşkı!

Bakın şuraya, nasıl da sabırsızca geliyor denizin üstünden! Aşkının susuzluğunu ve sıcak soluğunu hissetmiyor musunuz?

Denizi emmek ve denizin derinliklerini kendi yüksekliğine çekmek istiyor: denizin şehveti kabarıyor binlerce göğüsle.

Güneşin susuzluğu öpsün ve emsin istiyor onu; hava olmayı, yükseklik olmayı, ışığın yolu ve ışığın kendisi olmayı istiyor!

Sahiden, güneş gibi seviyorum yaşamı ve tüm derin denizleri.

Ve budur benim idrak dediğim şey: tüm derinlikler çıkmalı yukarıya – benim yüksekliğime!

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Bilginler Üzerine

Ben uyurken başımdaki sarmaşıktan çelengi yemiş bir koyun, – bir yandan yiyip, bir yandan da, “Zerdüşt artık bir bilgin değil,” demiş.

Bunu söyleyip çekip gitmiş hoplaya zıplaya ve de gururla. Bir çocuk anlattı bunları bana.

Seviyorum uzanmayı burada, çocukların oynadığı yerde, yıkık duvarın yanında, devedikenlerinin ve gelinciklerin altında.

Bir bilginim hâlâ çocukların, dikenlerin ve gelinciklerin gözünde. Masumdur onlar, kötülük yapsalar bile.

Ama bir bilgin değilim artık koyunların gözünde: böyle istedi kaderim – övgüler olsun ona!

Çünkü hakikat şu ki: bilginler evinden çıkıp gittim: kapıyı da arkamdan çektim.[19]

Uzun süre oturdu ruhum aç açına, onların masasında; onlar gibi, ceviz kırarcasına idrak etmeye terbiye edilmedim.

Özgürlüğü severim ve taze toprağın üstündeki havayı; onların onurları ve saygınlıkları üstünde uyumaktansa, yeğlerim öküz postları üstünde uyumayı.

Ateş oldum, yanıp tutuştum kendi düşüncelerimden: çoğu kez soluğum kesilecek gibi olur. Bu yüzden açık havaya çıkmam, tüm tozlu salonlardan uzaklaşmam gerekir.

Ama onlar serin serin otururlar gölgede: her şeye seyirci kalmak isterler ve güneşin basamakları yaktığı yerde oturmaktan kaçınırlar.

Sokakta durup da gelen geçene bakanlar gibi: beklerler ve başkalarının düşündüğü düşüncelere bakarlar.

Birisi onları tutmaya kalktığında un çuvalları gibi bir toz bulutu yayarlar ortalığa, istemleri dışında: üstlerindeki tozun buğdaydan, yaz tarlalarının altın sarısı bereketinden geldiği ne malum?

Bilge pozları takınmazlar mı, küçük özdeyişleri ve hakikatleri dokunur kanıma: genellikle bir koku var bilgeliklerinde, sanki bataklıktan geliyormuş gibi: sahi, kurbağa vıraklamaları bile geldi kulaklarıma!

Becerikliler, kurnaz parmakları var: neylesin benim basitliğim onların çok yönlülüğünün yanında! Her türlü iplik atmayı, düğümü ve dokumayı bilir parmakları: böyle dokurlar tinin çoraplarını!

İyi saatlerdir onlar: yeter ki doğru kurulsunlar! O zaman hiç şaşmadan gösterirler zamanı ve mütevazı bir gürültü yaparlar bu arada.

Değirmenler ve tokmaklar gibi çalışırlar: sadece tanecikleri atmak yeter önlerine! – bilirler buğdayı öğütmeyi ve beyaz toza dönüştürmeyi.

Dikkat kesilirler ve hiç güvenmezler birbirlerine. Küçük kurnazlıklarda hüner sahibidirler, beklerler bilgisi sendeleyenleri, – örümcekler gibi beklerler onları.

Zehirlerini hep özenle hazırladıklarını gördüm; ve bu işi yaparken hep cam eldivenler takarlar ellerine.

Hileli zarlarla oynamasını da bilirler; gördüğümde öylesine gayretle oynuyorlardı ki, terliyorlardı.

Birbirimize yabancıyız, erdemleri sahteliklerinden ve hileli zarlarından daha da ters gelir beğenime.

Onların yanında yaşarken, onların üzerinde yaşıyordum. Bu yüzden gücendiler bana.

Hiç tahammülleri yoktur birisinin kafalarının üzerinde gezindiğini duymaya; bu yüzden tahta, toprak ve süprüntü döşediler benimle kafalarının arasına.

Böylece boğdular adımlarımın sesini: ve şimdiye dek en bilgin olanları en az duydular beni.

İnsanın tüm kusur ve zayıflıklarını koydular kendileriyle arama: – “bozuk zemin” diyorlar buna kendi evlerinde.

Ama yine de düşüncelerimle geziniyorum kafalarının üzerinde; ve kendi hatalarım üzerinde gezinmek istesem bile, onların ve kafalarının üzerinde

olurum hâlâ.

Çünkü insanlar eşit değildir: bunu söyler adalet. Ve benim istediğimi onlar isteyemezlerdi!

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Şairler Üzerine

“Bedeni daha iyi tanıdığımdan beri,” – dedi bir gün Zerdüşt havarilerinden birine – “tin benim için sadece lafta tin; sadece bir benzetmedir ayrıca ‘ölümsüz’ denilen her ne varsa.”

“Daha önce de böyle konuşmuştun,” diye yanıt verdi havari; “Ve o zaman, ‘ama şairler çok yalan söyler,’ de demiştin. Neden, şairler çok fazla yalan söyler dedin ki?”

“Neden mi?” dedi Zerdüşt. “Nedenini soruyorsun demek. Ben nedenleri sorulabilenlerden değilim.

Dün mü yaşadım bunları? Çok zaman geçti görüşlerimin nedenlerini yaşamamın üzerinden.

Bir bellek fıçısı olup çıkmaz mıydım, nedenlerimi de saklasaydım kendimde?

Çok geliyor bana görüşlerimi kendimde saklamak bile; kimi kuşlar da uçup gitti.

Kimi zaman uçup gelmiş bir kuş bulurum güvercinliğimde, yabancıdır bana ve titrer elimi uzattığımda.

Peki ne söylemişti eskiden Zerdüşt sana? Şairlerin çok yalan söylediğini mi? – Zerdüşt’ün kendisi de bir şairdir oysa.

İnanıyor musun şimdi bu konuda hakikati söylediğine? Niçin inanıyorsun ki buna?”

Havari yanıt verdi: “Zerdüşt’e inanıyorum ben.” Ama Zerdüşt başını salladı ve gülümsedi.

İnanç beni mutlu etmez, dedi, hele ki bana duyulan inanç.

Hadi diyelim ki, adamın biri tüm ciddiyetiyle, şairler çok yalan söyler dedi: hakkı vardır, – çok yalan söyleriz biz.

Çok da az şey biliriz ve kötü öğrencileriz: zaten bu yüzden gereklidir yalan söylememiz.

Şarabına su katmayan var mıdır ki biz şairlerin arasında? Ne zehirli karışımlar kaynatılmıştır, ne anlatılmaz işler yapılmıştır mahzenlerimizde.

Çok az şey bildiğimiz için, canı gönülden severiz tin yoksullarını, özellikle de genç kadıncıklarsa onlar!

Ve yaşlı kadıncıkların akşamları birbirlerine anlattıkları şeyleri bile arzularız, içimizdeki bengi-kadınsı yan deriz biz buna!

Sanki bilgiye açılan, ama öğrenenlere kendini kapatan gizli bir kapı varmış gibi: inanırız halka ve onun “bilgeliği”ne.

Ama tüm şairler inanır buna: çayırda ya da ıssız bayırlarda kulak kesilenin gökle yer arasındaki olaylar hakkında bir şeyler anlayacağına.

Ve şairler ince duygulara kapıldıklarında, inanırlar doğanın kendilerine âşık olduğuna:

Ve doğanın onların kulaklarına aşk sözleri fısıldamak için gizlice sokulduğuna inanırlar: bununla övünür ve böbürlenirler tüm ölümlülerin önünde!

Ah, yalnızca şairlerin rüyalarında yer verdiği öyle çok şey vardır ki gökle yer arasında!

Hele ki göğün üzerinde: çünkü tüm tanrılar şairlerin benzetmesi, şairlerin hilesidir!

Sahiden, gök hep çeker bizi kendine – yani bulutların ülkesine: onların üstüne oturturuz rengârenk kuklalarımızı ve sonra tanrılar ve Üstinsanlar deriz onlara: –

Tam da bu sandalyelere uygun hafifliktedir onlar! – tüm bu tanrılar ve Üstinsanlar!

Ah, nasıl da usandım, illa ki olay haline gelmeliyim diye tutturan bu yetersizlerden! Ah, nasıl da usandım şairlerden!

Zerdüşt bunları söyleyince havarisi ona öfkelendi, ama hiç ses çıkarmadı. Ve Zerdüşt de sustu; ve iç dünyasına çekilmişti gözleri, sanki çok uzaklara bakar gibi. Sonunda iç geçirdi ve soluklandı.

Ben bugüne ve geçmişe aidim dedi sonra; ama yarına, ertesi güne ve evvel zamana ait bir yan da var içimde.

Usandım şairlerden, eskilerden ve yenilerden: yüzeysel buluyorum hepsini, sığ denizler gibiler.

Yeterince derinliğine düşünmediler: bu yüzden duyguları dibe batmadı.

Biraz şehvet ve biraz can sıkıntısı: en iyi düşündükleri şey bunlar oldu.

Hayaletlerin-soluğu ve hışırtısı gibi geliyor bana şairlerin tüm o arp tıngırtıları; ne anladılar ki şimdiye dek seslerin coşkusundan! –

Yeterince temiz de değiller bence: tüm sularını bulandırıyorlar derin görünsün diye.

Ve uzlaştırmacı gibi görünmeyi severler: ama aracılar ve karıştırıcılardır onlar ancak gözümde yarım-yarımdırlar ve pistirler –

Ah, ağlarımı denizlerine atmıştım ve güzel balıklar yakalamak istemiştim; ama her defasında eski bir tanrının büstü oldu çektiğim.

Böylece bir taş verdi deniz aç olana. Belki onların da kökeni denizde.

Elbette, inciler de bulunur içlerinde: böylece daha da benzerler sert kabuklu deniz hayvanlarına. Ve ruh yerine çoğu kez tuzlanmış salya buldum içlerinde.

Bir de kibirliliği öğrendiler denizden: tavuskuşlarının şahı değil midir deniz?

Tüm öküzlerin en çirkininin önünde bile açar tüylerini, hiç yorulmaz gümüşlü, ipekli yelpazesinden.

Ters ters bakar öküz denize, kuma yakındır ruhu, daha çok da çalılığa, ama en çok da bataklığa.

Ne anlar o, denizin güzelliğinden ve tavusun-süsünden! Bu benzetmeyi sunuyorum şairlere.

Sahiden, onların ruhu tavusların şahıdır ve bir kibir denizidir!

Seyirci ister şairin tini: öküz olsa da fark etmez seyircisi! –

Ama usandım ben bu tinden: görüyorum ki yakında kendisi de usanacak kendisinden.

Dönüşmüş gördüm şairleri, kendilerine çevirmişler bakışlarını.

Tini tövbelilerin geldiğini gördüm; şairlerden çıktı onlar.

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Büyük Olaylar Üzerine

Bir ada var denizde – Zerdüşt'ün mutlu adalarının yakınında – bir yanardağ sürekli tüter bu adada; halkın, özellikle de halktan yaşlı kadınların söylediğine göre, bu ada bir kaya kütlesi gibi yerleştirilmiş yeraltı ülkesinin kapısının önüne: ama tam da yanardağın içinden geçermiş yeraltı ülkesinin kapısına inen dar yol.

Zerdüşt'ün mutlu adalarda kaldığı günlerde bir gemi, tüten dağın bulunduğu ada sularına attı demirini; geminin mürettebatı da tavşan avlamak için adaya çıktı. Ama öğle saatine doğru kaptan ve tayfası bir aradayken, aniden bir adamın havadan kendilerine doğru geldiğini gördüler ve bir ses işitildi çok net: "Zamanıdır, tam zamanıdır!" Bu siluet onlara iyice yaklaştığında, – bir gölge gibi hızla uçarak yanardağ yönünde geçti önlerinden – büyük bir şaşkınlık içinde gördüler ki Zerdüşt'tür bu; çünkü kaptan dışında hepsi de daha önce görmüşlerdi ve seviyorlardı onu, halkın sevdiği gibi; yani yarı sevgi yarı korkuyla.

"Bana bakın!" dedi yaşlı dümenci, "Cehenneme doğru yol alıyor Zerdüşt!" –

Bu gemicilerin ateş adasına ayak bastıkları sırada, Zerdüşt'ün kaybolduğu dedikodusu dolaşıyordu ortalıkta; ve dostlarına sorulduğunda, gece vakti gemiye bindiğini, ama nereye gitmek istediğini söylemediğini anlatıyorlardı.

Bu yüzden bir huzursuzluk doğmuştu; üç gün sonra gemicilerin öyküsü de eklendi huzursuzluğun üstüne – şimdi Zerdüşt'ü şeytanın alıp götürdüğünü konuşuyordu herkes. Gerçi havarileri gülüp geçtiler bu söylentiye ve hatta içlerinden biri dedi ki: "Bana sorarsanız Zerdüşt alıp götürmüştür şeytanı." Ama ruhlarının derinliklerinde endişe ve özlem duyuyordu hepsi de: bu yüzden büyük bir sevince kapıldılar beşinci günde Zerdüşt çıkıp gelince.

İşte, Zerdüşt'ün ateş köpeğiyle konuşmasının öyküsüdür bu.

Yeryüzünün bir derisi var dedi Zerdüşt, ve bu derinin hastalıkları var. Örneğin, bu hastalıklardan birinin adı: "İnsan"dır.

Ve bu hastalıklardan bir diğeri de “ateş köpeği”dir: insanlar çok yalan söylemişler ve çok da yalan dinlemişlerdir onun hakkında.

Bu gizemi çözmek için açıldım denize: ve çıplak gördüm hakikati, sahiden! Tepeden tırnağa çırılçıplak.

Şimdi biliyorum ne olduğunu ateş köpeğinin; ve o püskürtücü ve altüst edici şeytanların da ne olduğunu biliyorum artık, sadece yaşlı kadıncıklar değildir onlardan korkanlar.

“Çık dışarı derinliklerinden, ateş köpeği!” diye bağırdım, “söyle, bu derinlik ne kadar derin! Nereden geliyor şu yukarıya püskürttüğün?

Bol bol içiyorsun denizden: tuzlu belâgatin ele veriyor bunu! Doğrusu, bir derinlikler köpeği olarak çok yüzeyden alıyorsun besinini!

Olsa olsa yeryüzünün karnından konuşanı derim ben sana: ne zaman altüst edici ve püskürtücü şeytanların konuştuğunu duysam, onları da benzetirim sana: tuzlu, yalancı ve sığdır onlar.

Böğürmeyi ve ortalığı külle karartmayı bilirsiniz siz! En iyi yaygaracılar sizlersiniz ve balçığı fokur fokur kaynatmayı iyice öğrenmişsiniz.

Siz neredeyseniz, hep çamur vardır orada, süngerimsi, kof ve sıkıştırılmış pek çok şey de bulunur: özgür kalmak ister bunlar.

En çok da ‘özgürlük’ diye böğürmeyi seversiniz hepiniz: ama ben kaybettim ‘büyük olaylara’ inancımı, bu kadar böğürtü ve duman olunca etraflarında.

Ve inan bana, dostum cehennem gürültüsü! En büyük olaylar – en gürültülü değil, en sessiz saatlerimizdir bizim.

Yeni gürültüleri bulanların çevresinde değil: yeni değerleri bulanların çevresinde döner dünya; işitilmez onun dönüşü.

İtiraf et! Gürültün ve dumanın bitince, her zaman pek az olay kalır geriye. Ne önemi var bir şehrin mumyalaşmasının ve bir heykelin çamura batmasının!

Ve bu sözleri söylüyorum heykelleri yıkanlara. Tuzu denize, heykelleri de çamura atmak en büyük budalalıktır elbette.

Sizin aşağılamanızın çamurunda yatıyordu heykel: ama tam da budur sizin yasanız, aşağılamanızdan yaşamın ve canlı güzelliğin yeniden yeşermesi!

Şimdi tanrısal bir edayla duruyor ayakta, acı çekerek baştan çıkarırcasına; ve sahiden! bir de teşekkür edecek size, yıktığınız için onu, ey yıkıcılar!

Bu öğüdü veriyorum krallara, kiliselere ve yaşlılıktan ve erdemden zayıf düşmüş herkese – bırakın yıksınlar sizi! Yeniden yaşama gelesiniz ve kendinize – erdem gelsin diye!”

Böyle konuştum ateş köpeğiyle: bunun üzerine homurdanarak kesti sözümü ve sordu: “Kilise mi? Nedir ki o?”

“Kilise mi?” diye yanıtladım. “Bir tür devlettir bu, gerçi en yalancısıdır devletlerin. Ama kes sesini, ikiyüzlü köpek. Kendi türünü çok iyi bilirsin sen!

Tıpkı senin gibi ikiyüzlü bir köpektir devlet; tıpkı senin gibi konuşur, ortalığı dumana boğarak ve kükreyerek – tıpkı senin gibi, şeylerin karnından konuştuğuna inandırmak için.

Çünkü kesinkes en önemli hayvan olmak ister yeryüzünde devlet; ve ona inanırlar da.” –

Bunları söylediğimde ateş köpeği kıskançlıktan delirmiş gibi davrandı. “Nasıl?” diye bağırdı. “Yeryüzündeki en önemli hayvan ha? Üstelik inanıyorlarmış da ona!” Ve o kadar çok duman ve tüyler ürpertici ses çıktı ki gırtlağından, boğulup gidecek sandım öfkeden ve hasetten.

Sonunda sakinleşti, soluk alıp verişi düzeldi; sesi çıkmaz olduğunda gülerek dedim ki ona:

“Öfkeleniyorsun, ateş köpeği: demek ki haklıyım, senin hakkında!

Haklılığımı pekiştireyim diye, başka bir ateş köpeği hakkında anlatacaklarımı dinle: o gerçekten yeryüzünün yüreğinden konuşur.

Altın ve altın gibi yağmur üfürür onun soluğu: böyle olmasını ister yüreği. Kül ve duman ve kızgın balçık nedir ki onun gözünde!

Renkli bir bulut gibi dalgalanır onda kahkaha; hiç sevmez o senin bağırsaklarının gurultularını ve kusmalarını ve püskürmelerini!

Oysa altın ve kahkaha – bunları yeryüzünün yüreğinden alır o: çünkü bilesin ki – altındandır yeryüzünün yüreği.”

Ateş köpeği bunları duyunca, dinlemeye daha fazla dayanamadı. Utanç içinde kıstırdı kuyruğunu, kısık bir sesle, hav hav! dedi ve sürünerek indi mağarasına. –

Bunları anlattı Zerdüşt. Ama havarileri pek dinlemediler onu: ona gemicileri, tavşanları ve uçan adamı anlatma arzuları öyle büyüktü ki.

“Ne diyeyim ki bu konuda!” dedi Zerdüşt. “Bir hayalet miyim ben?

Herhalde benim gölgem olmalı, gördükleri. Gezgin ve gölgesinden[20] söz edildiğini duymuşsunuzdur herhalde!

Şurası kesin ki: daha kısa tutmalıyım gölgemi, – yoksa berbat edecek ünümü.”

Ve Zerdüşt bir kez daha salladı başını ve şaşırdı kendine. “Ne diyeyim ki bu konuda!” dedi bir kez daha.

“Peki neden bağırmış öyleyse hayalet: ‘Zamanıdır! Tam zamanıdır!’ diye!

Öyleyse neyin – tam zamanı?” –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Kâhin

"– ve insanların üzerine büyük bir keder çöktüğünü gördüm. En iyiler usandılar eserlerinden.

Bir öğreti doğdu, bir inanç eşlik ediyordu ona: 'Her şey boş, her şey aynı, her şey geçti bitti!'

Ve tüm tepelerden yankılandı: 'Her şey boş, her şey aynı, her şey geçti bitti!'

Elbette ürün aldık: ama neden tüm ürünlerimiz çürüdü, karardı? Ne düştü son gecede hayırsız aydan aşağıya?

Boşunaydı tüm emekler, şarabımız zehir oldu, kem bir göz soldurdu tarlalarımızı ve yüreklerimizi.

Kuruduk hepimiz; üzerimize ateş düştüğünde kül gibi saçılıyoruz: – evet, ateşi bile usandırdık biz.

Tüm kuyular kurudu bize, deniz bile çekildi. Tüm yer yarılmak ister, ama derinlik yutmak istemez!

'Ah nerede artık, içinde boğulabilecek bir deniz': böyle çınlıyor yakınmamız – sığ bataklıkların üstünden.

Sahiden, ölmek için bile çok yorgunduk; şimdi uyanığız hâlâ ve devam ediyoruz yaşamaya – mezar odalarında!" –

Bir kâhinin böyle konuştuğunu duydu Zerdüşt; kâhinin kehaneti Zerdüşt'ün yüreğine işledi ve dönüştürdü onu. Kederli ve yorgun dolaştı ortalıkta; kâhinin bahsettiği kişilere benzedi.

Sahiden dedi havarilerine, çok yakında gelecek, uzun alacakaranlık. Ah, nasıl kurtaracağım ışığımı bundan!

Bir de sönmesin bu kederde! Işık tutmalı o en uzak dünyalara ve daha da uzak gecelere!

Yüreğinde böyle endişelerle dolaştı Zerdüşt; üç gün boyunca ne yedi ne de içti, hiç dinlenmedi ve konuşmayı unuttu. Sonunda derin bir uykuya daldı. Ama havarileri uzun gece nöbetleri tuttular yanında; uyanıp da yeniden konuşacak mı, kederlerinden arınacak mı diye beklediler kaygıyla.

İşte, Zerdüşt'ün uyandığında yaptığı konuşmadır bu; ama sesi sanki çok uzaklardan geliyordu havarilerinin kulağına.

"Dinleyin gördüğüm rüyayı dostlarım, ve yardım edin anlamını çözmeme!

Bir bilmecedir henüz benim için bu rüya; anlamı rüyanın içinde saklı ve tutukludur, henüz uçamaz rüyanın üzerinde özgür kanatlarla.

Tüm yaşamı reddettiğimi gördüm rüyamda. Gece ve mezar bekçisi olmuştum orada, ücra bir dağ kalesinde ölümün.

Orada bekçilik ediyordum tabutlarına: doluydu köhne kubbeler böylesi zafer simgeleriyle. Cam tabutlardan bana bakıyordu yenik düşmüş yaşam.

Tozlanmış sonsuzlukların kokusunu soluyordum: rutubetli ve tozlu yatıyordu ruhum. Zaten kim havalandırabilirdi ki ruhumu orada?

Gece yarısının aydınlığı yanı başımdaydı hep, yalnızlık çök-müştü onun yanına; ve üçüncü olarak da, hırıldayan ölüm sessizliği, en berbatı kız arkadaşlarımın.

Anahtarlar taşıyordum, tüm anahtarların en paslılarını; ve bunlarla açabiliyordum tüm kapıların en gıcırtılılarını.

Kapının kanatları açıldığında nalet bir gaklama gibi yayılıyordu bu ses uzun koridor boyunca: uğursuz çığlıklar atıyordu bu kuş, hoşlanmıyordu uyandırılmaktan.

Ancak, daha da korkunç ve iç daraltıcı oluyordu, o yeniden susup da etraf sessizliğe büründüğünde, ben bu sinsi suskunluğun içinde yapayalnız kalınca.

Böyle usulca geçiyordu zaman, eğer hâlâ zaman var idiyse: ne bileyim ki! Beni uyandıran olay gerçekleşti sonunda.

Üç kere yumruklandı kapı, gök gürültüsü gibi, kubbeler üç kez yankılanıp uğuldadılar: bunun üzerine gittim kapıya.

Alpa! diye bağırdım, kim taşıyor külünü dağlara? Alpa! Alpa! Kim taşıyor külünü dağlara?

Ve anahtarı soktum, kapıyı ittim ve zorladım. Ama parmak kadar bile aralanmadı:

Bu sırada uğuldayan bir rüzgâr ayırdı kapının kanatlarını: ıslık çalarak, kulaklarımı tırmalayarak ve soğuğuyla içime işleyerek kara bir tabut fırlattı bana:

Ve uğultular, ıslıklar ve kulak tırmalayıcı sesler arasında çatlayarak açıldı tabut ve binlerce kahkaha kustu.

Ve çocuklara, meleklere, baykuşlara, delilere ve çocuk büyüklüğünde kelebeklere ait binlerce surat güldü, alay etti ve gürledi karşımda.

Müthiş bir korkuya kapıldım: yere düştüm. Ve hiç bağırmadığım kadar bağırdım dehşetten.

Ne var ki, kendi çığlığım uyandırdı beni: – ve kendime geldim. – ”

Böyle anlattı rüyasını Zerdüşt, sonra da sustu: çünkü henüz bilmiyordu rüyasının yorumunu. Ama en sevdiği havarisi hemen doğruldu, Zerdüşt’ün elini tuttu ve dedi ki:

“Bizzat senin yaşamın yorumluyor bu rüyayı bize, ey Zerdüşt!

Sen değil misin, ölüm kalesinin kapısını aralayan keskin ıslıklı rüzgâr?

Sen değil misin, yaşamın renkli kötülükleriyle ve melek suratlarıyla dolu tabut?

Sahiden, binlerce çocuk kahkahası gibi gelir Zerdüşt, tüm mezar odalarına; bu gece bekçilerine, bu mezar bekçilerine ve uğursuz anahtarlarını şıngırdatarak gezinen herkese gülerek gelir Zerdüşt.

Korku ve yıkım olacaksın onlara kahkahalarınla; bayılmak ve tekrar ayılmak onların üzerindeki gücünün kanıtı olacak.

Uzun alacakaranlık ve ölümün yorgunluğu gelse bile üzerine, batmayacaksın bizim göğümüzde, ey yaşamın savunucusu!

Yeni yıldızlar gösterdin bize, gecenin yeni güzelliklerini; sahiden, kahkahayı bile renkli bir çadır gibi serdin üzerimize.

Şimdi artık hep çocuk-kahkahaları çınlayacak tabutlardan; şimdi hep güçlü bir rüzgâr yenecek tüm ölüm yorgunluğunu: bizzat sensin bunun güvencesi ve kâhini bize!

Sahiden, bizzat onları gördün rüyanda, düşmanlarını: en çetin rüyandı bu senin!

Ama nasıl uyandıysan bu rüyadan ve kendine geldiysen, öyle uyanacaklar kendilerinden onlar – ve sana gelecekler!" –

Böyle söyledi havari, tüm öteki havariler Zerdüşt'ün etrafını sarıp ellerini tuttular ve yatağı ve kederi bırakıp aralarına dönmesi için ikna etmeye çalıştılar onu. Oysa Zerdüşt, dimdik, dalgın bakışlarla oturuyordu döşeğinde. Uzun süre gurbette kalıp da evine dönen biri gibi havarilerine bakıyor, yüzlerini inceliyordu; ve hâlâ tanıyamamıştı onları. Ama havarileri onu kaldırıp da ayakları üzerinde doğrulttuklarında, bakın hele, bir anda değişiverdi gözleri; olup biteni kavradı, sakalını sıvazladı ve güçlü bir sesle dedi ki:

"Pekâlâ! Bu da geçip gitti; havarilerim, gerekeni yapın da, iyi bir yemek yiyelim fazla beklemeden! Böyle ödemek istiyorum, kötü rüyaların kefaretini!

Ama kâhin benim yanımda yiyip içecek: sahiden, içinde boğulabileceği bir deniz göstereceğim ona!"

Böyle söyledi Zerdüşt. Ama sonra, rüyasını yorumlayan havarisinin yüzüne uzun süre baktı ve başını salladı. –

* * *

Kurtuluş Üzerine

Zerdüşt bir gün büyük köprünün üstünde yürürken, sakatlar ve dilenciler sardı etrafını ve bir kambur şunları söyledi ona:

“Bak, Zerdüşt! Halk da bir şeyler öğreniyor senden ve inanmaya başlıyor öğretine: ama sana tamamen inanması için bir şey daha gerekiyor – biz sakatları da ikna etmelisin! İşte güzel seçenekler sana ve sahiden, birçok fırsat var karşında! Körlerin gözlerini açabilirsin ve felçlileri yürütebilirsin; ve sırtında fazlalık bulunandan elbette biraz alabilirsin: – sakatları Zerdüşt’e inandırmanın en doğru yolu budur bence!”

Konuşana şöyle yanıt verdi Zerdüşt: “Kamburu alınırsa kamburdan, tini alınmış olur ondan – budur halkın öğrettiği. Ve gözleri açılırsa körün, öyle fena şeyler görür ki yeryüzünde: beddua eder kendisini iyileştirene. Bir felçliyi yürüten, en büyük zararı verir ona: çünkü yürümeye başlar başlamaz günahları da yürür onunla birlikte – budur halkın öğrettiği, sakatlar hakkında. Eğer halk Zerdüşt’ten öğreniyorsa, neden halktan öğrenmesin ki Zerdüşt de?

İnsanların arasına karıştığımdan beri, gördüğüm en önemsiz şeylerdir bunlar: ‘Bunun bir gözü yok, şunun da bir kulağı, bir başkasının bacağı yok, kimilerinin de dili eksik ya da burnu ya da kafası.’

Öyle berbat, öyle iğrenç şeyler gördüm ve görüyorum ki, kimilerinin sözünü bile etmek, kimilerinin hakkındaysa susmak bile istemiyorum: öyle insanlar gördüm ki, her şeyleri eksik de bir şeyleri çok fazla – büyük bir gözden, büyük bir ağızdan ya da büyük bir karından ya da herhangi büyük bir şeyden ibaret bu insanlar, – tersine sakatlar diyorum bunlara.

Yalnızlığımdan çıkıp da ilk defa bu köprüden geçtiğimde: gözlerime inanamadım, defalarca baktım ve dedim ki sonunda: ‘Bir kulak bu! Bir insan kadar büyük bir kulak!’ Daha yakından baktım: gerçekten de kulağın altında kıpırdayan bir şey vardı, acınacak kadar küçük, zavallı ve çelimsiz bir şey. Sahiden, devasa kulak küçük bir sapın üstünde duruyordu – oysaki bu sap bir insandı! Büyüteçle bakan: küçük, kıskanç bir çehrecik de görebilirdi; bu sapın ucunda şişkin bir canın sallandığını da. Oysa halk bana bu büyük kulağın sadece bir insan değil, büyük bir insan, bir dâhi olduğunu

söyledi. Ama asla inanmamıştım ben halka, ne zaman büyük insanlardan söz etse – bunun her şeyin çok azına ve bir şeyin çok fazlasına sahip olan, tersine bir sakat olduğuna inandım hep.”

Zerdüşt kamburla ve kamburun sözcülük yaptığı, savunduğu kişilerle böyle konuştuktan sonra derin bir sıkıntıyla havarilerine döndü ve dedi ki:

“Sahiden, dostlarım, insan kırıntıları ve kolları, bacakları arasında dolaşır gibi dolaşıyorum insanların arasında!

Gözlerim için en korkunç şeydir bu, insanları paramparça olmuş ve mezbahaya dönmüş bir savaş alanında dağılmış gibi görmek.

Ve gözlerim şimdiki zamandan geçmiş zamanlara kaçıyor: hep aynıdır gördükleri: kırıntılar ve kollar, bacaklar ve ürkütücü rastlantılar – ama insanlar yok!

Yeryüzündeki şimdi ve geçmiş – ah! dostlarım – budur benim en dayanılmaz yüküm; gelmesi gerekeni de önceden görmeseydim, yaşamayı bilemezdim ben.

Geleceği önceden gören biri, isteyen, yaratan biri, bizzat bir gelecek ve bir köprü, geleceğe giden – ah, dahası, bu köprünün üzerinde adeta bir sakat: tüm bunlardır Zerdüşt işte.

Ve siz de sık sık sordunuz kendinize: ‘Kimdir Zerdüşt gözümüzde? Ne ad vereceğiz ona?’ Siz de benim gibi sorularla yanıt verdiniz kendi sorularınıza.

Vaatler veren biri midir o? Yoksa vaatleri yerine getiren biri mi? Bir fatih midir o? Yoksa bir mirasçı mı? Hasat mevsimi mi? Yoksa bir saban demiri mi? Bir hekim mi? Yoksa şifa bulan biri mi?

Bir şair midir o? Yoksa hakikatli biri mi? Bir kurtarıcı mı? Yoksa bir boyundurukçu mu? İyi biri mi? Yoksa kötü biri mi?

Geleceğin kırıntıları arasındaymış gibi dolaşıyorum, insanların arasında: benim gördüğüm geleceğin kırıntıları.

Benim tüm şairliğim ve tüm çabam, kırıntıları, bilmeceleri ve korkunç rastlantıları tek bir şiirde yazıp, bir araya getirmektir.

İnsan aynı zamanda şair, bilmeceleri çözen ve rastlantılardan kurtaran olmasaydı, nasıl katlanırdım insan olmaya!

Geçmiştekileri kurtarmak ve tüm ‘böyleydi’leri ‘ben böyle istedim!’e dönüştürmek – buna kurtuluş derim ben ancak!

İstem – budur adı kurtarıcının ve haz verenin: bunu öğrettim size, dostlarım! Şimdi şunu da öğrenin: istemin kendisi de henüz bir tutsaktır.

İstemek kurtarır: Peki, kurtarıcıyı da zincire vuranın adı nedir?

‘Böyleydi’: budur istemin diş gıcırtısı ve en ıssız kederi. Güçsüzdür o, yapılmış olanın karşısında – öfkeli bir seyircisidir tüm bir geçmişin.

İstem geriye dönmek isteyemez; zamanın ve zamanın hırsının üstesinden gelememesi – budur istemin en çaresiz derdi.

İstemek kurtarır: istem neler planlar, derdinden ve zindancının alayından kurtulsun diye?

Ah, bir çılgına döner her tutsak! Çılgınca kurtarır kendini tutsak edilmiş istem de.

Zamanın geriye akmayışına öfkelenir içten içe; ‘böyleydi’ – budur yuvarlayamayacağı taşın adı.

Bu yüzden öfke ve hoşnutsuzluk taşlarını yuvarlar ve kendisi gibi öfke ve hoşnutsuzluk duymayanlardan intikam alır.

Böylece, istem, o kurtarıcı, acı çektiren birine döner: ve acı çekebilen her şeyden geriye dönemeyişinin intikamını alır.

Budur, bir tek budur işte intikam: istemin duyduğu nefrettir[21] zamana ve onun ‘böyleydi’sine karşı.

Sahiden, büyük bir çılgınlık var istemimizde; ve bir lanet oldu tüm insanlar için bu çılgınlığın tini öğrenmesi!

İntikam tini: Dostlarım, şimdiye dek insanların en iyi düşünüşüydü bu; ve acının olduğu yerde, her zaman ceza da bulunmalıydı.

‘Ceza’ adını verir intikam kendisine: vicdanı rahatmış gibi davranır, yalan sözlerle, ikiyüzlüce.

Ve zaten isteyen kişi, geriye dönmeyi isteyemeyeceğinden acı çektiği için, – istemin kendisi ve yaşamın tümü – bir ceza olmalıdır!

Şimdi bulut üstüne bulut yığıldı ruhun üzerine: sonunda şunu vaaz etti çılgınlık: ‘Her şey geçip gider, bu yüzden layıktır her şey geçip gitmeye!’

‘İşte tam da budur adalet, zamanın yasası, zamanın kendi çocuklarını yemek zorunda olması’: Bunu vaaz etti çılgınlık.

‘Şeyler, ahlaka uygun düzenlenmiştir, hak ve cezaya göre. Ah, şeylerin akışından ve “varoluş” cezasından kurtuluş nerede?’ Bunu vaaz etti çılgınlık.

‘Bengi bir hak varsa, bir kurtuluş olabilir mi? Ah, yuvarlanamaz “böyleydi”nin taşı: bengi olmalı tüm cezalar da!’ – Bunu vaaz etti çılgınlık.

‘Hiçbir eylem yok edilemez: nasıl olur da yapılmamış kılınabilir ceza sayesinde? İşte “varoluş” cezasının bengi yönüdür bu: varoluşun hiçbir zaman sonu gelmeksizin, tekrar tekrar eylem ve suç olması gerektiği!

Meğerki, istem sonunda kurtarsın kendisini ve istemek de istememek olsun –’ : Oysa dostlarım, biliyorsunuz siz bu çılgınlık masalını!

‘Bir yaratıcıdır istem’ diye öğrettiğimde, bu masallardan uzaklaştıran yolu göstermiştim size.

Tüm ‘böyleydi’ bir kırıntıdır, bir bilmecedir, ürkütücü bir rastlantıdır – ta ki yaratıcı istem: ‘Ama böyle olsun istemiştim ben!’ diyene dek.

– Ta ki yaratıcı istem: ‘Ama böyle istiyorum ben! Böyle olsun isteyeceğim!’ diyene dek.

Peki hiç böyle konuştu mu? Ne zaman olacak peki bu? İstem sıyrıldı mı kendi budalalığından?

İstem kendisinin kurtarıcısı ve kendisinin neşe kaynağı oldu mu? İntikam tinini ve diş bilemenin her türlüsünü unuttu mu?

Kim öğretti ona zamanla uzlaşmayı, her türlü uzlaşmanın daha üstünde olanı?

Her türlü uzlaşmanın daha üstünde istemelidir istem, güç istemi olan istem –: peki nasıl isteyecek bunu? Kim öğretti ona, bir de geriye doğru istemeyi?”

– Ancak, konuşmasının burasında Zerdüşt ansızın durdu ve olağanüstü korkmuş biri gibi göründü. Dehşete kapılmış gözlerle baktı havarilerine; gözleri de ok gibi geçiyordu onların düşüncelerinden ve art düşüncelerinden. Ama kısa bir süre sonra yeniden güldü ve sakin bir tavırla dedi ki:

“Zordur insanlarla yaşamak, çünkü çok zordur susmak. Özellikle de çenesi düşük birisi için.” –

Böyle söyledi Zerdüşt. Ancak, kambur bu konuşmayı dinlemiş ve dinlerken de yüzünü örtmüştü; Zerdüşt’ün gülüşünü duyunca merakla baktı ve yavaşça dedi ki:

“Peki niçin Zerdüşt, havarileriyle konuştuğundan farklı konuşuyor bizimle?”

Zerdüşt şu yanıtı verdi: “Şaşılacak ne var bunda! Kamburlarla zaten kambur konuşulabilir!”

“İyi,” dedi kambur; “öğrencilerle de okulla ilgili gevezelik edilebilir.

Peki ama Zerdüşt neden kendi kendisiyle konuştuğundan farklı konuşuyor – öğrencileriyle?” –

* * *

İnsanca-Akıllılık Üzerine

Yükseklik değil: uçurumdur korkunç olan!

Bakışın aşağıya düştüğü ve elin yukarıya uzandığı uçurum. Başı döner yüreğin orada bu ikili isteminden.

Ah, dostlarım, anlayabildiniz mi benim yüreğimin ikili istemini?

İşte budur benim uçurumum ve tehlikem: bakışlarımın yukarıya düşmesi ve ellerimin tutunmak ve dayanmak istemesidir – derinliğe!

İnsanlara kenetlenir istemim, zincirlerle bağlarım kendimi insanlara, çünkü yukarı çekilirim, Üstinsana: oraya gitmek ister öteki istemim de.

Bu yüzden bir kör gibi yaşıyorum insanlar arasında; sanki onları tanımıyormuşum gibi: elim sabit bir yere olan inancını kaybetmesin diye.

Tanımıyorum siz insanları: bu karanlık ve bu teselli sarmalar çoğu kez beni.

Kapımın önünde oturur, her türlü alçağın yolunu beklerim ve sorarım: kim dolandıracak beni?

Yaptığım ilk insanca-akıllılık budur benim: dolandırıcılara karşı hep tetikte durmayayım diye bırakırım dolandırsınlar beni.

Ah, tetikte dursaydım insanlara karşı: bir çıpa olabilir miydi ki insan balonuma? Kolayca çeker götürürdü balonum beni yukarıya ve ötelere!

Böyle yazılmış benim yazım, dikkatsiz olmalıyım.

İnsanların arasında susuzluktan ölmek istemeyen biri tüm bardaklardan içmeyi öğrenmeli; ve insanların arasında temiz kalmak isteyen pis sularla yıkanmasını da bilmeli.

Sık sık şöyle teselli ederim kendimi: “Pekâlâ! Hadi bakalım! Yaşlı yürek! Bir felaket geldi başına: tadını çıkar onun – mutluluğun gibi!”

Bu da benim diğer bir insanca-akıllılığımdır işte: kibirlileri daha çok esirgerim gururlulardan.

İncinmiş kibir değil midir tüm yas-oyunlarının anası? Oysa gurur incindiğinde gururdan daha iyi bir şey yeşerir elbette.

Yaşamı seyretmek güzel olacaksa, iyi oynanmalıdır oyunu: bunun için de iyi oyuncular gerekir.

İyi oyuncu olduklarını gördüm tüm kibirlilerin: oynuyorlar ve beğenilerek seyredilmek istiyorlar – tüm tinlerini kaplamıştır bu istem.

Kendilerini oynarlar sahnede, kendilerini icat ederler; severim yaşamı onların yakınında seyretmeyi, – iyi gelir yürek darlığıma.

Yürek darlığıma hekim oldukları için ve bir oyuna bağlar gibi insana bağladıkları için esirgerim kibirlileri.

Dahası: Kibirlilerin alçakgönüllülüğündeki derinliği kim ölçebilir! İyi davranırım ve acırım onlara alçakgönüllülüklerinden dolayı.

Sizden öğrenmek ister kendine olan inancım; sizin bakışlarınızdan beslenir, ellerinizden yer övgüyü.

İyi yalan söylerseniz onun hakkında, inanır yalanlarınıza da: Çünkü ta derinden inler aslında yüreği, “Ben neymişim!” diye.

Ve asıl erdem kendisinin farkında olmayan erdemse: kibirli kişi farkında değildir alçakgönüllülüğünün! –

Benim üçüncü insanca-akıllılığım da kötüleri seyretme zevkini bozmasına izin vermeyişimdir korkaklığınızın.

Mutlu olurum sıcak güneşin yaydığı harikaları görünce: kaplanları, palmiyeleri ve çıngıraklıyılanları.

İnsanların arasında da vardır kızgın güneşten türeyen güzel bir soy ve harikulade çok şey vardır kötülerde.

Gerçi en bilgelerinizin bana pek de bilge görünmemesi gibi: insanın kötülüğünü de henüz ününe yaraşır bulamadım.

Ve hep sordum başımı sallayarak: Niye hâlâ çıngırdıyorsunuz, siz çıngıraklıyılanlar?

Sahiden, kötü için bile bir gelecek var hâlâ! Ve en sıcak güney henüz keşfedilmedi insanlar için.

Şimdi sadece on iki pabuç genişliğinde ve üç ay uzunluğundaki kimi şeylere en büyük kötülük deniyor ya! Bir gün daha büyük ejderhalar gelecek dünyaya.

Üstinsanın ejderhası, ona yakışan üst-ejderha: eksik olmasın diye daha nice kızgın güneşler parlamalı balta girmemiş nemli ormanların üstünde!

Önce yabankedileriniz birer kaplan ve zehirli kurbağalarınız birer timsah olmalı: çünkü iyi bir avcının iyi bir avı olmalı!

Sahiden, siz iyiler ve adiller! O kadar gülünç yanınız var ki, hele şu, şimdiye dek "şeytan" denilen şeyden duyduğunuz korku!

Büyük olana öyle yabancı ki ruhunuz, Üstinsan korku salacak size tüm iyiliğiyle!

Ve siz bilgeler ve bilenler, kaçardınız bilgeliğin yakıcı güneşinden, Üstinsanın zevkle, çırılçıplak güneşlendiği yerden!

Siz, gözümün gördüğü en yüce insanlar! budur sizden kuşkum ve gizliden gizliye gülüşüm arkanızdan: korkarım şeytan adını takacaksınız diye – benim Üstinsanıma!

Ah, usandım en yüce ve en iyilerden: onların "yüce"liği yukarıya, dışarıya, öteye, Üstinsana çıkmamı gerektirdi!

Bir dehşet kapladı içimi bu en iyileri çıplak gördüğümde: bu yüzden kanatlarım çıktı süzüleyim diye uzak geleceklere.

Uzak geleceklere, bir ressamın düşlediğinden daha güneydeki güneye: tanrıların tüm giysilerinden utandıkları yere!

Ama kılık değiştirmiş görmek istiyorum sizi; komşularım ve yakınlarım: bakımlı, kibirli ve onurlu "iyiler ve adiller olarak," –

Kılık değiştirip oturmak istiyorum ben de aranızda – sizi ve kendimi tanımayayım diye: budur işte benim sonuncu insanca-akıllılığım.

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

En Sessiz Saat

Ne oldu bana, dostlarım? Görüyorsunuz, yılgın, uzağa sürülmüş, gönülsüz-itaatkâr, gitmeye hazır olduğumu – ah, sizden uzağa gitmeye.

Evet, bir kez daha yalnızlığa çekilmesi gerekiyor Zerdüşt'ün: ancak, ayı bu defa isteksizce dönüyor mağarasına!

Ne oldu bana? Kim yaptı bunu? – Ah, öfkeli hanımefendim istiyor böyle olmasını, konuştu benimle: daha önce adını anmış mıydım size?

Dün akşamüzeri konuştu benimle en sessiz saatim: budur adı korkunç hanımefendimin.

Şöyle oldu – her şeyi söylemeliyim size ki, yüreğinizi katılaştırmayın ansızın veda edene!

Uykuya dalanın korkusunu bilir misiniz? –

Tepeden tırnağa korkar o, altından yer çekildiği ve rüya başladığı için.

Bunu bir benzetme olarak söylüyorum size. Dün en sessiz saatte çekildi yer ayaklarımın altından: başladı rüya.

Yelkovan ilerledi, yaşamımın saati mola verdi – daha önce hiç böyle bir sessizlik duymamıştım çevremde: bu yüzden dehşete kapıldı yüreğim.

Sonra ses çıkarmadan konuştu benimle: "Biliyorsun değil mi, Zerdüşt?" –

Bu fısıltıdan korkup bağırdım, betim benzim de attı: ama sustum.

Bunun üzerine bir kez daha ses çıkarmadan konuştu benimle: "Biliyorsun, Zerdüşt, ama konuşmuyorsun!" –

Ve sonunda bir inatçı gibi konuştum: "Evet, biliyorum, ama konuşmak istemiyorum!"

Bunun üzerine yine ses çıkarmadan konuştu benimle: "İstemiyor musun Zerdüşt? Doğru mu bu? İnatçılığına sığınma!" –

Bir çocuk gibi ağlayıp titredim bunun üzerine ve dedim ki: “Ah, istiyorum, ama nasıl yapabilirim ki? Mazur gör beni! Gücümü aşıyor!”

Bunun üzerine yeniden ses çıkarmadan konuştu benimle: “Senin ne önemin var Zerdüşt! Sözünü söyle de mahvol!” –

Ve ben şu yanıtı verdim: “Ah, benim sözüm mü bu? Kimim ben? Daha yaraşır birini bekliyorum; onun uğruna mahvolmaya bile layık değilim ben.”

Bunun üzerine yeniden ses çıkarmadan dedi ki bana: “Senin ne önemin var ki? Benim için henüz yeterince mütevazı değilsin. Çok serttir tevazunun derisi.” –

Ben de şu yanıtı verdim: “Tevazumun derisi şimdiye dek nelere dayanmadı ki? Yamacında oturuyorum yüceliğimin: ne kadar yüksek benim doruklarım? Hiç kimse söylemedi henüz bana. Ama çok iyi biliyorum vadilerimi!”

Bunun üzerine yeniden ses çıkarmadan konuştu benimle: “Ey Zerdüşt, dağları yerinden oynatacak olan, vadileri ve ovaları da oynatır yerinden.” –

Ben de şöyle yanıtladım: “Henüz sözüm hiçbir dağı yerinden oynatmadı ve konuştuklarım insanlara ulaşmadı, insanların arasına gittim, ama henüz varamadım yanlarına.”

Bunun üzerine yine ses çıkarmadan konuştu benimle: “Sen ne biliyorsun ki bu konuda! Gecenin en sessiz saatinde düşer çiy otların üstüne.” –

Ve ben de şu yanıtı verdim: “Alay ettiler benimle, kendi yolumu bulup da yürüdüğümde; o zaman ayaklarım titriyordu aslında.

Ve şöyle dediler bana: Yolu unuttun, şimdi yürümeyi de unutuyorsun!”

Bunun üzerine yine ses çıkarmadan konuştu benimle: “Ne önemi var ki onların alay etmesinin! Sen itaat etmeyi unutmuş birisin: şimdi emretmen gerekiyor!

Bilmiyor musun yoksa, herkesin en çok kimi gereksindiğini? Büyük emirler vereni.

Büyük işler başarmak zordur: ama daha da zoru, büyük emirler vermektir.

En bağışlanamaz yanın bu işte: gücün var ve hükmetmek istemiyorsun.” –

Ben de şu yanıtı verdim: “Aslanın sesi eksik bende, herkese emretmek için.”

Bunun üzerine yine bir fısıltı gibi konuştu benimle: “En sessiz sözcüklerdir fırtınayı getiren. Güvercin adımlarıyla gelen düşünceler yönlendirir dünyayı.

Ey Zerdüşt, gelmesi gerekenin bir gölgesi olarak gideceksin: böyle emredeceksin ve emrederek önden gideceksin.” –

Ben de dedim ki: “Utanıyorum.”

Bunun üzerine yine ses çıkarmadan konuştu benimle: “Bir çocuk olmalısın daha, utanç nedir bilmeyen.

Gençliğin gururu var henüz üstünde, gençliğe geç ulaştın sen: ama gençliğini de aşmalıdır çocuk olmak isteyen.” –

Uzun süre düşündüm ve titredim. Ama sonunda ilk söylediğimi söyledim: “İstemiyorum.”

Bunun üzerine bir kahkaha koptu etrafımda. Ah, nasıl da parçaladı içimi ve söktü yüreğimi bu kahkaha!

Ve son bir defa konuştu benimle: “Ey Zerdüşt, meyvelerin olgun, ama sen olgun değilsin meyvelerin için!

Bu yüzden yeniden dönmelisin yalnızlığına: çünkü daha yumuşamalısın.” –

Ve yeniden güldü ve kaçtı: sonra bir sessizlik çöktü etrafıma, çifte bir sessizlik gibi. Ama ben yerde yatıyordum ve ter boşanıyordu dört bir yanımdan.

– İşte dinlediniz her şeyi ve neden yalnızlığıma geri dönmem gerektiğini. Hiçbir şeyi gizlemedim sizden, dostlarım.

Ama işte bunu da duydunuz benden, hâlâ insanların en suskunu olan – ve olmak isteyen birinden!

Ah dostlarım! Size bir şey söyleyecektim, size bir şey verecektim! Neden vermiyorum ki! Cimri miyim ben? –

Zerdüşt bu sözleri söyleyince, acısının şiddetine ve dostlarından ayrılma zamanının yaklaşmasına dayanamadı ve acı acı ağlamaya başladı; hiç kimse teselli edemedi onu. Ama gece olunca yalnız başına yola çıktı ve dostlarını terk etti.

* * *

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

“Yükselmek istediğiniz zaman yukarıya bakıyorsunuz. Oysa ben, yükselmiş olduğumdan aşağıya bakıyorum.

Var mı içinizde hem gülebilen ve hem de yükselmiş birisi?

En yüksek dağlara çıkan, güler tüm yas-oyunlarına ve yas ciddiyetlerine.”

Zerdüşt, "Okumak ve Yazmak Üzerine"

Gezgin

Zerdüşt öteki kıyıya sabahın erken saatlerinde varabilmek için adanın sırtına doğru yola koyulduğunda gece yarısıydı: çünkü oradan gemiye binmek istiyordu. Yabancı gemilerin de seve seve demir attıkları iyi bir dış liman vardı orada; bu gemiler mutlu adalardan denize açılmak isteyenleri de alıyorlardı. Zerdüşt dağa çıkarken, gençliğinde yaptığı sayısız gezintiyi ve şimdiye dek ne çok dağa, sırta ve doruğa çıktığını anımsadı.

Ben bir gezginim ve bir dağcıyım dedi yüreğine, düzlükleri sevmem ve öyle görünüyor ki, uzun süre duramam oturduğum yerde.

Kader ve yaşantı olarak daha ne gelecekse başıma, – bir dağ gezintisi ve bir dağ tırmanışı da olacaktır onda: sadece kendisini yaşantılar insan sonunda.

Tesadüflerle karşılaşabildiğimiz zamanlar çoktan akıp geçti; zaten bana ait olmayan ne çıkabilir ki artık karşıma?

Geri dönüyor işte bana, sonunda geliyor yuvasına – kendi benliğim ve uzun süre gurbette tüm nesneler ve rastlantılar arasında saçılmış ne varsa benliğimde.

Şunu da biliyorum ki: şimdi kendi doruğumun ve çok uzun süredir bana ayrılmış olanın önündeyim. Ah, en zorlu yoluma koyulmalıyım! Ah, başladım en yalnız dağ gezintime!

Ama benim gibi birisi kaçırmaz böyle bir saati: onunla şöyle konuşur bu saat: “Ancak şimdiden sonra koyuluyorsun büyüklük yoluna! Doruk ve uçurum – şimdi bir arada!

Gidiyorsun, kendi büyüklük yoluna: şimdiye kadar son tehliken denilen, son sığınağın oldu şimdi!

Gidiyorsun kendi büyüklük yoluna: artık ardında hiçbir yolun olmaması en büyük yürekliliğin olmalı şimdi!

Gidiyorsun kendi büyüklük yoluna; kimse gizlice gelmeyecek ardından! Kendi ayağınla sildin arkandaki yolu ve bu yolun üstünde ‘imkânsızlık’

yazıyor.

Ve hiçbir merdivenin yoksa bundan böyle, öğrenmelisin kendi başının üzerine tırmanmayı: başka nasıl çıkacaksın ki yukarıya?

Kendi başının üzerine ve kendi yüreğinin ötesine! En yumuşak yerin de en sert yerin olmalı artık.

Kendini hep sakınan, sonunda hasta düşer fazla sakınmaktan. Övgüler olsun insanı sert kılana! Övmüyorum yağ ve bal akan ülkeyi.

Kendini görmemeyi öğrenmek gerekir, çok şey görmek için: – bu sertlik gereklidir dağa-çıkan herkese.

Bilmek için gözlerini her şeye çeviren biri, nesnelerin ön yüzünden başka ne görebilir ki?

Oysa sen Zerdüşt, her şeyin temeline ve arka yüzüne bakmak istedin; bu yüzden kendi üzerine bile çıkmalısın, – yukarıya, yükseğe, kendi yıldızların bile senin altında kalıncaya dek!

Evet! Yukarıdan bakmalıyım kendime ve yıldızlarıma: ancak buna derim ben doruğum diye; bir tek bu kaldı benim son doruğum olarak! – ”

Böyle söyledi Zerdüşt, yukarıya çıkarken, sert sözlerle yüreğini teselli ederken: çünkü hiç olmadığı kadar yaralıydı yüreğinden. Ve dağın tepesine vardığında, ne görsün, öteki deniz uzanıyordu gözlerinin önünde: durdu ve sustu Zerdüşt uzun süre. Oysa gece soğuktu bu yükseklikte, gökyüzü duru ve yıldızlıydı.

Anlıyorum kaderimi dedi sonunda hüzünle. Pekâlâ! Ben hazırım. Şimdi başladı son yalnızlığım.

Ah, altımda uzanan bu kara, hazin deniz! Ah, gecenin yüklü isteksizliği! Ah, kader ve deniz! Size inmeliyim şimdi!

En yüksek dağımın önünde ve en uzun gezintimin başındayım şimdi: bu yüzden şimdiye dek indiğimden daha da derine inmeliyim:

– acının şimdiye dek inmediğim kadar derinine, acının en karanlık akıntısına kadar! Bunu istiyor kaderim: Pekâlâ! Ben hazırım.

Nereden gelir en yüksek dağlar? diye sorardım bir zamanlar. Sonra öğrendim, denizden geldiklerini.

Bunun kanıtı onların kayalarında ve doruklarındaki duvarlarda yazılıdır. En derinden gelmelidir en yüce olan, kendi yüceliğine. –

Bunları söyledi Zerdüşt, dağın zirvesinde, o buz gibi yerde; ama denize yaklaştığında ve sonunda yalıyarın altında tek başına durduğunda yorgun düşmüştü yollardan ve eskisinden daha da özlem doluydu.

Her şey henüz uykuda şimdi dedi; deniz de uykuda. Uyku sarhoşluğuyla ve tuhaf bakıyor gözleri bana.

Ama soluğu sıcak, hissediyorum bunu. Hissediyorum rüya gördüğünü de. Kıvrılıyor rüya görerek sert yastıklar üzerinde.

Kulak ver! Bak! Nasıl da inliyor kötü anılardan! Yoksa kötü beklentilerden mi?

Ah, üzülüyorum senin için, karanlık canavar seni, kızgınım kendime de senin yüzünden.

Ah, yeterince güçlü değil ellerim! Sahiden, keşke kötü rüyalardan kurtarabilseydim seni! –

Zerdüşt böyle söyleyince, hüzün ve acı içinde güldü kendine. “Nasıl yani Zerdüşt?” dedi kendine, “denizi mi teselli etmek istiyorsun bir de?”

Ah tatlı kaçık Zerdüşt, güvenmeye pek heveslisin! Ama hep böyleydin sen: hep güvenle yaklaştın korkunç olan her şeye.

Her canavarı okşamak istersin. Bir nebze sıcak soluk, bir tutam yumuşak tüy pençesinde –: ve sen hemen hazırsın sevmeye ve baştan çıkarmaya.

Sevgidir en yalnız kişinin tehlikesi, her şeye duyulan sevgi, canlı olsun yeter ki! Gerçekten gülünç benim deliliğim ve sevgideki alçakgönüllülüğüm!” –

Böyle söyledi Zerdüşt ve bir kez daha güldü: ama hemen geride bıraktığı dostları geldi aklına –, sanki düşüncelerinde onlara karşı bir suç işlemiş gibi, öfkelendi kendi düşüncelerine. Ve çok geçmeden ağlamaya başladı gülen kişi: – acı acı ağlıyordu Zerdüşt, öfkeden ve özlemden.

* * *

Hayal ve Bilmece Üzerine

1

Zerdüşt'ün gemide olduğu haberi gemiciler arasında yayılınca, – çünkü onunla birlikte, mutlu adalardan gelen bir adam da binmişti gemiye – büyük bir merak ve beklenti doğdu gemidekiler arasında. Ama Zerdüşt iki gün boyunca sustu; üzüntüden buz kesti, kulağını kapadı, ne bakışlara ne de sorulara karşılık verdi. İkinci günün akşamında susmaya devam etse de kulaklarını yeniden açtı dış dünyaya: Çünkü duyulması gereken çok tehlikeli ve çok tuhaf şeyler oluyordu uzaklardan gelip daha da uzaklara giden bu gemide. Ama Zerdüşt çok uzaklara yolculuk eden ve tehlikesiz yaşamak istemeyen herkesin dostuydu. Bakın hele! Sonunda çözüldü dili Zerdüşt'ün dinleye dinleye ve eridi yüreğinin buzları: – bunun üzerine şöyle konuşmaya başladı:

Size, cesurca arayanlara, deneyenlere ve marifetli yelkenlerle korkunç denizlere açılan herkese, –

size, bilmece-sarhoşlarına, alacakaranlık-mutlularına, ruhları flüt sesiyle baştan çıkıp da bütün uçurumlara kendi ayaklarıyla gidenlere:

– çünkü titrek ellerle bir ipi yakalamak istemezsiniz siz; ve bilmeceyi çözebildiğiniz zaman sonuç çıkarmaktan nefret edersiniz –

sadece size anlatıyorum gördüğüm bilmeceyi – en yalnız kişinin hayalini. –

Kederle yürüdüm geçenlerde ceset renkli alacakaranlığın içinden, – kederle ve kaskatı, dudaklarımı ısırarak. Birden fazla güneş battı ardımda.

İnatla taşların arasından yükselen bir patika, ne bir bitkinin ne de bir çalının artık yüz verdiği, sinsi, yalnız bir patika; bir dağ yolu çıtırdıyordu ayaklarımın inadı altında.

Çakılların alaycı çatırtısı üzerinde sessizce ilerleyerek, kendisini kaydıran taşı ezerek yol alıyordu ayaklarım yukarıya.

Yukarıya: – onları aşağıya çeken tine inat, onları uçuruma doğru çeken ağırlığın tinine inat, benim şeytanıma ve can düşmanıma inat.

Yukarıya: – üzerimde oturduğu halde o, yarı cüce, yarı köstebek; kötürüm ve kötürüm eden; kulağıma kurşun, beynimeyse kurşun damlası gibi düşünceler akıtan.

“Ey Zerdüşt,” diye fısıldadı alay edercesine tane tane, “sen bilgelik taşı! Yükseğe fırlattın kendini, ama fırlatılan her taşın vardır bir – düşüşü!

Ey Zerdüşt, sen bilgelik taşı, sen sapan taşı, sen yıldızları-parçalayan! Öyle yükseğe fırlattın ki kendini – ama fırlatılan her taşın – vardır bir düşüşü!

Kendine ve kendini taşlamaya mahkûmsun: ey Zerdüşt, uzaklara attın taşı – ama senin üstüne düşecek o geriye!”

Bunun üzerine sustu cüce; uzun sürdü bu suskunluk. Ama onun suskunluğu bunalttı beni; sahiden böyle iki kişiyken bir başına olduğundan daha yalnızdır insan!

Tırmandım, tırmandım, rüya gördüm, düşündüm – ama tüm bunlar bunalttı beni. Çektiği acıdan bitkin düşen ve kötü bir rüyayla yeniden uykusundan uyanan bir hasta gibiydim. –

Ama cesaret adını verdiğim bir şey var bende: şimdiye kadar içimdeki her türlü sıkıntıyı öldürmüştür o. Sonunda bu cesaret durdurdu ve konuşturdu beni: “Cüce! Ya sen! Ya da ben!” –

Cesarettir en iyi öldürücü, – saldıran cesaret: çünkü bir zafer çığlığı vardır her saldırıda.

Ama insan en cesur hayvandır: cesaretiyle yenmiştir her hayvanı – zafer çığlıklarıyla yenmiştir her acıyı; ama insanın acısı en derin acıdır.

Cesaret uçurumun kenarındaki baş dönmesini de öldürür: insanın uçurum kenarında durmadığı bir yer oldu mu ki? Görmek bile – uçurumları görmek değil midir?

En iyi yıkıcıdır cesaret: merhameti de yıkar. Ama en derin uçurumdur merhamet: insan ne denli derinine bakarsa yaşamın, o denli derinden görür

acıyı.

Oysa en iyi yıkıcıdır cesaret, saldıran cesaret: ölümü bile yıkar, çünkü der ki: “Bu muydu yaşam? Pekâlâ! Yeni baştan!”

Böyle bir sözde pek büyük bir zafer çığlığı vardır. Kulakları olan işitsin. –

* * *

2

“Dur! Cüce!” dedim. “Ya ben! Ya da sen! Ama daha güçlü olan benim ikimizin arasında –: Benim dipsiz düşüncemi bilmiyorsun! Ona – katlanamazsın sen!” –

Bunun üzerine beni hafifleten bir şey oldu: çünkü cüce sırtımdan atladı, meraklı! Ve önümdeki bir taşın üstüne oturdu. Oysa önünde durduğumuz tam da bir geçitti.

“Şu geçide bak! Cüce!” diye sürdürdüm konuşmamı. “İki yüzü var bunun, iki yol birleşiyor burada: bugüne dek hiç kimse gitmedi bu yolların sonuna kadar.

Geriye uzanan bu uzun sokak: bir sonsuzluk barındırıyor. Ve ileriye uzanan şu uzun sokak – o da başka bir sonsuzluk.

Çatışıyor birbiriyle bu yollar; adeta kafa kafaya çarpışıyorlar: – ve burada, bu geçitte birleşiyorlar. Geçidin adı yazılı yukarıda: ‘An.’

Ama kişi bu yollardan birini izlerse – hep daha öteye ve daha uzağa giderse: inanır mısın cüce, bu yolların sonsuza dek ayrı düşeceğine?”

“Düz olan her şey yalandır,” diye homurdandı cüce, aşağılamayla. “Her hakikat eğri büğrüdür, zamanın kendisi de bir çemberdir.”

“Sen, ağırlığın tini!” dedim öfkeyle, “Hafife alma bunu! Oturduğun yerde bırakırım seni yoksa, kötürüm bacaklı – ben taşıdım seni yukarıya!

Bak bu ana! diye konuştum yeniden. Bu geçitten uzun, sonsuz bir sokak gider geriye: ardımızda bir sonsuzluk vardır.

Yürüyebilen ne varsa, bir kez olsun geçmiş olması gerekmez mi bu sokaktan? Olabilen her şeyin bir kez olsun olmuş, yapılmış, olup bitmiş olması gerekmez mi?

Her şey zaten bir kez olmuşsa: sen ne dersin cüce, bu âna? Bu geçidin de daha önce var olmuş olması gerekmez mi?

Ve böylelikle tüm şeyler birbirine sıkı sıkıya kenetlenmiş değil midir, bu anın tüm gelecek şeyleri gerektirmesi gibi? Bu yüzden – – kendisini de?

Çünkü yürüyebilen her şey: bu uzun yoldan ileriye doğru – yürümek zorundadır bir kez daha! –

Ve ay ışığında sürünen şu ağırkanlı örümcek ve bu ay ışığının kendisi, geçitteki ben ve sen fısıldaşırken, ebedi şeyler hakkında fısıldaşırken – hepimiz de daha önce burada bulunmuş olmalı değil miyiz?

– ve yeniden gelmek ve o öteki yoldan yürümek, ileriye, önümüzdeki bu uzun, tüyler ürpertici yola – ebediyen yeniden gelmek zorunda değil miyiz? –”

Böyle konuştum sesimi gitgide alçaltarak: çünkü korkuyordum kendi düşüncelerimden ve art düşüncelerimden. Bu sırada, ansızın bir köpeğin ulumasını işittim çok yakından.

Hiç duymuş muydum bir köpeğin böyle uluduğunu? Zihnim geriye uzandı. Evet! Henüz bir çocukken, en uzakta kalan çocukluğumda:

– o zaman duymuştum bir köpeğin böyle uluduğunu. Gör-müştüm de onu; kabarmış, başı yukarıda, titreyerek, köpeklerin de hayaletlere inandığı ıssız saatinde gecenin:

– içim sızlamıştı. Dolunay ölüm gibi suskun, henüz görün-müştü evin üzerinde; sessizce duruyordu, yuvarlak bir kor, – sessizce düz damın üzerinde – sanki yabancı bir mülkün üzerinde durur gibi: –

bu yüzden dehşete kapılmıştı köpek o zamanlar: çünkü köpekler hırsızlara ve hayaletlere inanırlar. Böyle bir ulumayı duyduğumda bir kez daha sızladı içim.

Nereye gitmişti şimdi cüce? Ve geçit? Ve örümcek? Ve tüm fısıltılar? Rüya mı görmüştüm? Uyanmış mıydım? En vahşi yalıyarların arasında buldum kendimi ansızın, yalnız, ıssız, en ıssız ay ışığında.

Ama orada bir insan yatıyordu! Ve şurada! Köpek sıçrayarak, kabararak, inleyerek – şimdi görmüştü geldiğimi – bunun üzerine yeniden ulumaya başladı, haykırdı: – hiç duymuş muydum bir köpeğin böyle imdat istercesine bağırdığını?

Sahiden, buna benzer bir şey hiç görmemiştim daha önce. Genç bir çoban gördüm, kıvranan, boğulur gibi kasılan, yüzü gözü çarpılmış, ağzından siyah bir yılan sarkan.

Hiç bu kadar tiksinti ve sapsarı bir korku görmüş müydüm bir yüzde? Uyumuştu herhalde. Bu sırada süzülmüştü yılan boğazından içeriye – oraya geçirmişti dişlerini.

Elim çekip durdu yılanı: – nafile! Çekip alamadı yılanı boğazından. Bunun üzerine bir ses bağırdı içimden: “Isır onu, ısır onu!

Kafasını kopar! Isır onu!” – böyle bağırdı içimden, korkum, nefretim, tiksintim, merhametim, iyi ve kötü her şeyim bağırdı bir çığlıkla içimden. –

Siz, çevremdeki soğukkanlılar! Arayanlar, deneyenler ve marifetli yelkenlerle keşfedilmemiş denizlere açılanlar! Siz bilmeceleri-sevenler!

Hadi çözün, bir zamanlar gördüğüm bu bilmeceyi, hadi yorumlayın bana en yalnız kişinin hayalini!

Çünkü bir hayal ve bir öngörüydü o: – ne görmüştüm o sıralar, o benzetmede? Kimdir o, henüz gelmesi gereken?

Kimdir o, boğazına yılan giren çoban: Kimdir boğazından içeri en ağır, en kara şeyin sürüneceği insan?

– Neyse ki çoban, bağırışımın öğütlediği gibi ısırdı; sağlam dişlerle ısırdı! Çok uzaklara tükürdü yılanın başını – ve fırladı yerinden. –

Bir çoban değildi, insan değildi artık – dönüşmüş, ışık içinde, gülen biriydi! Yeryüzünde hiçbir insan gülmemişti onun güldüğü gibi!

Ah, kardeşlerim, bir insan gülüşü olmayan bir gülüş işittim – – şimdi bir susuzluk kemiriyor içimi, hiçbir zaman dinmeyecek bir özlem.

Bu gülüşe duyduğum özlem kemiriyor içimi: ah, nasıl olur da hâlâ katlanırım yaşamaya! Nasıl dayanırım şimdi ölmeye! –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

İstenmeden Gelen Mutluluk Üzerine

Zerdüşt yüreğinde böyle bilmeceler ve burukluklarla yolculuk etti denizde. Ancak, mutlu adalardan ve dostlarından uzağa dört gün yol aldıktan sonra yendi tüm acılarını –: zaferle ve dimdik duruyordu yine kaderinin üzerinde. O zaman şöyle dedi Zerdüşt, sevinç içindeki vicdanına:

Yalnızım yeniden ve yalnız olmak istiyorum, açık gök ve açık denizle baş başa; ve yine ikindi oldu etrafımda.

İlk kez bir öğle sonrasında bulmuştum dostlarımı bir zamanlar; yine bir öğle sonrasıydı ikinci kez de: – tüm ışıkların sakinleştiği saatte.

Çünkü gök ile yer arasında yolculuk eden ne kadar mutluluk varsa, konaklamak için aydınlık bir ruh arar kendine; şimdi mutluluktan sakinleşmiştir tüm ışıklar.

Ey yaşamımın öğleden sonrası! Bir zamanlar vadilere de inmişti benim mutluluğum konaklayacak bir yer bulmak için; o zaman bulmuştu bu açık, misafirperver ruhları.

Ey yaşamımın öğleden sonrası! Neler vermezdim ki tek bir şey için: düşüncelerimin yeşermesi ve en büyük umudumun bu sabah ışığı için!

Can yoldaşlarını arıyordu bir zamanlar, yaratıcı kişi ve kendi umudunun çocuklarını: gel gör ki, onları bulamayacağı ortaya çıktı, onları önce kendi yaratmadığı sürece.

Böylece ortasındayım eserimin, çocuklarıma gidiyorum ve onlardan dönüyorum: Zerdüşt çocukları uğruna mükemmelleştirmeli kendini.

Çünkü sadece çocuğunu ve eserini candan sevebilir kişi; ve kişinin kendine büyük bir aşk duyduğu yerdedir gebeliğin belirtisi: orada buldum ben onu.

Henüz ilk baharlarında yeşeriyorlar çocuklarım, birbirlerine yakın duruyor ve hep birlikte sallanıyorlar rüzgârlarla bahçemin ve en iyi toprağımın ağaçları.

Sahiden! Böyle ağaçların birbirlerine yakın durduğu yerdedir mutlu adalar!

Ama zamanı gelince onları yerinden sökeceğim ve her birini tek başına bırakacağım: yalnızlığı, inadı ve dikkat etmeyi öğrensinler diye.

Dallı budaklı, iki büklüm ve esnek bir dayanıklılıkla durmalılar denizin kenarında, yenilmez yaşamın canlı bir deniz feneri gibi.

Fırtınaların denize sökün ettiği ve dağın hortumunun su içtiği yerde, herkes bir defa gündüz ve gece nöbeti tutmalı, kendini sınamak ve bilmek için.

Tanınmalı ve sınanmalı benim türümden ve kökenimden mi, – sonu gelmez bir istemin efendisi mi, konuşurken bile susar mı ve verirken alabiliyor mu?: –

– benim can yoldaşım ve Zerdüşt'ün yaratma ve kutlama arkadaşı olsun diye –: benim istemimi benim levhalarıma yazacak biri: her şeyin tam bir mükemmelliğe ermesi için.

Onun ve onun gibilerin uğruna ben de kendimi mükemmelleştirmeliyim: bu yüzden uzaklaştım mutluluğumdan ve her türlü mutsuzluğa açtım kendimi – kendimi son sınayışım ve tanıyışım için.

Sahiden, gelmişti gitme zamanım; ve gezginin gölgesi, en uzun dakika ve en sakin saat – hepsi dediler ki bana: "Şimdi tam zamanı!"

Rüzgâr esti anahtar deliğinden ve dedi ki: "Gel!" Kapı kurnazca açıldı ve dedi ki: "Git!"

Oysa zincirle bağlanmış duruyordum çocuklarıma duyduğum sevgiyle: arzuydu bağlayan beni, sevdaya duyduğum arzu, çocuklarıma ganimet olayım ve onlarda kaybolayım diye.

Arzulamak – zaten kendimi kaybetmem demektir bu, benim için. Sizlere sahibim, benim çocuklarım! Bu sahip olmakta her türlü kesinlik olmalı ve hiçbir arzu olmamalı.

Ancak sevgimin güneşi ısıtarak kuluçkaya yattı üzerimde, kendi yağında kavruldu Zerdüşt – gölge ve kuşku uçup gitti üzerimden.

Kış ve buz istiyordu canım: “Ah kış ve buz yeniden inletse beni!” diye iç geçiriyordum: – bu sırada buz gibi sisler yükseldi üzerimde.

Geçmişim mezarlarını yıktı, diri diri gömülmüş kimi acılar uyandı –: uyuyakalmışlardı sadece, kefenlere örtünerek.

Böylece her şey bana işaretlerle, “Zamanıdır!” diye sesleniyordu. – Oysa ben – duymuyordum hiçbir şey: uçurumum kımıldayıp, düşüncem beni ısırıncaya dek.

Ah, uçurumlu düşünce, sen ki benim düşüncemsin! Senin kazdığını duyarak titremeyecek gücü ne zaman bulacağım kendimde?

Senin kazdığını duyunca, yüreğim yerinden fırlayacak gibi çarpıyor! Senin susuşun boğacak beni, ey uçurum suskunluğundaki!

Henüz hiç cesaret edemedim seni yukarı çağırmaya: seni beraberimde – taşımam bile yeter! Henüz yeterince güçlü değildim, son aslan-cüretine ve taşkınlığına.

Senin ağırlığın zaten yeterince korkunçtu benim için: ama günün birinde seni yukarıya çağıracak gücü de bulacağım, aslan-sesini de.

Bu konuda kendimi yendiğimde, daha büyük bir konuda da yeneceğim kendimi; ve bir zafer[22] olacak mükemmelleşmemin mührü! –

Bu arada hâlâ bilinmedik denizler üzerinde yol alıyorum; kaygan dilli rastlantı pohpohluyor beni; ileriye ve geriye bakıyorum –, henüz bir son görmüyorum.

Henüz son kavgamın saati gelmedi, – yoksa şimdi mi geliyor? Sahiden, sinsi bir güzellikle bakıyor bana deniz ve yaşam dört bir yandan!

Ey yaşamımın öğleden sonrası! Ey akşamdan önceki mutluluk! Ey açık denizdeki liman! Ey bilinmeyendeki huzur! Nasıl da kuşkulanıyorum hepinizden!

Sahiden, kuşku duyuyorum sizin sinsi güzelliğiniz karşısında! Fazlasıyla yumuşak gülücüklerden kuşkulanan bir âşık gibiyim ben.

Nasıl uzaklaştırıyorsa kıskanç âşık en sevdiğini kendinden, nasıl sertken bile yumuşaklığını koruyorsa –, ben de öyle uzaklaştırıyorum mutlu saatimi

kendimden.

Uzaklaş buradan mutlu saat! İstemediğim bir mutluluk geldi bana seninle birlikte. En derin acımı arzulayarak duruyorum burada: – zamansız geldin sen!

Uzaklaş buradan mutlu saat! Orada konakla daha iyi – çocuklarımın yanında! Acele et! ve henüz akşam olmadan kutsa onları benim mutluluğumla!

Yaklaşıyor akşam: güneş batıyor. Uzaklaş – mutluluğum! –

Böyle söyledi Zerdüşt. Ve bütün gece mutsuzluğunu bekledi: ama boşuna beklemişti. Gece hep aydınlık ve sakindi ve mutluluk ona gitgide daha çok yaklaşıyordu. Sabaha karşı güldü Zerdüşt yüreğine ve alaylı alaylı dedi ki: “Mutluluk peşimden geliyor. Kadınların peşinden koşmadığım için geliyor. Oysa bir kadındır mutluluk!”

* * *

Güneşin Doğuşundan Önce

Ey üzerimdeki gökyüzü, safsın! Derinsin! Sen, ışık-uçurumu! Sana bakarken ürperiyorum, tanrısal arzularla.

Senin yüksekliğine savurmak kendimi – budur benim derinliğim! Senin temizliğinde saklanmak – budur benim masumiyetim!

Tanrıyı güzelliği gizler: böyle gizliyorsun sen de yıldızlarını. Konuşmuyorsun: böyle gösteriyorsun bana bilgeliğini.

Uğuldayan denizin üstünden sessizce doğdun bugün bana, senin sevgin ve senin utancın ilhamdır hiddetlenen gönlüme.

Güzelce geldiğin için bana güzelliğine bürünerek, sessizce konuştuğun için benimle, açıkça, bilgeliğinle:

Ah, nasıl da bilmem ruhunun tüm utangaçlığını! Güneşten önce geldin bana, en yalnıza.

Dostuz biz en başından beri; ortaktır kederimiz, dehşetimiz ve temelimiz; ortaktır güneşimiz bile.

Konuşmayız birbirimizle, çok şey bildiğimiz için –: susarız birbirimize, bilgimizi gülümseriz.

Işık değil misin sen ateşime? Sende değil mi kavrayışımın kız kardeş-ruhu?

Birlikte öğrendik her şeyi; birlikte öğrendik kendi üstümüzden kendimize çıkmayı ve bulutsuz gülümsemeyi: –

– bulutsuz gülümsemek aşağıya, aydınlık gözlerle ve millerce uzaklıktan, zorunluluk ve amaç ve suç yağmur gibi buharlaşırken ayaklarımızın altında.

Ve yalnız geziyordum ben: neye açlık duyuyordu ruhum gecelerde ve yanlış patikalarda? Ve çıktım dağlara, seni değilse, kimi arıyordum ki her defasında dağlarda?

Tüm gezintilerim ve dağa çıkışlarım: bir zorunluluktu bunlar sadece, çaresize geçici bir çare: – uçmak istiyordu sadece, tüm istemim senin içine uçmak!

Geçen bulutlar ve ne varsa seni lekeleyen; bunlar değil miydi en çok nefret ettiklerim? Kendi nefretimden bile nefret ettim seni lekelediği için!

Öfkeliyim geçen bulutlara, bu sinsice yaklaşan yırtıcı-kedilere: alıyorlar senden ve benden ortak olduğumuz şeyi – engin ve sınırsız Evet ve Amin demeyi.

Bu aracılara ve karıştırıcılara öfkeliyiz: bu geçen bulutlara; bu yarım-yarımlara, ne kutsamayı bilirler, ne de yürekten lanetlemeyi.

Kapalı göğün altında bir fıçıda otururum, göğü görmeyen bir uçurumda otururum daha iyi, ey ışıklı-gök, geçen-bulutlarla lekelenmiş olarak görmektense seni!

Çatallı yıldırımın altın telleriyle yakalamayı istediğim oldu onları sık sık, o kazan-karınlarında davul çalayım diye fırtınalar gibi: –

– öfkeli bir davulcu gibi, çünkü senin Evet'ini ve Amin'ini çalıyorlar benden, ey üzerimdeki gök, ey temiz, ışıklı! Ey ışık-uçurumu! – Çünkü benim Evet'imi ve Amin'imi çalıyorlar senden.

Çünkü bu ihtiyatlı, kuşku dolu kedi-sessizliğindense, gürültüyü, fırtınayı ve hava lanetlerini yeğlerim ben; ve insanlar arasında en çok adımını usulca atanlardan, bayağılardan ve kararsızlık ve tereddütle geçen-bulutlardan nefret ederim.

Ve "Kutsamasını bilmeyen, lanet etmesini öğrenmeli!" – Bu aydınlık öğreti düştü bana aydınlık gökten, bu yıldız durur hâlâ kara gecelerde, benim göğümde.

Oysa ben bir kutsayan ve bir Evet-diyenim; yeter ki sen ol etrafımda, ey saf! Işıklı! Ey ışık uçurumu! – Tüm uçurumlara götürüyorum kutsayan Evet deyişimi.

Kutsayan biri oldum ben ve Evet-diyen: bunun için dövüştüm ve bir dövüşçüydüm uzun süre, günün birinde ellerim serbest kalsın diye kutsamak için.

Budur benim kutsayışım: her şeyin üzerinde onun kendi göğü olarak durmak, onun yuvarlak çatısı, onun gök mavisi çanı ve ebedi kesinliği; ve kutsanmıştır böyle kutsayan!

Çünkü tüm şeyler sonsuzluğun pınarında ve iyinin ve kötünün ötesinde vaftiz edilmiştir; iyinin ve kötünün kendisiyse sadece ara gölgeler, ıslak kederler ve geçen-bulutlardır.

Sahiden, bir kutsamadır şu öğrettiğim, bir lanetleme değil: “Her şeyin üstünde durur rastlantı göğü, masumiyet göğü, yaklaşıklık göğü, cüret göğü.”

“Yaklaşık olarak” – en eski asaletidir bu dünyanın, tüm şeylere geri verdim ben onu, amaçların köleliğinden kurtardım da.

Bu özgürlüğü ve bu göksel neşeyi, gök mavisi bir çan gibi yerleştirdim tüm şeylerin üzerine, onlara hükmeden ve onlar aracılığıyla hükmeden hiçbir “sonsuz istem” yoktur diye öğrettiğimde.

Bu cüreti ve bu çılgınlığı koydum o istemin yerine: “Her şeyde olanaksız olan tek bir şey vardır – akla uygunluk!”

Gerçi bir nebze akıl, yıldızlar arasında saçılmış bir bilgelik tohumuydu – bu mayalı hamur her şeyle karışmıştı: ve çılgınlık uğruna her şeye karışmıştı bilgelik!

Bir nebze bilgelik mümkündür gerçi; ama her şeyde gördüm bu kutlu kesinliği: daha çok seviyorlar rastlantının ayaklarıyla – dans etmeyi.

Ey üzerimdeki gök! Saf! Yüce! Senin saflığındır bence, hiçbir ölümsüz akıl örümceğinin ve örümcek ağının olmayışı sende: –

– çünkü tanrısal rastlantıların dans ettiği yersin sen, çünkü tanrısal bir masasın sen, tanrısal zarlar ve zar atanlar için! –

Kızardın bakıyorum? Ağza alınmayacak şeyler mi söyledim? Seni kutsamak isterken lanetledim mi seni?

Baş başa olmamızın utancı mı yoksa yüzünü kızartan? – Gitmemi ve susmamı mı istiyorsun şimdi, gün geliyor diye?

Derindir dünya –: ve gündüzün düşündüğünden daha derin. Her şey söz alamaz öyle, gün gelmeden önce. Ama gün geliyor: ayrılalım öyleyse!

Ey üzerimdeki gök, seni utangaç! Ey alev alev yanan gök! Ey güneşin-doğuşundan önceki mutluluğum! Gün geliyor: ayrılalım öyleyse!

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Küçülten Erdem Üzerine

1

Zerdüşt yeniden karaya çıktığında, doğruca dağına ve ma-ğarasına gitmedi; çok yollar gezdi ve sorular sordu, şu ya da bu konuda bilgi topladı ve bu yüzden kendisi hakkında dedi ki şakayla: “Bak şu ırmağa, sayısız kıvrım ve dolambaçtan geçerek geri akıyor kaynağına!” Çünkü Zerdüşt bu arada insanın başına neler geldiğini öğrenmek istiyordu: daha da büyümüş müydü, daha da küçülmüş müydü? Ve birden bir dizi yeni ev gördü; bunun üzerine şaşırıp dedi ki:

“Bu evler de neyin nesi? Sahiden, büyük bir ruh değil bunları yapan, kendi benzetmesi olarak!

Herhalde budala bir çocuk oyuncak kutusundan çıkarmış bunları! Bari başka bir çocuk da onları yeniden kutuya koysa!

Bu odalar ve sofalar: erkekler buralardan çıkıp girebilir mi? İpekten-bebekler için yapılmış gibi görünüyorlar bana ya da başkalarının da kendilerinden aşırmasına izin veren şekerleme hırsızları için.”

Ve Zerdüşt öylece durdu ve düşündü. Sonunda kederle: “Her şey daha küçülmüş!” dedi.

“Her yerde daha alçak kapılar görüyorum; benim türümden biri hâlâ geçebilir bu kapılardan, ne ki – eğilmesi gerekir!

Ah, ne zaman döneceğim yeniden yurduma, artık eğilmek zorunda olmayacağım yere – artık küçüklerin karşısında eğilmek zorunda olmayacağım yere!” – Ve Zerdüşt içini çekti ve uzaklara daldı. –

Aynı gün ama, küçülten erdem üzerine konuşmasını yaptı Zerdüşt.

* * *

2

Geziniyorum bu halkın arasında ve açık tutuyorum gözlerimi: onların erdemlerini kıskanmayışımı bağışlamıyorlar.

Diş biliyorlar bana, küçük insanlara küçük erdemler gereklidir dediğim için – ve küçük insanların gerekli oluşunu anlamak zor geldiği için bana!

Henüz yabancı çöplükte öten, tavukların bile gagaladığı bir horoz gibiyim burada; ama bu yüzden güceniyor değilim tavuklara.

Nazik davranıyorum onlara, her türlü küçük can sıkıcı şey karşısında yaptığım gibi; küçüklere karşı iğneleyici olmak, kirpilere özgü bir bilgelik gibi geliyor bana.

Hepsi de beni konuşuyor akşamları oturdukları zaman ateşin başına, – hepsi de beni konuşuyor, ama hiç kimse düşünmüyor – beni!

Öğrendiğim yeni sessizlik bu: etrafımda kopardıkları gürültü bir örtü seriyor düşüncelerimin üzerine.

Bağrışıyorlar kendi aralarında: “Ne ister bizden bu kara bulut? Dikkat edelim de bir salgın hastalık getirmesin bize!”

Ve geçenlerde bir kadın bana gelmek isteyen çocuğunu çekti göğsüne: “Çocukları uzaklaştırın!” diye bağırdı; “Bu gözler yakıp kavurur çocuk-ruhlarını.”

Öksürüyorlar ben konuşmaya başlayınca: öksürüğün bir korunak olduğunu söylüyorlar, güçlü rüzgârlara karşı – anlamıyorlar mutluluğumun uğultusundan!

“Henüz Zerdüşt için zamanımız yok” – böyle itiraz ediyorlar; ama ne önemi var, Zerdüşt için “zamanı olmayan” bir zamanın?

Beni övdüklerinde bile: nasıl kuşanırım onların övgülerini üzerime? Bir diken-kemerdir bana onların övgüsü: tırmalar beni üstümden çıkarırken bile.

Şunu da öğrendim ki aralarında: öven kişi, sanki veriyormuş gibi davranıyor, aslında daha çok kendisine verilmesini istiyor!

Ayaklarıma sorun bir de, hoşlanır mı bu övgü dolu ve baştan çıkarıcı ezgilerinden! Böyle bir ezgide, böyle tik-tak seslerinde ne dans eder, ne de

rahat durur onlar doğrusu.

Küçük erdemler için beni baştan çıkarmak ve övmek istiyorlar; küçük bir mutluluğun tik-tak sesleriyle kandırmak istiyorlar ayaklarımı.

Geziniyorum bu halkın arasında ve açık tutuyorum gözlerimi: daha küçük olmuşlar ve gitgide daha da küçülüyorlar: – ama onların mutluluk ve erdem öğretisi de bundan ibaret işte.

Erdem söz konusu olduğunda da alçakgönüllüdür onlar – çünkü huzurlu olmak isterler. Oysa ancak alçakgönüllü erdem uyum sağlar huzurla.

Elbette kendilerince adım atmayı, hem de ileriye adım atmayı öğreniyorlar: onların topallaması diyorum ben buna –. Böylece, acelesi olan herkese engel oluyorlar.

Ve içlerinden kimileri, ileriye yürüyüp geriye bakıyor tutulmuş boynuyla: seve seve çarparım bunlara.

Ayaklar ve gözler ne yalan söylemeli, ne de birbirlerini yalanla suçlamalı. Ama çok yalan var küçük insanların arasında.

İçlerinden bazıları istiyor, ama çoğunluğu sadece isteniyor.

İçlerinden bazıları sahici, ama çoğunluğu sadece kötü oyuncu.

Bilmeden oyuncu olanlar var aralarında ve istemeden oyuncu olanlar –, hep enderdir sahici olanlar, özellikle de sahici oyuncular.

Erkeklik azdır burada: bu yüzden erkekleşiyor kadınları. Çünkü yalnızca yeterince erkek olan kurtaracaktır – kadındaki kadını.

Ve onlarda gördüğüm en kötü ikiyüzlülük şuydu: Emredenler bile hizmet edenlerin erdemlerine sahipmiş gibi ikiyüzlü davranıyorlar.

“Hizmet ediyorum, hizmet ediyorsun, hizmet ediyoruz” – böyle bir makamda dua eder burada, hükmedenlerin ikiyüzlülüğü de – vah yazık, eğer ilk efendi sadece ilk hizmetçi ise!

Ah, ikiyüzlülüklerini de izledi gözlerim merak içinde; çok iyi gördüm onların sinekçe-mutluluklarını ve güneşli pencere camlarında vızıldayışlarını.

Ne kadar iyilik görüyorsam, o kadar da zayıflık görüyorum. Ne kadar adalet ve merhamet görüyorsam, o kadar da zayıflık.

Samimi, adil ve iyidirler birbirlerine karşı; tıpkı kum taneciklerinin birbirlerine karşı samimi, adil ve iyi olması gibi.

Küçük bir mutluluğa alçakgönüllülükle sarılmak – "boyun eğme!" diyorlar buna! Ve bu sırada hemen yeni küçük bir mutluluğun yolunu gözlüyorlar göz ucuyla, alçakgönüllülük içinde.

Aslında çoğunlukla tek bir şeyi isterler saflık içinde: kimsenin kendilerine acı çektirmemesini. Bu yüzden herkesten erken davranıp, iyilik yapmak isterler herkese.

Oysa korkaklıktır bu: adına "erdem" denilse bile. –

Ve bir kez tok sesle konuştuklarında bu küçük insanlar: ben sadece kısık seslerini duyarım onların – her esintide daha da kısılır sesleri.

Akıllıdırlar, erdemlerinin akıllı parmakları vardır. Ama yumrukları yoktur, parmakları bilmez yumrukların ardına saklanmayı.

Onlara göre erdem alçakgönüllü ve uysal yapan şeydir: böylelikle kurdu köpeğe, insanı da insanın en evcil hayvanına çevirdiler.

"Tam ortaya koyduk sandalyelerimizi," – budur bıyık altından gülüşlerinin anlamı – "ve bir o kadar uzağız ölen savaşçılardan da, keyif çatan dişi domuzlardan da."

Ama işte bu, vasatlıktır: ölçülülük dense de adına. –

* * *

3

Geziniyorum bu halkın arasında ve nice sözler saçıyorum: ama ne almayı biliyorlar, ne de korumayı.

Şaşırıyorlar, hazlara ve günahlara lanet okumak için gelmiş olmadığıma; ve sahiden, yankesicilere karşı uyarmak için de gelmedim ben!

Şaşırıyorlar akıllılıklarını ne geliştirmeye ne de sivriltmeye hazır oluşuma: sanki sesleri tahta üzerindeki tebeşir gibi kulağımı tırmalayan ukalalar yeterli değilmiş gibi aralarındaki!

“İnlemek isteyen, ellerini açıp yalvarmak isteyen tüm korkak şeytanları kovun içinizden,” diye bağırdığımda, “Zerdüşt tanrısızdır,” diye bağırıyorlar.

Özellikle de boyun eğmeyi öğretenler bağırıyorlar böyle –; oysa tam da onların kulaklarının içine bağırmayı seviyorum ben: Evet! Benim Zerdüşt, o tanrısız!

O boyun eğmeyi öğretenler yok mu? Nerede küçük, hasta ve kabuk bağlamış bir şey varsa, sürünüyorlar oraya bitler gibi; ve sadece tiksindiğim için alıkoyuyorum kendimi onları ezmekten.

Pekâlâ! Onların kulaklarına vereceğim öğüt bu: Benim Zerdüşt, o tanrısız, derim ki: “Kim var ki benden daha tanrısız, sevineyim öğretisine?”

Benim Zerdüşt, o tanrısız: nerede bulurum dengimi? Kendi istemini kendi belirleyen ve her türden boyun eğmeyi reddeden herkes benim-dengimdir.

Benim Zerdüşt, o tanrısız: her rastlantıyı pişiririm kendi çanağımda. Ancak iyice piştiğinde kabul ederim onu kendi yemeğim olarak.

Sahiden, kimi rastlantı emredercesine geldi bana: ama daha da emredercesine konuştu istemim onunla, – bunun üzerine diz çöktü o rastlantı yalvararak –

– yalvararak, bende bir barınak ve bir yürek bulsun diye ve yaltaklanarak: “Bak ey Zerdüşt, nasıl da geliyor dost, dostun yanına!” –

Oysa ne konuşuyorum ki ben, hiç kimsede bendeki kulakların olmadığı bir yerde! Bu yüzden şöyle bağırmak istiyorum tüm rüzgârlara:

Hep daha da küçüleceksiniz, siz küçük insanlar! Ufalanacaksınız, siz huzurlular! Yok olacaksınız –

– sayısız küçük erdeminizde, sayısız küçük ihmalinizde, sayısız küçük boyun eğmenizde!

Pek esirgeyici, pek boyun eğici; böyledir sizin toprağınız! Ama bir ağaç büyük olmak için sert kayalara dayanıklı kökler salmak ister!

İhmal ettikleriniz de tüm insan geleceğinin dokumasının bir parçası; sizin hiç dediğiniz de geleceğin kanıyla beslenen bir örümcek ağı ve bir örümcektir.

Ve sizin alışınız çalmak gibidir, ey küçük erdemliler; ama serseriler arasında bile hâlâ geçerlidir şu onur: "İnsan sadece yağmalayamadığında çalmalıdır."

"Verilir"[23] – bu da bir boyun eğme öğretisidir. Ama ben diyorum ki size, ey siz huzurlular: Alınır ve hep daha çok alınacaktır sizden!

Ah, her şeyi yarım istemeyi bırakıp da, eylemde olduğu gibi üşengeçlikte de kararlı olsanız!

Ah, şu sözümü anlayabilseniz: "Her zaman istediğinizi yapın, – ama önce isteyebilen birileri olun!"

"Her zaman komşunuzu da kendiniz gibi sevin – ama önce, kendini seven birileri olun –

– büyük bir sevgiyle seven, büyük bir aşağılamayla seven!" Böyle söylüyor Zerdüşt, o tanrısız. –

Oysa ne konuşuyorum ki ben, hiç kimsede bendeki kulakların olmadığı bir yerde! Burada henüz bir saat erken benim için.

Kendimin öncülüyüm ben bu halkın arasında; kendimin horoz-ötüşüyüm karanlık sokaklarda.

Ama onların saati geliyor! Ve benim saatim de geliyor! Her geçen saat daha küçük, daha zavallı, daha kısır oluyorlar – zavallı otlar! Zavallı dünya!

Ve pek yakında kuru otlar ve bozkırlar gibi duracaklar karşımda, sahiden! Kendilerinden bıkmış – ve dahası sudan çok ateşe hasret!

Ey kutlu saati yıldırımın! Ey öğleden önceki gizem – zamanı gelince onları sönmeyen ateşlere ve alevden dillerle müjdeleyenlere dönüştüreceğim: –

– zamanı gelince alevden dilleriyle müjdeleyecekler: Geliyor o, yakındır büyük öğle!

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Zeytindağı’nda

Kış, kötü bir misafir, oturuyor evimde; mosmor kesildi ellerim dostça el sıkıştığımız halde.

Buyur ediyorum onu, bu kötü misafiri, ama yalnız başına bırakmayı tercih ediyorum. Ondan uzak durmayı tercih ediyorum; ve iyi koşarsa insan, kaçıp kurtulur ondan!

Sıcak ayaklarla ve sıcak düşüncelerle koşuyorum, rüzgârın esmediği yere – Zeytindağı’mın güneş-köşesine.

O zaman gülüyorum haşin misafirime ve yine de seviyorum onu, evdeki sinekleri kovduğu ve sayısız küçük gürültüyü susturduğu için.

Çünkü mırıldanacak olsa sivrisineğin biri ya da ikisi, hiç hoşlanmaz o bundan; sokakları öylesine yalnızlığa boğar ki, ay ışığı bile korkar geceleri sokaklardan.

Katı yürekli bir misafir o, – ama konuk ederim onu ve nazikler gibi hemen tapınmam o şiş göbekli ateş-putuna.

Putlara tapınmaktansa, biraz dişlerim takırdasın daha iyi! – Böyle gerektirir karakterim. Ve özellikle nefret ederim tüm kızışmış, buharı tüten, küf kokulu ateş-putlarından.

Sevdiğimi kışın yazdan daha çok severim; kış misafir olduğundan beri evimde daha iyi ve daha içten alay ederim düşmanımla.

Sahiden içten, yatağıma süründüğümde[24] bile –: o zaman güler ve muzipleşir gizlenmiş mutluluğum bile; güler benim yalan rüyam.

Ben – dalkavuk muyum? Hiçbir zaman dalkavukluk etmedim güçlülere; yalan söylediysem de sevgimden söyledim. Bu yüzden neşeliyim kışlık-yatağımda bile.

Basit bir döşek daha çok ısıtır beni, görkemli bir yataktan; çünkü kıskanırım yoksulluğumu. En çok kışın sadık kalır o bana.

Bir muziplikle başlarım her güne; alay ederim kışla, soğuk bir duşla: bu yüzden homurdanır haşin misafirim.

Bir mumla gıdıklamak da hoşuma gider onu: gökyüzünü kül rengi alacakaranlıktan çıkarsın diye sonunda.

Özellikle muzibimdir sabahları: kovanın kuyu başında tıngırdadığı ve beygirlerin gri sokaklarda sıcak soluklarıyla kişnediği erken saatte: –

Sabırsızca beklerim orada, sonunda aydınlık gökyüzü görünsün diye, kar sakallı kış göğü, o ihtiyar ve akkafa, –

– kış göğü, suskun, çoğu kez güneşini bile gizleyen!

Ben ondan mı öğrendim, uzun uzun, açık açık susmayı? Yoksa o mu benden öğrendi? Yoksa her birimiz kendimiz mi keşfettik?

Tüm iyi şeylerin kökeni bin katlıdır, – tüm iyi, haşarı şeyler zevkle sıçrar varoluşun içine: nasıl mümkün olurdu ki bunu sadece – bir kez yapmaları?

Uzun süre susmak ve açık, yusyuvarlak gözlü bir yüzle kış göğü gibi bakmak da iyi, haşarı bir şeydir: –

– susarak kendi güneşini ve boyun eğmez güneş-istemini gizlemek onun gibi: sahiden, bu sanatı ve bu kış haşarılığını iyi öğrendim ben!

En sevgili hınzırlığım ve sanatım da, susarak kendini ele vermemeyi öğrenmesiydi susuşumun.

Sözcüklerle ve zarlarla oynayarak atlatıyorum vakur bekçileri: istemim ve amacım kaçıp kurtulmalı bu zorlu gözeticilerden.

Kimse benim derinliğimi ve asıl istemimi öğrenmesin diye – bu yüzden keşfettim uzun uzun ve açık açık susmayı.

Kimi akıllılar gördüm: yüzünü örten ve sularını bulandıran, kimse içlerini ve derinliklerini görmesin diye.

Ama tam da onlara denk gelirdi kurnaz kuşkucular ve fındıkkıranlar: tam da onların en gizli balıklarını su yüzüne çıkardılar!

Oysa aydınlık, mert ve içi dışı bir olanlar – bunlardır bence en akıllı suskunlar: öyle derindir ki dipleri, en duru su bile onları – ele veremez. –

Ey kar sakallı suskun kış göğü, ey üstümdeki yusyuvarlak gözlü akkafa! Ey sen, ruhumun ve haşarılığımın ilahi benzetmesi!

Ve gizlenmek zorunda değil miyim, altın yutmuş birisi gibi – ruhumu yarıp açmasınlar diye?

Uzun sırıklar üstünde yürümek zorunda değil miyim, uzun ayaklarımı görmesinler diye – tüm bu etrafımdaki kıskançlık ve dert küpleri!

Bu dumanlı, rahatına düşkün, bitip tükenmiş, sararıp solmuş ruhlar – nasıl dayanabilirdi ki onların kıskanç-lığı mutluluğuma!

Bu yüzden onlara sadece doruklarımdaki buzu ve kışı gösteriyorum – ve göstermiyorum dağımın hâlâ tüm güneş kuşaklarıyla çevrili olduğunu!

Sadece kış-fırtınalarımın ıslığını duyuyorlar: ve duymuyorlar sıcak denizler üstünden de yol aldığımı, tutkulu, ağır, sıcak güney rüzgârları gibi.

Acıyorlar henüz benim kazalarıma ve rastlantılarıma: – oysa şudur benim sözüm: “Bırakın gelsin rastlantı bana; masumdur o bir bebek gibi!”

Nasıl dayanabilirlerdi benim mutluluğuma, eğer kazaları, kışın-zorluklarını, kutup ayısı kürkünden şapkalarını ve karlı göğün-örtülerini sermeseydim mutluluğumun üzerine!

– acımasaydım onların merhametine: bu kıskançlık ve dert küplerinin merhametine!

– onların önünde inleyip takırdamasaydım soğuktan ve beni merhametleriyle sarmalamalarına izin vermeseydim sabırla!

Kışını ve buz fırtınalarını gizlemeyişidir, bilge haşarılığı ve iyi niyeti ruhumun; gizlemez soğuktan moraran yerlerini de.

Kiminin yalnızlığı hastanın kaçışıdır; kiminin yalnızlığıysa, hastalardan kaçıştır.

Kışın soğuğundan takırdadığımı ve inlediğimi duysunlar isterlerse, tüm bu etrafımdaki zavallı şaşı serseriler! Böyle inleyerek ve dişlerim takırdayarak kaçarım onların ısıtılmış odalarından.

İsterlerse acısınlar soğuktan moraran yerlerime ve inlesinler benimle birlikte; “Bilginin buz gibi soğuğunda donup ölecek bir de!” – böyle yakınıyorlar işte.

Bu arada sıcak ayaklarımla dolaşıyorum Zeytindağı’mda köşe bucak: Zeytindağı’mın güneş-köşesinde şarkılar söylüyor ve alay ediyorum tüm merhametlerle. –

Böyle şarkı söyledi Zerdüşt.

* * *

Önünden Geçip Gitmek Üzerine

Zerdüşt, böyle sayısız halkın ve şehrin arasından yavaş yavaş dolanarak, kendi dağına ve mağarasına döndü, dolambaçlı yollardan. Gel gör ki, kendisini ansızın büyük şehrin girişinde buldu: ama burada kollarını açmış, ağzı köpük içinde bir deli önüne fırladı ve yolunu kesti. Ama bu deli, halkın "Zerdüşt'ün maymunu" dediği kişiydi: çünkü Zerdüşt'ün konuşma ve söyleyiş biçiminden bir şeyler kapmıştı ve belli ki Zerdüşt'ün bilgelik hazinesinden ödünç almayı da seviyordu. Bu deli şöyle konuştu Zerdüşt'le:

"Ey Zerdüşt, burası büyük şehirdir; burada bir şey bulamazsın ve her şeyi kaybedersin sen.

Neden bu çamurdan yürümek istiyorsun? Ayaklarına acısana! En iyisi şehrin kapısına tükür de – geri dön!

Burası bir cehennemdir münzevi-düşünceler için: burada büyük düşünceler diri diri haşlanır ve ufalıncaya kadar pişirilir.

Burada çürüyüp gider tüm büyük duygular: burada sadece kuru kemik gibi kalmış duygular takırdar!

Tin mezbahalarından ve mutfaklarından gelen kokuyu duymuyor musun? Bu şehirde boğazlanmış tinlerin dumanı tütmüyor mu?

Ruhların gevşek, kirli paçavralar gibi asıldığını görmüyor musun? – Bir de gazete yapıyorlar bu paçavralardan!

Tinin burada bir sözcük oyunu haline geldiğini duymuyor musun? İğrenç sözcük-bulaşığı kusuyor tini – Ve bir de gazete yapıyorlar bu sözcük-bulaşığından.

Birbirlerini kovalıyorlar, ama bilmiyorlar nereye? Birbirlerini kızıştırıyorlar, ama bilmiyorlar neden? Tenekeleriyle tangırdıyor, altınlarıyla şıngırdıyorlar.

Üşüyorlar ve yanık sularda ısınmaya çalışıyorlar; kızışıyorlar ve donmuş tinlerde serinlemeye çalışıyorlar; hepsi mustarip ve müptela olmuştur kamuoylarından.

Tüm zevklerin ve günahların yuvasıdır burası; ama erdemliler de vardır burada, usta işi, işe yarar sayısız erdem vardır: –

Çok sayıda usta işi erdem vardır, kalem tutan parmakları ve oturmaya ve beklemeye dayanıklı kaba etleri olan; küçük göğüs yıldızlarıyla ve altları yastıklarla desteklenmiş, makatsız kız evlatlarla kutsanmıştır bunlar.

Burada dindarlık çoktur ve tanrının sürüleri önünde bol bol salya-yalayıcılık ve yaltakçılık da vardır.

'Yukarıdan' aşağıya damlar yıldız ve inayetli salya; yukarıyı özler her yıldızsız göğüs.

Ayın kendi sarayı vardır ve sarayın da ayran budalaları vardır: ama saraydan aldığı her şeye dua eder bu dilenci halk ve her türlü usta işi dilencilik-erdemi.

'Hizmet ediyorum, hizmet ediyorsun, hizmet ediyoruz' – böyle dua eder bütün usta işi erdemler hükümdarlarına: sonunda hak ettiği yıldız dar göğsüne konsun diye!

Oysa ay dünyevi olan her şeyin çevresinde döner; hükümdar da en-dünyevi olanın çevresinde dolanır işte böyle –: buysa tüccarların altınlarıdır işte.

Sürülerin tanrısı külçe altınların tanrısı değildir; hükümdar düşünür, oysa tüccar – güder!

İçindeki ışıklı, güçlü ve iyi olan her şeyin adına, Zerdüşt! Tükür bu tüccarların şehrine ve geri dön!

Burada çürük, ılık ve köpüklü bir kan akar tüm damarlarda; tükür bütün rezilliklerin bir arada köpürdüğü büyük bir çöplük olan bu büyük şehre!

Tükür bastırılmış ruhların ve dar göğüslerin, alaycı gözlerin, yapışkan parmakların şehrine –

– yapışkanların, utanmazların, kalem oynatanlarla lafebelerinin, azgın hırslıların şehrine: –

Ne kadar çürümüş, kokuşmuş, şehvetli, karanlık, vıcık vıcık, irinli, entrikacı varsa, hepsinin bir araya toplandığı bu şehre: – tükür bu büyük

şehre de geri dön!” –

Ama Zerdüşt ağzı köpüren delinin sözünü burada kesti ve ağzını kapattı.

“Yeter artık! – diye bağırdı Zerdüşt. – Çoktandır tiksindiriyor beni konuşman ve karakterin!

Madem öyle, neden uzun süredir bu bataklıkta oturdun da, kendin de bir kurbağaya dönüştün?

Senin damarlarında da çürük, köpüklü bir bataklık kanı dolaşmıyor mu, kurbağa gibi ötmeyi ve küfretmeyi öğrenmeni sağlayan?

Neden gitmedin ormana? Ya da işlemedin toprağı? Denizde bol bol yeşil ada yok mu?

Aşağılıyorum senin aşağılamanı; eğer beni uyarıyorsan, – neden uyarmadın kendi kendini?

Sadece sevgiden havalanır benim aşağılamam ve benim uyarıcı kuşum: bataklıktan değil! –

Benim maymunum diyorlar sana, ağzı köpüklü deli seni; böğüren domuzum derim ben sana, – böğürmelerinle öldürüyorsun deliliğe övgümü de.

Seni ilk defa böğürten neydi peki? Kimsenin sana yeterince yaltaklanmaması: – bu yüzden oturdun bu çöplükte, uzun uzun böğürmek için bahanen olsun diye, –

– bol bol intikam alacak bahanen olsun diye! Tüm bu köpürmelerin intikamdan, kibirli deli, çözdüm senin sırrını!

Ancak, senin deli-sözün zarar veriyor bana, haklı olsan bile! Ve Zerdüşt’ün sözü yüz kere haklı olsaydı bile; benim sözümle her zaman – haksızlık yaparsın sen!”

Böyle söyledi Zerdüşt; sonra büyük şehre bakıp iç çekti ve uzun süre sustu. Sonunda şöyle konuştu:

Sadece bu deli değil, bu büyük şehir de tiksindiriyor beni. İkisinin de ne iyileşecek, ne de kötüleşecek bir yanı var.

Yazık bu büyük şehre! – İsterdim ki göreyim onu yanıp tutuşturan alevleri!

Çünkü böyle alevler gelmelidir büyük öğleden önce. Ama bunun da bir zamanı ve kendi kaderi var.

Sana da veda ederken şunu öğreteyim deli: artık sevemediğin yerin – önünden geçip gitmeli! –

Böyle söyledi Zerdüşt ve delinin ve şehrin önünden geçip gitti.

* * *

Dönekler Üzerine

1

Ah, daha geçenlerde bu çayırda yeşil ve rengârenk ne varsa, şimdiden sararıp solmuş mu? Ne çok umut balı taşımıştım buradan kendi kovanlarıma!

Bu genç yüreklerin tümü de yaşlanmış şimdiden, – yaşlı bile değiller! Sadece yorgun, bayağı, keyfine düşkün oldular: – "Yeniden dini bütün olduk," diyorlar buna.

Daha geçenlerde görmüştüm cesur ayaklarla yürüdüklerini sabahın erken saatinde: ama idrakin ayakları yoruldu, şimdi kara çalıyorlar sabah-cesaretlerine de.

Sahiden, içlerinden biri bir dansçı gibi atmıştı adımlarını bir zamanlar, bilgeliğimin gülüşü göz kırpmıştı ona: – sonra fikrini değiştirdi. Az evvel gördüm onu, iki büklüm – çarmıha doğru sürünürken.

Eskiden sivrisinekler ve genç şairler gibi kanat çırparlardı ışığın ve özgürlüğün etrafında. Birazcık yaşlandılar, birazcık hissizleştiler: iç karartıcı, dedikoducu ve nanemolla olup çıktılar hemen.

Yalnızlık beni bir balina gibi yuttuğu için mi ümitsizliğe kapıldı yürekleri? Boşuna mı bekledi kulakları uzun süre hasretle beni, boru-seslerimi ve habercimin-seslenişlerini?

– Ah! Hep çok azdır yüreklerinde uzun soluklu bir cesaret ve cüret bulunanlar; tini de sabırlıdır bunların. Geri kalanlarsa korkaktır.

Geri kalanlar: bunlar her zaman büyük çoğunluktur, o sıradanlar, o lüzumsuzlar, o fazlalıklar – korkaktır bunların tümü! –

Benim gibi birisi, benim yaşadıklarımı yaşayacaktır yolunda: yani ilk yoldaşları cesetler ve maskaralar olacaktır.

Ama ikinci yoldaşları, – onun müminleri diyeceklerdir kendilerine: fazlasıyla sevgi, fazlasıyla budalalık, fazlasıyla toy bir tapınmayla dolu, canlı bir sürü.

Benim gibi biri, bu müminlere bağlamamalı yüreğini; insanın değişken-korkak doğasını tanıyan, inanmamalı bu renkli bahar çimenine!

Başka türlü olabilseler, elbette başka türlü de isteyeceklerdi. Yarım-yarım olanlar mahvediyorlar bütün olan ne varsa. Yaprakların solması, – ne var yakınacak bunda!

Bırak geçsinler ve düşsünler, ey Zerdüşt, yakınma! En iyisi, hışırdayan rüzgârlarla es aralarında, –

– es bu yapraklar arasında, ey Zerdüşt: eski daha hızlı uzaklaşsın senden, solmuş ne varsa! –

* * *

2

"Yeniden dindar olduk" – böyle itiraf ediyor bu dönekler; ve içlerinden kimileri itiraf edemeyecek kadar korkaklar hâlâ.

Gözlerinin içine bakıyorum onların – yüzlerine ve kızarmış yanaklarına karşı konuşuyorum: sizler yeniden dua edenlersiniz!

Oysa bir utançtır dua etmek! Herkes için değil, ama senin benim gibiler için ve kafasının içinde bilinç"[25] olanlar için! Senin için bir utançtır dua etmek!

Çok iyi biliyorsun ya; içindeki korkak şeytan, ellerini açmaktan, ellerini kucağında kavuşturmaktan ve rahat etmekten hoşlanır – bu korkak şeytan der ki sana: "Bir tanrı vardır!"

Ama böylelikle ışığın hiç rahat vermediği, ışıktan korkan türe ait olursun; artık her gün başını gecenin ve dumanın daha derinine gömmek zorunda kalırsın!

Ve sahiden, iyi seçtin saatini: çünkü şimdi başlıyor gece kuşları ötmeye. Işıktan korkan tüm kuşların saati geldi, akşam ve dinlenme saati – onlara "dinlencenin kalmadığı saat".[26]

Duyuyor ve kokusunu alıyorum: avlanma ve geçit yapma saatleri geldi, gerçi yabanıl bir avlanma değil; ama uysalca, kötürümce, sürekli koklayarak, usulca adım atarak ve usulca dua ederek yapılan bir av, –

– duyarlı ikiyüzlülerin[27] peşinde bir av: şimdi yüreklerdeki tüm fare kapanları yeniden kuruldu! Her kaldırdığım perdenin arkasından bir gece kelebeği fırlıyor.

Yoksa başka gece kelebekleriyle birlikte mi oturuyordu orada? Çünkü her yerde küçük, büzülüp gizlenmiş toplulukların kokusunu alıyorum; çünkü nerede bir küçük oda varsa, yeni dua-arkadaşları var bu odanın içinde ve dua-arkadaşlarının soluduğu hava.

Akşamları uzun süre oturuyorlar bir arada ve konuşuyorlar: "Yeniden küçük bir çocuk gibi olalım ve 'sevgili tanrı' diyelim!" – Ağızlarını ve midelerini çürütüyorlar dindar şekerlemeciler sayesinde.

Ya da uzun akşamlar boyunca, kurnazca pusu kurmuş bir haçlı örümceği seyrediyorlar; örümceklere kurnazlığı öğütleyen ve "Haçların altında iyi ağ örülür!" diyen örümceği.

Ya da gündüzleri ellerinde olta kamışlarıyla oturuyorlar bataklık kenarlarında ve derin olduklarını sanıyorlar böylelikle; oysa balık olmayan yerde olta sallayana sığ bile demem ben!

Ya da bir ozandan arpın tellerini titretmeyi öğreniyorlar dindar bir neşeyle – genç kadınların yüreğinde arp çalmaya can atar: – çünkü yaşlı kadınlardan ve onların övgülerinden usanmıştır bu ozan.

Ya da korkudan titremeyi öğreniyorlar bilgili bir yarı-deliden, karanlık odalarda ruhlar ona gelsin diye bekleyen – ve aklını tamamen kaçıran!

Ya da kulak veriyorlar hüzünlü yellerden seslerin hüznünü öğrenmiş yaşlı, avare bir zırıltıcı ve serseriye; o şimdi rüzgâra eşlik ediyor ıslıkla ve hüzünlü ezgilerle kutsuyor hüznü.

Hatta içlerinden bazıları gece bekçisi oldu: şimdi boruları üflemeyi, geceleri dolaşmayı ve uzun süredir uyuyakalmış eski davaları uyandırmayı biliyorlar.

Eski davalara ilişkin beş söz işittim dün gece bahçe-duvarının dibinde: bu yaşlı, kederli, kuru gece bekçilerinden geliyordu bu sözler.

“Bir babaya yakışır biçimde ilgilenmiyor çocuklarıyla: insan babaları daha iyi yapıyor bunu!” –

“Çok yaşlı! Artık hiç ilgilenmiyor çocuklarıyla,” – diye yanıtladı diğer gece bekçisi.

“Çocukları var mı ki onun? Kendisi kanıtlayamazsa, hiç kimse kanıtlayamaz bunu! Çoktandır istiyorum, bir kere şöyle esaslıca kanıtlamasını.”

“Kanıtlamak mı? Sanki o şimdiye dek herhangi bir şeyi kanıtlamış gibi! Kanıtlamak zor gelir ona! Çok hoşuna gider onun kendisine inanılması.”

“Evet! Evet! Bu inanç mutlu ediyor onu, kendisine duyulan inanç. Böyledir yaşlıların doğası. Böyleyiz biz de!” –

– Böyle konuştular aralarında iki yaşlı gece bekçisi, o ışık korkulukları, sonra da üflediler borularını hüzünle: bunlar oldu dün gece bahçe-duvarının dibinde.

Ama yüreğim gülmekten yerinden hopladı ve çıkıp gitmek istedi de nereye gideceğini bilemedi! Sonra düştü karnıma.

Sahiden, böyle olacak benim ölümüm, gülmekten boğulacağım, eşekleri sarhoş gördüğümde ve gece bekçilerinin tanrıdan kuşkulandığını duyduğumda.

Bu tür kuşkular için bile artık çok geç değil mi? Böyle eski, uykuya dalmış, ışıktan korkan davaları kim uyandırabilir ki artık?

Eski tanrıların işi çok zaman önce bitti: – ve sahiden iyi, neşeli, tanrılara yaraşır bir sonları oldu!

“Alacakaranlıkta” sönüp gitmediler onlar, – bunu diyenler yalan söylüyor! Aksine: bir defasında kendilerine ölesiye-güldüler!

En tanrıtanımaz sözün bir tanrının ağzından çıkmasıyla gerçekleşti bu: “Tek bir tanrı vardır! Benden başka tanrın olmayacak!” sözüydü bu –

– yaşlı, öfkeden sakalları titreyen, kıskanç bir tanrı böyle unuttu kendini:

Ve tüm tanrılar güldüler o zaman ve sandalyelerinde kaykılıp bağırdılar: “Tanrının değil de tanrıların olması değil midir tanrılık?”

Kulakları olan işitsin. –

Böyle konuştu Zerdüşt, sevdiği ve “Alaca İnek” adı verilen şehirde. Buradan sonra sadece iki günlük yolu kalmıştı ma-ğarasına ve hayvanlarına kavuşmak için; ama ruhu sürekli sevinç içindeydi, yurduna dönüşü yakınlaşıyor diye. –

* * *

Yurda Dönüş

Ey yalnızlık! Ey yurdum yalnızlık! O kadar uzun süre yabanıl yaşadım ki yaban ellerde, sana dönerken gözyaşı dökmemek mümkün değil!

Hadi tehdit et beni parmağınla annelerin tehdit edişi gibi, hadi gülümse bana annelerin gülümseyişi gibi, hadi de ki: “Kimdi o, bir zamanlar bir fırtına gibi esip uzaklaşan benden? –

– Kimdi ayrılırken şöyle seslenen: Uzun süre oturdum yalnızlıkta, unuttum susmayı! Bunu – iyice öğrendin mi şimdi?

Ey Zerdüşt, her şeyi biliyorum: çoğunluğun içinde bir başına, benim yanımda olduğundan daha terk edilmiş olduğunu da!

Terk edilmişlik başkadır, yalnızlık başka: Bunu – öğrendin şimdi sen! Ve insanların arasında her zaman yabanıl ve yabancı olacağını da:

– Yabanıl ve yabancı olacaksın seni sevseler bile: çünkü her şeyden önce esirgenmek isterler!

Ama burada yurdunda ve evindesin; burada her şeyi söyleyebilir ve bütün sebepleri döküp sayabilirsin, hiçbir şey gizli, inatçı duygulardan utanmaz burada.

Burada her şey sevgiyle yaklaşır konuşmana ve şımartır seni; çünkü senin sırtına binmek isterler. Her türlü benzetmenin sırtında koşturursun burada her türlü hakikate.

Dosdoğru ve dobra dobra konuşabilirsin burada her şeyle: ve sahiden, nasıl da övgü gibi gelir kulaklarına birinin her şeyle – doğru konuşması!

Oysa terk edilmiş olmak başka bir şeydir. Çünkü hatırlıyor musun, ey Zerdüşt? Bir zamanlar kuşun senin üzerinde haykırdığında, sen ormanda bir cesedin yanında, nereye gideceğine karar verememiş, durduğunda: –

– ‘Hayvanlarım yol göstersin bana! İnsanların arasında daha tehlikede olduğumu gördüm, hayvanların arasında olduğumdan,’ dediğinde. – İşte buydu terk edilmişlik!

Ve anımsıyor musun hâlâ, ey Zerdüşt? Sen kendi adanda otururken, boş kovaların arasında bir şarap pınarı olarak, veren ve dağıtan, susamışlara armağan ve ikram eden:

– Sonunda içmişlerin arasında tek başına susamış olarak oturduğunda ve geceleyin 'Almak vermekten daha kutlu değil midir? Ve çalmak almaktan daha kutlu?' diye yakındığında. – işte buydu terk edilmişlik!

Ve anımsıyor musun hâlâ, ey Zerdüşt? En sessiz saatin geldiğinde ve seni kendinden alıp götürdüğünde, uğursuz bir fısıltıyla, 'Konuş ve kırıl!' dediğinde –

– en sessiz saatin bekleyişini ve suskunluğunu bir ıstıraba dönüştürdüğünde ve alçakgönüllü cesaretini kırdığında: işte buydu terk edilmişlik!" –

Ey yalnızlık! Ey yurdum yalnızlık! Nasıl da mutlu ve narin konuşuyor sesin benimle!

Birbirimizi sorgulamayız, birbirimize yakınmayız, birbirimize açığız ve birlikte geçeriz açık kapılardan.

Çünkü açıktır sende hava ve aydınlıktır; ve saatler bile daha tez ayaklarla koşar burada. Çünkü daha zordur zamanı taşımak karanlıkta.

Burada varlığın tüm sözleri ve sözcük-kutuları açılıyor bana: varlığın tümü sözcüğe dönüşmek ister burada, tüm oluş burada benden konuşmayı öğrenmek ister.

Ama aşağıda – orada her türlü konuşma boşuna! Orada unutmak ve önünden geçip gitmektir en iyi bilgelik: Bunu – öğrendim şimdi!

İnsandaki her şeyi kavramak isteyen, her şeye dokunmak zorundadır. Ama bunun için fazlasıyla temiz ellerim.

Onların soluğunu solumaktan bile hoşlanmıyorum; ah, onların gürültüsü ve kötü solukları içinde ne de uzun yaşadım!

Ey, etrafımdaki mutlu sessizlik! Ey, etrafımdaki temiz kokular! Ey, bu sessizlik nasıl da soluk alır derin bir göğüsten! Ey, nasıl da kulak verir bu mutlu sessizlik!

Ama aşağıda – orada her şey konuşur, her şey duymazdan gelinir. Kişi bilgeliğini çanlarla duyurabilir; çan sesleri pazaryerindeki tüccarların metelik seslerinde boğulacaktır!

Her şey konuşur onlarda, hiç kimse bilmez artık dinlemeyi. Her şey suya düşer, hiçbir şey düşmez artık derin kuyulara.

Her şey konuşur onlarda, hiçbir şey gelişmez, sona ermez. Her şey gıdaklar, ama kim hâlâ yuvada oturup da kuluçkaya yatmak ister yumurtalara?

Her şey konuşur onlarda, her şeyin cılkı çıkarılır konuşa konuşa. Ve her ne varsa daha dün, zaman ve zamanın dişleri için henüz sert olan; sarkar bugün kazınmış ve kemirilmiş bir halde bugünkülerin dişlerinin arasından.

Her şey konuşur onlarda, her şey ifşa edilir. Ve bir zamanlar derin ruhların sırrı ve gizli saklısı olduğu söylenen, bugün sokak-çığırtkanlarının ve başka kelebeklerin dilinde.

Ey insani varlık, sen tuhaf şey! Sen karanlık sokaklardaki gürültü! Şimdi yine arkamda kaldın: – en büyük tehlikem arkamda kaldı!

Esirgemek ve acımaktı her zaman en büyük tehlike bana; ve her türlü insani varlık da esirgenmek ve acınmak ister.

Saklanmış hakikatlerle, çılgın ellerle, çılgın bir yürekle ve bol bol küçük merhamet yalanıyla: – böyle yaşadım insanların arasında.

Kılık değiştirip oturdum aralarında, onlara katlanayım diye, kendimi yanlış anlamaya hazır ve, “Seni deli, insanları tanımıyorsun!” diye kendimle konuşmayı seve seve kabullenerek.

Kişi insanların arasında yaşadığında unutuyor insanları: çok fazla ön yüz vardır tüm insanlarda, – ne işi var orada uzağı gören, uzağa-tutkulu gözlerin!

Ve yanlış tanıdıklarında beni: çılgınlık bu ya, kendimden çok esirgerdim onları: kendime karşı sert olmaya alışkın, hatta çoğu zaman bu esirgemenin intikamını da kendimden alarak.

Zehirli sinekler tarafından sokularak ve sayısız kötülük damlasıyla taşlar gibi oyularak oturdum onların arasında: “Küçük olan hiçbir şeyin kendi suçu değildir küçük olmak!” dedim bir de kendime.

Kendilerine “iyiler” diyenlerin en zehirli sinekler olduklarını gördüm; tüm masumiyetleriyle sokar, tüm masumiyetleriyle yalan söylerler; nasıl başarabilirler ki bana karşı – adil olmayı!

İyilerin arasında yaşayana merhamet öğretir yalan söylemeyi. Merhamet tüm özgür ruhları boğucu bir havayla sarar. Akıl sır ermez iyilerin budalalığına.

Kendimi ve zenginliğimi gizlemek – işte bunu öğrendim orada, aşağıda: çünkü tinin de hâlâ yoksul olduğunu gördüm orada. Buydu benim merhametimin yalanı, herkeste bildiğim –

– gözle görmüş ve kokusunu almıştım her birinde, ne kadar tinin yeterli ve ne kadar tinin fazla olduğunu!

Onların uyuşuk bilgelerine: bilge dedim, uyuşuk değil, – sözcükleri yutmayı öğrendim böylelikle. Onların mezar kazıcılarına: araştırmacılar ve sınamacılar dedim – sözcükleri birbiriyle değiştirmeyi öğrendim böylelikle.

Mezar kazıcılar hastalık kazarlar kendilerine. Kötü kokular gizlenir eski molozların altında. Bataklığı karıştırmamalı. Dağlarda yaşamalı.

Mutlu burun deliklerimle soluyorum dağın-özgürlüğünü yeniden! Kurtuldu burnum sonunda tüm insani varlıkların kokusundan!

Köpüklü şaraplar gibi sert esintilerle gıdıklanarak hapşırıyor gönlüm – hapşırıyor ve kutluyor kendini: “Sağlıklı yaşa!”[28]

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Üç Kötü Üzerine

1

Rüyamda, sabaha karşı gördüğüm son rüyamda bir dağın yamaçlarındaydım bugün, – dünyanın ötesinde, elimde bir teraziyle tartıyordum dünyayı.

Ah, çok erken geldi tan kızıllığı bana: yakarak uyandırdı beni o kıskanç! Her zaman kıskanır benim sabah rüyalarımın kızıl parıltılarını.

Zamanı olan için ölçülebilirdir o, tartmasını iyi bilen içinse tartılabilir, güçlü kanatlarla erişilebilir, tanrısal meraklılar için keşfedilebilirdir o; böyle buldu rüyam dünyayı: –

Rüyam, cesur bir yelkenli, yarı tekne yarı kasırga, kelebekler gibi sessiz, şahbazlar gibi sabırsız: nasıl da sabır gösterdi, zaman buldu bugün dünyayı-tartmaya!

Bilgeliğim, gülen, uyanık gündüz bilgeliğim, tüm “sonsuz dünyalarla” alay eden bilgeliğim gizlice konuştu mu onunla? Çünkü diyor ki: “Gücün olduğu yerde sayılardır sözü geçen: daha güçlüdür sayılar.”

Ne kadar güvenle bakıyor rüyam bu sonlu dünyaya, ne yeniye ne de eskiye heves ediyor, ne korkuyor ne de yalvarıyor: –

– sanki iri bir elma ellerime sunuyordu kendini, olgun bir altın elma, serin-yumuşak kadife kabuğuyla: – böyle sundu kendini bana dünya: –

– sanki bir ağaç el sallıyordu bana, geniş dalları, güçlü bir istemi olan, yol yorgunları için dayanak ve ayaklık olmak için eğilmiş: böyle duruyordu dünya yamaçlarımda: –

– sanki narin eller bir kutu taşıyorlardı bana, – Utangaç, saygılı gözleri hayran bırakmak için açılmış bir kutu: böyle sundu kendini dünya bugün bana: –

– insan-sevgisini ürkütüp kaçıracak kadar gizemli değil, insan-bilgeliğini uyutacak kadar açık seçik değil: – arkasından bu kadar kötü konuşulan dünya, insanca, iyi bir şey oldu bugün bana!

Nasıl da şükran borçluyum sabah rüyama, bugün erken saatlerde dünyayı tarttığım için! İnsanca iyi bir şey olarak geldi bana bu rüya ve yürek avutucusu!

Gündüzün onun yaptığını yapayım ve onun en iyi yönünü taklit ederek öğreneyim diye: şimdi en kötü üç şeyi teraziye koyup insanca bir güzel tartacağım. –

Kutsamayı öğreten lanet etmeyi de öğretti; dünyada en çok lanet edilen üç şey nedir? Bunları koyacağım teraziye.

Şehvet, iktidar düşkünlüğü, bencillik: şimdiye dek en çok lanet edilmiş, adı kötüye çıkmış ve çıkarılmış üç şey bunlardır, – bu üç şeyi insanca bir güzel tartacağım.

Hadi bakalım! İşte yamacım, işte deniz: o yuvarlanarak geliyor bana doğru, salkım saçak, yaltaklanarak, o sevdiğim sadık, yaşlı, yüz kafalı köpek-canavar.

Hadi bakalım! Burada tutacağım teraziyi, dalgalı denizlerin üzerinde: bir tanık da seçiyorum izlesin diye – seni seçiyorum ey sevdiğim münzevi-ağaç, ey bol kokulu, geniş kubbeli ağaç! –

Hangi köprüden geçer şimdiki zaman gelecek zamana? Nasıl bir zorunlulukla zorlar yüce olan kendini aşağıda olana? Peki en yüce olanı daha da – yükseğe iten nedir? –

Şimdi dengede ve sakin duruyor terazi: üç ağır soru attım içine, üç ağır yanıt var öteki kefede.

* * *

2

Şehvet: tövbe gömleği giyip de bedeni-aşağılayanlar için bir diken ve kazıktır ve “dünya” olarak lanetlenmiştir tüm ötedünyalılarca: çünkü alay eder ve oynar tüm kafa karıştırıcı ve yanıltıcı öğretmenlerle.

Şehvet: ayaktakımının içinde kızaracağı en yavaş ateştir; tüm kurtlu odunların, tüm kokuşmuş paçavraların kızışması, kaynaması için hazır duran ocaktır.

Şehvet: özgür yürekler için masum ve özgür, yeryüzünün bahçe-mutluluğu, tüm gelecekten taşan-şükrandır şimdiki zamana.

Şehvet: sadece solgunlar için tatlı bir zehirdir, ama aslan-istemliler için büyük bir yürek güçlendiricidir, ve saygıyla saklanmış bir şaraplar şarabıdır.

Şehvet: daha yüce mutluluğun ve en yüce umudun büyük temsili mutluluğu. Çünkü birçoğuna evlilik vaat edilmiştir ve evlilikten daha fazlası, –

– erkekten ve kadından daha da kendine yabancı olan birçoğuna: – ve kim kavradı ki tam anlamıyla, kadının ve erkeğin ne kadar yabancı olduğunu birbirine?

Şehvet: – ama ben düşüncelerimin ve sözcüklerimin etrafına çit çekmek istiyorum ki, bahçeme domuzlar ve bağnazlar giremesin! –

İktidar düşkünlüğü: katının katısı yüreklilerin kızgın-kırbacı; en zalimin kendine sakladığı zalim işkence; yaşarken yananların karanlık alevi.

İktidar düşkünlüğü: en kibirli halklara vurulan şeytani gem; tüm erdemleri gülünç duruma düşüren; her türlü beygire ve her türlü gurura binen.

İktidar düşkünlüğü: çürük ve kof ne varsa yıkıp altüst eden deprem; yaldızlı mezarların gürleyen, ateş püsküren, cezalandıran yıkıcısı; erken yanıtların yanındaki şimşekli soru işareti.

İktidar düşkünlüğü: onun bakışının önünde insan sürünür, eğilip bükülür, köleleşir ve yılandan ve domuzdan daha alçaklaşır: – içinden büyük aşağılama haykırana dek. –

İktidar düşkünlüğü: büyük aşağılamanın korkunç öğretmeni, şehirlerin ve imparatorlukların yüzüne karşı, “Yıkıl git!” diye vaaz verir – sonunda

onların içinden de bir ses, “Yıkılıp gideyim ben!” diye haykırana dek.

İktidar düşkünlüğü: baştan çıkararak, temizlere ve yalnızlara ve kendi kendine yeten yüksekliklere de çıkan, erguvani mutlulukların baştan çıkarıcı resmini dünyevi göklere çizen kızgın bir aşk gibi.

İktidar düşkünlüğü: yüksekteki, güç uğruna aşağıyı arzuluyorsa, kim düşkünlük der ki buna! Sahiden, hastalıktan ve düşkünlükten eser yoktur bu tür arzularda ve aşağıya inişlerde!

Yalnız yükseklik sonsuza dek yalnız kalmasın ve kendisiyle yetinmesin diye; dağ vadiye insin ve yüksekteki rüzgârlar ovalarda essin diye: –

Ah, kim bulabilir doğru vaftiz ve erdem adını böyle bir düşkünlüğün? “Armağan eden erdem” – böyle adlandırmıştı bir zamanlar Zerdüşt adlandırılamaz olanı.

Ve o zaman şu da olmuştu, – ve sahiden, ilk kez olmuştu bu! – Zerdüşt’ün sözü bencilliği övmüştü, şifalı, sağlıklı bencilliği, güçlü bir ruhtan taşan: –

– yüce bedene ait olan güçlü ruhtan, o güzel, muzaffer, canlandıran bedene; çevresindeki her şeyin bir aynaya dönüştüğü bedene:

– öylesine kıvrak, ikna edici bir beden, öyle iyi bir dansçıdır ki o, kendinden hoşlanan ruhtur onun benzetmesi ve özeti. Böylesi bedenlerin ve ruhların kendilerinden hoşlanması “erdem” der kendine.

İyiye ve kötüye ilişkin sözleriyle perdeler kendini böyle bir kendinden hoşlanma, kutsal ağaçlıklarla kendini korur gibi; kendi mutluluğunun adıyla uzaklaştırır aşağılanası her şeyi.

Kendinden uzaklaştırır korkan her şeyi: der ki: Fena – korkak bu! Aşağılanasıdır onun gözünde her zaman tasalanan, inleyen, yakınan ve en küçük çıkarları bile kollayan.

Aşağılar tüm dokunaklı bilgeliği de: çünkü sahiden, karanlıkta çiçek açan bir bilgelik de vardır, gecenin gölgelerinin bilgeliği: sızlanır hiç durmadan, “Her şey boş!” diye.

Ürkek güvensizliği küçümser o, bakışlar ve eller yerine yeminler isteyen herkesi de: fazlasıyla çekingen bilgeliği de – çünkü korkak ruhların tarzıdır

böylesi.

Daha da küçümser çabuk hoşnut kalanı, köpek gibi olanı, hemen sırtüstü yatanı, boyun eğeni de: alçakgönüllü, köpek gibi, dindar ve çabuk hoşnut kalan bir bilgelik de vardır.

Nefret eder ve hatta tiksinir kendini asla savunmak istemeyenden, zehirli salyaları ve bakışları yutandan, fazlasıyla sabırlı olandan, her şeyi sineye çekenden, bulduğuyla yetinenden: çünkü kölelerin tarzıdır bu.

İster tanrıların ve tanrısal tekmelerin önünde, ister insanların ve aptalca insan görüşlerinin önünde köleleşsinler, tarzından olan her şeye tükürür bu kutlu bencillik!

Kötü: diye adlandırır, ezik büzük, diz çökmüş ve kölece ne varsa, esir gözleri, ezik yürekleri ve kalın, korkak dudaklarla öpen o sahte teslimiyetçi tarzı.

Ve üfürükten-bilgelik: der, kölelerin, yaşlıların ve yorgunların savurduğu her şeye; özellikle de tüm bu berbat, saçma sapan, aşırı gülünç rahip-budalalıklarına!

Ne var ki, bu üfürükten-bilgeler, tüm o dünyadan bezmişler, kadın ruhlular ve köle ruhlular – nasıl da berbat bir oyun oynadılar bencilliğe ezelden beri!

Ve tam da buna, bencilliğe berbat bir oyun oynamaya erdem adı verildi! Ve haklı nedenlerle, “bencillikten uzak”[29]– olmak istediler, dünyadan bezmiş tüm bu korkaklar ve haçlı örümcekler!

Ama bunların tümüne geliyor gün, değişim günü, adaletin kılıcı, büyük öğle: o zaman birçok şey açığa çıkacak!

Ve Ben’in şifalı ve kutsal olduğunu söyleyen ve bencilliği kutsayan bu kâhin de bildiğini söyleyecek, sahiden: “Bak, geliyor, yaklaştı büyük öğle!”

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Ağırlığın Tini Üzerine

1

Benim ağzım – halk ağzıdır: fazla kaba ve dobra konuşurum ben çıtkırıldımlar için. Daha da yabancı gelir sözlerim mürekkep-balıklarına ve kalem-tilkilerine.

Ellerim – bir delinin elleridir: vay haline tüm masaların ve duvarların, vay haline bir delinin süslemeleri ve karalamaları için yeri olan her şeyin!

Ayaklarım – bir atın ayaklarıdır; böylece rahvan ve tırıs koşarım dağda taşta, tarlada bayırda, şeytanın ta kendisiyim zevkten, hızlı koşarken.

Midem – bir kartalın midesi olsa gerek! Çünkü en çok da kuzu etini sever. Şurası kesin ki, bir kuşun midesidir o.

Masum şeylerle ve az sayıda şeyle beslenirim, hazırımdır ve sabırsızlanırım her an uçmaya – işte budur benim tarzım: kuşlara özgü bir yan nasıl olmaz ki bunda?

Ve üstelik ağırlığın tinine düşman oluşum bile kuşlara özgüdür: ve sahiden can düşmanıyım, baş düşmanıyım, ezeli düşmanıyım! Ah, nerelere uçmadı ve uçup da kaybolmadı ki düşmanlığım!

Söyleyecek bir şarkım var yaşadıklarıma dair[30]– – ve söyleyeceğim onu: ıssız bir evde yalnız olsam da, kendi kulaklarımdan başka dinleyen olmasa da.

Başka şarkıcılar da var elbette, dolu bir ev ancak yumuşatır onların gırtlaklarını, konuşturur ellerini, canlandırır gözlerinin ferini, uyandırır yüreklerini: – Benzemem ben onlara. –

* * *

2

İnsanlara bir gün uçmayı öğreten, tüm sınır taşlarını yerinden oynatacaktır; tüm sınır taşları havaya uçacak karşısında, yeryüzünü yeniden vaftiz edecek o – “hafif” koyacak adını.

Devekuşu en hızlı attan daha hızlı koşar, ama yine de kafasını iyice toprağa gömer: işte tam da böyle yapar henüz uçamayan insan.

Ağır der o, yeryüzüne ve yaşama; böyle olmasını ister ağırlığın tini! Ne ki hafif olmak ve bir kuş olmak isteyen kendisini sevmeli: – böyle öğretiyorum ben.

Elbette hastaların ve düşkünlerin sevgisiyle değil: çünkü onlarda kokuşmuştur, özseverlik bile!

İnsan kendini sevmeyi öğrenmeli, – böyle öğretiyorum ben – şifalı ve sağlıklı bir sevgiyle: insan kendisine katlansın ve orada burada sürtmesin diye.

Böyle orada burada sürtmek “komşu sevgisi” adıyla vaftiz eder kendini: bu sözcüklerle şimdiye dek en iyi başarılan şey yalan söylemek ve ikiyüzlülük olmuştur, özellikle de dünyaya ağır gelenlerin tümü tarafından.

Ve sahiden, kendini sevmeyi öğrenmek bugünden yarına yerine getirilecek bir buyruk değildir. Daha çok, tüm sanatların içinde en incesi, en kurnazı, en sonuncusu ve en sabırlısıdır.

Kişinin sahip olduğu her şey çok iyi gizlenmiştir sahibinden; ve tüm hazinelerden en son kendi hazinesini gün ışığına çıkartır kişi, – böyle gerektirir ağırlığın tini.

Daha beşikte bile ağır sözler ve değerler verilir bize: “iyi” ve “kötü” sözcükleriyle – böyle adlandırır kendini bu çeyiz. Ve bunun yüzü suyu hürmetine bağışlanır yaşıyor oluşumuz.

Ve dahası, bebeği yanlarına gelmeye zorlarlar ki, geç kalmadan yasaklayabilsinler ona kendini sevmeyi: böyle gerektirir ağırlığın tini.

Ve biz – sadakat içinde taşırız bize verileni sert omuzlarımızın üstünde ve yalçın dağların üstünden! Ve terlediğimiz zaman şöyle derler bize: “Evet, zordur taşımak yaşamı!”

Ama sadece kendisini taşımak zor gelir insana! Çünkü çok fazla yabancı şey yüklenir omuzlarına. Develer gibi diz çöker ve yükünü güzelce yükletir sırtına.

Özellikle de güçlü kuvvetli, taşıyabilen insan, içinde saygı bulunan kişi: çok fazla yabancı ağır sözcük ve değer yüklenir sırtına – şimdi yaşam bir çöl gibi görünür ona!

Ve sahiden! İnsanın kendine ait bazı şeyleri de taşıması zordur! Ve insanın içindeki birçok şey istiridyeye benzer: yani iğrenç, yapışkan ve elle tutulması zordur –,

– bu yüzden asil süsleriyle asil bir kabuk girer araya. Ama bu sanatı da öğrenmek gerekir: bir kabuğa, güzel bir görünüşe ve zekice bir körlüğe sahip olmayı!

Yine kimi kabuklar yoksul, sefil ve pek fazla kabuktan ibaret olduğundan, pek çok şey aldatıcıdır insanda. Birçok gizli iyilik ve güç asla bilinemeyecektir; en lezzetli lokmaları tadacak birisi çıkmaz!

Kadınlar bilir bunu, en lezzetli olanları: biraz şişman, biraz zayıf – ah, bütün bir kader bağlıdır bu kadar az şeye!

İnsanı keşfetmek zordur, insanın kendisini keşfetmesiyse en zorudur; çoğu kez tin yalan söyler ruh hakkında. Böyle gerektirir ağırlığın tini.

Ama kendisini keşfetmiştir, budur benim iyim ve kötüm diyen kişi: böylece susturmuştur “Herkes için iyi, herkes için kötü,” diyen köstebeği ve cüceyi.

Sahiden, her şeye iyi ve üstelik bu dünyaya da en iyi diyenleri de sevmem. Bulduğuyla yetinenler derim bunlara.

Bulduğuyla yetinmek, her şeyi tadabilmek: en iyi damak zevki değildir bu! Yemek seçen en inatçı dillere ve midelere saygı duyarım ben, “Ben” ve “Evet” ve “Hayır” demeyi öğrenmişlerdir onlar.

Oysa her şeyi çiğnemek ve hazmetmek – tam bir domuz tarzıdır bu! Her zaman İ-A[31]demek – sadece eşek öğrenir bunu ve eşek tinli biri!

Koyu sarı ve kan kırmızısı: bunu ister benim beğenim, – kan karıştırır o, tüm renklere. Evini beyaza boyayan ise, beyazlara bürünmüş bir ruhu ele verir.

Mumyalara âşık olur kimi, kimi de hortlaklara; ikisi de aynı ölçüde düşmandır ete ve kana – ah, nasıl da ters gelir ikisi de beğenime! Çünkü kanı severim ben.

Ve herkesin tükürüp kustuğu yerde oturmak ve kalmak da istemem: işte budur benim beğenim, – hırsızların ve yalan yere yemin edenlerin arasında yaşarım daha iyi. Hiç kimse ağzında altın taşımaz.

Daha da çok tiksinirim tüm salya yalayıcılardan; ve insanların arasındaki en iğrenç hayvana otlakçı adını verdim ben: sevmek istemiyordu, ama yine de sevgi sayesinde geçinmek istiyordu.

Mutsuz kişiler derim; kötü hayvanlar ya da kötü hayvan terbiyecileri olmaktan başka seçenekleri bulunmayanların tümüne: bunların arasında bir kulübe bile yapmam kendime.

Mutsuz kişiler derim: her zaman beklemek zorunda olanlara da – onlar da ters gelir beğenime: tüm bu vergi memurları, tüccarlar, krallar ve diğer toprak ve dükkân bekçileri.

Sahiden, beklemeyi de öğrendim, hem de yürekten, – ama sadece kendimi beklemeyi. Ve her şeyden önce ayağa kalkmayı ve yürümeyi ve koşmayı ve sıçramayı ve tırmanmayı ve dans etmeyi öğrendim.

İşte budur benim öğretim: bir gün uçmayı öğrenmek isteyenin önce ayağa kalkmayı ve yürümeyi ve koşmayı ve tırmanmayı ve dans etmeyi öğrenmesi gerekir: – uçmak uçarak öğrenilmez birdenbire!

İp merdivenlerle kimi pencerelere tırmanmayı öğrendim, tez ayaklarla yüksek direklere çıktım: bilginin yüksek direklerinde oturmak hiç de azımsanacak bir mutluluk gibi gelmedi bana, –

– yüksek direklerin üzerinde küçük alevler gibi titremek: gerçi küçük bir ışıktır ama, büyük bir tesellidir gemisi sürüklenmiş gemiciler ve batan gemiden kurtulanlar için! –

Çok çeşitli yollardan ve yöntemlerden vardım kendi hakikatime; tek bir merdivenin üzerinde çıkmadım yükseğe, gözlerimin kendi uzağıma baktığı yere.

Ve hiç sevmedim yol sormayı – hep ters geldi bu beğenime! Yolları yollara sormayı ve denemeyi sevdim hep.

Bir sorma ve denemeydi benim tüm yürüyüşüm: – sahiden, yanıt vermeyi de öğrenmek gerek böylesi sorulara! Ama budur – benim beğenim:

– iyi değildir, kötü değildir, ama benim beğenimdir, ne utanırım, ne de sıkılırım artık ondan.

“Budur – işte şimdi benim yolum – sizinki nerede?” diye yanıt verdim bana “yolu” soranlara. Çünkü o yol – yoktur zaten!

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Eski ve Yeni Levhalar Üzerine

1

Burada oturuyor ve bekliyorum, etrafımda eski kırık levhalar ve yarısı yazılı yeni levhalar. Ne zaman gelecek benim saatim?

– Aşağıya inişimin, batışımın saati: çünkü bir kez daha insanların arasına karışmak istiyorum.

İşte bekliyorum şimdi: önce benim saatimin geldiğinin işaretleri gelmeli bana, – yani güvercin sürüsüyle birlikte gülen aslan.

Bu arada, zamanı olan birisi olarak konuşuyorum kendime. Hiç kimse yeni bir şey anlatmıyor bana: bu yüzden anlatıyorum kendi kendime. –

* * *

2

İnsanların arasına geldiğimde, eski bir kibrin üstünde oturuyorlardı: hepsi de insan için neyin iyi ve neyin kötü olduğunu çok zamandır bildiklerini sanıyordu.

Erdem hakkında her türlü konuşma eski, bıktırıcı bir konu gibi geliyordu hepsine; ve iyi uyumak isteyen, uyumaya gitmeden önce “iyi” ve “kötü”den söz ediyordu.

Bu uykuculuğu bozdum onlara şunu öğrettiğimde: neyin iyi neyin kötü olduğunu henüz hiç kimse bilmiyor: – yaratıcı kişi dışında!

– Ama o, insanlara hedef yaratan ve yeryüzüne anlamını ve geleceğini verendir: Ancak o yaratacaktır, iyi ve kötü olanı.

Tüm eski kürsüleri devirmelerini istedim onlardan ve o eski kibrin oturduğu yeri; büyük erdem ustalarına, azizlere, şairlere ve dünya-kurtarıcılarına gülmelerini istedim.

Karamsar bilgelerine gülmelerini istedim onlardan, kapkara bir korkuluk gibi yaşam ağacının üstüne oturanlara da.

Onların mezarlığında kendi ayağımla yattım akbabaların ve leş kargalarının altına – ve güldüm tüm geçmişlerine ve geç-mişlerinin dağılmış, çürümüş heybetine!

Sahiden, tövbe vaizleri ve deliler gibi öfkeyle ve hiddetle bağırdım, onların tüm büyüklerine ve küçüklerine, – en iyilerinin bu kadar küçük oluşuna! En kötülerinin bu kadar küçük oluşuna! – bu yüzden güldüm.

Bilge özlemim bağırdı ve güldü içimden, dağlarda doğan, yabanıl bir bilgelik sahiden – benim kanatları uğultulu büyük özlemim.

Ve çoğu zaman kapıp götürdü beni, yukarılara ve uzaklara, kahkahanın tam ortasına; bunun üzerine uçtum gerçekten bir ok gibi, güneş sarhoşluğunun coşkusuyla ürpererek:

– henüz hiçbir düşte görülmemiş uzak geleceklere doğru, hiçbir ressamın hayal edemediği kadar sıcak güneylere doğru: dans eden tanrıların giysilerinden utandıkları yere doğru: –

– benzetmelerle konuştuğum ve şairler gibi aksayıp kekelediğim için: ve utanıyorum doğrusu, hâlâ şair olmam gerektiği için! –

Tüm oluşun bana tanrıların dansı ve tanrıların haşarılığı gibi göründüğü yerde ve dünyanın kendi başına bırakılıp, kabına sığmayarak kendi içine sığındığı yerde: –

– birçok tanrının sonsuz bir kaçışı ve tekrar kendini arayışı olarak, birçok tanrının mutluluk içinde kendiyle çelişmesi ve tekrar birbirine kulak vermeleri ve birbirine ait olmaları olarak: –

Tüm zamanın bana anlarla mutlu bir alay etme gibi göründüğü, zorunluluğun özgürlüğün kendisi olduğu, özgürlüğün kendi dikenleriyle mutluluk içinde oynadığı yerde: –

Eski şeytanımı ve amansız düşmanımı tekrar bulduğum yerde, ağırlığın tinini ve onun tüm yarattıklarını, zorlamayı, kuralları, sıkıntıyı ve sonucu ve amacı ve istemi ve iyiyi ve kötüyü tekrar bulduğum yerde: –

Çünkü üzerinde dans edilecek, dans edip geçilecek bir şey olması gerekmez mi? Gerekmez mi, hafiflerin, en hafiflerin uğruna – köstebeklerin ve ağır cücelerin de var olması? – –

* * *

3

“Üstinsan” sözcüğünü ve insanın aşılması gereken bir şey olduğunu yolda bulduğum yer de orasıydı,

– insanın bir amaç değil, bir köprü olduğunu: yeni tan kızıllıklarına giden yollar olarak öğlelerine ve akşamlarına sevinen:

– Zerdüşt’ün büyük öğleye dair sözünü, ve insanların üzerine akşamın kıpkırmızı son kızıllıkları gibi astığım başka ne varsa.

Sahiden, yeni yıldızlar gösterdim onlara, yeni gecelerle birlikte; ve bulutların ve gecenin ve gündüzün üzerine gerdim kahkahayı renkli bir çadır gibi.

Kendi şiirimin ve çabamın tümünü: insanda kırıntı ve bilmece ve korkunç rastlantı olan ne varsa, bir bütün içinde dizmeyi ve birleştirmeyi öğrettim onlara, –

– şair, bilmece çözen ve rastlantıyı kurtaran olarak öğrettim, geleceği yaratmayı ve geçmiş bitmiş her şeyi –,

yaratarak kurtarmayı.

İstem: “Ama böyle olsun istemiştim! Böyle olsun isteyeceğim!” diyene dek, insanlardaki geçmişi kurtarmayı ve “böyleydi”leri yeniden yaratmayı öğrettim onlara.

– Bunun kurtuluş olduğunu söyledim onlara, sadece buna kurtuluş demeyi öğrettim onlara. – –

Şimdi bekliyorum kendi kurtuluşumu –, son defa onların arasına gitmeyi.

Çünkü bir kez daha insanların arasına karışmak istiyorum: onların arasında batmak istiyorum, onlara en zengin armağanımı ölürken vermek istiyorum!

Güneşten, o zenginler zengininden öğrendim bunu, battığı sırada: altın saçar denize bitmez tükenmez zenginliğinden –

– en yoksul balıkçı bile altın kürekler çeksin diye! Bunu gördüm işte bir kere ve gözyaşlarıma doyamadım seyrederken. – –

Güneş gibi batmak istiyor Zerdüşt de: şimdi burada oturuyor ve bekliyor, eski kırık levhalar var etrafında ve yeni levhalar – yarı yazılı.

* * *

4

Bak, işte yeni bir levha: ama onu benimle birlikte vadilere ve etten yüreklere taşıyacak kardeşlerim nerede? –

Bunu ister büyük sevgim en uzaktakilerden: komşuna acıma! İnsan aşılması gereken bir şeydir.

Aşmanın çok çeşitli yolları ve biçimleri vardır: yapmaya bak sen! Ama sadece bir maskara düşünebilir: “İnsanın üstünden atlanabilir de,” diye.

Kendini komşunda bile aş: ve zorla alabileceğin bir hakkın sana verilmesine izin verme!

Senin yaptığını kimse yapamaz sana. Bak, kısasa kısas yoktur.

Kendisine emretmesini bilmeyen itaat etmelidir. Ve kimileri kendisine emredebilir, ama kendisine itaat de etmesi için hâlâ çok yetersizdir!

* * *

5

Budur soylu ruhların isteği: hiçbir şeye bedavadan sahip olmak istemezler, hele yaşama.

Ayaktakımından biri bedavadan yaşamak ister; ama biz, yaşamın kendisini verdiği ötekiler, – her zaman düşünürüz ona karşılık ne verebileceğimizi!

Ve sahiden, seçkin bir sözdür şu: "Yaşamın bize vaat ettiğini yerine getirmek isteriz biz – yaşam için!"

Tat vermediği yerde tat almak istememeli kişi. Ve – tat almak istememeli kişi!

Tat ve masumiyet en utangaç şeylerdir: ikisi de aranmak istemez. Onlara sahip olmak gerekir –, ama daha iyisi suçu ve acıyı aramaktır! –

* * *

6

Ey kardeşlerim, ilk göz ağrısı olan her zaman kurban edilir. Ama şimdi bizleriz ilk göz ağrıları.

Hepimiz kanıyoruz gizli sunaklarda; hepimiz yanıyor ve kızarıyoruz eski putların onuruna.

En iyimiz gençtir hâlâ: tüm iştahları çeker üzerine. Yumuşaktır elimiz, sadece bir kuzu kürküdür kürkümüz: – nasıl kabartmayalım ki tüm put rahiplerinin iştahını!

Bizim içimizde oturuyor hâlâ, eski put rahibi, şölen için kızartıyor en iyimizi. Ah, kardeşlerim, nasıl da kurban olmasınlar ki ilk göz ağrıları!

Ama böyledir bizim tarzımız; ve severim kendini korumak istemeyenleri. Yok olanları severim tüm sevgimle: çünkü onlar öteki tarafa geçerler. –

* * *

7

Hakiki olmak – bunu çok az kişi başarabilir! Ve bunu başarabilen de hakiki olmak istemez henüz! Ama en az da iyiler başarır bunu.

Ah şu iyiler! – İyi insanlar asla hakikati söylemez; bu ölçüde iyi olmak bir hastalıktır tin için.

Vazgeçer bu iyiler, teslim olurlar, yürekleri söyleneni tekrarlar, candan söz dinlerler: ne ki söz dinleyen kendini duymaz!

İyilerin kötü dediği her şey bir araya gelmelidir ki, bir hakikat doğsun; ah kardeşlerim, bu hakikat için yeterince kötü müsünüz?

Pervasız cesaret, uzun süren güvensizlik, gaddar bir Hayır, bıkkınlık, canlı olana acı vermek – ne kadar ender bir araya gelir bunlar! Oysa böylesi tohumlarla – döllenecektir hakikat!

Şimdiye dek tüm bilgi vicdan rahatsızlığının yanı sıra gelişmiştir! Kırın, kırın, siz idrak edenler, şu eski levhaları!

* * *

8

Suyun üzerine yollar döşenmişse,[32] ırmağın üzerinde köprüler, korkuluklar varsa; sahiden kimse inanmaz “Her şey bir ırmak gibi akış halindedir,”[33] diyene.

Aksine ahmaklar bile karşı çıkar. “Ne?” diye sorarlar, “Her şey akış halinde mi? Köprüler, korkuluklar var ya, ırmağın üzerinde duran!”

“Irmağın üzerinde her şey sabit; şeylerin değerleri, köprüler, kavramlar, tüm ‘iyi’ ve ‘kötü’: tüm bunlar sabit ya!” –

Ancak gelince zorlu kış, o ırmak-terbiyecisi: öğrenir en akıllılar bile kuşkuyu; ve sahiden, sadece ahmaklar değildir o zaman “Doğru olan, her şeyin – sakin durması değil mi?” diye soran.

“Aslında her şey sakin duruyor” – budur doğru kış öğretisi; kısır zamanlar için iyi bir şey, kış uykusundakiler ve miskinler için bir tesellidir bu.

“Aslında her şey sakin duruyor” –: ama aksini söyler ılık rüzgâr!

Ilık rüzgâr bir boğadır, koşum görmemiş bir boğa, – kızgın bir boğa, hiddetli boynuzlarıyla buzları kıran bir yıkıcı! Oysa buz, – – yıkar köprüleri.

Ey kardeşlerim, şimdi akış halinde değil mi her şey? Düşmedi mi tüm köprüler ve korkuluklar suya? Kim tutunmaya çalışır hâlâ “iyi”ye ve “kötü”ye?

“Vay halimize! Yaşasın! Ilık rüzgâr esiyor!” – Böyle öğütleyin, kardeşlerim, tüm sokaklarda!

* * *

9

Eski bir kuruntu var, iyi ve kötü denilen. Kâhinlerin ve yıldız falcılarının çevresinde döndü şimdiye dek bu kuruntunun çarkı.

Eskiden inanılırdı kâhinlere ve yıldız falcılarına: ve bu yüzden inanıldı şuna: “Her şey kaderdir: Yapacaksın, çünkü yapmalısın!”

Sonra yeniden kuşkuyla bakıldı tüm kâhinlere ve yıldız falcılarına: ve bu yüzden inanıldı şuna: “Her şey özgürlüktür: yapabilirsin, çünkü istiyorsun!”

Ey kardeşlerim, yıldızlar ve gelecek hakkında sadece kuruntular vardı şimdiye dek, bilgi değil: ve bu yüzden iyi ve kötü hakkında sadece kuruntu sahibi olunmuştur şimdiye dek, bilgi değil!

* * *

10

“Çalmamalısın! Öldürmemelisin!” – Bir zamanlar kutsal sayılırdı böylesi sözler; insanlar diz çöker, boyun eğer ve pabuçlarını çıkarırdı bu sözlerin önünde.

Ama soruyorum size: bu kutsal sözlerden daha iyi hırsızlar ve katiller görülmüş müdür dünyanın herhangi bir yerinde?

Yaşamın tümü zaten – çalma ve öldürme değil midir? Ve böylesi sözlere kutsal demekle hakikatin kendisi – öldürülmüş olmaz mı?

Yoksa ölümün bir vaazı mıydı bu, yaşamla çelişen ve tersini öğütleyen her şeye kutsal diyen? – Ey kardeşlerim, kırın, kırın şu eski levhaları!

* * *

11

Acıyorum geçmişteki her şeye, görüyorum da: feda edildiklerini –

– gelen ve geçip bitmiş her şeyi kendisi için bir köprü olarak yorumlayan bir kuşağın inayetine, ruhuna, çılgınlığına feda edildiklerini!

Büyük bir zorba gelebilirdi, kurnaz bir canavar, acıması ve acımasızlığıyla geçmişteki her şeyi zorlamış olan ve zorlayan: kendisi için bir köprü ve önbelirti ve haberci ve horoz ötüşü olsunlar diye.

Bu da başka bir tehlikedir ve acımam için başka bir neden: – ayaktakımından birisinin düşünceleri büyükbabasına kadar geri gider – ancak, büyükbabasına gelince zaman orada durur.

Tüm geçmiştekiler böylece feda edilir: çünkü günün birinde ayaktakımı efendi olabilir ve tüm zamanlar sığ sularda boğulabilir.

Bu yüzden, ey kardeşlerim, tüm ayaktakımına ve tüm zorbalara karşı çıkacak ve yeni levhaların üzerine “asil” sözcüğünü yeniden yazacak yeni bir asalete gerek var.

Asaletin olması için pek çok asil kişiye ve pek çok çeşit asil kişiye gerek var! Ya da bir zamanlar benzetmeyle konuştuğum gibi, “Tanrının değil de tanrıların olması; işte budur tanrısallık!”

* * *

12

Ey kardeşlerim, sizi kutsuyor ve yeni bir asalete yöneltiyorum: geleceği doğuranlar, yetiştirenler ve geleceğin tohumunu atanlar olun, –

– sahiden, tüccar altınlarıyla ve tüccarlar gibi satın alabileceğiniz bir asalete değil: çünkü fiyatı olan her şeyin çok azdır değeri.

Nereden geldiğiniz değil, nereye gittiğiniz belirlesin bundan sonra şerefinizi! Sizin ötenize geçmek isteyen isteminiz ve ayaklarınız – bunlar belirlesin şerefinizi!

Sahiden, bir hükümdara hizmet etmiş olmanız değil, – ne önemi var ki artık hükümdarların! – ya da duran bir şeye daha sağlam dursun diye hisar olarak hizmet etmiş olmanız değil!

Soyunuz saraylarda saraylılaştığı için değil ve bir flamingo gibi rengârenk, saatler boyunca sığ göllerde durmayı öğrendiğiniz için değil.

– Çünkü ayakta-durabilmek bir meziyettir saray ahalisi arasında; ve tüm saray ahalisi inanır ölümden sonraki bir mutluluk olduğuna, – oturmayı-hak etmenin! –

Kutsal dediğiniz bir tin, sizin atalarınızı benim övmediğim vaat edilmiş topraklara götürdüğü için değil: çünkü tüm ağaçların en berbatının, haçın yükseldiği o yerde – övecek bir şey yoktur o topraklarda! –

– ve sahiden, bu “kutsal tin” şövalyelerini nereye gönderdiyse, keçiler, kazlar ve çarmıh ve çarpık kafalılar gitmiştir bu seferlerde hep en önden! –

Ey kardeşlerim, geriye değil, aksine ileriye bakmalı sizin asaletiniz! Bütün baba yurtlarından, ata yurtlarından sürülenler olmalısınız!

Çocuklarınızın yurdunu sevmelisiniz: bu sevgi olsun yeni asaletiniz – en uzak denizlerdeki o keşfedilmemiş ülke! Oraya yelken açmanızı ve orayı aramanızı istiyorum sizden!

Atalarınızın çocuğu oluşunuzu kendi çocuklarınızda telafi etmelisiniz: böyle kurtarmalısınız geçmişteki her şeyi! Bu yeni levhayı koyuyorum üzerinize!

* * *

13

“Niye yaşamalı? Her şey boş! Yaşamak – havanda su dövmektir; yaşamak – kendi kendini yakıp kavurmak ve yine de ısınamamaktır.” –

Eski çağlardan kalma bu laflar “bilgelik” sayılıyor hâlâ; ama eski oluşları ve küf kokmaları yüzünden daha da saygı duyuluyor bunlara. Çürümek de asilleştiriyor. –

Çocuklar böyle konuşabilir; onlar ateşten ürker ellerini yaktığı için! Çocuksu çok şey vardır eski bilgelik kitaplarında.

Her zaman “havanda su döven”lerin ne hakkı vardır harman dövmek üzerine sayıp sövmeye! Çenesini bağlamalı böyle delilerin!

Masaya otururlar da bunlar, hiçbir şey getirmezler yanlarında, iyi bir açlık bile: – ve sonra sövüp sayarlar, “Her şey boş!” diye.

Ama iyi yiyip iyi içmek, ey kardeşlerim, sahiden de boş bir sanat değildir! Kırın, kırın bu hiçbir zaman hoşnut olmayanların levhalarını!

* * *

14

“Temizler için her şey temizdir” – böyle söyler halk. Ama ben diyorum ki size: Domuzlara her şey domuzca gelir!

Bu yüzden bağnazlar ve süngüsü düşükler – yürekleri de düşüktür onların – vaaz edip dururlar: “Dünya pis bir canavardır,” diye.

Çünkü pistir hepsinin tinleri; ama özellikle, ne huzuru ne uykusu olanların, dünyayı arkadan görmedikleri sürece, – ötedünyalıların!

Onların yüzüne karşı söylüyorum, çok hoş gelmese de kulağa: dünya bir gerisi olduğu için benzer insana – doğrudur bu kadarı!

Fazlasıyla pislik var dünyada; doğrudur bu kadarı: ama henüz bu yüzden pis bir canavar değil ki dünya!

Bir bilgelik vardır dünyadaki pek çok şeyin kötü kokmasında: tiksinti de kanatlar ve pınarları sezmeye yarayan kudretler yaratır!

En iyi şeyde bile vardır henüz tiksinilecek bir yan; ve en iyi şey bile hâlâ aşılması gereken bir şeydir! –

Ah, kardeşlerim, bir bilgelik vardır dünyada çok fazla pislik bulunmasında! –

* * *

15

Dindar ötedünyalıların, şöyle sözler söylediklerini duydum vicdanlarına; ve sahiden, yalansız dolansız – dünyada bundan daha yalan dolan şey olmasa bile.

“Dünyayı kendi haline bırak! Parmağını bile oynatma!”

“Bırak, kim isterse boğsun, bıçaklasın, kessin ve doğrasın insanları: bunun için, parmağını bile oynatma! Böyle öğrenirler dünyadan yüz çevirmeyi.”

“Ve kendi aklını – kendin boğmalısın, boğazlamalısın onu; çünkü bu dünyaya ait bir akıldır o – böylece kendin de öğrenirsin bu dünyadan yüz çevirmeyi.” –

– Kırın, kırın, ah kardeşlerim, dindarların bu eski levhalarını! Parçalayın dünyaya kara çalanların sözlerini!

* * *

16

“Çok öğrenen, unutur tüm şiddetli arzuları” – bunu fısıldıyor insanlar kendilerine tüm karanlık sokaklarda.

“Bilgelik yorgun düşürür, değmez, değmez – hiçbir şeye; arzu duymamalısın!” – Bu yeni levhayı asılı buldum pazaryerlerinde bile.

Kırın, ah kardeşlerim, kırın bu yeni levhayı da! Dünya yorgunları,[34] ölümü vaaz edenler ve eli sopalılar astı onu; çünkü bakın, aynı zamanda bir kölelik vaazıdır bu! –

Kötü öğrendikleri ve en iyisini öğrenmedikleri için, her şeyi çok erken ve çok hızlı öğrendikleri için; çok kötü yedikleri için, bu yüzden bozuldu mideleri, –

– bozuk bir midedir onların tini: ölümü salık verir bu tin! Çünkü sahiden, kardeşlerim tin bir midedir!

Yaşam bir haz pınarıdır: ama kimin içinden dert küpü, bozuk bir mide konuşuyorsa, zehirlidir tüm pınarlar onun için.

İdrak: bir hazdır aslan-istemlilere! Ama usanan biri sadece “istemi olan”dır, oyuncağı olur o tüm dalgaların.

Hep böyledir zayıf insanların doğası: kendi yollarında kaybederler kendilerini. Ve sonunda yorgunlukları bile sorar: “Niye gidiyorduk ki

yollarda! Her şey aynı!”

Hoş gelir bunların kulaklarına, “Değmez hiçbir şeye! Hiçbir şey istemeyeceksiniz!” vaazı. Ama bu bir kölelik vaazıdır.

Ey kardeşlerim, uğuldayan serin bir rüzgâr gibi geliyor Zerdüşt tüm yol yorgunlarına; hapşırtacak sayısız burnu.

Duvarların arasından da esiyor benim özgür soluğum, zindanlara ve esir tinlere de!

İstemek özgürleştirir: çünkü istemek yaratmaktır: bunu öğretiyorum ben. Ve sadece yaratmak için öğrenmelisiniz!

Öğrenmeyi de önce benden öğrenmelisiniz, iyi öğrenmeyi! – Kulakları olan işitsin!

* * *

17

İşte orada kayık, – öbür tarafa, belki büyük hiçliğe gidiyor. – Kim binmek ister ki bu “belki”ye?

İçinizden hiç kimse binmek istemez ölüm kayığına! Peki öyleyse dünya-yorgunu olmak isteyişiniz niye?

Dünya yorgunu! Yeryüzünden çekip gitmemişsiniz bile! Her zaman yeryüzünü arzular buldum sizi, sevdalıydınız hâlâ yeryüzü-yorgunluğunuzla!

Boş yere sarkmıyor dudaklarınız: – küçük bir yeryüzü dileği duruyor hâlâ kenarında. Ve gözlerinizde – küçük, unutulmamış bir yeryüzü arzusu – bir bulut gibi süzülmüyor mu hâlâ?

Yeryüzünde çok sayıda iyi buluş var, kimileri yararlı, kimileri hoş; onların yüzü suyu hürmetine sevilir yeryüzü.

Ve kimi öyle iyi buluşlar var ki orada, kadınların göğüsleri gibi: hem yararlı, hem de hoştur onlar.

Ama siz dünya-yorgunları! Sizi yeryüzü tembelleri! Kızılcık sopasıyla okşamalı sizi! Kızılcık sopasının okşayışlarıyla yeniden canlandırmalı ayaklarınızı!

Çünkü: yeryüzünü yorgun düşüren hasta ve bitkin küçük adamlar değilseniz eğer, kurnaz tembel hayvanlar ya da aç gözlü, büzüşmüş haz kedilerisiniz o zaman. Yeniden neşeyle koşturmak istemiyorsanız – geçip gitmelisiniz!

İflah olmazlara hekim olunmaz: bunu öğretir Zerdüşt: – bu yüzden geçip gitmelisiniz!

Ama bir son vermek için, yeni bir dize yazmaktan daha çok cesaret gereklidir: tüm hekimler ve tüm şairler bunu bilir. –

* * *

18

Ey kardeşlerim, levhalar vardır yorgunluk ürünü; levhalar vardır tembelliğin ürünü, çürüyen tembelliğin: konuşmaları aynı olsa da farklı dinlenmek isterler. –

Bakın şu sararıp solana! Bir karış mesafe kalmış hedefine varmasına, ama yorgunluktan inatla yatmış burada toza toprağa: bu cesur kişi!

Yorgunluktan esniyor yola, yeryüzüne, hedefine ve kendi kendisine: bir adım bile atmak istemiyor daha fazla, bu cesur kişi!

Şimdi güneş parlıyor tepesinde ve köpekler yalıyor terini: ama inatla yatıyor ve sararıp solmayı tercih ediyor: –

– hedefine bir karış kala sararıp solmak! Sahiden, saçlarından çekip götürmek zorunda kalacaksınız kendi cennetine, – bu kahramanı!

İyisi mi, bırakın yatsın uzandığı yerde, yanına gelinceye dek avutucu uyku, serin, mırıldanan yağmuruyla:

Bırakın yatsın, kendiliğinden uyanana dek – tüm yorgunluğunu ve yorgunluğun ona öğrettiklerini kendiliğinden yalanlayana dek!

Ancak, kardeşlerim, köpekleri kovun etrafından, bu tembel sinsileri ve sürüyle yaklaşan tüm bu haşereleri: –

– tüm bu sürü halinde yaklaşan[35] "kültürlü" haşereleri, her kahramanın alınterinden kendilerine – bir ziyafet çekenleri! –

* * *

19

Çemberler ve kutsal sınırlar çiziyorum etrafıma; her zaman daha az kişi çıkıyor benimle gittikçe yükselen dağlara, – gittikçe kutsallaşan dağlardan bir sıradağ kütlesi inşa ediyorum. –

Benimle nereye çıkarsanız çıkın, ey kardeşlerim: dikkat edin, sakın bir de asalak çıkmasın sizinle birlikte!

Asalak: bir solucandır bu, sürüngen, sokulgan biridir, sizin hasta, yaralı yerlerinizde semirmek ister.

Ve yukarı çıkan ruhların yorulduğunu anlamak, işte budur onun da sanatı: sizin kederinizde ve sıkıntınızda, sizin uysal utancınızda kurar iğrenç yuvasını.

Güçlünün zayıf, asilin çok yumuşak olduğu yere, – oraya kurar iğrenç yuvasını: asalak, büyüklerin küçük yaralarında yaşar.

Nedir tüm var olanların en yüksek ve en alçak türü? Asalak en alçak türüdür; ama en yüksek türdendir asalakların büyük çoğunluğunu besleyenler.

Bir ruh ki, en uzun merdivene sahiptir ve bununla en derine inebilir: mümkün müdür en çok asalağın ondan başkasında barınması? –

– Kendi içinde en uzağa koşabilen, yolunu şaşırıp gezinebilen en geniş ruh; kendini hazdan rastlantıya bırakabilen en gerekli ruh: –

– oluşun içine dalan, var olan ruh; kendisi her şeye sahipken, istemek ve arzulamak isteyen ruh: –

– kendinden kaçan, kendini en geniş daire içinde yakalayan; deliliğin en tatlı dille seslendiği en bilge ruh: –

– kendini seven, içinde tüm şeylerin akıntısını, karşı akıntısını, yükselişini ve alçalışını barındıran ruh: – Ah, mümkün müdür, en çok asalağın en yüce ruhtan başkasında olması?

* * *

20

Ey kardeşlerim, zalim miyim ben? Ama derim ki: Düşmekte olanı itmeli bir de!

Bugüne ait olan her şey – düşüyor, çürüyor: kim tutmak ister onu! Ama ben – ben itmek istiyorum bir de!

Taşları derin vadilere yuvarlamanın şehvetini bilir misiniz? – Günümüzün insanları: bakın, nasıl yuvarlanıyorlar benim derinliklerime!

Daha iyi oyuncuların bir ön oyunuyum ben, ey kardeşlerim! Bir örneğiyim! Benim örneğime göre davranın!

Eğer uçmayı öğretmiyorsanız – daha hızlı düşmeyi öğretin! –

* * *

21

Severim gözü pekleri: ama yeterli değildir kılıç ustası olmak – darbeyi kime vuracağını da bilmeli!

Ve çoğu zaman kişinin kendini tutup da, oradan geçip gitmesinde daha büyük bir gözü peklik vardır: böylelikle daha onurlu düşmanlara saklar kendini!

Sadece nefret edilesi düşmanlarım olmalı, aşağılanası düşmanlarım değil: düşmanlarınızla övünmelisiniz; bunu öğretmiştim bir kez.

Daha layık düşmanlara saklamalısınız kendinizi dostlarım: bu yüzden birçoğunun yanından geçip gitmelisiniz, –

– özellikle de, halk ve halklar hakkında yaygara koparan ayaktakımının yanından.

Uzak tutun gözlerinizi onların Leh'te ve Aleyh'te olmalarından! Orada çok fazla haklılık, çok fazla haksızlık vardır: oraya bakan öfkelenir.

Göz atmak ya da kılıç savurmak – ikisi de bir: bu yüzden ormanlara vurun yollarınızı ve uykuya yatırın kılıçlarınızı!

Kendi yolunuzdan gidin! Bırakın halk ve halklar da kendi yollarında gitsinler! – Karanlık yollardır onlarınki, sahiden bir umut bile görünmez artık ufukta!

Tüccarlar hüküm sürebilir, parlayan her şeyin hâlâ tüccar altını olduğu yerde. Artık kralların zamanı değil: bugün halk denilen şey hak etmiyor kralları.

Bakın, nasıl da tüccar gibi davranıyor şimdi bu halklar: en küçük çıkarı bile arayıp buluyorlar her türlü süprüntüden!

Birbirlerine pusuya yatıyorlar, birbirlerinden bir şeyler kapıyorlar, buna da "iyi komşuluk" diyorlar. Ey bir halkın kendine, "Halkların üzerinde – egemen olmak istiyorum!" dediği kutlu uzak zamanlar.

Çünkü kardeşlerim: en iyi olan egemen olmalı, en iyi olan egemen olmak ister de. Öğretinin başka türlü olduğu yerde – eksiktir en iyi olan..

* * *

22

Bunlar – bedava ekmek bulsalardı, ah! O zaman ne diye haykıracaklardı bunlar? Geçimleri – asıl eğlenceleri budur onların; ve zor olmalı işleri!

Yırtıcı hayvanlardır[36] onlar: "çalışma"larında bile – hâlâ yağmacılık vardır; "kazanç"larında bile – hâlâ hilecilik vardır! Bu yüzden zor olmalı işleri!

Daha iyi yırtıcı hayvanlar olmalıdırlar bu yüzden, daha usta, daha akıllı, daha insana benzeyen: çünkü insandır en iyi yırtıcı hayvan.

Tüm hayvanların erdemlerini yağmaladı insan: tüm hayvanların içinde insanın işi en zor oldu böylece.

Sadece kuşlar var şimdi onun üzerinde. Ve insan uçmayı da öğrendiğinde, ah! Hangi yüksekliklere – uçacak onun yağmalama zevki!

* * *

23

Böyle olmasını istiyorum erkeğin ve kadının: biri savaşmaya düşkün, diğeri doğurmaya yetkin, ama ikisi de dans edebilmeli kafasıyla ve bacaklarıyla.

Kayıp gözüyle bakmalıyız, bir kez bile dans etmeden geçen güne! Yanlış kabul etmeliyiz, bir kahkaha içermeyen her türlü hakikati!

* * *

24

Sizin evlilik bağlarınız: dikkat edin, kötü bir bağlanma olmasın bu! Çok hızlı bağlanıyorsunuz: bu yüzden de nikâh yeminini çiğnemek geliyor ardından.

Nikâh yutkunmaktansa, nikâh yalanı söylemektense, nikâh yeminini çiğnemek daha iyi. – Şöyle demişti bana bir kadın: “Evet, çiğnedim nikâh yeminini, ama ilk önce nikâh çiğnedi beni!”

Uygunsuz çiftleşenlerin daima en kötü kinciler olduğunu gördüm: artık yalnız olamamalarının intikamını alıyorlardı tüm dünyadan.

Bu yüzden, dürüstlerin birbirleriyle şöyle konuşmasını isterim:[37] “Birbirimizi seviyoruz: görelim bakalım, koruyacak mıyız sevgimizi! Yoksa bir hata mı olacak vaadimiz?

– Bir süre verin bize ve küçük bir evlilik, görelim bakalım, yeterli miyiz büyük evliliğe! Büyük bir iştir her zaman iki kişi olmak!”

Bunu öğütlerim tüm dürüstlere; Üstinsana ve gelecek olan her şeye duyduğum sevgi neye yarardı, başka türlü öğütleyip konuşsaydım!

Sadece üremek için değil, yükselmek için de – yardım etmeli size, kardeşlerim, evlilik bahçesi!

* * *

25

Eski başlangıçlar üzerine bilgelik kazanan, sonunda geleceğin yeni kaynaklarını ve yeni başlangıçlarını da arayacaktır. –

Ey kardeşlerim, çok geçmeden yeni halklar ortaya çıkacak ve yeni kaynaklar yeni derinliklere çağıldayacak.

Çünkü deprem – sarsar birçok kuyuyu, birçok susuz yaratır: içerideki kuvvetleri ve sırları da çıkarır gün ışığına.

Deprem yeni kaynakları açığa çıkarır. Eski halkları yıkan depremlerde yeni kaynaklar fışkırır.

Ve birisi bağırınca: “Bakın susuzlar için bir kuyu var burada, özlem duyanlar için bir yürek, araçlar için bir istem,” diye; hemen bir halk toplaşır onun etrafında: yani çok sayıda deneyen kişi.

Emretmesini bilen, itaat etmesi gereken – budur orada denenen! Ah, ne uzun bir arama ve tahmin etme ve yanlış tahmin ve öğrenme ve yeniden deneme![38]

İnsan-toplumu: bir denemedir bu, bunu öğretiyorum – uzun bir arama: emir verecek olanları arar! –

– bir deneme, ey kardeşlerim! Ve bir “sözleşme” değil! – Kırın, kırın yufka yüreklilerin ve bayağıların bu sözlerini.

* * *

26

Ey kardeşlerim! İnsanlığın tüm geleceğindeki en büyük tehlike nerededir? İyilerde ve adillerde değil midir? –

– “Biz biliyoruz zaten neyin iyi ve adil olduğunu, üstelik sahibiz de ona; yazık burada onu hâlâ arayana!” diye konuşanlar ve yüreklerinde hissedenlerde değil midir?

Kötüler ne kadar zarar verirlerse versinler: iyilerin verdiği zarar en zararlı zarardır!

Dünyaya kara çalanlar ne kadar zarar verirlerse versinler: iyilerin verdiği zarar en zararlı zarardır.

Ey kardeşlerim, birisi iyilerin ve adillerin yüreğine bakmıştı da demişti ki: “Ferisilerdir bunlar.” Ama kimse anlamamıştı onu.

İyiler ve adiller de anlayamazlardı onu: ruhları tutsaktır vicdanlarının rahatlığında. İyilerin budalalığı anlaşılamaz bir biçimde akıllıdır.

Ama budur hakikat: iyiler Ferisi olmalıdırlar – başka seçenekleri yoktur!

İyiler kendi erdemini kendisi bulan kişiyi çarmıha germek zorundadırlar! Budur hakikat!

Ama onların ülkesini, iyilerin ve adillerin ülkesini, yüreğini ve yeryüzü krallığını keşfeden ikinci kişi şöyle soran kişiydi: “En çok kimden nefret eder onlar?”

Yaratan kişiden nefret ederler en çok: levhaları ve değerleri kıran, yere çalandan – suçlu derler ona.

Çünkü iyiler – yaratamazlar: her zaman sonun başlangıcıdır onlar: –

– çarmıha gererler yeni değerleri yeni levhalara yazanı, kendilerine kurban ederler geleceği – çarmıha gererler tüm insanlığın geleceğini!

İyiler – her zaman sonun başlangıcıydı onlar. –

* * *

27

Ey kardeşlerim, bu sözü de anladınız mı? Eskiden “son insan”ı anlattığım sözlerimi? – –

Tüm insanlığın geleceği için en büyük tehlike neredEdir? İyilerde ve adillerde değil midir?

Yıkın, yıkın iyileri ve adilleri! – Ey kardeşlerim, anladınız mı bu sözlerimi de?

* * *

28

Benden kaçıyor musunuz? Korktunuz mu? Bu sözler karşısında titriyor musunuz?

Ey kardeşlerim, sizden iyileri yıkmanızı ve iyilerin levhalarını kırmanızı istediğimde: ancak o zaman yolcu ettim insanı açık denizine.

Ancak şimdi geliyor büyük korku, büyük beklenti, büyük hastalık, büyük tiksinti, büyük deniz tutması.

Yanlış kıyılar, yanlış güvenli kuytular öğretti size iyiler; iyilerin yalanlarında doğdunuz ve saklandınız. Her şey iyiler tarafından tepeden tırnağa yalana bulanmış, çarpıtılmıştır.

Ama “İnsan” kıtasını keşfeden, “İnsanlığın geleceği” kıtasını da keşfetti. Şimdi denizciler olmalısınız, yürekli, sabırlı!

Dimdik yürüyün bu zamanlarda, ey kardeşlerim, dimdik yürümeyi öğrenin! Deniz fırtınalı: birçokları size tutunarak doğrulmak istiyor.

Deniz fırtınalı: Her şey denizde. Pekâlâ! Hadi bakalım! Yaşlı denizci yürekliler sizi!

Neymiş ki baba yurdu![39] Oraya gitmek ister dümenimiz, çocuklarımızın yurduna! Oraya doğru kabarır büyük özlemimiz, fırtınalı denizden daha da

coşarak! –

* * *

29

“Neden bu kadar sertsin?” – demişti bir zamanlar alelade kömür elmasa; “Oysa biz yakın akraba değil miyiz?” –

Neden bu kadar yumuşaksınız? – diye soruyorum ben size, ey kardeşlerim: yoksa – kardeşlerim değil misiniz?

Neden böyle yumuşak, bu kadar uysalsınız, neden her şeye bu kadar razısınız? Neden bu kadar çok inkâr ve reddediş var yüreklerinizde? Bu kadar az kader var bakışlarınızda?

Ve kader olmayacak, acımasızlar olmayacaksanız: nasıl zafer kazanacaksınız benimle birlikte?

Sertliğiniz şimşek gibi çakmak, kesmek ve deşmek istemiyorsa: günün birinde benimle birlikte nasıl – yaratacaksınız?

Çünkü yaratanlar serttir. Ellerinizi balmumuna basar gibi binlerce yılın üzerine basmayı, mutluluk olarak görmelisiniz, –

– bin yıllık istemin üzerine madenin üzerine kazır gibi kazımayı, mutluluk olarak görmelisiniz – madenden daha sert, madenden daha asil. En asil olandır yalnızca bütünüyle sert olan.

Bu yeni levhayı koyuyorum üzerinize; ey kardeşlerim: Sert olun! –

* * *

30

Ah, istemim! Her zorunluluğa boyun eğdiren, benim zorunluluğum! Bütün küçük zaferlerden esirge beni!

Ah, ruhumun kısmeti, kader dediğim! İçimdeki! Üzerimdeki! Daha büyük bir kader için esirge beni!

Ve son büyüklüğünü, istemim, son çabana sakla, – kendi zaferin içinde acımasız olasın diye! Ah, kim yenilmemiştir ki kendi zaferine?

Ah, kimin gözleri kararmamıştır ki bu sarhoş alacakaranlıkta! Ah, kimin ayakları sendelememiş ve unutmamıştır ki zaferde – ayakta durmayı! –

– Zamanı gelince hazır ve olgun olayım diye büyük öğlede: akkor halindeki maden gibi hazır ve olgun, şimşek yüklü bulut gibi ve sütle şişmiş memeler gibi: –

– hazır olayım diye kendime ve en gizli istemime: okunu isteyen bir yay, yıldızlarını isteyen bir ok gibi: –

– kendi öğle vaktinde hazır ve olgun bir yıldız gibi, parlak, yok edici güneş oklarından delik deşik, mutluluk içinde: –

– bir güneş olayım diye kendime ve acımasız bir güneş-istemi, yok etmeye hazır, zaferde!

Ah, istemim. Her zorunluluğa boyun eğdiren, benim zorunluluğum! Büyük bir zafer için esirge beni! – –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

İyileşmekte Olan

1

Bir sabah, mağarasına döneli çok olmamıştı henüz, çıldırmış gibi yatağından fırladı Zerdüşt, korkunç bir sesle haykırdı, yatakta sanki biri daha yatıyor da kalkmak istemiyormuş gibi davrandı; Zerdüşt'ün sesi öyle çınladı ki, hayvanları dehşet içinde yanına geldi, Zerdüşt'ün mağarasına yakın mağaralarda ve kuytu köşelerde yaşayan bütün hayvanlar kaçıştı, – kimi uçarak, kanat çırparak, kimi sürünerek, kimi sıçrayarak, her biri ona verilmiş ayakların ya da kanatların doğasına göre. Zerdüşt ise şu sözleri söyledi:

Çık yukarı, dipsiz düşünce, derinliklerimden! Ben senin horozun ve gün ağartınım, uykucu solucan: Kalk! Kalk! Sesim uyandıracak seni bir horoz gibi!

Kulağının düğümlerini çöz: kulak ver! Çünkü seni dinlemek istiyorum! Kalk! Kalk! Burada mezarlara bile dinlemeyi öğretecek kadar gürleme var!

Uykuyu ve tüm bönlüğü, körlüğü sil gözlerinden! Gözlerinle de dinle beni: doğuştan körler için bile bir şifadır sesim.

Bir kez uyandığında sonsuza dek uyanık kalmalısın. Benim tarzım değildir büyük büyük nineleri uykudan uyandırmak, söylemek için – uykuya devam etmelerini!

Kıpırdıyor, geriniyor, hırıldıyor musun? Kalk! Kalk! Hırıldaman değil – konuşman gerek benimle! Zerdüşt çağırıyor seni, o tanrısız!

Ben, Zerdüşt, yaşamı savunan, acıyı savunan, çemberi savunan – seni çağırıyorum, en dipsiz düşüncemi!

Şifa ver bana! Geliyorsun – duyuyorum seni! Uçurumum konuşuyor, son derinliğimi ışığa çıkardım!

Şifa ver bana! Yaklaş! Uzat elini – – hah! Bırak! Ha ha! – Tiksinti, tiksinti, tiksinti – – – vay halime!

* * *

2

Zerdüşt bu sözleri söyler söylemez, bir ölü gibi yere çöktü ve uzun süre bir ölü gibi yattı. Yeniden kendine geldiğinde sararıp solmuştu, titriyordu ve yattığı yerde kaldı ve uzun süre ne bir şey yemek, ne de içmek istedi. Bu durumu yedi gün sürdü; ama hayvanları gece gündüz yanından ayrılmadılar, sadece kartal ara sıra yiyecek bulmak için uçup gitti. Ve ne bulup kaptıysa, Zerdüşt'ün yattığı yere getirip bıraktı: sonunda Zerdüşt sarı ve kırmızı yemişlerin, üzümlerin, kırmızı elmaların, güzel kokulu şifalı otların ve çam kozalaklarının arasında yatıyordu. Ayakucuna da kartalın çobanlardan güç bela çaldığı iki kuzu serilmişti.

Sonunda, yedi gün sonra, Zerdüşt yattığı yerde doğruldu, eline bir pembe elma aldı, kokladı ve kokusu hoşuna gitti. Bunun üzerine hayvanları onunla konuşma zamanının geldiğini düşündüler.

"Ey Zerdüşt;' dediler, "yedi gündür ağırlaşmış gözlerle böyle yatıyorsun: sonunda yeniden ayaklarının üzerinde durmak istemiyor musun?

Mağarandan dışarı çık: dünya bir bahçe gibi bekliyor seni. Rüzgâr sana gelmek isteyen ağır güzel kokularla oynuyor; tüm dereler senin peşinden koşmak istiyor.

Tüm şeyler seni özlüyor, yedi gün yalnız başına kaldığın için – mağarandan dışarı çık! Tüm şeyler senin hekimin olmak istiyor!

Yeni bir bilgi geldi herhalde sana, acı, zor bir bilgi? Tıpkı mayalanmış hamurlar gibi yatıyordun, ruhun yukarı çıktı ve kabardı tüm kenarlarından. – "

– Ah hayvanlarım dedi Zerdüşt, bu sohbete devam edin ve bırakın da dinleyeyim! Sohbet edişiniz öyle ferahlatıyor ki beni: sohbet edilen bir yerde, dünya bir bahçe gibi geliyor bana.

Ne kadar da hoş, sözcüklerin ve seslerin olması: sözcükler ve sesler birer gökkuşağı ve sonsuza-dek-ayrılmış olanlar arasında birer sahte köprü değil midir?

Her ruhun başka bir dünyası vardır; her bir ruh için başka bir ruh ötedünyadır.

Görünüş en güzel yalanını tam da birbirine en çok benzeyenler arasında söyler; çünkü en son aşılır en küçük uçurum.

Benim için – benim-dışımda bir şey nasıl olabilir? Dışarısı yok! Ama bunu unutuyoruz biz tüm seslerde; ne kadar hoştur unutuyor olmamız!

İnsan şeylerde ferahlasın diye verilmiş değil midir şeylere adlar ve sesler? Güzel bir çılgınlıktır konuşmak: böylece her şeyin üstünde dans eder insan.

Ne hoştur seslerin tüm yalanları ve tüm konuşmaları! Seslerle dans eder sevgimiz, rengârenk gökkuşakları üzerinde. –

– “Ey Zerdüşt,” dedi bunun üzerine hayvanlar, “bizim gibi düşünenlere tüm şeyler kendiliğinden dans eder: bu dans gelir, elini uzatır, güler ve kaçar – ve yeniden gelir.

Her şey gider, her şey geri gelir; varlık çarkının dönüşü bengidir. Her şey ölür, her şey yeniden çiçeklenir, varlığın yılı ebediyen sürer.

Her şey kopar, her şey yeniden eklenir; varlık kendi evini sonsuzluğa kurar. Her şey ayrılır, her şey yeniden selamlaşır; varlık halkasının kendisine sadakati bengidir.

Her saniyede yeniden başlar varlık; her Burada’nın etrafında döner Orada’nın küresi. Orta her yerdedir. Eğridir bengiliğin yolu.” –

– Hey sizi şakacı soytarılar ve laternalar! dedi Zerdüşt ve yeniden güldü, yedi gün içinde nelerin gerçekleşmiş olması gerektiğini ne kadar iyi biliyorsunuz: –

– ve o canavarın boğazımdan içeri sürünüp beni boğduğunu! Ama kafasını ısırarak kopardım ve kendimden uzağa tükürdüm onu.

Ve siz, – şimdiden bir laterna şarkısı mı yaptınız bu olayı? Ama işte yatıyorum burada, bu ısırmanın ve tükürmenin yorgunluğunu henüz atamadım üstümden, kendi kurtuluşumdan hastayım hâlâ.

Ve siz, tüm bunları seyrettiniz ha? Ey hayvanlarım, siz de mi zalimsiniz? Siz de mi benim büyük acılarımı seyretmek istediniz, insanların yaptığı

gibi? Çünkü en zalim hayvandır insan.

En çok yas-oyunlarından, boğa güreşlerinden ve çarmıha germelerden hoşlanır o; ve kendine cehennemi icat ettiğinde, bakın, işte orasıydı onun yeryüzündeki cenneti.

Büyük insan bağırdığında –: uçarcasına koşar küçük insan ona doğru; ve dili sarkar ağzından, şehvetten. Ama “merhametim” der o buna.

Küçük insan, özellikle de şair – nasıl da gayretle suçlar yaşamı sözcüklerde! Dinleyin, ama tüm o suçlamalardaki şehveti duymazdan gelmeyin!

Yaşamı suçlayan böyle biri: bir göz kırpmayla üstesinden gelir yaşamın. “Beni seviyor musun?” diye sorar o şımarık; “Biraz daha bekle, henüz sana ayıracak zamanım yok.”

İnsan kendine karşı en zalim hayvandır; ve kendine “günahkâr” ve “çarmıhını taşıyan” ve “tövbekâr” diyen herkesin bu yakınmalarındaki ve suçlamalarındaki şehvetini duymazlık etmeyin!

Ve ben kendim – böylelikle insanı suçlamak mı istiyorum? Ah, hayvanlarım, şimdiye kadar hep bunu öğrendim, insanın içindeki en iyi için insanın içindeki en kötünün gerekli olduğunu, –

– İçindeki tüm en kötülerin insanın en iyi kudreti olduğunu ve en sert taşın en yüce yaratıcının olduğunu; ve insanın daha iyi ve daha kötü olması gerektiğini –

İnsanın kötü olduğunu bildiğim için bağlanmadım bu işkence tahtasına – aksine, şimdiye kadar hiç kimsenin bağırmadığı gibi bağırdım:

“Ah, onun en kötüsü ne kadar da küçük! Ah, onun en iyisi ne kadar da küçük!”

İnsandan duyduğum büyük bıkkınlık – bu boğdu beni ve boğazımdan içeri süründü: ve kâhinin kehaneti: “her şey aynı, her şey boş, bilmek boğar.”

Uzun bir alacakaranlık aksıyordu önüm sıra, esneyen ağızla konuşan, ölüm yorgunu, ölüm sarhoşu bir hüzün.

“Ebediyen geri gelir insan, seni yoran o küçük insan,” – diye esnedi hüznüm, ve ayağını sürüdü ve uyuyamadı.

Mağaraya dönüştü insanlığın dünyası, göğsü içeri çöktü, çürümüş insanlar, kemikler ve küflü bir geçmiş gibi göründü bana tüm canlılar.

İç çekişim tüm insan mezarlarının üzerinde oturdu ve bir daha ayağa kalkamadı; iç çekişim ve soru soruşum gece gündüz haber verdi felaketi ve boğdu ve kemirdi ve yakındı: – “ah, daima geri gelir insan! Daima geri gelir küçük insan!” –

Çıplak görmüştüm eskiden ikisini de, en büyük ve en küçük insanı: çok benziyorlardı birbirlerine – pek insancaydı henüz en büyüğü bile!

Pek küçüktü, en büyüğü! – Buydu benim bıkkınlığım insandan! Ve en küçüğün bile bengi yeniden gelişi! – Buydu benim bıkkınlığım tüm varoluştan!

Ah, tiksinti! Tiksinti! Tiksinti!” – – böyle söyledi Zerdüşt ve iç çekip titredi; çünkü hastalığını anımsamıştı. Ama hayvanları onu daha fazla konuşturmadılar.

“Daha fazla konuşma, ey iyileşmekte olan!” – diye yanıtladı onu hayvanları, “Dışarı çık, dünyanın seni bir bahçe gibi beklediği yere.

Dışarıya çık, güllerin ve arıların ve güvercin sürülerinin yanına! Ama özellikle de ötücü kuşların; şarkı söylemeyi öğrenesin diye onlardan.

Şarkı söylemek, iyileşmekte olan içindir; sağlıklı olan konuşabilir. Sağlıklı olan da şarkı istediğinde, iyileşmekte olanın istediğinden farklı şarkılar ister o.”

– “Hey, sizi şakacı soytarılar ve laternalar, susun artık!” – dedi Zerdüşt ve gülümsedi hayvanlarına. “Ne iyi biliyorsunuz, nasıl teselli bulduğumu kendime bu yedi günde!

Yeniden şarkı söylemem gerektiğini – bu teselliyi buldum kendime ve bu iyileşmeyi: bunu da yine bir laterna şarkısı mı yapmak istiyorsunuz?”

– “Daha fazla konuşma,” dedi yine hayvanları; “sen iyileşmekte olan, kendine bir laterna, yeni bir laterna yap iyisi mi!

Çünkü anlasana ey Zerdüşt! Yeni laternalar gerek, senin yeni şarkılarına.

Şarkı söyle ve gürle, ey Zerdüşt, yeni şarkılarla iyileştir ruhunu: büyük kaderini taşıyasın diye, henüz hiçbir insana yazılmamış bu kaderi!

Çünkü hayvanların çok iyi biliyor, ey Zerdüşt, senin kim olduğunu ve olman gerektiğini; bak, sen bengi yeniden gelişin öğretmenisin –, işte budur senin kaderin!

İlk olarak bu öğretiyi öğretmen gerekir – bu büyük kaderin senin en büyük tehliken ve hastalığın da olmaması mümkün mü?

Bak, biliyoruz ne öğrettiğini: her şeyin bengi geri döndüğünü ve bizim de onlarla birlikte geri döndüğümüzü ve bizim daha önce sonsuz kez burada olduğumuzu, her şeyin de bizimle birlikte burada olduğunu.

Büyük bir oluş yılının, büyük yılların bir devinin var olduğunu: bu yıl bir kum saati gibi hep yeniden altüst etmeli kendini, yeniden dolsun da boşalsın diye: –

– Böylece tüm bu yılların kendilerine eşit olduğunu öğretiyorsun, en büyüğünün ve en küçüğünün bile – böylece bizim de her büyük yılda bile hep aynı olduğumuzu, en büyüğünde ve en küçüğünde bile.

Ve şimdi ölmek isteseydin, ey Zerdüşt: bak, biliyoruz, o zaman nasıl konuşurdun kendinle: – ama hayvanların yalvarıyor sana henüz ölmeyesin diye!

Konuşurdun ve titremezdin, mutluluk içinde soluk alırdın daha çok: çünkü büyük bir ağırlık ve sıkıntı kalkardı üstünden, ey en sabırlı kişi! –

‘Şimdi ölüyor ve gidiyorum,’ diye konuşurdun ve ‘bir an içinde bir hiç olacağım. Ruhlar da ölümlüdür bedenler gibi.

Ama içinde bağlı olduğum nedenler düğümü geri döner – beni yeniden yaratacaktır! Ben de bengi yeniden gelişin nedenlerine aidim.

Yeniden gelirim, bu güneşle, bu dünyayla, bu kartalla, bu yılanla – yeni bir yaşama ya da daha iyi bir yaşama ya da benzer bir yaşama değil:

Bengi yeniden gelirim bu ve aynı yaşama, en büyüğü ve en küçüğüyle, her şeye bengi yeniden gelişi öğreteyim diye, –

– yeniden yeryüzünü ve insanların büyük öğle vaktinin öğretisini anlatayım diye, insanlara Üstinsanı yeniden bildireyim diye.

Söyledim sözümü, sözümde parçalanıyorum: böyle olsun istiyor bengi kaderim –, müjdeleyen olarak yok oluyorum!

Vakti geldi işte batanın kendini kutsamasının. Böyle – sona eriyor Zerdüşt'ün batışı.'" – –

Hayvanlar bu sözleri söyledikten sonra sustular ve Zerdüşt'ün kendilerine bir şeyler söylemesini beklediler: ama Zerdüşt onların susuşunu duymadı. Sessiz, gözleri kapalı yatıyordu, uyuyan birine benziyordu henüz uyumadığı halde: çünkü o sırada kendi ruhuyla konuşuyordu. Ama yılan ve kartal onu böyle suskun görünce çevresindeki büyük sessizliğe saygı gösterip sessizce uzaklaştılar.

* * *

Büyük Özlem Üzerine

Ey ruhum, sana “bugün” ve “o zaman” ve “eskiden” demeyi ve Buradaki ve Oradaki ve Şuradaki’nin üstünden dans ederek geçmeyi öğrettim.

Ey ruhum, seni tüm kuytularından arındırdım, üzerinden tüm tozu, örümcekleri ve alacakaranlığı sildim.

Ey ruhum, o küçük utancı ve köşe bucak erdemini temizledim üzerinden ve güneşin gözleri önüne çıplak çıkmaya ikna ettim seni.

“Tin” denilen fırtınayla estim dalgalı denizinin üzerinde; kovdum tüm bulutları nefesimle ve “günah” denilen o boğucu kuşu da boğdum.

Ey ruhum, fırtına gibi Hayır, açık gök gibi Evet deme hakkını verdim sana: ışık gibi sakin duruyor ve yalanlayan fırtınaların içinden geçiyorsun şimdi.

Ey ruhum, yaratılmış ve yaratılmamış üzerindeki özgürlüğünü geri verdim sana: ve senin bildiğin gibi kim bilebilir ki gelecektekinin şehvetini?

Ey ruhum, sana aşağılamayı öğrettim, kurt yeniği gibi gelen aşağılamayı değil, en çok sevdiği yerde en çok aşağılayan, büyük, sevgi dolu bir aşağılamayı öğrettim.

Ey ruhum, sana ikna etmeyi öğrettim, denizi kendi yüksekliğine çıkmaya ikna eden güneş gibi: sen de nedenleri kendiliğinden sana gelmeye ikna edesin diye.

Ey ruhum, her türlü boyun eğmeyi, diz çökmeyi ve “efendi” demeyi aldım senden; bizzat ben verdim sana “sıkıntıyı defeden” ve “kader” adlarını.

Ey ruhum, sana yeni adlar ve rengârenk oyuncaklar verdim, sana “kader” ve “çevrelerin çevresi” ve “zamanın göbek bağı” ve “gök mavisi çan” dedim.

Ey ruhum, tüm bilgeliği ve bilgeliğin tüm taze ve en eski sert şaraplarını verdim toprağın içsin diye.

Ey ruhum, her güneşi, her geceyi ve her susuşu ve her özlemi döktüm üzerine: – bir asma gibi büyüdün sen de.

Ey ruhum, aşırı zengin ve yüklü duruyorsun şimdi, dolgun memeleri ve sık, boz altın üzüm salkımlarıyla yüklü bir asma: –

– mutluluğunla yüklü ve ağırlaşmış, bolluktan bekleyen ve bekleyişinden utanan.

Ey ruhum, hiçbir yerde yoktur daha çok seven ve daha çok kucaklayan ve daha geniş bir ruh! Senden başka nerede gelecek ve geçmiş birbirine daha yakın olabilir?

Ey ruhum, her şeyi verdim sana, ellerim sende boşaldı: – ve şimdi! şimdi soruyorsun gülümseyerek ve hüzünle: "Hangimiz teşekkür borçlu? –

– verenin alana teşekkür etmesi gerekmez mi aldığı için? Armağan etmek bir zorunluluk değil midir? Almak – merhamet değil midir?" –

Ey ruhum, anlıyorum hüznünün gülümseyişini: aşırı-zenginliğin kendiliğinden uzatıyor şimdi özlem dolu ellerini!

Bolluğun coşan denizlere doğru bakıyor ve arıyor ve bekliyor; aşırı bolluğunun özlemi bakıyor, gülümseyen gözlerinin-göğünden!

Ve sahiden, ey ruhum! Kim gülümsemeni görüp de boğulmaz ki gözyaşlarına? Melekler bile boğuluyor gözyaşlarına gülümsemenin aşırı iyiliği karşısında.

İyiliğin ve aşırı-iyiliğindir ne yakınmak, ne de ağlamak isteyen: ve yine de, ey ruhum, gülümsemen gözyaşlarının özlemi içinde, titreyen dudakların hıçkırıkların özlemi içinde.

"Her ağlayış bir yakınma değil midir? Ve her ağlayış bir suçlama?" diyorsun kendine ve bu yüzden işte, ey ruhum, derdini dökmektense gülümsemeyi yeğliyorsun.

– bolluğunun tüm acısını, asmanın bağcıya ve bağ bıçağına duyduğu arzunun tüm acısını gözyaşlarına dökmektense!

Fakat ağlamak istemezsen, o kıpkırmızı hüznünü gözyaşlarına dökmek istemezsen, şarkı söylemen gerekir, ey ruhum! – Bak bunu önceden

bildirirken sana, ben de gülümsüyorum:

– gürleyen bir ezgiyle şarkı söylemek, tüm denizler durulup da özlemine kulak verene dek, –

– sakin, özlem dolu denizlerin üzerinde o kayık, tüm iyi, kötü ve harika şeylerin altınının etrafında sıçrayıp oynaştıkları o altın mucize süzülene dek: –

– sayısız irili ufaklı hayvan ve menekşe mavisi yollarda koşabilecek kadar hafif harika ayaklara sahip her şey, –

– koştururlar altın mucizeye, gönüllü kayığa ve efendisine: ama elmas bağ bıçağıyla bekleyen bir bağcıdır o, –

– senin büyük kurtarıcındır o, ey ruhum, adsızdır o – – geleceğin şarkıları bir ad bulacaklar ona! Ve sahiden, şimdiden geleceğin şarkılarının kokusunu taşıyor nefesin, –

– şimdiden parıldıyorsun ve rüya görüyorsun, şimdiden kana kana içiyorsun derin, yankılanan teselli kuyularından, şimdiden dinleniyor hüznün gelecekteki şarkıların mutluluğunda! – –

Ey ruhum, şimdi her şeyimi, elimde son kalanı da verdim sana ve ellerim boşaldı sende:– istedim ya senden şarkı söylemeni, bak, buydu elimde son kalan!

İstedim ya senden şarkı söylemeni, konuş şimdi, konuş: şimdi hangimiz – teşekkür etmeli? – Ama en iyisi: şarkı söyle bana, şarkı, ey ruhum! Ve ben de teşekkür edeyim! –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Öteki Dans Şarkısı

1

“Gözlerinin içine baktım geçenlerde, ey yaşam: gece gözlerinde gördüm altının ışıltısını, – yüreğim durdu bu şehvetin karşısında:

– Altın bir kayığın parıldadığını gördüm geceleyin sularda, batan, dalıp çıkan, yeniden parıldayan altın bir salıncak-kayığın!

Dans için yanıp tutuşan ayaklarıma bir bakış attın, gülen, soran, eriyen bir salıncak-bakış:

Sadece iki defa şıngırdattın parmak zilini küçük ellerinle – bak, dans etmek için yanıp tutuşan ayaklarım oynamaya başladı bile. –

Topuklarım şahlandı, ayak parmaklarım kulak kesildi seni anlayabilmek için: ayak parmaklarıdır – bir dansçının kulakları!

Sana doğru sıçradım: bunun üzerine geri kaçtın; ve bana doğru uzandı senin kaçan, uçan saçlarının dili!

Senden ve yılanlarından uzağa sıçradım: sen çoktan duruyordun orada, yarı dönük, gözlerin arzu dolu.

Eğri bakışlarla – eğri yollar öğrettin bana; eğri yolların üzerinde öğreniyor ayağım – sinsilik yapmayı!

Yakından korkuyorum senden, uzaktan seviyorum seni; kaçışın çekiyor, arayışın itiyor beni: – acı çekiyorum, ama senin için hangi acıya seve seve katlanmam ki!

Soğukluğun tutuşturuyor, nefretin baştan çıkarıyor, kaçışın bağlıyor, alayın – dokunuyor:

– nefret etmeyen oldu mu senden, büyük bağlayıcı, sarmalayıcı, deneyici, arayıcı, bulucu kadın! Sevmeyen oldu mu seni, masum, sabırsız, aceleci, çocuk gözlü dişi günahkâr!

Nereye çekiyorsun şimdi beni, seni örnek ve haşarı çocuk? Şimdi kaçıyorsun yine benden, seni tatlı yaramaz, seni nankör!

Senin peşinden dans ediyorum, senin küçük izini takip ediyorum. Neredesin? Elini ver bana! Ya da bir parmağını yalnızca!

Burada mağaralar ve çalılıklar var: yolumuzu şaşıracağız! – Dur! Kımıldama! Baykuşların ve yarasaların uçuştuğunu görmüyor musun?

Seni baykuş! Seni yarasa! Benimle alay mı ediyorsun? Neredeyiz? Köpeklerden öğrendin böyle ulumayı ve havlamayı.

Sevgiyle gösterdin bana beyaz küçük dişlerini, kem gözlerin lüle lüle perçemlerinden süzüyor beni!

Dağda taşta yapılan bir danstır bu: avcıyım ben, – köpeğim mi, yoksa ceylanım mı olacaksın benim?

Şimdi gel yanıma! Ve hızlı davran, muzip hoppa seni! Şimdi yukarıya! Ve öbür yana! – Aman! Kendim düştüm sıçrarken!

Ah, seni kibirli, gör yere uzandığımı ve merhamet dilendiğimi! Seninle birlikte – daha sevimli yollardan yürümek isterim!

– sessiz, rengârenk ağaçlıkların arasından geçen, sevimli yollardan! Ya da orada, göl boyunca: orada yüzer ve dans eder altın balıklar!

Yoruldun mu şimdi? Öbür tarafta koyunlar ve akşam kızıllıkları var: güzel değil midir uyumak çobanlar kaval çalarken?

O kadar yorgunsun demek? Taşıyayım seni, sen sadece indir kollarını! Susadıysan – elbette var içecek bir şeylerim, ama ağzın içmek istemiyor! –

– Hey bu lanetli çevik, kıvrak yılan ve sürüngen cadı! Nereye kayboldun? Ama yüzümde hissediyorum elimin bıraktığı iki beneği ve kırmızı lekeyi!

Sahiden yoruldum her zaman senin koyun gibi çobanın olmaktan! Seni cadı, şimdiye dek ben şarkı söyledim sana, bundan sonra sen bana – haykıracaksın!

Benim kırbacımın ritmine göre dans edeceksin ve haykıracaksın! Kırbacı unutmadım değil mi? – Hayır! – ”

* * *

2

Bunun üzerine yanıt verdi yaşam bana ve bu sırada tıkadı narin kulaklarını:

“Ey Zerdüşt! Kırbacını öyle korkunç şaklatma! Biliyorsun ya: Gürültü düşünceleri öldürür, – ve az önce aklıma nazlı düşünceler geldi.

İkimizden de ne iyilik gelir ne de kötülük, iyinin ve kötünün ötesinde bulduk adacığımızı ve yeşil çayırımızı – sadece ikimiz! Sırf bu yüzden bile iyi geçinmeliyiz!

Ve birbirimizi yürekten sevmesek bile –, öfkelenmek mi gerekir, yürekten sevmeyince?

Biliyorsun sana karşı iyi olduğumu, hatta zaman zaman fazlasıyla iyi: ve bunun nedeninin de senin bilgeliğini kıskanışım olduğunu. Ah, bilgelik denen bu çılgın yaşlı kadını!

Günün birinde bilgeliğin kaçıp giderse senden, ah! Benim sevgim de kaçıp gider senden.” –

Bundan sonra düşünceli düşünceli bakındı yaşam etrafına ve şunları söyledi usulca: “Ey Zerdüşt, yeterince sadık değilsin bana!

Uzun zamandır, söylediğin kadar sevmiyorsun beni; biliyorum, çok geçmeden terk etmeyi düşünüyorsun beni.

Eski, ağır mı ağır, homurtulu bir çan vardır: geceleyin senin mağarana kadar çıkar homurtusu:

– duyunca bu gece yarısı çanının saati vurduğunu, saat bir ile on iki arasında düşünürsün bunu –

– biliyorum, ey Zerdüşt çok geçmeden terk etmeyi düşünüyorsun beni!” –

“Evet,” diye yanıt verdim tereddütle, “ama sen de biliyorsun bunu.” – Sonra bir şeyler fısıldadım kulağına, dağınık sarı, budala saç püsküllerinin

ortasına.

“Demek biliyorsun bunu, ey Zerdüşt? Kimse bilmez bunu.” – –

Sonra birbirimize baktık, yeşil çayırı seyrettik, serin akşam çökmek üzereydi üstüne ve ağladık birlikte. – Ama o sırada yaşamı, tüm bilgeliğimi sevdiğimden daha çok seviyordum. –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

3

Bir!

Ey insan! Kulak ver!

İki!

Derin gece yarısı ne söyler?

Üç!

“Uyudum, uyudum –,

Dört!

“Uyandım derin rüyalardan: –

Beş!

“Derindir dünya,

Altı!

“Daha derindir, gündüzün düşündüğünden.

Yedi!

“Derindir acısı–,

Sekiz!

“Haz – daha derindir yürek acısından:

Dokuz!

“Acı der ki: Git ve bit!

On!

“Oysa tüm hazların istediği bengilik –,

On bir!

“– Derin mi derin bengilik!”

On iki!

* * *

Yedi Mühür

(Ya da: Evet ve Amin Şarkısı)

1

Bir kâhinsem ben ve kehanet ruhuyla doluysam, iki deniz arasındaki yüksek sırtta dolaşan,

–geçmişle gelecek arasında ağır bir bulut gibi dolaşan – bu-naltıcı düzlüklere düşman ve yorgun düşmüş, ne ölebilen, ne de yaşayabilen her şeye düşman:

Karanlık bağrında şimşek çakmaya hazır ve kurtarıcı ışığa hazır, şimşeklere gebe, Evet! diyen, Evet! diye gülen kâhin şimşek ışıklarına gebe: –

– kutludur ama böylesi gebe olan! Ve sahiden, uzun süre ağır bir fırtına bulutu gibi asılı kalmalıdır dağın üstünde, bir gün geleceğin ışığını tutuşturacak olan! –

Ah, nasıl olur da arzu duymazdım bengiliğe ve halkaların evlilik halkasına – yeniden gelişin halkasına!

Henüz karşılaşmadım kendisinden çocuk sahibi olmak isteyeceğim kadınla, sevdiğim kadın değilse eğer o: çünkü seni seviyorum, ey bengilik!

Çünkü seni seviyorum, ey bengilik!

* * *

2

Öfkem mezarları parçaladıysa, sınır taşlarını yerinden oynattıysa ve eski levhaları kırıp ıssız uçurumlara yuvarladıysa:

Alay edişim çürümüş sözcükleri üfleyip süpürdüyse ve bir süpürge gibi geldiyse haçlı örümceğe ve rüzgâr gibi süpürdüyse eski, küf kokulu mezar odalarını:

Eski tanrıların gömüldükleri yerde neşeyle oturduysam, eskiden dünyaya kara çalanların anıtları yanında dünyayı kutsayarak, dünyayı severek oturduysam: –

– çünkü kiliseleri ve tanrı mezarlarını bile severim, gökyüzü temiz gözlerle bunların tavanlarının çatlakları arasından bakıyorsa; hoşlanırım, kilise yıkıntıları arasında otlar ve gelincikler gibi oturmaktan –

Ah, nasıl olur da arzu duymazdım bengiliğe ve halkaların evlilik halkasına – yeniden gelişin halkasına!

Henüz karşılaşmadım kendisinden çocuk sahibi olmak isteyeceğim kadınla, sevdiğim kadın değilse eğer o: çünkü seni seviyorum, ey bengilik!

Çünkü seni seviyorum, ey bengilik!

* * *

3

Yaratıcı soluktan bir soluk geldiyse bana ve rastlantıları bile yıldız dansları başlatmaya zorlayan o ilahi zorunluluktan bir soluk geldiyse:

Ardından eylemin uzun gürlemesinin uğultuyla, ama söz dinleyerek geldiği yaratıcı yıldırımın gülüşüyle güldüysem:

Yeryüzünün tanrılar masasında tanrılarla zar attıysam, yeryüzü sarsıldı, kırıldı ve ateş ırmakları püskürdüyse bunun üzerine:–

– çünkü bir tanrılar masasıdır yeryüzü; titrer yaratıcı yeni sözcüklerle ve tanrıların zar atışlarıyla:

Ah, nasıl olur da arzu duymazdım bengiliğe ve halkaların evlilik halkasına – yeniden gelişin halkasına!

Henüz karşılaşmadım kendisinden çocuk sahibi olmak isteyeceğim kadınla, sevdiğim kadın değilse eğer o: çünkü seni seviyorum, ey bengilik!

Çünkü seni seviyorum, ey bengilik!

* * *

4

İçinde her şeyin iyice karıştığı, o köpüklü, baharatlı karışımın testisinden kana kana içtiysem bir kez:

Eğer elim uzaktakini en yakına döktüyse ve ateşi ruha, hazzı acıya ve en kötüyü en iyiye döktüyse:

Ama kendim o kurtarıcı tuzun bir taneciğiysem, her şeyin o testide iyice karışmasını sağlayan:

– çünkü iyiyi kötüyle birleştiren bir tuz vardır; ve en kötü bile baharatlandırılmaya ve iyice bir köpürtülmeye değer: –

Ah, nasıl olur da arzu duymazdım bengiliğe ve halkaların evlilik halkasına – yeniden gelişin halkasına!

Henüz karşılaşmadım kendisinden çocuk sahibi olmak isteyeceğim kadınla, sevdiğim kadın değilse eğer o: çünkü seni seviyorum, ey bengilik!

Çünkü seni seviyorum, ey bengilik!

* * *

5

Denizi seviyorsam ve denizin doğasında olan her şeyi, en çok da bana öfkeyle karşı çıktığında seviyorsam onu:

Yelkenini keşfedilmemişe süren, arayan haz varsa içimde, bir denizci-hazzı varsa hazzımda:

Eğer sevincim haykırıyorsa: “Kara gözden kayboldu – son zincirimi de attım şimdi –

– sınırsız olan uğulduyor etrafımda, ta ötelerde parıldıyor mekân ve zaman, pekâlâ! Hadi bakalım! Yaşlı yürek!” – diye.

Ah, nasıl olur da arzu duymazdım bengiliğe ve halkaların evlilik halkasına – yeniden gelişin halkasına!

Henüz karşılaşmadım kendisinden çocuk sahibi olmak isteyeceğim kadınla, sevdiğim kadın değilse eğer o: çünkü seni seviyorum, ey bengilik!

Çünkü seni seviyorum, ey bengilik!

* * *

6

Erdemim bir dansçının erdemiyse ve sık sık iki ayağımla, altın-zümrüt coşkularla sıçrıyorsam:

Kötülüğüm gülen bir kötülükse, gül tepeciklerinin ve zambak çitlerinin altına yerleşmişse:

– çünkü her türlü kötü yan yanadır gülüşte, ama kutsanmış ve kurtarılmıştır kendi mutluluğu sayesinde: –

Ve her ağırın hafif, her bedenin dansçı, her tinin kuş olması benim için A ve Z ise: ve sahiden, budur benim için A ve Z! –

Ah, nasıl olur da arzu duymazdım bengiliğe ve halkaların evlilik halkasına – yeniden gelişin halkasına!

Henüz karşılaşmadım kendisinden çocuk sahibi olmak isteyeceğim kadınla, sevdiğim kadın değilse eğer o: çünkü seni seviyorum, ey bengilik!

Çünkü seni seviyorum, ey bengilik!

* * *

7

Duru göğü gerdiysem üzerime ve kendi kanatlarımla uçtuysam kendi göğümde:

Oynayarak yüzdüysem derin ışık uzaklıklarında ve geldiyse benim özgürlüğümün kuş-bilgeliği: –

–kuş-bilgeliği der ki: “Bak, yukarısı yok, aşağısı yok! Bırak kendini sağa sola, dışarıya, geriye, ey hafif kişi! Şarkı söyle! Konuşma artık!

– tüm sözcükler ağırlar için yapılmış değil midir? Hafiflere tüm sözcükler yalan söylemez mi? Şarkı söyle! Konuşma artık!” –

Ah, nasıl olur da arzu duymazdım bengiliğe ve halkaların evlilik halkasına – yeniden gelişin halkasına!

Henüz karşılaşmadım kendisinden çocuk sahibi olmak isteyeceğim kadınla, sevdiğim kadın değilse eğer o: çünkü seni seviyorum, ey bengilik!

Çünkü seni seviyorum, ey bengilik!

* * *

DÖRDÜNCÜ VE SON BÖLÜM

Ah, dünyada merhametlilerin budalalıklarından daha büyüğü görülmüş müdür? Dünyada merhametlilerin budalalıklarından daha çok acı çektiren bir şey var mıdır?

Yazık o sevenlere ki, henüz merhametlerinden daha yükseğe çıkmamışlardır!

Bir defasında şöyle demişti şeytan bana: "Tanrının da var kendi cehennemi: insanlara duyduğu sevgi."

Ve geçenlerde şöyle dediğini işittim şeytanın: "Tanrı öldü; insanlara duyduğu merhamet yüzünden öldü tanrı." –

Böyle Söyledi Zerdüşt,

"Merhametliler Üzerine"

Bal-Adağı

– Yine aylar ve yıllar geçti Zerdüşt'ün ruhunun üzerinden ve kendisi bunun farkına varmadı; ama saçları ağardı. Günlerden bir gün, mağarasının önündeki taşının üzerinde oturup sessizce dışarıyı seyrederken, – oradan denizler ve kıvrımlı uçurumlar seyredilir – hayvanları endişeyle etrafında dolaşmaya başladılar ve sonunda karşısına geçtiler.

"Ey Zerdüşt," dediler, "mutluluğunu mu görmeye çalışıyorsun?" – "Ne önemi var mutluluğun!" diye yanıtladı Zerdüşt, "Artık uzun süredir mutluluk peşinde değilim, eserimin peşindeyim." – "Ey Zerdüşt," diye konuştu hayvanlar yeniden, "çok fazla iyi şeye sahip birisi olarak söylüyorsun bunları. Mutluluğun gök mavisi gölünde uzanmış yatmıyor musun?" – "Sizi gidi şakacı soytarılar sizi," diye yanıtladı Zerdüşt ve gülümsedi, "nasıl da iyi seçtiniz bu benzetmeyi! Ama biliyorsunuz ki, benim mutluluğum ağırdır ve akıp giden bir su dalgası gibi değildir: beni sıkıştırır ve benden uzaklaşmak istemez, erimiş zift gibidir." –

Bunun üzerine hayvanları yeniden Zerdüşt'ün etrafında endişeyle dolaşmaya başladılar ve yeniden onun karşısına geçtiler. "Ey Zerdüşt," dediler, "demek bu yüzden, sararıp kararıyorsun, saçların ak ve keten gibi göründüğü halde? Görmüyor musun, kendi ziftinin içinde oturuyorsun!" – "Ne diyorsunuz öyle, hayvanlarım?" dedi Zerdüşt ve güldü buna, "Sahiden, ziftten söz ederken, iftira ediyordum. Benim başıma gelen, olgunlaşan tüm meyvelerin başına gelir. Damarlarımdaki baldır kanımı koyulaştıran ve ruhumu durgunlaştıran." – "Böyle olacak, ey Zerdüşt," diye yanıtladı hayvanları ve onun yanına sokuldular; "bugün yüksek bir dağa çıkmak istemiyor musun? Hava temiz ve bugün her zamankinden daha iyi görünüyor dünya." – "Evet hayvanlarım," diye yanıtladı Zerdüşt, "İsabetli ve yüreğime göre bir öğütte bulundunuz: bugün yüksek bir dağa çıkmak istiyorum! Gerekeni yapın da orada elimde bal olsun, sarı, beyaz, iyi cins, buz gibi soğuk petek balı. Bilin ki, yukarıda bal adağı sunacağım." –

Oysa Zerdüşt yukarıya, doruğa çıktığında, kendisine eşlik eden hayvanlarını eve gönderdi: artık yalnız olduğunu gördü: – bunun üzerine tüm içtenliğiyle güldü, etrafına bakındı ve şöyle konuştu:

Adaktan ve bal adağından konuştum ya, sadece bir hileydi bu konuşmam ve yararlı bir budalalıktı doğrusu! Burada, yukarıda daha özgürce konuşabilirim münzevi-mağaralarının ve münzevi-evcil hayvanlarının önünde konuştuğumdan.

Ne adağıymış! Bana armağan edileni savururum, bin elle savururum ben: nasıl olur da – adak vermek diyebilirim ben buna!

Ve canım bal çektiğinde, yalnızca yem, tatlı pekmez ve bulamaç çeker canım, homurdanan ayıların ve somurtkan, tuhaf kötü kuşların bile ağzının suyunu akıtan:

– en iyi yemleri çeker canım, avcıların ve balıkçıların işine yarayan. Çünkü dünya hayvanlarla kaynayan karanlık bir orman gibiyse ve tüm yabanıl avcılar için bir haz bahçesiyse, uçurumlu, zengin bir deniz gibi görmek isterim daha çok onu –

– bir deniz ki, rengârenk balıklarla ve yengeçlerle dolu, tanrılar bile tatmak isterler de onu, avcılara ve ağ atanlara dönüşürler bu yüzden: böylesine zengindir dünya büyük ve küçük harikalardan yana!

Özellikle de insanların-dünyası, insanların-denizi: – bu denize sallıyorum ben altın oltamı ve diyorum ki: Açıl ey insanların uçurumu!

Açıl da balıklarını ve parıltılı yengeçlerini at bana! En iyi yemlerle yemliyorum bugün en harika insan-balıkları!

– kendi mutluluğumu fırlatıyorum tüm enginlere ve uzaklara, gündoğumu, öğle ve günbatımı arasında sayısız insan balık mutluluğuma takılmayı ve çırpınmayı öğrenmeyecek mi, göreyim diye.

Ta ki onlar sivri, gizli çengellerime takılıp benim yüksekliğime gelmek zorunda kalıncaya dek, uçurumun en renkli balıkları tüm insan-balıkçılarının en hınzırına gelinceye dek.

Benim o, yürekten ve en baştan beri böyleyim, çeken, yanına çeken, yukarıya çeken, eğiten, çeken biri, yetiştiren biri ve bir terbiyeciyim ben, bir zamanlar boşuna demedim: “Kendin ol!” diye.

Böylece artık insanlar çıkabilir yukarıya, yanıma: çünkü hâlâ aşağıya inme zamanımın geldiğine dair bir işaret bekliyorum; inmem gerekiyor,

ama henüz inmiyorum insanların yanına.

Bu yüzden bekliyorum, kurnazca ve alay ederek burada, yüksek dağlarda; ne sabırsız, ne de sabırlıyım, daha çok sabrı da unutmuş biriyim – artık “katlanmadığı” için.

Kaderim zaman tanıyor bana: herhalde unuttu beni! Yoksa büyük bir kayanın ardında gölgede oturmuş sinek mi avlıyor?

Sahiden, beni sıkıştırmadığı ve zorlamadığı için ve haşarılık, muziplik etmeme izin verdiği için seviyorum onu, sonsuz kaderimi: böylece balık avlamak amacıyla bugün bu yüce dağa çıktığım için.

Hiç yüce dağlarda balık avlayan bir insan olmuş mudur? Burada yapmak istediğim ve uğraştığım şey bir budalalıksa eğer: aşağıda bekleyip de ağırlaşmaktan ve yeşerip sararmaktan daha iyidir böylesi –

– beklemekten öfkeyle soluyan biri, dağlarda uluyan kutsal bir fırtına, vadilere seslenen bir sabırsız olmaktan: “Dinleyin, yoksa sizi tanrının kırbacıyla kırbaçlarım!” diye.

Böyle öfkelilere kızdığımdan değil: yeterince gülünçtür onlar! Zaten sabırsız olmalıdır bu büyük gürültülü davullar, ya bugün dile gelirler ya da hiçbir zaman!

Oysa ben ve kaderim – ne Bugün’e hitap ediyoruz, ne de Hiçbir zaman’a: konuşmak için sabrımız, zamanımız ve fazla zamanımız var. Çünkü nasıl olsa bir gün gelecektir o ve geçip gitmemelidir o.

Bir gün gelecek olan ve geçip gitmemesi gereken kimdir? Büyük Hazar’ımız, büyük, uzak insan-krallığımız,[40] bin yıllık Zerdüşt-Krallığı. – –

Ne kadar uzak olabilir ki böyle bir “uzak”? Beni ne ilgilendirir? Ama bu yüzden daha az kesin değildir benim için –, ayaklarımın üzerinde sapasağlam duruyorum bu zeminde,

– sonsuz bir zeminde, sert kadim kayalıkların üzerinde, bu en yüksek, en sert, en eski dağlık bölgede, tüm rüzgârların bir iklim sınırına gelir gibi gelip: Nerede? Nereden? Ve nereye doğru? diye sordukları yerde.

Hadi gül, gül burada, benim aydınlık, şifalı muzipliğim! Yüksek dağlardan aşağıya at, parıldayan alaycı kahkahanı! Parıltınla en güzel insan-balıklarını yemle benim için!

Ve tüm denizlerde bana ait olanı, tüm şeylerin içinde benim aslımda olanı avla benim için – onu çek bana, yukarıya: bunu bekliyorum tüm balıkçıların en hınzırı olan ben.

İleriye, ileriye oltam! İçeriye, aşağıya mutluluğumun olta yemi! En tatlı çiy taneni damlat, yüreğimin balı! Saplan, oltam tüm kara kederlerin karnına!

İleriye, ileriye bak gözüm! Ah, ne çok deniz var dört bir yanımda, ne bu ağaran insan-gelecekleri! Ve üzerimde – nasıl da gül kırmızısı bir sessizlik! Nasıl da bulutsuz bir suskunluk!

* * *

Yardım Çığlığı

Ertesi gün Zerdüşt yine mağarasının önündeki taşının üstünde oturuyordu; bu sırada hayvanları yiyecek getirmek için dışarıda dolaşıyorlardı – taze bal da getireceklerdi: çünkü Zerdüşt eski balı son damlasına kadar tüketmiş ve israf etmişti. Ama elinde bir sopayla oturup, topraktaki gölgesinin hatlarını çizerken, düşünürken, – sahiden! kendisi ya da gölgesi hakkında değildi düşünceleri – ansızın dehşetle yerinden sıçradı: çünkü kendi gölgesinin yanında bir gölge daha görmüştü. Aniden etrafına bakınıp ayağa kalktığında, ne görsün, bir zamanlar sofrasında yedirip içirdiği kâhin duruyordu yanında; büyük yorgunluğun geleceğini bildirmiş ve şunları öğretmişti bu kâhin: "Her şey aynı, her şey boş, dünyanın bir anlamı yoktur, bilgi boğar." Ama çehresi değişmişti aradan geçen zamanda; ve Zerdüşt onun gözlerinin içine baktığında, yeniden dehşete kapıldı yüreği; sayısız kötü kehanet ve kül grisi yıldırımlar dolaşıyordu bu yüzde.

Zerdüşt'ün ruhunda olup bitenleri gören kâhin, sanki gördüklerini silmek istermiş gibi eliyle yüzünü sildi; Zerdüşt de aynısını yaptı. İkisi de öyle sessizce kendilerine gelip, güçlerini topladıklarında, birbirlerini tanıdıklarını göstermek için karşılıklı ellerini uzattılar.

"Hoş geldin," dedi Zerdüşt, "büyük yorgunluğun kâhini, boşa olmamalı bir zamanlar soframa ve evime misafir oluşun. Bugün de soframda yiyip iç ve neşeli bir yaşlı adamın seninle birlikte sofraya oturmasını bağışla!" – "Neşeli bir yaşlı adam mı?" diye yanıtladı kâhin başını sallayarak. "Her kim olursan ya da olmak istersen ol, ey Zerdüşt, burada yukarıda en uzun süre kalan sensin – daha uzun süre karaya çekili kalmayacak kayığın!" – "Karaya çekili miyim ki?" diye sordu Zerdüşt gülerek. – "Dağının çevresindeki dalgalar durmadan yükseliyor," diye yanıtladı kâhin, "büyük sıkıntının ve kederin dalgaları senin kayığını da kaldıracak ve buradan uzaklaştıracak." – Zerdüşt bunun üzerine sustu ve şaşırdı. – "Duymuyor musun?" diye devam etti kâhin: "Derinliklerin uğultusu ve çağıltısı buraya kadar gelmiyor mu?" – Zerdüşt yeniden sustu ve kulak kesildi: uzun, çok uzun bir çığlık duydu; uçurumlar birbirlerine fırlatıyor, yankılıyorlardı bu çığlığı, çünkü hiçbiri alıkoymak istemiyordu onu: o kadar kötü çınlıyordu ki.

“Seni kötü haberci,” diye konuştu sonunda Zerdüşt, “bu bir yardım çığlığı ve bir insanın çığlığı, mutlaka kara bir denizden geliyor olmalı. Ama beni ne ilgilendirir insanın – zora düşmesi! Bana ayrılan son günahım – biliyor musun adını?”

–“Merhamet!” diye yanıtladı kâhin coşkulu bir yürekle, iki elini de yukarı kaldırdı. – “Ey Zerdüşt, seni son günahını işlemen için baştan çıkarmaya geliyorum!” –

Ve bu sözler henüz söylenmişti ki, çığlık yeniden çınladı, eskisinden daha uzun, daha korkuluydu ve daha da yakından geliyordu. “Duyuyor musun? Duyuyor musun, ey Zerdüşt?” diye bağırdı kâhin, “Senin için bu çığlık, sana sesleniyor; gel, gel, gel, zamanıdır, tam zamanı!” –

Zerdüşt bunun üzerine sustu, kafası karışmış ve sarsılmıştı; sonunda, kendinden tereddüt eden biri gibi sordu: “Peki kimdir bu oradan beni çağıran?”

“Ama biliyorsun ya,” diye yanıt verdi kâhin coşkuyla, “niye gizliyorsun ki kendinden? Daha yüce insandır bu, seni çağıran!”

“Daha yüce insan mı?” diye bağırdı Zerdüşt dehşete kapılarak. “Ne istiyor o? Ne istiyor o? Daha yüce insanmış! Ne işi var burada onun?” – Ve bütün bedeni ter içinde kaldı.

Ama kâhin Zerdüşt’ün korkusuna yanıt vermedi ve derinliklere daha çok kulak kesildi. Uzun süre derinliklerden ses gelmeyince bakışını yeniden Zerdüşt’e çevirdi ve Zerdüşt’ün ayakta durmuş titrediğini gördü.

“Ey Zerdüşt,” diye söze başladı üzgün bir sesle, “mutluluktan başı dönen biri gibi durmuyorsun: düşmemek için dans etmek zorunda kalacaksın!

Ama benim önümde dans etmek ve sağa sola sıçramak istesen bile, hiç kimse şöyle diyemez bana: ‘Bak, burada son neşeli insan dans ediyor!’

Boşuna gelmiş olur bu yüksekliğe o insanı burada arayan; mağaralar bulur elbette ve arka mağaralar, saklananlar için saklanacak yerler bulur, ama mutluluk kuyuları ve hazine odaları bulamaz ya da yeni mutluluğun yeni altın damarlarını.

Mutluluk – böyle gömülüp saklanmışlarda ve münzevilerde nasıl bulunabilir mutluluk! Son mutluluğu mutlu adalarda ve uzaklarda, unutulmuş denizlerin arasında mı aramalıyım?

Ama her şey aynı, her şey boş, hiçbir arayış işe yaramaz, artık mutlu adalar da yok!” – –

Bunun üzerine kâhin iç çekti; son iç çekişindeyse Zerdüşt’ün yüzü yeniden aydınlandı ve kendine güveni geldi, tıpkı derin bir kuyudan ışığa çıkan biri gibi. “Hayır! Hayır! Üç kere hayır!” diye bağırdı güçlü bir sesle ve sakalını sıvazladı. – “Ben bunu daha iyi bilirim! Hâlâ mutlu adalar var! Sen sus bu konuda, seni inleyen keder çuvalı!

Bu konuda su sıçratmayı bırak öğle öncesinin yağmur bulutu seni! Senin kederinden şimdiden ıslanmadım mı, bir köpek gibi sırılsıklam değil miyim?

Şimdi silkeleniyorum ve kaçıyorum senden, yeniden kuruyayım diye: şaşırmamalısın buna! Nezaketsiz mi buldun beni? Ama burası benim sarayım.

Senin daha yüce insanına gelince: pekâlâ! Onu derhal şu ormanda arayacağım: o taraftan geldi çığlığı. Belki kötü bir hayvan kıstırdı onu.

Benim bölgemde o: burada zarar görmemeli! Ve sahiden, sayısız kötü hayvan var yanımda.”–

Zerdüşt bu sözlerle yola koyuldu. Bunun üzerine kâhinin şöyle dediği duyuldu: “Ey Zerdüşt, soytarının tekisin sen!

Biliyorum zaten: kurtulmak istiyorsun benden! Ormanlara gidip kötü hayvanların peşinden koşturmayı tercih ediyorsun!

Ama bunun ne yararı var sana? Akşam olunca yine beni bulacaksın karşında, senin mağaranda oturuyor olacağım, bir kütük gibi sabırlı ve ağır – ve seni bekleyeceğim!”

“Öyle olsun!” diye bağırdı Zerdüşt, giderken: “Mağaramda benim olan ne varsa senindir de, sen misafirimsin!

Eğer bal da bulursan mağaramda, pekâlâ! Onu da yala ve ruhunu tatlandır, homurtulu ayı seni! Ama keyif içinde oturalım ikimiz de akşam olduğunda,

– keyifli ve bu günün sona ermesinden mutlu! Bizzat sen dans edeceksin benim şarkılarımla, benim dans eden ayım olarak.

İnanmıyor musun buna? Başını mı sallıyorsun? Pekâlâ! Hadi bakalım! Yaşlı ayı! Oysa ben – de bir kâhinim.”

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Krallarla Konuşma

1

Zerdüşt dağlarda ve ormanında yürüyüşe çıkalı henüz bir saat olmamıştı ki, ansızın tuhaf bir geçit alayı gördü. Tam da inmek istediği yoldan iki kral geliyordu yürüyerek, taçlarla ve erguvan rengi kemerlerle süslenmişlerdi ve flamingo kuşları gibi rengârenktiler: yüklü bir eşeği de önlerinden güdüyorlardı. Zerdüşt şaşkınlıkla, "Bu krallar da ne arıyor benim ülkemde?" diye sordu yüreğine ve çabucak bir çalılığın arkasına saklandı. Ama krallar onun yanına kadar yaklaşınca, kendi kendine konuşan biri gibi alçak sesle, "Tuhaf! Tuhaf! Bir anlam veremedim ben buna! İki kral görüyorum – ve sadece bir eşek!"

Bunun üzerine krallar durdular, gülümsediler ve önce sesin geldiği yöne doğru, sonra da birbirlerine baktılar. "Böyle şeyler bizim orada da akıldan geçirilir," dedi sağdaki kral, "ama dile getirilmez."

Soldaki kral ise omuz silkip şu yanıtı verdi: "Herhalde bir keçi çobanı olmalı bu. Ya da uzun süredir kayaların, ağaçların arasında yaşayan bir münzevi. Toplumun dışında kalmak terbiyeyi de bozar."

"Terbiye mi?" diye buruk bir karşılık verdi öteki kral hiddetle. "Biz neden kaçıyoruz ki? Terbiye'den değil mi? Bizim seçkin toplumumuzun terbiyesinden değil mi?

Sahiden, münzevilerin ve keçi çobanlarının arasında yaşamayı altın yaldızlı, sahte, fazlasıyla süslenmiş ayaktakımının arasında yaşamaya tercih ederim – kendine 'seçkin toplum' dese bile,

– kendine 'asiller sınıfı' dese bile. Ama orada her şey, en başta da kan sahtedir ve çürümüştür, eski kötü hastalıklar ve daha da beter şifacılar sayesinde.

Benim için bugün en iyisi ve en sevgilisi sağlıklı bir köylüdür, kaba, kurnaz, inatçı, dayanıklı: en asil tür budur günümüzde.

Köylü bugün en iyisidir; ve köylü – tarzı egemen olmalı! Oysa burası ayaktakımının ülkesi – artık hiçbir şey kandıramaz beni. Ayaktakımıysa: keşmekeş demektir.

Ayaktakımı-keşmekeşi: her şey her bakımdan iç içe geçmiştir orada, aziz ve üçkâğıtçı, beyzade ve Yahudi, Nuh’un gemisindeki her türlü hayvan.

Terbiye! Her şey sahte ve çürüktür bizde. Saygı denen şey kalmadı kimsede: bundan kaçıyoruz biz de işte. Tatlı sırnaşık köpekler bunlar, palmiye yapraklarını altınla kaplıyorlar.

Bu tiksintiden boğulacak gibi oluyorum, biz krallar bile sahteleştik, atalarımızın eski sararmış şatafatını üzerimize takarak kılığımızı değiştirdik, en aptallar ve en kurnazlar için, iktidar bezirgânlığı yapan herkes için müzelik eski paralara benzedik!

En öndekiler değiliz biz – yine de öyle görünmeliyiz: sonunda bıktık ve tiksindik artık bu sahtekârlıktan.

Ayaktakımından uzak durduk, tüm bu çığırtkanlardan, eli kalemli yapışkan sineklerden, tüccar-kokusundan, hırs-küplerinden, kokuşmuş ağızlardan –: lanet olsun, ayaktakımı arasında yaşamaya.

Lanet olsun, ayaktakımına baş olmaya! Ah, tiksinti! Tiksinti! Tiksinti! Ne önemi var ki artık biz kralların?” –

“Eski hastalığın ele geçiriyor seni,” dedi bu sırada soldaki kral, “tiksinti ele geçiriyor seni zavallı kardeşim. Ama biliyorsun ki, birisi dinliyor bizi.”

Bu konuşmaları gözlerini dört açmış, can kulağıyla dinleyen Zerdüşt hemen doğruldu, saklandığı yerden çıkarak kralların karşısına geçti ve şöyle konuşmaya başladı:

“Zerdüşt’tür ey krallar sizi dinleyenin, sizi seve seve dinleyenin adı.

Zerdüşt’üm ben, bir zamanlar şöyle demiştim: ‘Ne önemi var ki artık kralların!’ Bağışlayın beni ama çok sevindim, ‘Ne önemi var ki artık biz kralların!’ dediğinizde.

Ama burası benim ülkem ve benim egemenlik alanım: siz ne arıyorsunuz ki benim ülkemde? Belki de benim aradığımı buldunuz yolda; yani daha

yüce insanı.”

Krallar bu sözleri duyunca, göğüslerini yumrukladılar ve tek bir ağızdan konuştular: “Tanındık!

Bu sözlerin kılıcıyla parçaladın yüreğimizin en koyu karanlığını. Keşfettin sıkıntımızı! Çünkü bak: Biz de daha yüce insanı bulmak için düştük yollara –

– bizden daha yüce olan insanı: biz kral olsak bile. Ona götürüyoruz bu eşeği. Daha yüce insan yeryüzünde de en yüce efendi olmalı.

Tüm insanların kaderleri içinde, yeryüzünün güçlülerinin aynı zamanda en öndeki insanlar olmayışından daha kötüsü yoktur. Bu yüzden her şey yanlış olur, ters gider ve korkunçlaşır.

Hele ki yeryüzünün güçlülerinin en gerideki insanlar ve insandan çok hayvan olmaları durumunda: ayaktakımının fiyatı artar da artar ve sonunda ayaktakımının erdemi şöyle der: ‘Bakın, benden başka erdem yok!’”

“Ne duyuyor kulaklarım?” diye yanıtladı Zerdüşt; “Bu ne bilgelik böyle, krallardaki! Coşkuya kapıldım ve sahiden, buna bir uyak düşmek istedi canım: –

– herkesin kulaklarına göre bir uyak olmasa bile. Çok oldu uzun kulakları dikkate almayı unutalı. Pekâlâ! Hadi bakalım!

(Ama bu sırada eşek de söze karıştı ve açık açık ve kötü niyetle İ-A diye anırdı.)

Bir zamanlar – sanırım, Milat’ın ilk yılında –

Kâhin kadın konuşmuş, şarap içmeden sarhoş olup da:

‘Yazık, ters gidiyor işler şimdi!

Çöküyoruz! Çöküyoruz! Dünya yerin dibine indi!

Roma orospu olup çıktı, hatta kerhaneye benzedi,

Roma’nın Sezar’ı hayvanlaştı, Tanrı ise, – oldu bir Yahudi!’”

* * *

2

Zerdüşt’ün bu manzumesi kralların hoşuna gitti; ama sağdaki kral şöyle dedi: “Ey Zerdüşt, ne iyi ettik de seni görmek için yola çıktık!

Düşmanların kendi aynalarında gösterdiler senin imgeni bize: orada bir şeytanın suratıyla ve alaycı bir gülüşle bakıyordun; bu yüzden korktuk senden.

Ama ne çare! Yine de durmadan batıyordu sözlerin kulaklarımıza ve yüreğimize. Sonunda dedik ki: Ne önemi var onun dış görünüşünün!

Dinlemeliyiz onu, ‘Barışı sevmelisiniz yeni savaşların aracı niyetine ve kısa süren barışı uzunundan daha çok sevmelisiniz’ diye öğreteni!

Hiç kimse böyle savaşçı sözler etmemişti şimdiye dek: ‘İyi nedir? Cesur olmak iyidir. İyi bir savaş her davayı kutsallaştırandır.’

Ey Zerdüşt, atalarımızın kanı coşuyordu damarlarımızda böylesi sözleri işittikçe: bir ilkbaharın konuşması gibiydi bu eski şarap fıçılarına.

Kılıçlar kırmızı lekeli yılanlar gibi birbirlerine dolandıklarında atalarımız memnundu hayatlarından; barışın tüm güneşleri onlara dermansız ve ılık gelirdi, uzun süren barıştan ise utanırlardı.

Nasıl da iç çekerlerdi, atalarımız, duvarda tertemiz parlayan kılıçları kurumuş gördüklerinde! Bu kılıçlar gibi susarlardı savaşa. Çünkü kan içmek ister bir kılıç ve parıldar arzuyla.” – –

– Krallar atalarının mutluluğundan böyle gayretle söz ederlerken, Zerdüşt onların gayretiyle alay etmek için büyük bir isteğe kapıldı: çünkü karşısında duranların yaşlı ve kibar yüzleriyle çok barışçıl krallar oldukları apaçık belliydi. Ama Zerdüşt kendini tuttu. “Pekâlâ!” dedi, “Oraya çıkar bu yol, oradadır Zerdüşt’ün mağarası; ve uzun bir akşamı olacak bugünün! Ama şimdi bir yardım çığlığı çok acele çağırıyor beni sizden uzağa.

Krallar orada oturup beklemek isterlerse, bu şeref verir mağarama: ama uzun süre beklemeniz gerekecek elbette!

Neyse! Ne fark eder! Bugün beklemenin en iyi öğrenildiği yer saraylar değil mi? Kralların ellerinde kalan biricik erdemlerine de – bekleye-bilmek denmiyor mu bugün?”

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Sülük

Zerdüşt ormanların arasından ve bataklıkların önünden daha uzaklara ve daha derinlere ilerledi düşünceler içinde; ama zor şeyler hakkında düşünen herkesin başına geldiği gibi, yanlışlıkla bir insanın üstüne bastı. O da ne? O anda yüzüne bir acı çığlığı, iki beddua ve yirmi küfür püskürtüldü: bu yüzden dehşete kapılıp asasını kaldırdı ve çiğnediği adama bir de vurdu. Hemen sonra aklı başına geldi; ve az önce yaptığı budalalığa güldü yüreği.

"Bağışla," dedi, çiğnediği adama. Adam bu sırada öfkeyle kalkmış ve oturmuştu. "Bağışla ve önce bir benzetme dinle.

Uzaklardaki şeyleri düşleyen bir gezgin nasıl ki ıssız bir yolda uyuyan bir köpeğe, güneşin altında uzanmış bir köpeğe yanlışlıkla çarparsa:

– nasıl ki ikisi de aniden yerlerinden sıçrar ve can düşmanları gibi birbirlerinin üzerine atılırlarsa, yürekleri ağızlarına gelmiş bir halde: böyle oldu bize de.

Ama yine de! Ve yine de – bir adım kalmıştır sadece, birbirlerini okşayıp sevmelerine bu köpek ve bu yalnız kişinin! İkisi de zaten – yalnız değil mi?"

– "Her kim olursan ol," dedi çiğnenen adam, hâlâ suratını asarak, "benzetmenle de bastın tam üzerime, ayağınla değil sadece!

Baksana, bir köpek miyim ben?" – Oturan adam bu sözleri söyledikten sonra ayağa kalktı ve çıplak kolunu bataklıktan çıkardı. Çünkü ilk başta ellerini kollarını uzatmış yatıyordu yerde, bir bataklık hayvanına pusu kuranlar gibi gizlenmiş ve tanınmaz bir halde.

"Ne yapıyorsun sen?" diye bağırdı Zerdüşt, dehşet içinde, çünkü çıplak koldan oluk gibi kan aktığını görmüştü, – "Ne geldi başına? Kötü bir hayvan mı ısırdı seni, ey bahtsız adam?"

Kolu kanayan adam güldü, hâlâ öfkeliydi. "Seni ne ilgilendirir ki!" dedi ve gitmeye yeltendi. "Burası benim yerim, benim yurdum. Kim ne isterse sorsun: ama sakarın tekine kolay kolay yanıt vermem."

“Yanılıyorsun,” dedi Zerdüşt merhametle ve adamı tuttu; “yanılıyorsun: burası senin değil benim ülkem ve burada kimsenin zarar görmesini istemem.

Sen yine de nasıl istersen öyle an beni – ben, ben olması gerekenim. Ben kendime Zerdüşt derim.

Pekâlâ! Şu yukarıya giden yol Zerdüşt’ün mağarasına çıkar: çok uzak sayılmaz, – benim yanımda yaralarının iyileşmesini beklemek istemez misin?

Bu yaşam gülmedi yüzüne bahtsız adam: önce hayvan ısırdı seni – sonra insan bastı üzerine!” – –

Ama üzerine basılan adam Zerdüşt’ün adını duyunca birdenbire değişti. “Ne oluyor bana!” diye bağırdı, “Kim ilgilendirir ki beni bu yaşımda şu insandan, Zerdüşt’ten başka ve kan emerek yaşayan şu hayvandan, sülükten başka?

Sülüğün yüzü suyu hürmetine uzandım bu bataklığa bir balıkçı gibi, on kere ısırılmıştı kolum ki kanıma göz dikti daha güzel bir kirpi, Zerdüşt’ün kendisi!

Ey talih! Ey mucize! Beni bu bataklığa çeken bu güne övgüler olsun! Bugün yaşayan en iyi kan emiciye övgüler olsun, büyük vicdan sülüğü Zerdüşt’e övgüler olsun!” –

Üzerine basılan adam böyle söyledi; ve Zerdüşt onun bu sözlerinden ve ince, saygılı tarzından sevinç duydu. “Sen kimsin?” diye sordu ve adama elini uzattı, “birbirimize açıklayacağımız ve keyif alacağımız çok şey var: ama şimdiden bana öyle geliyor ki, bugün duru, aydınlık bir gün olacak.”

“Ben tini vicdanlıyım,” diye yanıtladı, kendisine sorulan kişi, “ve tinin işlerinde benden daha katısı, daha hoşgörüsüzü ve daha serti yoktur, bana hocalık eden Zerdüşt dışında.

Birçok şeyi yarım yamalak bilmektense, hiçbir şeyi bilmemek daha iyi! Başkalarının insafına kalmış bir bilge olmaktansa, kendi başına bir deli olmak daha iyi! Ben – temele inerim.

– Ne önemi var onun büyük ya da küçük olmasının? Bataklık ya da gökyüzü adını almasının? Bir avuç temel yeter bana; gerçekten temel ve zemin ise![41]

– Bir avuç temel: bunun üzerinde ayakta durulabilir. Gerçek vicdanlı-bilgide[42] ne büyük, ne de küçük vardır."

"Belki de sen sülüğü tanıyan kişisin?" diye sordu Zerdüşt; "En temele kadar sülüğün peşinden gidiyorsun öyle mi, seni vicdanlı?"

"Ey Zerdüşt," diye yanıtladı, üstüne basılan adam, "bu muazzam bir şey olurdu, nasıl böyle bir şeye yeltenebilirim ki?

Benim usta ve bilgi sahibi olduğum alan sülüğün beynidir: – budur benim dünyam!

Bir dünyadır o da! Ama burada gururumun dile gelmesini bağışla, çünkü bir eşim yoktur bu alanda. Bu yüzden 'Burası benim ülkem' dedim.

Ne kadar uzun süredir gidiyorum bu sülük beyninin peşinden, en kaygan hakikat kayıp gitmesin diye elimden! Burasıdır benim ülkem!

– bu yüzden fırlatıp attım geri kalan ne varsa, bu yüzden başka hiçbir şey umurumda değil; ve bilgimin hemen yanı başında yatıyor benim kara cehaletim.

Tinimin vicdanı istiyor benden bir şeyi bilmemi ve başka hiçbir şeyi bilmememi: tiksindiriyor beni tüm yarım akıllar, tüm puslular, uçuşanlar, düşlere dalanlar.

Dürüstlüğümün bittiği yerde körüm ve kör olmak isterim. Ama bilmek istediğim yerde dürüst de olmak isterim, yani sert, katı, hoşgörüsüz, gaddar, acımasız.

Bir zamanlar sen demiştin ya, ey Zerdüşt: 'Tin, kendi canını yakan yaşamın kendisidir,' diye, bu sözün inandırdı ve kandırdı beni senin öğretine. Ve sahiden, kendi kanımla çoğalttım kendi bilgimi."

– "Her şey gözler önünde," diye söze girdi Zerdüşt; çünkü hâlâ kan akıyordu vicdanlının çıplak kolundan. On sülük birden yapışmıştı koluna.

“Ey harika yol arkadaşı, ne çok şey öğreniyorum bu manzaradan, yani senden! Belki de her şeyi söyleyemem senin o hoşgörüsüz kulaklarına!

Pekâlâ! Ayrılalım burada! Seni yeniden bulmayı çok isterim yine de. Şu yukarıya giden yol mağarama çıkar; bu gece benim sevgili misafirim olacaksın orada!

Zerdüşt’ün seni ayaklarıyla çiğnemesini bedeninde telafi etmek isterim: bunu düşüneceğim. Ama şimdi bir yardım çığlığı çok acele çağırıyor beni senden uzağa.”

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Büyücü

1

Zerdüşt bir kayalığın yanından döndüğünde, biraz aşağıda, aynı yol üzerinde kudurmuş birisi gibi ellerini ayaklarını sallayan ve sonunda yüzükoyun yere düşen bir insan gördü. “Dur!” dedi Zerdüşt kendi yüreğine, “daha yüce insan olmalı şuradaki, oydu şu kötü yardım çığlığını atan – bakalım yardım edecek bir durum var mı?” Ama yerde yatan insanın yanına geldiğinde, donuk bakışlı, titreyen yaşlı bir adam gördü; Zerdüşt onu kaldırmak ve yeniden ayakları üzerine dikmek için ne kadar uğraştıysa da çabası boşunaydı. Bu bahtsız adam da yanında birisinin bulunduğunun farkında değilmiş gibi görünüyordu; durmadan acınacak bir halde çevresine bakınıyordu, tüm dünyanın terk ettiği, yapayalnız kalmış birisi gibi. Ama sonunda, uzun süre titreyip kasıldıktan ve iki büklüm olduktan sonra şöyle inlemeye başladı:

Kim ısıtır, kim sever beni daha?

Sıcak eller uzatın bana!

yürek-mangalları uzatın bana!

Yere serilmiş, çırpına çırpına,

can çekişenler gibi, ayakları ovuşturulan –

sarsılmışım, ah! bilinmeyen ateşlerle yana yana,

titreyerek, sivri buzdan oklar kaşımda,

sen peşimdesin, ey Düşünce!

Adlandıralamaz! Açıklanamaz! İğrenç!

Sen ey bulutların ardındaki avcı!

Yerle bir olmuşum senin şimşeklerinle,

sen alaycı göz, dikmişsin gözünü bana karanlıklardan!

– Yatıyorum öyle,

kıvrılarak, çırpınarak, işkencesiyle

bütün sonsuz ezaların,

vurdun beni

sen ey zalim avcı,

sen ey tanınmaz – Tanrı!

Vur, daha derine vur,

Bir kez daha, haydi vur!

Kopar, parçala bu yüreği!

Niye bu işkence

körelmiş oklarla?

Neye göz koydun böyle,

usanmadın mı bu insan-işkencesinden,

acı vermekten haz duyan Tanrı-şimşeği-gözlerle?

Öldürmek değil istediğin,

yalnızca eziyet, eziyet etmek mi?

Bana – niye eziyet ediyorsun,

sen ey acı vermekten haz duyan tanınmaz Tanrı? –

Haha! Usul usul mu sokuluyorsun?

Böylesi gece yarısında

Ne istiyorsun? Konuş!

Üstüme geliyorsun, sıkıştırıyorsun beni –

Ha! Çok yaklaştın yanıma!

Uzaklaş! Uzaklaş!

Soluğumu duyuyorsun,

yüreğimi dinliyorsun,

kıskanç seni –

neden kıskanıyorsun beni?

Uzaklaş! Uzaklaş! o merdiven de niye?

içeri mi girmek istiyorsun,

yüreğime tırmanmak,

en mahrem

düşüncelerime tırmanmak?

Utanmaz! Meçhul – Hırsız!

Ne çalmak istiyorsun?

Ne duymak istiyorsun?

işkenceyle ne elde etmek istiyorsun?

sen ey işkenceci!

sen – Cellat-Tanrı!

Yoksa köpek gibi,

taklalar mı ataydım karşında?

Teslim mi olaydım, kendimden-geçerek

sevginle – sırnaşarak?

Boşuna! Batmaya devam et,

Zalim diken! Hayır,

köpek değilim – avınım yalnızca senin,

zalim avcı!

en gururlu esirinim,

sen ey bulutların ardındaki haydut!

Konuş artık,

Ey şimşeklerin ardına gizlenen! Meçhul! konuş!

Ne istiyorsun, ey meçhul Tanrı? – –

Nasıl? Fidye mi?

Ne istiyorsun fidye diye?

Çok iste – böylesi yaraşır gururuma!

ve az konuş – böylesi yaraşır öteki gururuma!

Haha!

Beni – istiyorsun ha? Beni?

Beni – her şeyimle mi?

Haha!

Ve işkence ediyorsun bana, delisin ya işte,

gururumu kırıyorsun işkencenle?

Sevgi ver bana – kim ısıtır ki beni daha?

kim sever ki beni daha? – sıcak eller uzat bana,

yürek-mangalları uzat bana,

bana, yalnızların en yalnızına,

buzunu ver ah! yedi kat donmuş buz,

düşmanları bile,

düşmanları özlemeyi öğreten,

ver, evet, teslim et,

en zalim düşman,

bana – kendini! – –

Kaçıyor!

Bu kez o kaçıyor,

son kalan, tek yoldaşım,

en büyük düşmanım,

meçhulüm benim,

Cellat-Tanrım benim! –

– Hayır! gel geri!

bütün işkencelerinle birlikte geri gel!

Tüm yalnızların en sonuncusuna

Hey, geri gel!

Bütün gözyaşı-derelerim

sana akıyor,

ve yüreğimin son alevi –

seni aydınlatıyor.

Gel, geri gel,

meçhul Tanrı! Acım benim! Son –

Mutluluğum!

* * *

2

– O anda Zerdüşt artık kendisini daha fazla tutamadı, asasını aldı ve inleyen adama tüm gücüyle vurdu. “Kapa çeneni!” diye bağırdı ona, öfkeyle gülerek, “Kapa çeneni, seni oyuncu! Seni kalpazan! Seni yürekten yalancı! Çok iyi tanıyorum seni!

Şimdi ısıtacağım senin ayaklarını, seni kötü büyücü, çok iyi bilirim ben senin gibileri-ısıtmayı!”

– “Yapma,” dedi yaşlı adam ve yerinden sıçrayarak doğruldu, “vurma artık ey Zerdüşt! Sırf oyun olsun diye yaptım!

Bunlar benim sanatımın bir parçasıdır; sana bu gösteriyi sunarak seni sınamak istedim! Sahiden, çok iyi gördün içyüzümü!

Ama sen de – ufak bir gösteri sundun bana kendinden: çok sertsin, ey bilge Zerdüşt! Çok sert vuruyorsun ‘hakikatler’inle, sopan zorla aldı benden bu hakikati!”

– “Yaltakçılık etme,” diye yanıtladı Zerdüşt, hâlâ heyecan içindeydi ve karanlıktı bakışları, “seni tepeden tırnağa oyuncu seni! Sahtesin sen: ne diye dem vurursun – hakikatten?

Seni tavuslar şahı, kibir deryası, ne oynuyorsun karşımda, kötü büyücü seni, kime inanmam gerekirdi böyle bir kılıkta inlediğin sırada?”

“Tini tövbeliyi,” dedi yaşlı adam, “onu oynadım ben: sen kendin icat etmiştin bir zamanlar bu sözcüğü –

– tinini sonunda kendine karşı kullanan şairi ve büyücüyü, kötü bilgisinden ve kötü vicdanından donan, değişmiş adamı oynadım.

Sen de şunu itiraf et: benim sanatımı ve yalanımı keşfetmen uzun sürdü, ey Zerdüşt! Benim zor durumda olduğuma inandın, başımı iki elinle tuttuğunda, –

– ‘Onu çok az sevdiler, çok az sevdiler!’ diye inlediğini duydum. Seni böylesine aldattığıma sevindi içten içe kötülüğüm.”

“Sen benden daha kurnazları da aldatmış olabilirsin,” dedi Zerdüşt sert bir tavırla. “Üçkâğıtçılara karşı tetikte durmam ben, tedbirsiz olmam gerekir benim: böyle ister kaderim.

Ama senin – aldatman gerekir: bu kadar tanırım seni! Her zaman iki, üç, dört ve beş yüzlü olman gerekir! Şimdi söylediklerin de ne yeterince doğru, ne de yeterince yanlış benim için!

Seni berbat kalpazan, başka türlü yapamazsın ki sen! Bir hekime çıplak görünsen bile, hastalığını süsleyip püslersin.

‘Bunu sadece oyun olsun diye yaptım!’ derken bile, yalanını süsleyip püsledin bana az önce. Bir parça ciddiyet de vardı bu sözlerde, biraz tini tövbelisisin sen!

Çok iyi anladım seni; herkesi büyüledin, ama kendine karşı bir yalanın ve hilen kalmadı elinde – kendine karşı bozuldu büyün!

Tiksintiyi kendi biricik hakikatin olarak hasat ettin. Artık tek bir sözün bile sahici değil, ama ağzın: yani ağzının kenarında duran tiksinti sahici.” – –

– “Peki sen kimsin?” diye bağırdı bu sırada yaşlı büyücü, küstahça bir sesle, “kim konuşabilir ki böyle benimle, bugün yaşayanların en büyüğüyle?” – Ve yeşil bir şimşek çaktı gözünden Zerdüşt’e doğru. Ancak, hemen ardından değişti ve üzüntüyle dedi ki:

“Ey Zerdüşt, usandım, tiksindim bu sanatımdan, ben büyük değilim, niye gizleyeyim ki gerçek yüzümü! Ama sen de çok iyi biliyorsun – büyüklüğü arıyordum ben!

Büyük bir insanı oynamak istedim ve birçoklarını da kandırdım: ama bu yalan gücümü aştı. Bu yalandan parçalanıyorum.

Ey Zerdüşt, her şey yalandır bende; ama parçalanıyor oluşum – benim bu parçalanışım sahici işte!” –

“Onur verir sana,” dedi Zerdüşt kederle ve yana bakarak, “büyüklüğü arayışın sana onur verir, ama seni ele de verir. Büyük değilsin sen.

Seni yaşlı kötü büyücü, senin en iyi ve en dürüst yanın bu, kendinden usanmış olman ve ‘Ben büyük değilim’ diye bunu dile getirmen, bu yüzden saygı duyuyorum sana.

Bu yüzden saygı duyuyorum sana, tini tövbeli olduğun için: ve bu bir saniye içinde bir nebzecik bile olsa – sahiciydin.

Ama söyle, ne arıyorsun burada benim ormanlarımda ve kayalıklarımda? Ve beni kendi yoluna düşürdüğünde, nasıl sınamak istiyordun beni? –

– Hangi konuda deneyecektin beni? –

Böyle söyledi Zerdüşt ve çakmak çakmak oldu gözleri. Yaşlı büyücü bir süre sustu, sonra dedi ki: “Denedim mi seni? Ben – arıyorum sadece.

Ey Zerdüşt, ben sahici, doğru, basit, net, tümden dürüst, bilgelik çanağı bir insanı, bir bilgi ermişini, büyük bir insanı arıyorum!

Bilmiyor musun yoksa, ey Zerdüşt? Ben Zerdüşt’ü arıyorum.”

– Bunun üzerine ikisi arasında uzun bir sessizlik oldu; Zerdüşt iç dünyasının derinliklerine gömülmüş, bu yüzden de gözlerini yummuştu. Ama sonra, konuştuğu adama geri dönerek büyücünün elini tuttu ve nezaket ve kurnazlıkla konuştu:

“Pekâlâ! Şu yol yukarıya çıkar, oradadır Zerdüşt’ün mağa-rası. Orada arayabilirsin, bulmak istediğini.

Hayvanlarıma akıl danış, kartalıma ve yılanıma: onlar yardım etsin sana arayışında. Ama büyüktür mağaram.

Bana gelince – henüz büyük bir insan görmedim. Büyük olanı seçmek için en zariflerin bakışı bile bugün henüz çok kabadır. Burası ayaktakımı ülkesi.

Kimilerini gördüm ki, uzanıp şişiniyorlardı ve halk da: ‘Bakın, büyük bir insan!’ diye bağırıyordu. Ama körükler neye yarar, hava çıkıp gider sonunda.

Patlar eninde sonunda kendini çok fazla şişiren bir kurbağa: hava çıkar dışarı. Kabarıp şişmiş birinin karnını delmeye iyi bir eğlence derim ben. Duyun bunu delikanlılar!

Günümüz ayaktakımının günüdür: kim biliyor ki, neyin büyük neyin küçük olduğunu? Kim başarılı olmuş büyüklüğü arayışında! Sadece bir deli: delilerin şansı vardır.

Büyük insanı mı arıyorsun, seni tuhaf deli? Kim öğretti bunu sana? Bugün bunun zamanı mı? Ah, seni kötü arayıcı, ne – denersin beni?” – –

Böyle söyledi Zerdüşt, yüreği ferahlamıştı ve gülerek kendi yoluna koyuldu.

* * *

Hizmet Dışı

Zerdüşt büyücüden henüz ayrılmıştı ki, yürüdüğü yolda yine birisinin oturduğunu gördü; uzun boylu, kara bir adamdı bu, zayıf ve solgundu yüzü: bu adam müthiş canını sıktı Zerdüşt'ün. "Yazık," dedi kendi yüreğine, "gizlenmiş keder oturuyor orada, rahip türünden biri gibi görünüyor gözüme: ne arıyorlar bunlar benim ülkemde?

Bu ne! Şu büyücüden yeni kurtuldum ki yeniden bir kara zanaat erbabı çıktı yoluma, –

– dokunarak büyü yapan herhangi bir büyü ustası, tanrının lütfuyla mucizeler yaratan karanlık biri, dünyayı yadsıyan kutsanmış biri, şeytan götürsün onu!

Ama şeytan hiçbir zaman bulunmaz, olması gereken yerde: her zaman geç gelir bu lanet aksak cüce!" –

Zerdüşt böyle sabırsızca lanetledi içinden ve bakışlarını çevirip bu kara adamın önünden nasıl geçebileceğini düşündü: gel gör ki, düşündüğü gibi olmadı. Aynı anda oturan adam da onu görmüştü; ve beklenmedik bir fırsatı yakalamış biri gibi yerinden sıçradı ve Zerdüşt'e doğru koşturdu.

"Her kim olursan ol, ey gezgin," diye konuştu, "yardım et yolunu şaşırmış, arayan şu yaşlı adama, burada kolaylıkla zarar gelebilir ona!

Bu dünya yabancı ve uzaktır bana, yabanıl hayvanların ulumasını da işittim; ve beni koruyabilecek kişi de yok artık.

Son dindar insanı arıyordum, bir ermiş ve münzevidir o, bugün tüm dünyanın bildiğini bir tek o duymamıştır henüz kendi ormanında."

"Neyi biliyor bugün tüm dünya?" diye sordu Zerdüşt. "Yoksa bir zamanlar tüm dünyanın inandığı eski tanrının artık yaşamadığını mı?"

"Söylediğin gibi," diye yanıtladı yaşlı adam üzüntüyle. "Ve ben bu yaşlı tanrıya son nefesine kadar hizmet ettim.

Ama şimdi hizmet dışı kaldım, efendim yok ve yine de serbest değilim; anılarımın dışında, yaşadığım bir saatten bile memnun değilim.

Bu yüzden çıktım bu dağa, sonunda yine bir şölen yapayım diye kendime, yaşlı bir papaya, bir kilise babasına yakışır biçimde: Bilesin ki, son papayım ben! – dindar anıların ve tanrıya yapılan hizmetlerin şöleni.

Ama şimdi o da öldü, en dindar insan, ormandaki ermiş, tanrısını sürekli şarkı söyleyerek ve mırıldanarak öven.

Kulübesini buldum, ama kendisini bulamadım yerinde, – iki kurt vardı içeride, uluyorlardı onun ölümüne – çünkü tüm hayvanlar severdi onu. Bunun üzerine uzaklaştım oradan.

Peki boşuna mı geldim bu ormana ve bu dağa? Bunun üzerine başka birini, tanrıya inanmayanların en dindarını aramaya karar verdi yüreğim – Zerdüşt'ü aramaya karar verdi yüreğim!"

Yaşlı adam böyle söyledi ve keskin bakışlarla süzdü karşısındakini; Zerdüşt ise yaşlı papanın elini tuttu ve ona uzun bir süre hayranlıkla baktı.

"Bak şuraya, muhterem kişi," dedi sonra, "ne güzel ve uzun bir el! Bu el her zaman rahmet dağıtmış olan birinin eli. Ama şimdi senin aradığın kişiyi tutuyor sıkı sıkıya, yani beni, Zerdüşt'ü.

Benim o, tanrısız Zerdüşt, bu konuşan: var mı benden tanrısız biri, sevineyim öğrettiklerine?" –

Böyle söyledi Zerdüşt ve bakışlarıyla yaşlı papanın düşüncelerini ve art düşüncelerini okudu. Sonunda şöyle konuştu beriki:

"Onu en çok seven ve ona en düşkün olan, şimdi onu en çok kaybedendir –:

– Bak, herhalde en tanrısız olan benim şimdi ikimizden! Ama kim sevinebilir ki buna?" –

– "Sonuna dek hizmet ettin mi ona?" diye sordu Zerdüşt kaygıyla, uzun bir suskunluktan sonra, "Biliyor musun nasıl öldüğünü? Doğru mu söylenenler, doğru mu onu merhametin boğduğu,

– insanı çarmıha gerili gördüğü; ve buna dayanamadığı, insana duyduğu sevginin onun cehennemi ve sonunda onun ölümü olduğu?” – –

Ama yaşlı papa yanıt vermedi; aksine ürkekçe, acılı ve kederli bir ifadeyle yana baktı.

“Bırak yoluna gitsin,” dedi Zerdüşt uzun süre düşündükten sonra, yaşlı adamın doğruca gözlerinin içine bakıyordu hâlâ bu sırada.

“Bırak yoluna, göçüp gitti o. Bu ölünün ardından sadece iyi konuşman seni onurlandırsa da, onun kim olduğunu sen de biliyorsun benim kadar; ve tuhaf yollardan yürüdüğünü!”

“Üç göz arasında kalsın bu konuştuklarımız,” dedi yaşlı papa ferahlamış yürekle (çünkü bir gözü kördü), “tanrı meselelerinde Zerdüşt’ten daha aydınlanmışımdır ben – ve hakkımdır bu benim.

Sevgim uzun yıllar hizmet etti ona, istemim boyun eğdi onun tüm istemine. Ama iyi bir hizmetkâr her şeyi bilir, hatta efendisinin kendi kendisinden gizlediklerini bile.

Saklanmış bir tanrıydı o, gizlilik doluydu. Sahiden, bir oğulu bile ancak gizli yollardan edindi, inancının kapısında zina beklerdi.

Onu bir sevgi tanrısı olarak öven, sevgiyi yeterince yüksek düşünmüyor demektir. Bu tanrı bir yargıç da olmak istememiş miydi? Ama seven kişi ödülün ve cezanın ötesinde sever.

Bu Doğulu tanrı gençliğinde sert ve intikamcı biriydi ve gözdelerini eğlendirmek için bir cehennem kurmuştu kendine.

Ama sonunda yaşlandı ve yumuşadı, yıprandı ve merhametli oldu, bir babadan çok bir dedeye, ama en çok da mecalsiz bir nineye benzedi.

Orada oturuyordu öyle, solgun, sobanın başında; endişeleniyordu zayıf bacaklarına dünyadan usanmış, istemi yorgun düşmüş halde ve günün birinde boğuldu bu pek büyük merhameti yüzünden.” – –

“Sen ey yaşlı papa,” dedi bu sırada Zerdüşt araya girerek, “sen bunları gözlerinle gördün mü? Elbette böyle olmuş olabilir; böyle ve başka türlü de. Tanrılar öldüğünde her zaman birçok türlü ölümle ölürler.

Ama pekâlâ! Şöyle ya da böyle, işte böyle – göçtü ya! Kulaklarımı ve gözlerimi rahatsız ederdi, daha kötüsünü söylemek istemem ardından.

Dupduru bakan ve dürüst konuşan her şeyi seviyorum. Ama o, – biliyorsun ya, seni yaşlı rahip, senin türünden bir şeyler vardı onda, rahiplerin türünden – çeşitli anlamlara gelirdi o.

Anlaşılmazdı da aynı zamanda. Neden öfkelendi ki bize, o burnundan soluyan, onu kötü anladık diye! Kendisi niye daha açık konuşmadı ki bizimle?

Sorun bizim kulaklarımızdaysa, neden kendisini kötü işiten kulaklar verdi ki bize? Kulaklarımızda çamur varsa, pekâlâ! Kim koydu çamuru oraya?

Birçok şeyi başaramadı bu çömlekçi, işini hakkıyla öğrenememişti! Başaramayışının intikamını çömleklerinden ve yarattıklarından alması – iyi beğeniyle çelişen bir günahtı bu.

Dindarlıkta da vardır iyi beğeni: sonunda dedi ki ‘Olmaz olsun tanrının böylesi! Hiç tanrı olmasın daha iyi, kendi kaderini kendin çizmen daha iyi, deli olman, kendi kendinin tanrısı olman daha iyi!’”

– “Neler duyuyorum!” dedi bu sırada yaşlı papa, kulak kabartarak; “Ey Zerdüşt, sen sandığımdan daha dindarsın böyle bir inançsızlıkla! İçindeki bir tanrı döndürmüş seni dinden, tanrısızlığına.

Seni artık bir tanrıya inandırmayan da dindarlığın kendisi değil mi? Ve olağanüstü büyük dürüstlüğün seni şimdi iyinin ve kötünün ötesine de götürecek!

Baksana, ne kaldı geriye? Gözlerin ve ellerin ve ağzın var, bunlar ezelden beri kutsamak için belirlenmişler. Sadece ellerle kutsanmaz ki.

Tanrısız olmak istesen bile, uzun kutsamaların gizli, tütsü ve güzel kokuları geliyor senden: bu hem iyi geliyor, hem de acı veriyor bana.

İzin ver misafirin olayım, ey Zerdüşt, tek bir geceliğine! Yeryüzünün hiçbir yeri senin yanından daha iyi gelmeyecek şimdi bana!” –

“Amin! Böyle olmalı!” dedi Zerdüşt büyük bir şaşkınlıkla, “Yukarıya çıkar şu yol, oradadır Zerdüşt’ün mağarası.

Sahiden, seni seve seve götürürdüm oraya muhterem kişi, çünkü severim tüm dindar insanları. Ama şimdi bir yardım çığlığı çok acele çağırıyor beni senden uzağa.

Benim bölgemde zarar görmemeli hiç kimse; iyi bir limandır mağaram. Ve her üzgün kişinin tekrar sağlam karaya basmasını ve sağlam ayaklarla basmasını sağlamaktır en çok istediğim.

Peki kim alacak senin kederini sırtından? Fazlasıyla zayıfım ben bunun için. Uzun süre beklememiz gerek doğrusu, birisinin senin tanrını yeniden uyandırması için.

Çünkü bu eski tanrı artık yaşamıyor; tamamen öldü o." –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

En Çirkin İnsan

– Ve Zerdüşt'ün ayakları yeniden dağlardan, ormanlardan geçti, gözleri arayıp durdu, ama bu gözlerin görmek istediği kişi, büyük acılar çeken ve yardım çığlığı atan kişi, hiçbir yerde yoktu. Oysa yol boyunca yüreği sevinç ve şükran içindeydi. “Ne kadar güzel şeyler armağan etti bu gün bana,” diye konuştu, “kötü başlamasını telafi etmek için! Ne tuhaf konuşan insanlar çıktı karşıma!

Sözlerini uzun süre hazmedeceğim, iyi tahıllar gibi; dişlerim o sözleri un ufak öğütecek ve çiğneyecek, onlar süt gibi olup da ruhuma akıncaya dek!” –

Ancak, yolu yeniden bir kayanın yanından döndüğünde manzara ansızın değişti ve Zerdüşt bir ölüler ülkesine girdi. Burada siyah ve kızıl kayalıklar yükseliyordu: ne bir ot, ne bir ağaç, ne de bir kuş sesi. Tüm hayvanların, hatta yırtıcı hayvanların bile girmekten kaçındığı bir vadiydi burası; sadece çirkin, kalın, yeşil türden yılanlar buraya geliyorlardı yaşlandıklarında, ölmek için. Bu yüzden çobanlar: “Yılan-Ölümü” adını takmıştı bu vadiye.

Ama Zerdüşt kara bir anıya kapıldı, çünkü sanki bu vadiye daha önce bir kez girmiş gibiydi. Ve zihnine pek çok ağır düşünce doluştu: bu yüzden adımları gitgide yavaşladı ve sonunda durdu. Ama gözlerini açtığında yolunun üzerinde oturan, insan biçiminde, ama insana hiç benzemeyen, tarif edilemeyen bir şey gördü. Ve Zerdüşt, böyle bir şeyi gözleriyle gördüğü için büyük bir utanca kapıldı bir anda: ağarmış saçlarının dibine kadar kızarıp bakışını oradan çevirdi ve bu uğursuz yeri terk etmek için ayağını kaldırdı. Ama o sırada bu cansız ıssızlık ses verdi: yerden, suyun geceleri tıkanmış borularda guruldamasına ve hırıldamasına benzer bir sesle guruldamalar ve hırıldamalar çağıldadı; ve sonunda bu sesler bir insan – sesine, bir insanın – konuşmasına dönüştü: – şöyle diyordu bu ses:

“Zerdüşt! Zerdüşt! Çöz benim bilmecemi! Konuş, konuş! Tanıktan intikam almak nedir?

Seni geri çekiyorum, burası kaygan buz! Aman, dikkat et de gururun burada bacaklarını kırmasın!

Kendini bilge sanıyorsun, seni gururlu Zerdüşt! O zaman çöz bu bilmeceyi, seni meraklı – benim bilmecemi! Hadi söyle bakalım; kimim ben?”

– Zerdüşt bu sözleri duyduğunda, – ruhunda neler olup bitti dersiniz? Merhamet çöktü üzerine; ve bir anda yere çöktü, baltacılara uzun süre direnmiş bir meşe ağacı gibi – ağır, ansızın onu düşürmek isteyenleri bile korkutarak. Ama hemen yeniden ayağa kalktı ve çehresi sertleşti.

“Seni çok iyi tanıyorum,” diye konuştu demir gibi bir sesle: “Sen tanrının katilisin! Bırak beni yoluma gideyim.

Seni görene katlanamadın sen, – seni her zaman ve içyüzünle görene, en çirkin insan seni! İntikam aldın bu tanıktan!”

Böyle söyledi Zerdüşt ve gitmek istedi; ama tarif edilemeyen yaratık, Zerdüşt’ün giysisinin bir ucundan yakaladı ve yeniden guruldamaya ve yeni sözcükler aramaya başladı. “Kal!” dedi sonunda –

“– Kal! Geçip gitme! Seni hangi baltanın devirdiğini biliyorum: selamlar olsun sana, ey Zerdüşt, yeniden kalktın ayağa!

Çok iyi biliyorum ki, anladın onu öldürenin neler hissettiğini – neler hissettiğini tanrının katilinin. Kal! Otur yanıma, boşa gitmez bu.

Sana değil de kime gitmek isterdim ki? Kal, otur! Ama bana bakma! Böyle saygı göster – çirkinliğime!

Takip ediyorlar beni: şimdi son sığınağım sensin. Nefretleriyle değil, iz sürücüleriyle değil – ah, böyle takip etselerdi, alay eder, gurur duyar ve neşelenirdim!

Şimdiye kadar tüm başarıyı iyi takip edilenler kazanmamış mıdır? İyi takip eden de kolay izlemeyi öğrenir: – nasıl olsa bir kere – arkadadır! Ama onların merhametinden –

– onların merhametinden kaçıyorum ve sana sığınıyorum. Ey Zerdüşt, koru beni, sen benim son sığınağım, sen beni bilen biricik kişisin:

– Onu öldürenin neler hissettiğini bildin sen. Kal! Gitmek istiyorsan, ey sabırsız: benim geldiğim yoldan gitme. Kötüdür o yol.

Öfkeleniyor musun bana, uzun süredir lafı geveliyorum diye? Sana öğüt veriyorum diye? Ama bil ki, benim o, en çirkin insan,

– ayakları en büyük, en ağır olan. Benim yürüdüğüm yerde yol kötüdür. Yürüdüğüm yolları ezer ve öldürürüm.

Ama senin susarak beni görmezden gelişini; kıpkırmızı kesilişini çok iyi gördüm: bu yüzden anladım Zerdüşt olduğunu.

Başka kim olsa, sadakasını atardı bana, merhamet ederdi, bakışlarıyla ve konuşmasıyla. Oysa yeterince dilenci değilim, bunu anladın sen –

– aksine fazla zenginim, büyük, korkunç, en çirkin, en tarif edilemez olanlar açısından zenginim! Senin utancın, ey Zerdüşt, onur verdi bana!

Can havliyle çıktım, merhametliler kalabalığından, – bugün, 'Merhamet etmek usandırıcıdır,' diye öğreten biricik kişiyi – seni, bulayım diye ey Zerdüşt!

– İster tanrının merhameti olsun, ister insanın: merhamet utanca aykırıdır. Ve yardım etmek istememek, o sırnaşık erdemden daha soylu olabilir.

Tüm en küçük insanlarda bile bugün erdem deniliyor buna, merhamet etmeye: – büyük talihsizliklere, büyük çirkinliklere, büyük başarısızlıklara hiç saygı duymuyorlar.

Bunların tümünün üzerinden bakıyorum, tıpkı bir köpeğin kaynaşan koyun sürülerinin sırtlarının üzerinden bakması gibi. Bunlar küçük, iyi yünlü, iyi niyetli külrengi insanlar.

Bir balıkçıl kuşu sığ göllere nasıl başını geriye atarak aşağılamayla bakarsa: ben de öyle bakıyorum küçük dalgalardan ve istemlerden ve ruhlardan oluşan külrengi kalabalığa.

Çok uzun süre hak verildi onlara, bu küçük insanlara; böylece güç de verildi sonunda onlara – şimdi öğretiyorlar ki: 'Küçük insanlar neye iyi derlerse, odur iyi sadece.'

Ve onların arasından çıkan o vaizin, o tuhaf ermişin, o küçük insanların savunucusunun, 'Ben – hakikatim,' diyerek kendi kendine tanıklık edenin söylediklerine 'hakikat' deniyor günümüzde.

Bu kibirli adam çoktandır küçük insanların ibiklerinin de kabarmasına sebep oluyor. – Hiç de küçük bir yanılgı değildi, ‘Ben – hakikatim,’ derken öğrettiği.

Küstah birine daha nazik bir yanıt verilmiş midir şimdiye dek? – Ama sen, ey Zerdüşt, onun önünden geçip gittin ve, ‘Hayır! Hayır! Üç kere hayır!’ dedin.

Yanılgısına karşı, merhamete karşı ilk uyaran sendin – herkesi değil, hiç kimseyi değil, kendini ve kendi türünden olanları.

Büyük acı çekenin utancından utanırsın; ve sahiden, ‘Merhametten bu yana büyük bir bulut geliyor, dikkatli olun, ey insanlar!’ derken.

– ‘Tüm yaratıcılar serttir, bütün büyük sevgiler, onların merhametinin üstündedir,’ diye öğretirken; ey Zerdüşt, hava-işaretlerini okumayı ne kadar da iyi öğrenmişsin!

Ama sen – kendi merhametine karşı da uyar kendini! Çünkü birçok kişi sana gelmek için düştü yollara, acı çeken, kuşkuya düşen, ümitsizliğe kapılan, boğulan, üşüyen birçok kişi –

kendime karşı da uyarıyorum seni. Benim en iyi, en kötü bilmecemi çözdün, kim olduğumu ve ne yaptığımı bildin. Seni deviren baltayı biliyorum ben.

Ama onun, – ölmesi gerekiyordu: her şeyi gören gözleriyle gördü o – insanın derinliklerini ve uçurumlarını, insanın gizli saklı tüm rezaletlerini ve çirkinliklerini.

Onun merhameti utanma nedir bilmiyordu: en kuytu köşelerime kadar sokuldu. Bu en meraklı, aşırı sırnaşık, aşırı-merhametimin ölmesi gerekiyordu.

Her zaman gördü beni: böyle bir tanıktan intikam almak istedim – ya da kendim ölmek.

Her şeyi, insanı da gören tanrı: ölmeliydi bu tanrı! İnsan katlanamaz böyle bir tanığın yaşamasına.”

Böyle söyledi en çirkin insan. Ama Zerdüşt yerinden doğruldu ve yola koyuldu, çünkü iliklerine kadar titriyordu.

“Seni tarif edilemeyen yaratık,” dedi, “kendi yoluna karşı uyardın beni. Buna teşekkür olarak, ben de kendi yolumu övüyorum sana. Bak, şu yukarıdadır Zerdüşt’ün mağarası.

Büyüktür, derindir benim mağaram ve çok sayıda kuytu köşesi vardır; orada en gizli kişi bile gizlenecek bir yer bulur kendine. Sürünen, kanat çırpan ve sıçrayan hayvanlar için yüzlerce delik ve sığınak da vardır hemen yanı başında.

Sen ey dışlanmış, sen kendini dışlayan, insanların arasında ve insanların-merhametinin içinde yaşamak istemiyorsun, öyle mi? Pekâlâ, sen de benim gibi yap! Böylece benden de bir şey öğrenmiş olursun; sadece yapan öğrenir.

Ve her şeyden önce ve önemlisi, hayvanlarımla konuş! En gururlu hayvan ve en akıllı hayvan – bunlar ikimiz için de en doğru yol gösterici olabilirler!” – –

Böyle söyledi Zerdüşt ve kendi yoluna yürüdü, eskisinden daha da düşünceli ve yavaş yürüyordu: çünkü kendine birçok şey soruyor ve kolay kolay da yanıtlayamıyordu.

“Ne kadar zavallı şu insan dedikleri,” diye geçirdi yüreğinden, “ne kadar çirkin, ne kadar hırıltılı, nasıl da gizli utançla dolup taşıyor!

Diyorlar ki bana, insan kendini severmiş: ah, ne kadar büyük olmalı bu kendini-sevme! Ne kadar çok aşağılama var karşısında!

Şuradaki kişi de sevdi kendini, kendini aşağıladığı gibi – büyük bir seven ve büyük bir aşağılayandır o.

Kendini ondan daha çok aşağılayan birini bulamadım henüz; bu da bir yüceliktir. Yazık, belki de oydu çığlığını duyduğum daha yüce insan?

Büyük aşağılayanları severim. Ama insan aşılması gereken bir şeydir.” – –

* * *

Gönüllü Dilenci

Zerdüşt en çirkin insandan ayrıldıktan sonra bir üşüme sardı içini ve kendisini yalnız hissetti: aklından o kadar çok soğuk ve yalnız şey geçmişti ki, bu yüzden elleri ayakları da soğumuştu. Ama tırmandıkça tırmandı, dere tepe ilerledi, zaman zaman yeşil çayırlardan, zaman zaman da, belli ki sabırsız bir derenin kendine yatak açtığı vahşi taşlıklardan geçti: birden ısındı ve neşesi yerine geldi.

“Ne oldu bana böyle?” diye sordu kendine, “sıcak ve canlı bir şey ferahlatıyor içimi, pek yakınımda olsa gerek.

Şimdiden daha az yalnız hissediyorum kendimi; bilmediğim yol arkadaşları ve kardeşler dolaşıyor etrafımda, sıcak solukları değiyor ruhuma.”

Ama Zerdüşt etrafını inceleyip de yalnızlığını avutanları aradığında: ne görsün, bir tepede yan yana inekler duruyordu; onların yakınlığı ve kokusu ısıtmıştı yüreğini. Ama bu inekler hevesle birini dinliyordu sanki; yanlarına yaklaşana aldırmadılar bile. Zerdüşt onlara iyice yaklaştığında ineklerin ortasından bir insan sesinin konuştuğunu duydu açıkça; belli ki tüm inekler başlarını bu konuşana çevirmişti.

Bunun üzerine Zerdüşt bir solukta tepeye çıktı ve hayvanları iterek kendine yol açtı; çünkü burada birinin başına, ineklerin merhametinin merhem olamayacağı acı bir şey geldiğini sanmıştı. Ama yanılmıştı; çünkü ne görsün, bir insan yerde oturuyor ve hayvanlarla konuşarak onları kendisinden korkmamaları için ikna etmeye çalışıyordu. Barışçıl bir insandı bu, bir dağ vaiziydi, iyiliğin ta kendisi vaaz veriyordu gözlerinden. “Ne arıyorsun burada?” diye bağırdı Zerdüşt şaşkınlık içinde.

“Ne mi arıyorum burada?” diye yanıtladı adam. “Sen ne arıyorsan onu, seni huzur bozan! Yani yeryüzündeki mutluluğu.

Ama bu ineklerden öğrenmek istiyorum onu. Çünkü haberin var mı ki, sabahın yarısını onlara dil dökerek geçirdim; tam da söyleyeceklerdi şimdi. Neden rahatsız ediyorsun onları?

Geriye dönüp, inekler gibi olmadığımız sürece göklerin krallığına gidemeyeceğiz. Onlardan öğreneceğimiz tek bir şey var: geviş getirmek.

Ve sahiden, insan tüm dünyayı elde etse bile, bu bir tek şeyi, geviş getirmeyi öğrenmediği sürece ne faydası var! Kurtulamaz kederinden,

– büyük kederinden: ama günümüzde tiksinti diyorlar buna. Yüreği, ağzı ve gözleri tiksintiyle dolu olmayan var mı? Sen de öylesin! Sen de! Oysa şu ineklere bir bak!” –

Böyle söyledi dağ-vaizi ve sonra bakışını Zerdüşt’e çevirdi; – çünkü şimdiye dek ineklere yöneltmişti ilgisini sevgiyle –: ama bu sırada dönüştü kendisi. “Bu konuştuğum da kim?” diye bağırdı dehşete kapılarak ve sıçradı kalktı.

“Tiksinti duymayan insan bu, Zerdüşt’ün ta kendisi, büyük tiksintiyi yenen insan; bu göz, bu ağız, bu yürek bizzat Zerdüşt’ün gözü, ağzı, yüreği.”

Bunları söylerken, hitap ettiği kişinin ellerini öptü, gözleri yaşlar içinde kaldı ve beklenmedik bir anda kendisine gökten çok değerli bir armağan ve mücevher inmiş biri gibi davrandı. İnekler ise tüm bu olup bitene bakıp şaşırdılar.

“Benim hakkımda konuşma, ey tuhaf, sevimli kişi!” dedi Zerdüşt ve sevecenliğini bastırdı, “önce kendinden söz et bana! Gönüllü dilenci değil misin sen, bir zamanlar büyük bir serveti tepen, –

– zenginliğinden ve zenginlerden utanıp da en yoksulların arasına sığınan, onlara bolluğunu ve yüreğini armağan etmek isteyen? Ama kabul etmemişlerdi onu.”

“Ama kabul etmediler beni,” dedi gönüllü dilenci, “sen de biliyorsun. Sonunda hayvanların ve bu ineklerin arasına geldim ben de.”

“Orada öğrendin,” diyerek adamın sözünü kesti Zerdüşt, “kararınca vermenin kararınca almaktan ne kadar daha zor olduğunu ve iyi armağan vermenin iyiliğin en son, en ince, ustalara has sanatı olduğunu.”

“Özelikle bugünlerde,” diye yanıtladı gönüllü dilenci, “alçak olan her şeyin kendi tarzınca, yani ayaktakımı tarzınca ayaklandığı ve yabanileştiği

ve kibirlendiği bugünlerde.

Çünkü sen de biliyorsun ya, zamanı geldi ayaktakımının ve kölelerin o büyük, kötü, uzun ve yavaş ayaklanmasının; yayılıyor da yayılıyor!

Şimdi her türlü iyilik ve küçük bir elden çıkarma öfkelendiriyor alçakları; çok zenginler tetikte olmalı!

Bugün geniş karınlı şişelerin pek dar boyunlarından damlar gibi damlayan herkes tetikte olmalı: – bugünlerde böylesi şişelerin boynunu kırmaktan hoşlanıyor insanlar.

Şehvetli hırs, acı kıskançlık, kederli intikam düşkünlüğü, ayaktakımı gururu: tüm bunlar çarptı yüzüme. Yoksulların mutlu olduğu doğru değil artık. Göklerin krallığı ineklerin."

"Peki neden zenginlerin değil?" diye sordu Zerdüşt sınarcasına; barışçıl adamı hiç çekinmeden koklayan inekleri kovdu bu sırada.

"Niye sınıyorsun beni?" diye yanıtladı beriki. "Sen benden daha iyi biliyorsun ya. Beni en yoksullara götüren neydi, ey Zerdüşt? En zenginlerimizden duyduğum tiksinti değil miydi?

– Zenginliğin kürek mahkûmlarından, her türlü çöp yığınından kendilerine menfaat çıkaranlardan, kokuları ayyuka çıkan, soğuk bakışlı, azgın düşünceli bu ayaktakımından,

– bu altın suyuna batırılmış sahte ayaktakımından, babaları yankesici, leş kargası ya da paçavra toplayıcı olanlardan, kadınları uysal, şehvetli, unutkan olanlardan duyduğum tiksinti: – orospulardan pek farkı yoktur ki bu kadınların –

yukarıda ayaktakımı, aşağıda ayaktakımı! Bugün artık kim 'yoksul', kim 'zengin'! Unuttum bu ayrımı – bu yüzden kaçtım uzaklara, kaçtıkça kaçtım, bu ineklerin arasına gelene dek!"

Böyle söyledi barışçıl adam ve hızlı hızlı soluklandı ve terledi sözlerini söylerken: bu yüzden inekler yeniden şaşırdı. Ama adam böyle sert konuştuğu sırada Zerdüşt hep gülümseyerek baktı adamın yüzüne ve hiçbir şey söylemeden başını salladı.

“Kendine karşı zalimlik ediyorsun, ey dağ-vaizi, böyle sert sözcükler kullandığında. Böyle bir sertlik için yaratılmamış senin ağzın ve gözlerin.

Bana öyle geliyor ki, miden de öyle: böylesine öfkelenmek, nefret etmek ve köpürmek ters düşüyor midene. Daha yumuşak şeyler ister mide; bir kasap değilsin sen.

Daha çok bir ot ve kök yiyen bir adam gibi görünüyorsun bana. Belki de tahıl öğütüyorsun. Ama kesin olan bir şey var ki, etsel hazlardan uzaksın ve balı seviyorsun.”

“Beni çok iyi anladın,” diye yanıtladı gönüllü dilenci, ferahlamıştı yüreği. “Balı severim, tahıl da öğütürüm, çünkü insanın ağzına hoş gelen ve soluğunu temizleyen şeyleri severim:

– Uzun süre gerektiren şeyleri de severim, yumuşak başlı tembellere ve aylaklara günlerini geçirten ve onların çenelerini oyalayan şeyleri.

Elbette bu inekler bu konuda çok ilerlediler: geviş getirmeyi ve güneşin altında uzanmayı buldular. Yüreği kabartan tüm zor düşüncelerden de uzak dururlar.”

– “Pekâlâ!” dedi Zerdüşt: “Benim hayvanlarımı da görmelisin, kartalımı ve yılanımı – onların bir eşi yok günümüzde yeryüzünde.

Bak, şu yol benim mağarama çıkar: mağarama misafir ol bu gece. Ve hayvanların mutluluğundan konuş hayvanlarımla, –

– ben eve dönünceye dek. Çünkü şimdi bir yardım çığlığı çok acele gitmemi gerektiriyor. Taze bal da bulacaksın mağaramda, buz gibi altın petek balı: ye onu!

Ama şimdi hemen vedalaş ineklerinle, ey tuhaf kişi! Ey sevimli kişi! Senin için zor olsa da. Çünkü onlar en sıcak arkadaşların ve ustaların senin!” –

“– Daha çok sevdiğim bir tanesi hariç,” diye yanıtladı gönüllü dilenci. “Sen iyisin, ey Zerdüşt, sen bir inekten daha da iyisin!”

“Hadi, hadi uzaklaş sen! Seni pis yaltakçı!” diye bağırdı Zerdüşt öfkeyle, “böyle övgüler sunup, yağlayıp ballayarak niye berbat ediyorsun beni?”

“Hadi, hadi uzaklaş benden!” diye bağırdı bir kez daha ve asasını sevecen dilenciye doğru salladı: ama dilenci çabucak uzaklaştı.

* * *

Gölge

Gönüllü dilenci henüz uzaklaşmış ve Zerdüşt yeniden yalnız kalmıştı ki, arkasından yeni bir sesin geldiğini duydu: “Dur! Zerdüşt! Beklesene! Benim, ey Zerdüşt, ben, senin gölgen!” Ancak Zerdüşt beklemedi; ansızın bir sıkıntı çökmüştü içine dağındaki bu kalabalık ve izdiham yüzünden. “Nereye gitti benim yalnızlığım?” diye konuştu.

“Sahiden fazla gelmeye başladı bana; bu dağ insan kaynıyor, benim ülkem artık bu dünya değil, yeni dağlar gerek bana.

Gölgem mi çağırıyor beni? Ne önemi var ki gölgemin? Koştursun arkamdan! Ben – koşup kaçarım ondan.”

Böyle söyledi Zerdüşt yüreğine ve kaçmaya başladı. Ama arkasındaki onu takip etti: böylece çok geçmeden üçü art arda koşmaya başladılar, en önde gönüllü dilenci, arkasında Zerdüşt ve en arkada da Zerdüşt’ün gölgesi. Uzun sürmedi böyle koşmaları, çünkü Zerdüşt budalalık ettiğini anladı ve bir silkinişte tüm sıkıntısını ve bıkkınlığını attı üzerinden.

“Ne oluyor?” diye konuştu, “En gülünç şeyler oldum olası biz münzevilerin ve ermişlerin başına gelmemiş midir?

Sahiden, budalalığım pek serpildi dağlarda! Şimdi altı tane deli ayağın art arda takırdadığını duyuyorum!

Zerdüşt’ün bir gölgeden korkmaya hakkı var mı? Bana öyle geliyor ki, onun bacakları daha da uzun sanki!”

Böyle söyledi Zerdüşt, gözleri ve içi gülüyordu, olduğu yerde durdu ve çabucak arkasını döndü – ama ne görsün, peşindeki gölgesini neredeyse yere devirecekti: o kadar yakından takip ediyordu gölgesi onu ve o kadar da zayıftı. Ansızın bir hortlak görmüş gibi irkildi gölgesini bakışlarıyla inceleyince: öyle ince, kara kuru, içi boş ve cansız görünüyordu takipçi.

“Kimsin sen?” diye sordu Zerdüşt öfkeyle, “Ne arıyorsun burada? Neden benim gölgem oluyormuş senin adın? Hoşlanmıyorum senden.”

“Bağışla beni,” diye yanıtladı gölge, “ben olduğum için; ve senin hoşuna gitmiyorsam, pekâlâ Zerdüşt! Överim seni ve iyi beğenini.

Bir gezginim ben, çok yer dolaştım senin peşinde: hep yollardaydım, ama ne bir hedefim, ne de bir yurdum vardı; sahiden, adeta o ölümsüz, Yahudi gibiydim,[43] ama ne ölümsüzüm, ne de Yahudi.

Ne? Her zaman yollarda olmak zorunda mıyım? Her rüzgârla savrulan, yersiz yurtsuz, sürülen? Ey yeryüzü, fazla yuvarlak olmaya başladın benim için.

Oturmadığım yüzey kalmadı, yorgun toz zerrecikleri gibi aynaların ve pencere camlarının üzerinde uyudum: her şey alır benden, hiçbir şey vermez, inceleşiyorum – adeta bir gölge gibiyim.

Ama en uzun süre senin ardından uçtum ve koştum, ey Zerdüşt, gizledim kendimi senden, yine de en iyi gölgendim senin: sen nerede oturduysan orada oturdum ben de.

Seninle en uzak, en soğuk dünyalarda dolaştım, kışın damların ve karların üzerinde seve seve dolaşan bir hayalet gibi.

Seninle birlikte ulaşmaya çalıştım tüm yasak, en berbat, en uzak şeylere: ve bir erdemim varsa, o da korkmayışımdır hiçbir yasaktan.

Seninle birlikte parçaladım yüreğimin hürmet ettiği her şeyi, tüm sınır taşlarını ve heykelleri yıktım, en tehlikeli arzuların peşinden koştum – sahiden, her türlü suçun ötesine geçtim bir kez.

Seninle birlikte unuttum sözcüklere ve değerlere ve büyük adlara olan inancımı. Şeytan derisini değiştirdiğinde adı da düşmez mi üstünden? Çünkü bir deridir ad da. Belki şeytanın kendisi de – bir deridir.

‘Hiçbir şey gerçek değil, her şeye izin var’: – böyle söyledim kendime. En soğuk sulara daldım kafam ve yüreğimle. Ah, ne çok, kırmızı yengeç gibi çıplak kaldım bu yüzden!

Ah, nerede tüm o iyiliğim, tüm o utancım ve iyiye olan tüm o inancım? Ah, nereye gitti, bir zamanlar sahip olduğum o yalancı masumiyet, iyilerin masumiyeti ve asil yalanları!

Sahiden, çok sık izledim hakikati, adım adım: o zaman tekmelerdi başımı. Kimi zaman yalan söylediğimi düşündüm, gel gör ki ancak o zaman isabet ettirmişim – hakikate.

Pek çok şey kendini açık etti bana: şimdi hiçbir şey ilgilendirmiyor beni. Sevdiğim hiçbir şey yaşamıyor – nasıl sevebilirim ki hâlâ kendimi?

'Yaşamak, arzuladığım gibi ya da hiç yaşamamak': – bunu istiyorum, bunu ister en ermiş olan da. Ama ne yazık! Nasıl olabilir ki benim hâlâ – arzum?

Var mı benim – hâlâ bir hedefim? Benim yelkenimin yöneldiği bir liman var mı?

İyi bir rüzgâr mı? Ah, ancak nereye gittiğini bilen, bilir hangi rüzgârın iyi ve uygun rüzgâr olduğunu.

Ne kaldı bana geriye? Yorgun ve şımarık bir yürek; huzursuz bir istem; titrek kanatlar; kırık bir omurga.

Bu kendi yurdumu arayışım: ey Zerdüşt, bilir misin ki benim felaketimdi,[44] kemirip bitiriyor bu beni.

'Nerede – benim yurdum?' – Bunu sordum ve aradım durdum, ama bulamadım. Ey sonsuz Her yer, ey bengi Hiçbir yer, ey bengi – Boşuna!"

Böyle söyledi gölge ve Zerdüşt'ün yüzü asıldı bu sözlerle. "Sen benim gölgemsin!" dedi sonunda üzüntüyle.

"Başındaki tehlike hiç de küçük değil, ey özgür tinli ve gezgin! Kötü bir gün geçirdin: dikkat et de başına daha kötü bir akşam gelmesin!

Senin gibi bir yersiz yurtsuza sonunda bir zindan bile kutlu görünür. Hapisteki suçluların nasıl uyuduklarını gördün mü hiç? Sakin uyurlar, yeni kavuştukları güvenliğin tadını çıkararak.

Dikkat et de sonunda dar bir inanç yakalamasın seni, sert, zorlu bir kuruntu! Çünkü dar ve sıkı olan her şey cezbeder ve baştan çıkarır seni.

Kaybettin hedefini: yazık, nasıl dindireceksin bu kaybın acısını, nasıl güleceksin haline? Yolunu kaybettin – böylelikle kaybettin hedefini de!

Zavallı gezgin, hayalperest, yorgun kelebek seni! Bu akşam başını sokup da dinlenecek bir yer ister misin? Öyleyse mağarama çık!

Şu yol benim mağarama gider. Şimdi ben senden hızla uzaklaşmalıyım. Adeta bir gölge var peşimde.

Tek başıma koşmalıyım, etrafım yeniden aydınlansın diye. Bu yüzden uzun süre dinç olmalıyım ayaklarımın üzerinde. Ama bu akşam mağaramda – dans edilecek!” – –

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Öğle Vakti

– Ve Zerdüşt koştu da koştu ve artık hiç kimseyi bulamadı ve yalnız başına kaldı ve hep yeniden kendini buldu ve yalnızlığının tadını çıkardı ve iyi şeyler düşündü – saatler boyunca. Ancak, öğle saatinde, güneş tam Zerdüşt'ün tepesindeyken, yaşlı, eğri büğrü ve dallı budaklı bir ağacın önüne geldi. Bir asma dalının coşkulu aşkı sarıp sarmalamış ve gizlemişti bu ağacı: salkım salkım sarı üzümler sarkıyordu bu ağaçtan; gezgine sunuyorlardı kendilerini. Bunun üzerine bir üzüm koparmak ve susamışlığım gidermek istedi Zerdüşt; daha kolunu henüz uzatmıştı ki, bir şeyi daha çok çekti canı: yani tam öğle saatinde ağacın yanına uzanıp, bir güzel uyumayı.

Bu istediğini yaptı Zerdüşt; ve yere, rengârenk otların sessizliğine ve kuytuluğuna uzanır uzanmaz susamışlığını unuttu ve uykuya daldı. Çünkü Zerdüşt'ün bir özdeyişindeki gibi: Her şey birbirinden daha gereklidir. Ancak, gözleri açık kaldı: – çünkü ağacı ve asma dalının aşkını görmeye ve övmeye doyamamışlardı. Ama Zerdüşt uyurken şöyle konuştu yüreğiyle:

"Sessiz ol! Sessiz! Dünya az önce mükemmelleşmedi mi? Ne oluyor ki bana?

Çarşaf gibi bir denizin üzerinde, görünmeden dans eden narin bir rüzgâr kadar hafif, tüy gibi hafif: böyle – dans ediyor uyku üzerimde.

Gözlerimi ağırlaştırmıyor, gönlümü ayık tutuyor. Hafiftir o, sahiden, tüy gibi hafif.

Nasıl yapıyor bilmiyorum, ama ikna ediyor beni. İçimden dokunuyor bana, okşayan elleriyle zorluyor beni. Zorluyor da uzanıyor ruhum sere serpe: –

– Nasıl da uzanıyor ve yoruluyor, şaşılası ruhum! Yedinci günün akşamı tam da öğleyin mi geldi ruhuma? İyi ve olgun şeyler arasında çok mu fazla gezindi mutlulukla?

– Uzanıyor ruhum, uzandıkça – uzuyor! Sessizce yatıyor tuhaf ruhum! Şimdiye dek pek çok iyi şey tattı, bu altın hüzün eziyor onu; buruşturuyor

ağzını.

– En durgun koyuna giren bir gemi gibi: – şimdi yaslanıyor yeryüzüne, uzun yolculuktan ve güvenilmez denizlerden yorgun düşmüş bir halde. Yeryüzü daha sadık değil mi?

Böyle bir geminin karaya yanaşması, sokulması gibi: – o zaman bir örümceğin karadan gemiye bir ağ atması yeterlidir. Daha sıkı bir bağ gerekmez orada.

En durgun koyda böyle yorgun bir gemi gibi: böyle dinleniyorum yeryüzüne yakın, sadık, güvenerek, bekleyerek, en ince bağlarla ona bağlı.

Ey mutluluk! Ey mutluluk! Şarkı söylemek mi istiyorsun ey ruhum? Yatıyorsun otların üstünde. Ama hiçbir çobanın kavalını üflemediği, gizemli, kutsal saattir bu.

Sakın kendini! Kızgın öğle yatıyor kırlarda. Şarkı söyleme! Sessiz ol! Dünya mükemmel.

Şarkı söyleme, seni çayırkuşu, ey gönlüm! Fısıltın bile duyulmasın! Baksana – sus! Uyuyor yaşlı öğle, kıpırdatıyor ağzını; bir damla mutluluk içmedi mi az önce –

– altın mutluluğun, altın şarabın yıllanmış, kahverengi damlasından? Sessizce kayıyor üzerinden, gülüyor mutluluğu. Böyle güler bir tanrı. Sessiz! –

– 'Ne mutlu ki, ne kadar az şey yeterlidir, mutluluk için!' – Böyle demiştim bir zamanlar ve akıllı sanmıştım kendimi. Ama bir sövgüydü bu: bunu öğrendim şimdi. Akıllı deliler daha iyi konuşurlar.

Tam da en az olan, en sessiz, en hafif, bir kertenkelenin hışırtısı, bir soluk, bir an, bir göz açıp kapama – az olandır en iyi mutluluğun özü. Sus!

– Ne oldu bana: Kulak ver! Zaman uçup gitti mi? Düşmüyor muyum? Düşmedim mi – Kulak ver! bengiliğin kuyusuna?

– Ne oluyor bana? Sus! Bir şey mi batıyor – vah – yüreğime? Yüreğime! Ah, parçalan, parçalan yüreğim, böyle bir mutluluktan sonra, böyle bir sancıdan sonra!

– Nasıl? Dünya az önce mükemmelleşmedi mi? Yuvarlak ve olgun?[45] Ey altın yuvarlak halka – nereye uçuyor ki o? Koşayım peşinden! Çabuk!

“Sessiz! – (Bu sırada Zerdüşt esnedi ve uyuduğunu hissetti.)

“Kalk!” dedi kendi kendine, “seni uykucu! Seni öğle uykucusu! Pekâlâ! Hadi bakalım, yaşlı bacaklar! Zamanı geldi de geçiyor bile, daha epey yolunuz var –

Uyukluyorsunuz, ne kadar zamandır? Şöyle bir yarım sonsuzluk kadar! Pekâlâ! Hadi bakalım şimdi yaşlı yüreğim! Böyle bir uykudan sonra ne kadar uyanık kalacaksın?”

(Ama bu sırada yeniden uyuyakaldı, ruhu itiraz etti ve kendini savundu ve yeniden uzandı.) – “Beni bıraksana! Sus! Dünya az önce mükemmelleşmedi mi? Ey altın yuvarlak küre!” –

“Ayağa kalk,” dedi Zerdüşt, “seni küçük hırsız kız, seni gündüz hırsızı! Nasıl? Hâlâ geriniyor, esniyor, iç çekiyor, derin kuyulara mı düşüyorsun?

Kimsin ki sen! Ey ruhum!” (Ve burada korkuya kapıldı, çünkü gökten bir güneş ışığı demeti düşmüştü yüzüne.)

“Ey üzerimdeki gök,” dedi iç çekerek ve doğruldu, “bana mı bakıyorsun? Benim tuhaf ruhuma mı kulak veriyorsun?

Yeryüzündeki tüm şeylerin üzerine düşen bu çiy tanesini ne zaman içeceksin – ne zaman içeceksin bu tuhaf ruhu –

– ne zaman, ey sonsuzluk pınarı! Seni neşeli, ürkütücü öğle uçurumu! Ne zaman içeceksin ruhumu, geriye, kendine?”

Böyle söyledi Zerdüşt ve tuhaf bir sarhoşluktan uyanan biri gibi kalktı, ağacın yanında yattığı yerden: ama ne görsün, güneş hâlâ tepesindeydi. Oysa bundan, haklı olarak, Zerdüşt’ün o sıra çok uzun uyumadığı sonucuna varılabilir.

* * *

Selamlaşma

Zerdüşt uzun süre boş yere aradıktan ve dolaştıktan sonra, ikindi vakti yeniden mağarasına döndü. Mağarasının karşısında, yirmi adım kadar uzağında durduğunda hiç beklemediği bir şey oldu: yeniden büyük yardım çığlığını duydu. Ve tuhaf olan şu ki, bu defa aynı ses kendi mağarasından geliyordu. Ama çok uzun, çok katlı, tuhaf bir çığlıktı bu ve Zerdüşt bu sesin birçok sesten oluştuğunu açıkça fark etti: uzaktan duyulduğunda tek bir ağızdan çıkmış gibi tınlasa da.

Bunun üzerine Zerdüşt mağarasına koştu, bakın hele! Bu ses oyunundan sonra nasıl bir sahne oyunu bekliyordu onu! Gün boyunca karşılaştığı kim varsa, hepsi de yan yana oturuyordu mağarasında: sağdaki kral ve soldaki kral, yaşlı büyücü, papa, gönüllü dilenci, gölge, tini vicdanlı, üzgün kâhin ve eşek; ama en çirkin insan başına bir taç geçirmiş ve erguvan rengi iki kuşak donanmıştı – çünkü tüm çirkinler gibi kılığını değiştirmeyi ve kendini güzel göstermeyi seviyordu. Ama bu kederli topluluğun tam ortasında Zerdüşt’ün kartalı duruyordu, tüyleri kabarmıştı ve huzursuzdu, çünkü gururunda yanıtı bulunmayan birçok şeyi yanıtlaması gerekiyordu; akıllı yılan ise kartalın boynuna dolanmıştı.

Zerdüşt tüm bunları büyük bir şaşkınlıkla izledi; sonra misafirlerinin her birine dostça bir merakla baktı, onların ruhlarını okudu ve tekrar şaşırdı. Bu arada toplananlar oturdukları yerden kalkmış, büyük bir saygıyla Zerdüşt’ün konuşmasını bekliyorlardı. Zerdüşt de şöyle söyledi:

“Siz ümitsizler! Siz tuhaflar! Demek sizin yardım çığlığınızı duydum! Gün boyu boşuna aradığım o insanı nerede bulabileceğimi biliyorum şimdi; o daha yüce insanı –:

– kendi mağaramda oturuyor daha yüce insan! Ama niye şaşırıyorum ki? Kendim çekmedim mi onu buraya, bal sunarak ve mutluluğumun kurnaz çağrılarıyla ayartarak?

Ama bana öyle geliyor ki, siz yardım çığlığı atanlar, bir topluluk olarak pek uyuşmuyorsunuz, burada bir arada otururken birbirinizin yüreğini incitiyorsunuz. Önce birisi gelmeli,

– sizi yeniden güldürecek birisi, becerikli, neşeli bir soytarı, bir dansçı, bir rüzgâr, ele avuca sığmaz biri, herhangi bir yaşlı deli: – siz ne dersiniz?

Bağışlayın beni, siz ümitsizler, böyle küçük, doğrusu yakışıksız sözcüklerle konuştuğum için önünüzde, böyle misafirlerin önünde! Ama yüreğimi coşturan nedir, bilemezsiniz: –

– Sizsiniz ve görünüşünüz bunun sebebi, bağışlayın beni! Ümitsiz birini gören herkes cesurlaşır. Ümitsiz birine cesaret vermek – bu iş için herkes yeterince güçlü zanneder kendini.

Bana siz verdiniz bu gücü, – iyi bir armağan, yüce dostlarım benim! Doğru bir misafir armağanı! Pekâlâ, öfkelenmeyin, ben de size kendi armağanımı sunuyorum diye.

İşte burası benim ülkem ve benim hükümdarlığım: ama benim olan ne varsa, bu akşam ve bu gece sizin olsun. Hayvanlarım size hizmet etsin: mağaram sizin dinlenme yeriniz olsun!

Benim yurdumda ve evimde hiç kimse ümitsizliğe kapılmamalı, kendi bölgemde korurum herkesi kendi yabanıl hayvanlarından. İşte budur size sunduğum ilk şey: güvenlik!

İkincisi de: serçeparmağımdır. Ve bir kere onu aldınız mı, elimin tümünü de alın, pekâlâ, yüreğimi de alın! Hoş geldiniz buraya, hoş geldiniz, misafir dostlarım!"

Böyle söyledi Zerdüşt ve sevgiyle ve hınzırlıkla güldü. Bu selamlamadan sonra misafirleri önünde tekrar eğildiler ve saygıyla sustular; ama sağdaki kral hepsinin adına yanıt verdi.

"Ey Zerdüşt, bize elini uzatıp selam verişinden anlıyoruz Zerdüşt olduğunu. Alçaldın karşımızda; saygımızı incitiyordun nerdeyse –:

– ama kim senin gibi böyle bir gururla alçalabilir? Bu yüreklendiriyor bizi, ferahlatıyor gözümüzü, yüreğimizi.

Sırf bunu görmek için seve seve çıkarız bundan daha da yüksek dağlara. Görmek isteyenler olarak geldik bulanık gözleri aydınlatanın ne olduğunu görmeye.

Bak, çoktan kesildi yardım çığlıklarımız. Çoktan açıldı ve büyülendi zihnimiz ve yüreğimiz: Az kaldı, neredeyse coşacak cesaretimiz.

Yüce, güçlü bir istemden daha sevindirici bir şey yetişmez yeryüzünde, ey Zerdüşt: yeryüzünün en güzel bitkisidir bu. Tüm bir yöre canlanır böyle bir ağaç sayesinde.

Senin gibi büyüyen birini bir çam ağacına benzetirim, ey Zerdüşt: uzun, suskun, sert, yalnız, en esnek odundan, azametli, –

– ama sonunda güçlü yeşil dallarıyla uzanır kendi hükümdarlığına, zorlu sorular sorar rüzgârlara, fırtınalara ve yükseklerde bulunan her şeye,

– güçlü yanıtlar vererek emir veren, muzaffer biri; böyle ağaçları görmek için kim yüksek dağlara çıkmaz ki?

Buradaki ağacın, ey Zerdüşt, en kederlileri, en beceriksizleri bile canlandırır; senin bakışların en huzursuz kişi için bile güvenliktir, onun yüreğine şifa verir.

Ve sahiden, bugün sayısız göz çevrili senin dağına ve ağacına; büyük bir özlem yola koyuldu ve kimileri de “Kimdir Zerdüşt?” diye sormayı öğrendi.

Ve bir zamanlar kimin kulağına şarkını ve balını damlattıysan: tüm gizlenenler, münzeviler, münzevi çiftler ansızın şöyle konuştular yürekleriyle:

‘Zerdüşt yaşıyor mu hâlâ? Artık yaşamaya değmez, her şey aynı, her şey boş: – Zerdüşt’le birlikte yaşarsak o başka!’

‘Neden gelmiyor; geleceğini bildirmişti oysa çok önceden?’ diye soruyor birçokları; ‘Yalnızlık mı sardı onu? Yoksa biz mi ona gitmeliyiz?’

Şimdi yalnızlığın kendisi yıpranıyor ve dağılıyor, ölüleri artık içinde tutamayıp da dağılan bir mezar gibi. Her yerde görülüyor mezarlarından kalkanlar.

Şimdi dalgalar yükseldikçe yükseliyor dağının çevresinde, ey Zerdüşt. Ve ne kadar yüksek olsa da doruğun, birçokları sana çıkmak zorunda; kayığın karaya çekili durmayacak artık.

Ve biz ümitsizler şimdi senin mağarana geldiysek ve artık ümitsiz değilsek: daha iyilerin sana gelmek üzere yolda olduklarının bir işareti ve simgesidir bu, –

– çünkü tanrının insanlar arasındaki son kalıntısı da yola çıktı sana doğru: yani büyük özlemin, büyük tiksintinin, büyük sıkıntının tüm insanları,

– yeniden umut etmeyi öğrenmedikçe yaşamak istemeyen tüm o insanlar – senden, ey Zerdüşt, o büyük umudu öğrenmedikçe yaşamak istemeyen tüm o insanlar!"

Böyle söyledi sağdaki kral ve öpmek üzere Zerdüşt'ün eline uzandı; ama Zerdüşt bu saygı gösterisini savuşturdu ve irkilerek geriledi, susarak ve ansızın, çok uzaklara kaçar gibi. Ama kısa bir süre sonra yeniden misafirlerinin yanındaydı, onlara aydınlık, sınayan gözlerle baktı ve şöyle söyledi:

"Misafirlerim, daha yüce insanlar. Almanca ve açık seçik[46] konuşacağım sizinle. Sizler değildiniz beklediğim bu dağlarda."

("Almanca ve açık seçik mi? Tanrı korusun!" dedi soldaki kral bu arada; "Anlaşılan, sevgili Almanları tanımıyor Doğu'dan gelen bu bilge!

Ama diyorsa ki, 'Almanca ve açık saçık!' – pekâlâ! Bugünlerde en kötü beğeni değil bu!")

"Sahiden hepiniz daha yüce insanlar olabilirsiniz," diye devam etti Zerdüşt: "ama benim için henüz yeterince yüce ve güçlü değilsiniz.

Benim için demek: içimde sessiz kalan, ama her zaman sessiz kalmayacak olan, amansız olan için demektir. Ve bana aitseniz de, sağ kolum gibi değilsiniz.

Sizin gibi, kendileri de hastalıklı ve cılız bacaklar üzerinde duranlar, kendileri bunu bilseler de bilmeseler de, esirgenmek isterler her şeyden önce.

Ama ben kollarımı ve bacaklarımı esirgemem, ben savaşçılarımı esirgemem: ne işe yarardınız benim savaşımda?

Sizinle yola çıksam, berbat ederdim her türlü zaferi. Ve içinizden bazıları düşerdi savaş davullarımın gür sesini duyar duymaz.

Benim için yeterince güzel ve saygın da değilsiniz. Öğretilerim için temiz pürüzsüz aynalar gerek bana; sizin yüzeyinizde kendi görüntüm bile bozulur.

Omuzlarınızda birçok yük, birçok anı var; kimi berbat cüceler büzülmüş oturuyor, köşe bucaklarınızda. Ayaktakımı da gizlenmiş aranıza.

Yüce ve daha yüce türden olsanız bile: içinizdeki birçok şey eğri büğrü ve çarpık çurpuk. Çekiciyle sizi benim istediğim gibi düzeltecek bir demirci yoktur dünyada.

Sadece köprülersiniz siz: daha yüce olanlar sizin üzerinizden geçsin diye! Basamaklarsınız siz; bu yüzden üzerinizden geçip kendi yüceliğine çıkana öfkelenmeyin!

Sizin tohumunuzdan gerçek bir oğul ve gerçek bir mirasçı doğabilir benim için: ama buna daha çok var. Sizler değilsiniz benim adıma ve mirasıma layık olan.

Sizler değildiniz burada, bu dağda beklediğim, sizler değilsiniz son kez birlikte aşağıya ineceklerim. Sadece bir işaret olarak, daha yüce olanların şimdiden yola koyulduğunun işareti olarak geldiniz bana, –

– Büyük özlemin, büyük tiksintinin, büyük sıkıntının insanlarını değil, tanrının son kalıntıları olarak andıklarınızı da değil.

– Hayır! Hayır! Üç kere hayır! Başkalarını bekliyorum burada, bu dağlarda ve onlar gelmeden buradan bir yere adım atmayacağım,

– daha yüce, daha güçlü, daha muzaffer, daha neşeli olanları, bedeni ve gönlü dik olanları bekliyorum: gülen aslanlar gelmeli!

Ey tuhaf misafirlerim, – hiç duymadınız mı çocuklarımdan söz edildiğini? Ve bana gelmek üzere yola koyulduklarını?

Bahçelerimden, mutlu adalarımdan, yeni güzel türümden söz edin bana – niye söz etmiyorsunuz bana bunlardan?

Benim çocuklarımdan söz etmenizi, bu misafir armağanını istiyorum bugün sizin sevginizden. Onlarla zenginim ben, onlar için yoksul düştüm: neler vermedim ki,

– neler vermezdim ki, sahip olayım diye tek bir şeye: bu çocuklara, bu canlı fidanlığa, istemimin ve en yüce umudumun bu yaşam ağaçlarına!”

Böyle söyledi Zerdüşt ve ansızın konuşmasını kesti: çünkü özlem kaplamıştı içini; yüreğinin heyecanı karşısında kapadı ağzını ve gözlerini. Ve misafirlerinin tümü de sustular, durdular ve şaşıp kaldılar: sadece yaşlı kâhin el kol ve kaş göz işaretleri yapıyordu.

* * *

Akşam Yemeği

Tam bu sırada kâhin Zerdüşt'ün ve misafirlerinin selamlaşmasını yarıda kesti: kaybedecek zamanı olmayan birisi gibi öne çıktı, Zerdüşt'ün elini tuttu ve, "Ama Zerdüşt!" diye bağırdı.

"Her şey birbirinden daha gereklidir, böyle konuşmuştun sen: pekâlâ, şimdi bir şey bana diğer tüm şeylerden daha gerekli.

Sırası gelmiş bir söz: sen beni yemeğe davet etmemiş miydin? Ve burada uzun yoldan gelmiş birçok kişi var. Bizi konuşmalarınla doyurmak istemiyorsun herhalde?

Soğuktan donmak, sudan, havasızlıktan boğulmak ve bedenin zorda kaldığı başka durumlar hakkında düşündünüz hepiniz, ama hiçbirinizin aklına benim sıkıntım, yani açlıktan ölebileceğim gelmedi – "

(Böyle söyledi kâhin; ama Zerdüşt'ün hayvanları bu sözleri duyar duymaz korkuyla uzaklaştılar oradan. Çünkü bugün eve getirdiklerinin bu kâhini doyurmaya yetmeyeceğini anlamışlardı.)

"Susuzluktan ölmek de var," diye sürdürdü konuşmasını kâhin. "Her ne kadar burada suların bilgelik konuşmaları gibi aktığını, yani bol ve usanmadan aktığını duysam da: ben – şarap istiyorum!

Herkes Zerdüşt gibi doğuştan su içen biri değildir. Yorgunlara ve solgunlara bir yararı da yoktur suyun: bize şarap yakışır – acil şifayı ve daimi sağlığı ancak o verir!"

Kâhin şarap arzularken, işte bu esnada, soldaki suskun kral da ansızın söze girdi. "Şarap meselesini," dedi, "düşündük biz, ben ve kardeşim, sağdaki kral: yeterince şarabımız var – bir eşek yükü. Böylece bir tek ekmek kalıyor geriye!"

"Ekmek mi?" diye karşılık verdi Zerdüşt ve güldü. "Mün-zevilerde ekmek bulunmaz işte. Ama insan sadece ekmekle yaşamaz, iyi kuzuların eti de gerekir, iki tane var bende:

– Bunları hemen kesip, baharatla, adaçayıyla pişirmeli: böyle severim ben. Köklerimiz ve meyvelerimiz de eksik değil, ağzının tadını bilenlerin, midesine düşkünlerin bile beğeneceği cinsten; kırılacak cevizlerimiz ve çözülecek bilmecelerimiz de var.

Öyleyse, çok geçmeden iyi bir yemek yiyeceğiz. Bizimle birlikte yemek isteyen, bu işe bir el atmalı, kral olsa bile. Zerdüşt'ün yanında bir kral bile aşçılık yapabilir."

Bu önerisiyle herkesin yüreğine hitap etmişti Zerdüşt: ancak gönüllü dilenci ete, şaraba ve baharata karşı çıktı.

"Dinleyin bu boğazına düşkün Zerdüşt'ü!" dedi şakayla: Böyle yemekler yapmak için mi çekilir insan mağaralara ve yüksek dağlara?

Şimdi anlıyorum, bir zamanlar bize 'Övgüler olsun küçük yoksulluğa!' derken neyi öğrettiğini. Ve neden dilencileri ortadan kaldırmak istediğini."

"İyimserliğini koru, sen de benim gibi," diyerek yanıtladı Zerdüşt. "Kendi ahlakını koru, eşsiz kişi, buğdayını öğüt, suyunu iç, yemeklerini öv; yeter ki seni neşeli kılsınlar.

Ben sadece benimkiler için bir yasayım, ben herkes için bir yasa değilim. Ama bana ait olanın kemikleri güçlü, ayakları hafif olmalı –

– savaşlardan ve şölenlerden zevk almalı, bir gam küpü olmamalı, bir hayalperest olmamalı, şölene gider gibi gitmeli en ağır işe de, sağlıklı ve zinde olmalı.

En iyisi aittir benimkilere ve bana; ve bize verilmezse, biz alırız onu – en iyi yiyeceği, en temiz göğü, en güçlü düşünceleri, en güzel kadınları!" –

Böyle söyledi Zerdüşt; ama sağdaki kral yanıt verdi bu sözlere: "Tuhaf! Bir bilgenin ağzından duyulmuş mudur hiç böyle akıllıca şeyler?

Ve sahiden, çok enderdir bir bilgenin akıllı olması ve bir eşek olmaması."

Böyle söyledi sağdaki kral ve şaşırıp kaldı; ama eşek onun söylediklerine İ-A diye karşılık verdi kötü niyetle, işte bu da tarih kitaplarında "akşam yemeği" olarak anılan o uzun yemeğin başlangıcıdır. Ama bu yemekte daha yüce insandan başka bir şey konuşulmadı.

* * *

Daha Yüce İnsan Üzerine

1

İnsanlara ilk defa gidişimde münzevilere özgü bir budalalık, büyük bir budalalık yaptım: pazaryerine girdim.

Ve herkesle konuştuğumda hiç kimseydi aslında konuştuğum. O akşam ip cambazları ve cesetler oldu yoldaşım; bir ceset oluyordum neredeyse kendim de.

Ama yeni doğan günle birlikte yeni bir hakikat geldi bana: “Beni ne ilgilendirir ki pazaryeri ve ayaktakımı ve ayaktakımının gürültüsü ve ayaktakımının uzun kulakları!” demesini öğrendim.

Siz, daha yüce insanlar, bunu öğrenin benden: pazaryerinde hiç kimse inanmaz daha yüce insana. Orada konuşmak mı istiyorsunuz, pekâlâ! Ama ayaktakımı göz kırpar, “Hepimiz eşitiz,” diye.

“Siz daha yüce insanlar,” – böyle göz kırpar ayaktakımı – “daha yüce insan yoktur. Hepimiz eşitiz; insan insandır, tanrının önünde – hepimiz eşitiz!”

Tanrının önünde! – Oysa artık bu tanrı öldü. Ama biz ayaktakımının önünde eşit olmak istemiyoruz. Siz daha yüce insanlar, uzaklaşın pazaryerinden!

* * *

2

Tanrının önünde! – Oysa artık bu tanrı öldü! Ey daha yüce insanlar, bu tanrı sizin için en büyük tehlikeydi.

Onun mezara girmesiyle siz ancak yeniden dirildiniz. Şimdi geliyor büyük öğle, şimdi daha yüce insan olacak – efendi!

Anladınız mı bu sözlerimi, ey kardeşlerim? Dehşete kapıldınız: yüreğiniz mi sersemledi? Önünüzde bir uçurum mu açıldı? Cehennem köpeği mi uluyor size?

Pekâlâ! Hadi bakalım! Siz, daha yüce insanlar! İşte şimdi insan geleceğinin dağı doğum sancıları çekiyor. Tanrı öldü: şimdi biz istiyoruz ki, – Üstinsan yaşasın.

* * *

3

En kaygılılar şöyle soruyorlar bugün: “İnsan nasıl korunacak?” Ama ilk defa ve sadece Zerdüşt soruyor: “İnsan nasıl aşılacak?”

Üstinsan yatıyor yüreğimde, odur benim ilk göz ağrım ve biriciğim – insan değil: komşu değil, en yoksul değil, en çok acı çeken değil, en iyi insan değil.

Ey kardeşlerim, insanın sevebileceğim yönü, bir geçiş ve bir batış olmasıdır. Sizde de var sevgimi hak eden ve bana umut veren pek çok şey.

Aşağılıyor olmanız, ey daha yüce insanlar, umutlandırıyor beni. Büyük aşağılayanlardır çünkü büyük saygı duyanlar.

Kuşku duyuyor olmanızda saygı duyulacak çok şey var. Çünkü siz teslim olmayı öğrenmediniz, küçük kurnazlıkları öğrenmediniz.

Günümüzde küçük insanlar efendi oldu: hepsi de boyun eğmeyi ve alçakgönüllülüğü ve kurnazlığı ve çalışkanlığı ve gözetmeyi ve bunlar gibi bir sürü küçük erdemi vaaz ediyorlar.

Kadınca olan ne varsa, kölelikten gelen ne varsa ve özellikle de ayaktakımı kalabalığına özgü ne varsa: İşte bunlar efendi olmak istiyorlar tüm insanların – kaderine – ah, tiksinti! Tiksinti! Tiksinti!

Şunu sorup duruyorlar hiç usanmadan: “İnsan kendini en iyi, en uzun, en hoş nasıl koruyabilir?” İşte böyle, günümüzde efendi oluyorlar.

Günümüzün efendilerini aşın, ey kardeşlerim – aşın bu küçük insanları: bunlardır Üstinsan için en büyük tehlike!

Aşın siz daha yüce insanlar, ey kardeşlerim, aşırı küçük erdemleri, küçük kurnazlıkları, kum taneciğini bile gözetmeyi, karınca sürüsü kıvıldaşmasını, sefil huzuru, “çoğunluğun mutluluğu”nu! –

Boyun eğmektense, ümitsiz olun daha iyi. Ve sahiden, bugün nasıl yaşanacağını bilmediğiniz için seviyorum sizi, daha yüce insanlar! Çünkü böyle yaşarsınız siz, – en iyi!

* * *

4

Cesaretiniz var mı, ey kardeşlerim? Yürekli misiniz? Tanıklar önündeki cesaret değil, hiçbir tanrının tanıklık etmediği bir münzevi cesareti, bir kartal cesareti gerekli.

Soğuk ruhlulara, katırlara, körlere, sarhoşlara yürekli demem ben. Korkuyu bilen, ama korkuyu yenendir, uçurumu gören, ama ona gururla bakandır yürekli kişi.

Uçurumu gören, ama uçuruma kartal gözleriyle bakandır, uçurumu kartal pençeleriyle kavrayandır: cesaretli kişi. – –

* * *

5

“İnsan kötüdür” – böyle söylüyor en bilge kişiler beni avutmak için. Ah, keşke bugün hâlâ doğru olsa bu! Çünkü kötülük insanın en iyi kudretidir.

“İnsan daha iyi ve daha kötü olmalı” – böyle öğretiyorum ben. En kötü, Üstinsanın iyiliği için gereklidir.

Küçük insanların vaizi için, insanların günahları yüzünden acı çekmiş ve sorumluluk yüklenmiş olması iyi olabilir. Ama büyük günaha sevinirim

ben, onu büyük tesellim olarak gördüğüm için –

Ama bu sözler uzun kulaklılar için değil. Her söz de her ağza yakışmaz. Bunlar ince, uzak şeyler: koyun tırnakları dokunmamalı bunlara!

* * *

6

Siz daha yüce insanlar, sizin berbat ettiğinizi düzeltmek için mi burada olduğumu düşünüyorsunuz?

Yoksa bundan böyle siz acı çekenlere, daha rahat yataklar sunmak istediğimi mi? Ya da siz yersiz yurtsuzlara, yolunu şaşırmışlara, tırmanırken düşmüşlere, yeni ve daha kolay patikalar göstereceğimi mi?

Hayır! Hayır! Üç kere hayır! Sizin türünüzden gittikçe daha fazlası, gittikçe daha iyileri yok olmalı – çünkü işiniz gittikçe daha berbat ve daha zor olmalı. Böyle yalnız, –

– böyle yalnız büyür insan, yıldırımın ona isabet edip onu parçalayacağı o yüksekliğe: yıldırım için yeterli yüksekliğe!

Az olandır, uzun olandır, uzak olandır fikrimdeki ve özlemimdeki: sizin o küçük, çeşitli, kısa sefaletiniz ne ilgilendirir beni!

Siz yeterince acı çekmiyorsunuz henüz! Çünkü siz kendiniz yüzünden acı çekiyorsunuz, henüz insan yüzünden değil. Başka türlü konuşursanız, yalan söylemiş olursunuz! Benim acı çektiğim şey yüzünden acı çekmiyorsunuz hiçbiriniz. – –

* * *

7

Yıldırımın artık zarar vermiyor oluşu yeterli değil benim için. İletip uzaklaştırmak istemem onu; öğrenmeli benim için – çalışmayı. –

Benim bilgeliğim uzun süredir bir bulut gibi toplanıyor, sakinleşiyor ve kararıyor. Böyle davranır zamanı gelince bir yıldırım doğuracak olan her bilgelik. –

Bugünün insanları için ışık olmak, ışık diye adlandırılmak istemem. Onları – kör etmek isterim: Bilgeliğimin yıldırımı! Oy onların gözlerini!

* * *

8

Gücünüzü aşan şeyler istemeyin: güçlerini aşan şeyler isteyenlerde kötü bir sahtelik vardır.

Özellikle de büyük şeyler isterlerse! Çünkü bu kurnaz kalpazanlar ve oyuncular, büyük şeylere karşı şüphe uyandırırlar: –

– Sonunda kendilerine karşı da sahteleşene dek, güçlü sözlere, göstermelik erdemlere, parıltılı sahte başarılara bürünmüş bu şaşılar, bu gizlenmiş kurt yenikleri.

Çok dikkatli olun onlara karşı, ey siz daha yüce insanlar! Çünkü dürüstlükten daha değerli ve daha az bulunur bir şey yoktur bugün benim gözümde.

Günümüz ayaktakımının günü değil mi? Ama ayaktakımı bilmez neyin büyük, neyin küçük, neyin doğru ve neyin dürüst olduğunu; masum bir eğrilik içindedir o: hep yalan söyler.

* * *

9

Çok şüpheci olun, siz daha yüce insanlar, siz yürekliler! Siz açık yürekliler! Ve gizli tutun sebeplerinizi! Çünkü gün ayaktakımının günüdür.

Ayaktakımının bir zamanlar sebepsiz inanmaya alıştığı şeyleri kim sebepler öne sürerek – yıkabilir ki?

Ve pazaryerinde insan el kol hareketleriyle ikna eder. Oysa sebepler ayaktakımını şüpheci kılar.

Ve bir kere hakikat zafere ermişse, şöyle sorun haklı bir şüpheyle: “Hangi büyük hata savaştı bu hakikat uğruna?”

Bilginlerden koruyun kendinizi! Nefret eder onlar sizden: çünkü kısırdır onlar! Soğuk, kurumuş gözleri vardır, önlerinde duran her kuşun tüyleri yolunmuştur.

Böyle kişiler yalan söylememeleriyle övünürler: ama yalan söylemeye gücü olmamak hakikati seviyor olmak anlamına gelmez henüz. Sakının kendinizi!

Ateşli olmamak idrak anlamına gelmez henüz! Soğumuş tinlere inanmam. Yalan söyleyemeyen hakikatin ne olduğunu bilmez.

* * *

10

Yukarı mı çıkmak istiyorsunuz, kendi bacaklarınızı kullanın! Kendinizi yukarı taşıtmayın, başkalarının sırtına ve kafasına oturmayın.

Ata biniyorsun, öyle mi? Şimdi de süratle hedefine at koşturuyorsun, öyle mi? Pekâlâ, dostum! Ama kötürüm ayağın da oturuyor atın sırtında!

Hedefine vardığında, atından aşağıya adadığında; tam da kendi doruğunda, sen daha yüce insan – sendeleyeceksin.

* * *

11

Siz yaratıcılar, siz daha yüce insanlar! İnsan yalnız kendi çocuğuna hamiledir.

Sizi kandırmalarına, ikna etmelerine izin vermeyin! Kimdir ki sizin komşunuz? Ve “komşunuz” için bir şeyler yapsanız da, – onun için yaratmazsınız ki!

Unutun şu “için” sözünü, ey yaratıcılar; sizin erdeminiz, hiçbir şeyi “için” ve “uğruna” ve “çünkü” ile yapmamanızı ister. Bu sahte küçük sözcüklere tıkayın kulaklarınızı.

“Komşular için”, sadece küçük insanların erdemidir; orada, “davul bile dengi dengine,” ve “bugün sen bana, yarın ben sana”: denilir – sizin kadar bencil olmaya ne hakları, ne de güçleri vardır onların!

Siz yaratıcılar, bencilliğinizde hamilelerin ihtiyatı ve öngörüsü vardır! Henüz hiç kimsenin gözleriyle görmediği meyveyi: kucaklar, korur ve besler tüm sevginiz.

Tüm sevginizin olduğu yerde, çocuğunuzda, oradadır tüm erdeminiz de! Sizin “komşunuz” sizin eserinizdir, sizin isteminizdir: yanlış değerlere ikna olmayın!

* * *

12

Ey yaratıcılar, ey daha yüce insanlar! Doğurmayı bekleyen hastadır; doğurmuş olansa kirlidir.

Kadınlara sorun: keyif verdiği için doğum yapılmaz. Sancıdır tavukları ve şairleri gıdaklatan.

Ey yaratıcılar, çok fazla kirlilik var sizde. Demek ki anne olmalısınız siz.

Yeni bir çocuk: ah ne de çok yeni pislik geldi dünyaya! Çekilin kenara! Doğurmuş olan tertemiz yıkamalı ruhunu!

* * *

13

Kuvvetinizi aşacak kadar erdemli olmayın! Ve olasılığın dışında şeyler istemeyin!

Babalarınızın erdeminin ayak izlerinden yürüyün! Babalarınızın istemi sizinle birlikte çıkmasaydı, siz nasıl çıkabilirdiniz yukarıya?

Ama ilk olmak isteyen, son olmamaya da bakmalı! Babalarınızın günahlarının olduğu yerde ermişler olmaya çalışmayın!

Babaları kadınlarla düşüp kalkanlar ve sert şaraplara, domuz etine düşkün olanlar: bakir olmak isteseler neye yarar?

Bir delilik olur! Sahiden, çoktur bence böyle birine bir ya da iki ya da üç kadının erkeği olmak.

Ve manastırlar inşa ettirse de, kapılarına: "ermişin yolu" diye yazdırsa da – derim ki: Neye yarar? Yeni bir delilik bu!

Kendisi için bir hapishane ve sığınma evi inşa ettirmiştir: Hayırlı olsun! Ama ben inanmam hayırlı olacağına.

Yalnızlığının içine ne taşıdıysan, ancak o büyür yalnızlıkta – içindeki hayvan da işte böyle. Bu yüzden birçoklarına tavsiye edilmemelidir yalnızlık.

Çöl ermişlerinden daha kirli bir şey görülmüş müdür bugüne dek yeryüzünde? Onların yakınında sadece şeytan değil, – domuz da koparmıştır iplerini.

* * *

14

Ürkek, utangaç, beceriksiz, sıçramayı beceremeyen bir kaplan gibi: sık sık böyle bir kenara çekilirken gördüm sizi, ey daha yüce insanlar. Tutmadı attığınız zar.

Ama siz zar atıcılar, ne önemi var ki bunun? Oynamayı ve alay etmeyi gerektiği gibi öğrenmediniz siz! Her zaman büyük bir kumar ve alay masasında oturmuyor muyuz?

Büyük bir başarısızlığa uğrasanız da bu yüzden başarısız mı sayılırsınız? Kendiniz başarısız olsanız da bu yüzden insan mıdır başarısız olan? Ama insan başarısızlığa uğramışsa: pekâlâ! Hadi bakalım!

* * *

15

Türü ne kadar yüceyse, o kadar ender başarılır bir şey. Siz, buradaki daha yüce insanlar, hepiniz – başarısızlık değil misiniz?

Cesaretiniz kırılmasın, ne önemi var ki bunun? Daha ne çok şey mümkün! Kendinize gülmeyi öğrenin, gerektiği gibi gülmeyi!

Başarısızlık ve yarım başarı olmanızda şaşılacak ne var ki, ey siz yarısı kırıklar! İçinizde sizi sıkıştıran ve iten, – insanlığın geleceği değil midir?

İnsanlığın en uzağı, en derini, yıldızlar kadar yüksekliği, olağanüstü kudreti: tüm bunlar sizin çanağınızda birlikte köpürmüyorlar mı?

Kimi çanağın çatlamasında şaşılacak ne var ki? Kendinize gülmeyi öğrenin, gerektiği gibi gülmeyi! Siz daha yüce insanlar, ah daha ne çok şey mümkün!

Ve sahiden, ne kadar çok şey başarıldı şimdiden! Ne kadar zengindir bu yeryüzü küçük iyi mükemmel şeylerden yana, iyi başarılmış şeylerden yana.

Küçük mükemmel şeyler yerleştirin etrafınıza, siz daha yüce insanlar! Onların altın olgunluğu şifadır yüreğe. Mükemmel olan umut etmeyi öğretir.

* * *

16

En büyük günah neydi şimdiye kadar? “Burada gülenlerin vay haline!” diyenin sözleri değil miydi?

Kendisi bulamamış mıydı yeryüzünde gülmek için bir sebep? İyi arayamamıştı o halde. Bir çocuk bile bulur burada gülmek için bir sebep.

O kişi – yeterince sevmiyordu: yoksa bizi de severdi, biz gülenleri! Ama nefret ediyordu bizden ve alay ediyordu bizimle, ulumak ve diş bilemekti bize vaat ettiği.

Sevmeyince hemen lanetlemek mi gerekir? Bu – kötü bir beğeni gibi geliyor bana. İşte böyle yaptı ama o dediği dedik kişi. Ayaktakımından geliyordu o.

O yeterince sevmiyordu sadece: yoksa sevilmemesine daha az öfkelenirdi. Sevgi değildir, bütün büyük sevgilerin arzuladığı: – daha fazlasını ister onlar.

Kaçın böyle dediği dediklerden! Zavallı, hasta bir türdür bu: bir ayaktakımı türüdür! Fena görürler bunlar yaşamı, kem gözle bakarlar bu yeryüzüne.

Kaçın böyle dediği dediklerden! Ağır ayakları ve bunalmış yürekleri vardır onların – dans etmesini bilmezler. Yeryüzü nasıl hafif gelebilir ki böyle kişilere?

* * *

17

Tüm iyi şeyler eğri büğrü yaklaşırlar hedeflerine. Kediler gibi kamburlarını çıkartırlar, içlerinden mırlarlar yaklaşan mutluluklarının önünde – tüm iyi şeyler güler.

Kişinin şimdiden kendi yolunda yürüyüp yürümediği attığı adımdan belli olur: bu yüzden yürüyüşüme dikkat edin! Ama hedefine yaklaşan dans eder.

Ve sahiden, bir heykel olmadım ben, henüz öyle durmuyorum, kaskatı, hissiz, taştan bir sütun gibi; seviyorum hızlı hızlı yürümeyi.

Yeryüzü bataklıklarla ve koyu kederlerle dolu olsa da; hafif ayakları olan yürür balçığın üzerinden bile ve dans eder kaygan buzun üstündeymiş gibi.

Yükseğe kaldırın yüreklerinizi kardeşlerim, yükseğe, daha yükseğe! Bacaklarınızı da unutmayın! Bacaklarınızı da kaldırın, ey iyi dansçılar: iyisi mi, amuda da kalkın!

* * *

18

Bu gülenlerin tacını, bu gül çelengi tacı: ben taktım bu tacı kendime, ben kutsadım kahkahamı. Başka birini bulamadım bugün bunu yapacak kadar güçlü olan.

Dansçı Zerdüşt, hafif Zerdüşt, kanatlarıyla işaret veren, uçuşa hazır, tüm kuşlara işaret veren, hazır ve amade, mutlu bir tez canlı: –

Kehanette bulunan Zerdüşt, kehaneti gülen Zerdüşt, sabırsız biri değil, dediğim dedik biri değil, sıçrayışları ve kaçamakları seven biri; ben taktım bu tacı kendime!

* * *

19

Yükseğe kaldırın yüreklerinizi kardeşlerim, yükseğe, daha yükseğe! Bacaklarınızı da unutmayın! Bacaklarınızı da kaldırın, ey iyi dansçılar: iyisi mi, amuda da kalkın!

Mutlulukta da ağır hayvanlar vardır, doğuştan hantal olanlar vardır. Amuda kalkmaya çalışan bir fil gibi tuhaf bir halde didinirler.

Ama mutluluktan deli olmak mutsuzluktan deli olmaktan daha iyidir, hantal dans etmek aksak yürümekten daha iyidir. Bu yüzden öğrenin şu bilgelik sözümü: En kötü şeyin bile iki iyi ters yüzü vardır, –

– en kötü şeyin bile dans edecek iyi bacakları vardır: bu yüzden, daha yüce insanlar, doğru bacaklar üzerinde durmayı öğrenin!

Bu yüzden unutun kederden oflayıp puflamayı ve tüm ayaktakımı üzüntülerini! Ah ne kadar da üzgün görünüyorlar bugün gözüme, ayaktakımının soytarıları! Ama gün ayaktakımının günüdür.

* * *

20

Dağ mağaralarından kopan rüzgâra benzeyin: kendi çalıp kendi oynamak ister o, ayaklarının altında denizler titrer, sıçrar.

Eşeklere kanat takan, dişi aslanların sütünü sağan, tüm bugünün ve tüm ayaktakımının üzerine bir kasırga gibi esen bu ele avuca sığmaz hayırlı ruha övgüler olsun, –

– diken kafalara ve kılı kırk yaranlara düşman, tüm solmuş yapraklara ve yabani otlara düşman: bataklıkta da, kederde de çimler üzerindeymiş gibi dans eden bu vahşi, hayırlı, özgür kasırga tinine övgüler olsun!

Ayaktakımının yok olup giden köpeklerinden ve tüm o cılkı çıkmış, kasvetli güruhtan nefret eden, tüm karamsarların ve açgözlülerin gözlerine toz savuran bu güleç fırtınaya, tüm özgür ruhların ruhuna övgüler olsun!

Ey daha yüce insanlar, en kötü yanınız bu sizin: hiçbiriniz gerektiği gibi dans etmesini öğrenmediniz – kendinizi aşarak dans etmesini! Ne önemi var ki, başarısızlık olmanızın!

Daha ne çok şey mümkün! Kendinizi aşarak gülmesini öğrenin en azından! Kaldırın yüreklerinizi, ey iyi dansçılar, yükseğe, daha yükseğe! Ve güzel gülmeyi de unutmayın!

Bu gülenlerin tacını, bu gül çelengi tacı: size atıyorum, kardeşlerim bu tacı! Gülmeyi kutsadım ben; siz daha yüce insanlar, öğrenin – gülmeyi!

* * *

Efkâr Şarkısı

1

Zerdüşt bu sözleri söylediğinde, mağarasının girişine yakın duruyordu; ama son sözcüklerle birlikte misafirlerinden kaçtı ve kısa bir süre için açık havaya çıktı.

“Ah etrafımdaki temiz kokular,” diye bağırdı, “ah etrafımı saran kutlu sessizlik! Ama hayvanlarım nerede? Yanıma gelin, yanıma, kartalım ve yılanım!

Söyleyin bana, hayvanlarım: bu daha yüce insanların tümü, – belki de güzel kokmuyorlardır? Ah, etrafımdaki güzel kokular! Şimdi anladım ve hissettim, sizi, hayvanlarımı ne çok sevdiğimi.”

– Ve Zerdüşt bir kez daha konuştu: “Seviyorum sizi, hayvanlarım!” Zerdüşt bu sözleri söylediğinde kartal ve yılan ona iyice sokuldular ve ona baktılar. Böylelikle üçü sessizce durdular, hep birlikte güzel havayı koklayıp soludular. Çünkü dışarıdaki hava, daha yüce insanların yanındakinden daha iyiydi.

* * *

2

Zerdüşt mağarasından dışarı henüz çıkmıştı ki, yaşlı büyücü yerinden kalktı, kurnazca etrafına baktı ve dedi ki: “Dışarı çıktı o!

Şimdiden, ey daha yüce insanlar, – ben de onun gibi, sizi bu övgü dolu ve okşayıcı sözle gıdıklayayım – şimdiden çöküyor üzerime o hayırsız, hile ve büyü ruhum, benim efkârlı şeytanım,

– kendisi temelden karşıdır bu Zerdüşt’e: bağışlayın onu! Şimdi büyücülük yapmak istiyor karşınızda, şimdi onun tam saati; boşuna boğuşuyorum ben bu kötü ruhla.

Hepinizin, kendinize hangi şeref sözcüğünü uygun görürseniz görün, kendinize ister ‘özgür tinliler’, ister ‘hakikatliler’, ister ‘tini tövbeliler’, ister ‘zincirlerinden boşanmışlar’, isterseniz de ‘büyük özlem duyanlar’ deyin, –

– benim gibi büyük tiksintiye tutulmuş olanların, yaşlı tanrıları ölen ve henüz beşikte ve kundakta yeni bir tanrıları olmayanların – hepinizin iyiliğini ister benim kötü ruhum ve büyücü şeytanım.

Tanıyorum sizi, siz daha yüce insanlar, tanıyorum onu – tanıyorum, istemediğim halde sevdiğim bu canavarı, bu Zerdüşt’ü de: çoğu zaman güzel bir ermiş – maskesi gibi görünüyor bana,

– kötü ruhumu, efkârlı şeytanımı eğlendiren yeni tuhaf bir maskara alayı gibi görünüyor bana – bana öyle geliyor ki seviyorum Zerdüşt’ü kötü ruhumun yüzü suyu hürmetine. –

Ama şimdiden çöküyor üstüme ve zorluyor o beni, bu efkâr ruhu, bu akşam alacakaranlığının şeytanı; ve sahiden, ey daha yüce insanlar, hoşuna gidiyor onun, –

– açın gözlerinizi! – hoşuna gidiyor onun çırılçıplak gelmek, kadın mı erkek mi, henüz bilmiyorum: ama geliyor, zorluyor beni, vay halime! Dört açın gözlerinizi!

Gün sona eriyor, şimdi akşam çöküyor tüm şeylerin üzerine, en iyi şeylerin üzerine bile; ey daha yüce insanlar, dinleyin ve görün şimdi, nasıl bir şeytandır bu akşam efkârının ruhu, kadın mıdır, erkek mi?”

Böyle söyledi yaşlı büyücü, kurnazca bakındı etrafına ve sonra sarıldı arpına.

* * *

3

Hava berraklaştığında,

Çiyin tesellisi çoktan

Yeryüzüne damladığında

Görünmeden, duyulmadan: –

Çünkü narin ayakkabılar giyer

Teselli veren çiy, tüm yumuşacık teselli verenler gibi –

Hatırlar mısın, söyle hatırlar mısın, ey ateşli yürek,

Bir zamanlar nasıl da susamıştın,

Göğün gözyaşlarına ve çiy damlalarına,

Yanıp kavrulmuş, susamış, yorgunken sen,

Sararmış çimenli patikalarda

Akşam güneşinin hain bakışları

Karanlık ağaçların arasından süzülüp de etrafında koşuşurken,

Göz kamaştıran güneşin kızgın bakışlarını, o fesadı?

“Hakikatin talibi? Sen ha?” – diye alay ederlerdi seninle –

“Hayır! Şairin biri sadece!

Bir hayvan ki, kurnaz, yırtıcı, sinsice yaklaşan,

Yalan söylemek zorunda,

Bile bile, isteye isteye yalan söylemek zorunda:

Av peşinde,

Yüzünde rengârenk bir maske,

Kendisi kendisinin maskesi,

Kendisi kendisinin avı –

Bu mu, – hakikatin talibi?

Hayır! Sadece soytarı! Sadece şair!

Sadece rengârenk konuşan,

Soytarı maskelerinin ardından rengârenk çığlıklar atan,

Yalancı söz-köprüleri üzerinde yükselen,

Rengârenk gökkuşakları üzerinde,

Sahte göklerle

Sahte yerler arasında,

Gezinip salınan –

Sadece soytarı! Sadece şair!

Bu mu – hakikatin talibi?

Ne sessiz, ne katı, ne düz, ne soğuk,

Bir heykele dönüşmüş,

Bir tanrı heykeline,

Tapınakların önüne dikilen bir heykel değil,

Bir tanrının kapı bekçisi değil:

Hayır! Düşmandır o hakikatin böylesi boy heykellerine,

Tapınaklar önü değil, çöllerdir onun evi,

Kedilerin cesaretiyle,

Atlar her pencereden,

Hop! Her türlü rastlantıya,

Vahşi ormanlarda iz sürer,

Tutkuyla, özlemle koklar,

Sen vahşi ormanlarda

Rengârenk yırtıcı hayvanlar arasında

Günahkârca-sağlıklı ve rengârenk ve güzel koşasın diye,

Şehvetli dudaklarla,

Mutluluk içinde alaycı, mutluluk içinde cehennemsi, mutluluk içinde kana susamışçasına,

Çalarak, sinsice yaklaşarak, yalan söyleyerek koşasın diye: –

Ya da bir kartal gibi,

Sabit gözlerle uzun uzun uçurumlara bakan,

Kendi uçurumlarına: – –

Ah nasıl da inerler, döne döne, aşağılara,

İçerilere,

Gittikçe daha da derinlere! –

Sonra,

Ansızın, doğruca,

Ok gibi uçarak

Atılırlar kuzuların üzerine,

Çökerler, aç bir kurt gibi,

Gözlerini kuzulara dikmiş;

Tüm kuzu ruhlulara,

Koyun gibi bakan, kuzu gözlü, kıvırcık yünlü,

Kuzuların koyunların iyi niyetiyle ağarmış

Ne varsa hepsine korkunç öfkelidirler!

İşte böyle,

Kartal gibi, panter gibidir,

Şairin özlemleri,

Senin özlemlerin, binlerce maske altında,

Ey sen soytarı! Ey sen şair!

Sen ki, insanı

Tanrı gibi de, kuzu gibi de gören:

İnsandaki tanrıyı da,

Kuzuyu da parçalayan,

Ve parçalarken gülen – –

Budur, işte budur senin mutluluğun! –

Bir panterin mutluluğu ve bir kartalın mutluluğu!

Bir şairin ve bir soytarının mutluluğu!"

Hava berraklaştığında

Hilal

Mor kızıllıkların arasından yeşil yeşil

Ve hasetle gizlice sokulduğunda:

– gündüze düşman,

Her adımda gizlice

Gül hamaklarına

Sokulduğunda, onlar sararıp düşene,

Gecenin içine gömülene dek: –

Böyle gömülmüştüm ben de bir zamanlar,

Hakikat cinnetimden,

Gündüz – özlemlerimden,

Günden usanmış, ışıktan hasta düşmüş,

– gömülmüştüm aşağılara doğru, akşamın içine doğru, gölgenin içine doğru:

Bir hakikatten

Yanıp kavrulmuş ve susuz:

– hatırlar mısın, söyle hatırlar mısın, ey kızgın yürek,

Nasıl susuzluk çekerdin o zaman? –

Sürüldüm diye ben

Tüm hakikatlerden,

Sadece soytarı!

Sadece şair!

* * *

Bilim Üzerine

Böyle şarkı söyledi büyücü; ve oradakilerin tümü kuşlar gibi farkında olmadan düştüler onun kurnaz ve efkârlı şehvetinin ağına. Ancak tini vicdanlı yakalanmamıştı: ansızın büyücünün arpını elinden aldı ve bağırdı: "Hava! Temiz hava girsin içeriye! Zerdüşt girsin içeriye! Sen bu mağaranın havasını ağırlaştırıyor, zehirliyorsun, kötü yaşlı büyücü seni!

Sen bizi bilinmedik tutkular ve yabanıllıklar için baştan çıkarıyorsun, seni sinsi sahtekâr. Senin gibiler hakikatten bahsedip, bir de yaygara kopardılar mı vay halimize!

Böyle büyücüler karşısında uyanık olmayan tüm özgür tinlilerin vay haline! Elden gider özgürlükleri: sen onlara zindanı öğretiyorsun ve onları zindanlara dönmek için kandırıyorsun, –

– seni yaşlı efkârlı şeytan, senin yakınmaların tuzak kokuyor, bekâreti överken şehvete davet edenlere benziyorsun!"

Böyle söyledi vicdanlı; ama yaşlı büyücü etrafına bakındı, zaferinin tadını çıkardı ve bu arada vicdanlının kendisinde yarattığı sıkıntıya da ses çıkarmadı. "Sessiz ol!" dedi alçakgönüllü bir sesle, "İyi şarkılar iyi yankılanmak ister; iyi şarkılardan sonra uzun süre susmalı.

Hepsi böyle yapıyor, daha yüce insanların. Ama sen herhalde pek bir şey anlamadın benim şarkımdan! Sende eser yok bir büyücünün ruhundan."

"Kendinden ayırmakla övmüş oluyorsun beni," diye karşılık verdi vicdanlı, "Pekâlâ! Ya siz ötekiler, ne görüyorum? Hâlâ şehvetli gözlerle oturuyorsunuz orada: –

Siz özgür ruhlar, nerde kaldı sizin özgürlüğünüz? Bana öyle geliyor ki, adeta dans eden berbat, çıplak kızları uzun süre seyretmiş kimselere benziyorsunuz: dans ediyor ruhlarınız da!

Daha fazla bulunuyor herhalde, büyücünün hayırsız hile ve büyü ruhu dediği şeyden: sizin içinizde, daha yüce insanlar – biz herhalde farklıyız birbirimizden.

Ve sahiden, yeterince konuştuk ve düşündük hep birlikte, Zerdüşt mağarasına dönünceye kadar, bu yüzden biliyorum: farklı olduğumuzu.

Burada, yukarıda da farklı şeyler arıyoruz, siz ve ben. Ben daha fazla güven arıyorum, bu yüzden geldim Zerdüşt'e. Çünkü o hâlâ en sağlam kale ve istem –

– her şeyin sallandığı, yerin sarsıldığı günümüzde. Ama gözlerinize baktığımda daha fazla güvensizlik arıyormuşsunuz gibi geliyor bana,

– daha fazla ürperti, daha fazla tehlike, daha fazla yer sarsıntısı. Bana öyle geliyor ki, bağışlayın bu kuruntumu, ey daha yüce insanlar –

– sizin hoşlandığınız en berbat, en tehlikeli yaşamdır, beni en çok korkutan yaşam, yabanıl hayvanların, ormanların, mağaraların, sarp dağların ve dik uçurumların olduğu yaşam.

Ve sizin en çok hoşunuza giden, tehlikenin içinden çekip çıkaracak bir yol gösterici değil, sizi tüm yollardan saptıracak bir yoldan saptırıcıdır. Ama bu hoşlandıklarınız ne kadar gerçek olsa da, olanaksız görünüyorlar bana.

Çünkü korku – insanın ilk ve temel duygusudur; korkuyla açıklanır her türlü ilk günah ve ilk erdem. Korkudan doğdu benim erdemim de, bilim deniyor ona.

Yabanıl hayvanlardan duyulan korku – en uzun zamandır insanın içinde beslenen korkudur bu ve insanın içinde sakladığı ve korktuğu hayvan da dahildir buna: – 'içindeki hayvan' der Zerdüşt buna.

Böyle uzun, eski bir korku sonunda inceldi, ruhanileşti ve tinselleşti – bugün bana öyle geliyor ki, bilim diyorlar adına." –

Böyle söyledi vicdanlı; ama o sırada mağarasına dönen ve son konuşmayı duyup, neden söz edildiğini tahmin eden Zerdüşt, vicdanlıya bir avuç dolusu gül attı ve onun "hakikat"lerine güldü. "Ne?" diye bağırdı, "Neydi biraz önce duyduklarım? Sahiden, bana öyle geliyor ki, ya sen delisin ya da ben; ve senin 'hakikat'ini hiç vakit geçirmeden tersyüz edeceğim.

Çünkü korku – bizim istisnamızdır. Oysa cesaret ve serüven ve bilinmeyenden, denenmemişten hoşlanmak – bana öyle geliyor ki cesaret insanın tüm ön tarihidir.

İnsan en yabanıl, en cesur hayvanların tüm erdemlerini kıskanmış ve onlardan çalmıştır: ancak böyle olabilmiştir – insan.

Bu cesaret, sonunda incelmiş, ruhanileşmiş, tinselleşmiş, kartal kanatlı cesaret, bu yılan akıllı cesaret – bana öyle geliyor ki günümüzde bunun adı – ”

“Zerdüşt!” diye bağırdılar, orada oturanların hepsi hep bir ağızdan ve üstüne de bir kahkaha kopardılar; ama bu kahkaha ağır bir bulut gibi yükseldi üzerlerinde. Büyücü de güldü ve kurnazca konuştu: “Pekâlâ! Çekip gitti, benim kötü tinim!

Ve sizi ona karşı uyaran kendim değil miydim, onun bir aldatıcı olduğunu, bir hile ve büyü tini olduğunu söyleyerek?

Özellikle de kendini çıplak gösterdiğinde. Ama ben ne yapabilirim ki, onun hilelerine karşı? Ben mi yarattım onu ve dünyayı?

Pekâlâ! Yine iyi olalım birbirimize karşı, iyimser olalım! Zerdüşt böyle kötü kötü baksa bile – baksanıza ona! Çok kızmış bana –:

– gece çökmeden önce, yeniden öğrenecek beni sevmeyi ve övmeyi, böyle budalalıklar yapmadan uzun süre yaşayamaz o.

O – sever düşmanlarını: gördüklerimin içinde bu sanatı en iyi bilendir o. Ama bunun intikamını – dostlarından alır!”

Böyle söyledi yaşlı büyücü ve daha yüce insanlar alkışladılar onu: bunun üzerine Zerdüşt, dolaşıp dostlarının ellerini sıktı hınzırlıkla ve sevecenlikle, – herkesin gönlünü almak ve herkesten özür dilemek isteyen biri gibi. Ama mağarasının girişine vardığında, bakın hele, yeniden dışarıdaki temiz havayı ve hayvanlarını çekti canı – ve dışarı kaçmak istedi.

* * *

Çölün Kızları Arasında

1

“Gitme buradan!” dedi bunun üzerine, kendisini Zerdüşt’ün gölgesi olarak adlandıran gezgin, “Yanımızda kal, yoksa eski boğuk keder yeniden çökebilir üstümüze.

Zaten o yaşlı büyücü bizim için en büyük kötülüğü yaptı bile, baksana, dindar papanın gözlerinde yaşlar var ve yeniden demir aldı efkâr denizine.

Bu krallar hâlâ cesurmuş gibi görünebilirler: bugün içimizde bunu en iyi onlar öğrendiler! Tanıkları olmasaydı, iddia ediyorum ki, kötü oyun başlardı yeniden –

– gezinen bulutların, rutubetli efkârın, kapalı gökyüzünün, çalınmış güneşin, uluyan sonbahar rüzgârlarının kötü oyunu,

– ağlayıp ulumamızın ve yardım isteyerek bağırmamızın kötü oyunu: yanımızda kal, ey Zerdüşt! Çok fazla gizli sefalet var burada, dile gelmek isteyen, çok fazla akşam, çok fazla bulut, çok fazla dumanlı hava!

Erkeklere yaraşır, güçlü gıdalarla ve güçlü sözlerle besledin bizi: yemekten sonra yumuşak kadınsı tinlerin yeniden üstümüze atılmasına izin verme!

Sadece sen çevrendeki havayı güçlü ve duru kılarsın! Senin mağarandaki kadar temiz bir hava bulabildim mi yeryüzünün başka bir yerinde?

Bir sürü ülke gördüm oysa, burnum öğrendi birçok havayı sınamayı ve takdir etmeyi: ama senin yanında burun deliklerim en büyük hazlarını yaşıyor!

Meğerki, – meğerki – ah, eski bir anıyı bağışla! Bir zamanlar çölün kızları arasında yazdığım, eski bir yemek sonrası şarkısını bağışla: –

onların arasında da böyle temiz, aydınlık Doğu havası vardı; bulutlu, rutubetli efkârlı Eski-Avrupa’dan en fazla orada uzaklaşmıştım!

O zamanlar severdim böyle Doğulu-kızları ve üzerinde hiçbir bulut, hiçbir düşünce gezinmeyen başka mavi cennetleri.

İnanmazsınız, nasıl uslu otururlardı dans etmedikleri zaman, derin ama düşüncelerden uzak, küçük gizemler gibi, süslü bilmeceler gibi, yemek sonrası yenen cevizler gibi –

renkli ve tuhaf, gerçekten! Ama bulutsuz: kendilerini çözdüren bilmeceler: böyle kızların sevgisiyle o zaman bir yemek sonrası ilahisi yazmıştım.”

Böyle söyledi gezgin ve gölge; ve daha kimse ona yanıt veremeden, yaşlı büyücünün arpını eline geçirdi bile, bağdaş kurdu, rahat ve bilgece bakındı etrafına – yavaş yavaş ve sorar gibi çekti burun deliklerine havayı, sanki yeni ülkelerde yabancı, yeni havayı koklayan biri gibi. Bundan sonra kükrercesine şarkı söylemeye başladı.

* * *

2

Çöl büyür: vay haline içinde çöl saklayanın...

– Hop! Şenlikli!

Gerçekten şenlikli!

yakışık alan bir başlangıç!

Afrikalıca şenlikli!

bir aslana yaraşan

ya da kükreyen bir ahlak şempanzesine –

– ama size göre değil,

siz çok sevgili dostlara,

benim, palmiyeler altında bir Avrupalının,

dizlerinin dibinde oturmasına ilk defa

izin verilen. Sela.

Şaşırtıcı gerçekten!

İşte oturuyorum burada,

çöle yakın, ama şimdiden

ne kadar uzağında çölün,

hiçlik içinde bile daha çorak:

işte yuttu şimdiden

bu ufacık vaha beni – :

– açtı öyle esneyerek

o sevilesi ağzını,

ağızların o en güzel kokulusunu:

düştüm ben de içine,

aşağıya, ta dibe – sizin aranıza,

siz sevgili dostlar! Sela.

Selam, selam olsun o balinaya,

konuğumu böylesine iyi

ağırlayan! – anlıyorsunuzdur

bu bilgiç imayı?

selam midesine,

böylesine

sevilesi bir vaha midesi ise,

bunun gibi ama kuşkularım var bu konuda,

– Avrupa’dan geldim ya işte,

daha kuşkucudur o,

geçkin ev kadıncıklarından

Tanrı ıslah eylesin!

Amin!

İşte oturuyorum burda,

bu ufacık vahada,

bir hurma gibi

kararmış, tatlanmış, altın yoğunluğunda,

yuvarlak bir kız ağzı arzulayarak,

dahası, kızca

buz soğuğu kar beyazı keskin

ısırıcı dişler arzulayarak: can atar

bütün kavruk hurmaların yüreği böylesi dişlere. Sela.

Adı geçen güney yemişlerine

benzeyerek, pek benzeyerek

uzanmış buraya, ufak

uçuş böcekleri

dans eder, oynar çevremde

bir de, bunlardan da ufak

daha ahmakça, daha hain

arzular ile düşünceler, –

kuşatmışsınız beni,

siz dilsiz, siz anlayışlı

kız-kediler

Dudu ile Züleyha

– sfenkleşmişim, bir söze

bir sürü duygu tıkarak:

(tanrı bağışlasın

bu dil günahımı!)

– oturuyorum burada, en temiz havayı koklaya koklaya,

cennet-havası gerçekten,

ışıklı hafif bir hava, altın bezeli,

böylesi temiz hava

ancak aydan düşmüş olabilir –

rastlantı sonucu mu acaba

yoksa burnu büyüklük yüzünden mi?

eski ozanların anlattıkları gibi.

Ama ben Kuşkulu’nun

kuşkuları var bu konuda,

Avrupa’dan geldim işte,

daha kuşkucudur o.

bütün geçkin ev kadıncıklarından daha kuşkucudur o.

Tanrı ıslah eylesin!

Amin!

Bu güzelim havayı içe içe

çanaklar gibi şişmiş burun deliklerimle,

geleceksiz, anısız,

öylesine oturuyorum burada,

ey en sevgili dostlar,

ve palmiyeyi seyrediyorum,

onun, bir dansöz gibi,

eğilip bükülmelerini, kalça kıvırmalarını

– kişi kendi de oynamaya başlıyor, çok seyredince!

bir dansöz gibi, ama sanki

çok uzun, tehlikelice uzun bir süre

hep, hep, tek bir bacağının üstünde?

– sanki unutmuş gibi geliyor bana

öteki bacağı?

Bakındım, bakındım

boşuna – bulamadım o kayıp

ikiz mücevheri

– yani öteki bacağı –

aziz, nezih

yırtmaçlı, kıpır kıpır kıpırtılı etekliğinin

kutsal yakınlığında.

Evet, güzel dostlarım,

inanır mısınız bana:

kaybetmiş bacağını!

Yitip gitmiş,

sonsuza dek yitik,

öteki bacakcık!

Ah, yazık o sevgili öteki bacağa!

Nerelerde – geziniyor acaba, terk edilmişlikle hüzünlü,

o yalnız bacak?

Belki de korku içinde

bir öfkeli sarı, sarışın perçemli

canavar aslanın karşısında? yoksa şimdiden

yenip bitirilmiş, kemirilip bitirilmiş –

yazıklar olsun, vah! vah! kemirilmiş bitmiş! Sela.

Yok, yok, ağlamayın,

yumuşak yürekler!

Ağlamayın siz

hurma-yürekleri süt-göğüsler!

Siz meyankökü yürekli

torbacıklar!

Artık ağlama

solgun Dudu!

Erkekliğini takın Züleyha! Cesaret!

– Yoksa şöyle

güçlü bir şey, yüreklendirici bir şey mi

yerinde olurdu şimdi?

kutsanmış bir söz?

kutlu bir çağrı?

Hop! Haydi, onur!

Erdem-onur? Avrupalı-onur?

Öt, öt yeniden,

erdemin borazanı!

Hop!

Kükreyelim bir kez daha,

şöyle ahlaklıca kükreyelim,

kükreyelim ahlaklı bir aslan gibi

çölün kızlarının önünde!

– Çünkü erdem-ulumaları,

ey sevgili kızlar,

her şeyden çok

tutkusudur Avrupalının, açlığıdır Avrupalının!

işte ben de buradayım ya,

Avrupalıyım ya,

başka şey gelmez elimden, tanrı yardımcım olsun![47]

Amin!

Çöl büyür; vay haline içinde çöl saklayanın!

* * *

Uyanış

1

Gezgin ve gölgenin şarkısından sonra mağara ansızın gürültü ve kahkahayla doldu. Misafirlerin hepsi aynı anda konuştukları için ve eşek de böyle bir yüreklendirmeyle sessiz kalamadığı için, Zerdüşt'ün içinde misafirlerine karşı biraz isteksizlik ve aşağılama doğdu: bir yandan da onların bu neşesine seviniyordu. Çünkü bir iyileşme belirtisi gibi görüyordu bunu. Bu yüzden sessizce dışarı çıktı ve hayvanlarıyla konuştu.

"Hani zor durumdaydı bunlar?" diye konuştu ve içini kaplayan küçük sıkıntıyı dışarıya attı. "Bana öyle geliyor ki, yardım çığlığı atmayı unuttular yanımda! –

– Ne yazık ki, henüz çığlık atmayı unutmadılar." Ve Zerdüşt kulaklarını kapadı, çünkü o sırada eşeğin İ-A'sı tuhaf bir biçimde bu daha yüce insanların sevinç gürültülerine karışmıştı.

"Neşeleri yerinde," diye başladı yeniden, "ve belki de ev sahibinin zararınadır neşeleri; benden öğrendiler gülmeyi, ama benim gülüşüm değil bu öğrendikleri.

Ama ne önemi var bunun! Yaşlı insanlar bunlar; kendi tarzlarınca iyileşiyorlar, kendi tarzlarınca gülüyorlar; kulaklarım daha berbatlarına katlandılar da, hırçınlaşmadılar.

Bir zaferdir bu gün: uzaklaşıyor, kaçıyor ağırlığın tini, benim eski baş düşmanım! Öylesine berbat ve zor başlayan bu gün ne kadar güzel sona eriyor!

Ve sona ermek istiyor. Akşam çöküyor bile; denizin üstünden at koşturuyor, o iyi süvari! Nasıl da salınıyor kızıl eyerinin üzerinde evine dönen o mutlu yolcu!

Gökyüzü duru gözlerle bakıyor, dünya derin; ah, bana gelen siz tuhaf insanlar, benim yanımda yaşamaya değer!"

Böyle söyledi Zerdüşt. Ve yine daha yüce insanların çığlık ve kahkahaları yükseldi mağaradan: bunun üzerine yeniden konuşmaya başladı Zerdüşt.

“Yutuyorlar, yemim işe yarıyor: düşmanları, ağırlığın tini de uzaklaşıyor onlardan. Şimdiden öğreniyorlar kendilerine gülmeyi: yanlış işitmiyorum ya?

Erkeklere yaraşır besinlerim, özlü ve kuvvetli sözlerim işe yarıyor; ve sahiden, gaz yapan sebzelerle beslemedim onları! Aksine savaşçılara yaraşır besinlerle, fatihlerin besinleriyle besledim: yeni arzular uyandırdım.

Yeni umutlar var kollarında ve bacaklarında, yürekleri serpiliyor. Yeni sözcükler buluyorlar, çok geçmeden haşarılık soluyacak ruhları.

Böyle bir beslenme uygun değildir çocuklar için, ne de özlem dolu yaşlı ve genç kadıncıklar için. Başka türlü ikna edilir onların bağırsakları; onların öğretmeni ve hekimi değilim ben.

Tiksinti uzaklaşıyor bu daha yüce insanlardan: pekâlâ! Benim zaferimdir bu. Benim ülkemde güvendeler, tüm budala utanç kaçıp gidiyor, silkiniyorlar.

Silkeliyorlar yüreklerini, iyi saatler geri geliyor onlara, yeniden kutluyor ve geviş getiriyorlar – şükran duyuyorlar.

Bunu en iyi belirti olarak görüyorum ben: şükran duyuyorlar. Fazla uzun sürmez, şölenler düzenleyecekler ve eski neşelerine anıtlar dikecekler.

İyileşenlerdir onlar!” Böyle söyledi Zerdüşt neşeyle yüreğine ve dışarıya baktı; ama hayvanları ona sokuldular ve mutluluğuna ve sessizliğine saygı gösterdiler.

* * *

2

Ama birdenbire irkildi Zerdüşt’ün kulakları; o ana kadar gürültü ve kahkaha dolu olan mağara ansızın ölüm sessizliğine bürünmüştü; yanan

çam kozalaklarının kokusu gibi güzel bir duman ve tütsü kokusu geldi burnuna.

“Ne oluyor? Ne yapıyorlar?” diye sordu kendine ve usulca yaklaştı mağaranın girişine, onlara fark ettirmeden görebilsin diye misafirlerini. Ama mucize üstüne mucize! Nerdeyse inanamayacaktı gözlerine!

“Hepsi yeniden dini bütün oldular, dua ediyorlar, çıldırmışlar!” – diye konuştu ve hayretler içinde kaldı. Ve gerçekten tüm bu daha yüce insanlar, iki kral, hizmet dışı kalmış papa, kötü büyücü, gönüllü dilenci, gezgin ve gölge, yaşlı kâhin, tini vicdanlı ve en çirkin insan; hepsi de çocuklar ve inançlı yaşlı kadınlar gibi dizüstü çökmüşler eşeğe tapınıyorlardı. Ve bu sırada en çirkin insan homurdanmaya ve hırıldamaya başladı, sanki tarif edilemez bir şeyi söylemek istiyordu; ama gerçekten ağzından sözcükler çıkmaya başladığında, bakın hele, tuhaf, dindar bir ilahiydi söylediği, tapılan ve tütsülenen eşeği övmek amacıyla. Şöyleydi bu ilahi:

Amin! Ve övgü ve onur ve bilgelik ve şükran ve şan ve güç tanrımıza olsun, daima ve daima!

– Eşek de İ-A diye anırdı bunun üzerine.

Taşır yükümüzü, uşak yerine geçer, yürekten sabırlıdır ve hiçbir zaman Hayır demez; tanrısını seven onu pataklar.

– Eşek de İ-A diye anırdı bunun üzerine.

Konuşmaz: yarattığı dünyaya her zaman Evet demenin dışında: böyle över dünyasını. Akıllılığıdır konuşmaması: böylece hiç haksız çıkmaz.

– Eşek de İ-A diye anırdı bunun üzerine.

Gösterişsiz dolaşır dünyayı. Gridir en sevdiği renk,[48] erdemlerini gizler bu rengin ardında. Tini varsa, gizler onu; ama herkes inanır uzun kulaklarına.

– Eşek de İ-A diye anırdı bunun üzerine.

Nasıl da gizli bir bilgeliktir uzun kulaklarının olması ve her zaman Evet deyip, hiçbir zaman Hayır dememesi! Dünyayı kendisine benzeterek, yani olabildiğince aptal yaratmadı mı?

– Eşek de İ-A diye anırdı bunun üzerine.

Yürürsün düzgün ve eğri yollarda; dert etmezsin kendine insana düzgün ya da eğri geleni, iyinin ve kötünün ötesindedir senin krallığın. Masumiyetin ne olduğunu bilmemek masumiyetindir senin.

– Eşek de İ-A diye anırdı bunun üzerine.

Baksana, kimseyi geri çevirmezsin, ne dilencileri, ne de kralları. Küçük çocukları yaklaştırırsın yanına, kötü oğlanlar tuzağa düşürseler seni, saf saf konuşursun İ-A diye.

– Eşek de İ-A diye anırdı bunun üzerine.

Dişi eşekleri ve taze incirleri seversin, yemek seçmezsin. Bir devedikeni okşar yüreğini karnın aç olduğu zaman. Tanrısal bir bilgelik vardır bunda.

– Eşek de İ-A diye anırdı bunun üzerine.

* * *

Eşek Bayramı

1

İlahinin burasında Zerdüşt artık kendini daha fazla tutamadı, eşekten daha yüksek bir sesle İ-A diye bağırdı ve çıldırmış misafirlerinin ortasına daldı. “Ne oluyor size böyle, insanoğulları?” diye bağırdı, tapınanları yerden zorla kaldırarak. “Sizi Zerdüşt’ten başka biri görmüş olsaydı, ne olurdu haliniz?

Bu yeni inançla, tanrıya sövenlerin en beterleri ya da yaşlı kadınların en budalaları olduğunuzu düşünürdü herkes!

Ya sen, yaşlı papa, bir eşeğe tanrı diye tapınmak yakışır mı sana?” –

“Ey Zerdüşt,” diye yanıtladı papa, “bağışla beni, ama tanrısal konularda senden daha aydınım ben. Ve doğrudur böylesi.

Tanrıya böyle, bu biçimde tapınmak hiç tapınmamaktan daha iyidir! Düşün bu sözü, yüce dostum; hemen anlayacaksın ki, bu sözlerde bilgelik gizli.

‘Tanrı bir tindir,’ diyen kişi, şimdiye dek yeryüzünde inançsızlığa giden en büyük adımı attı ve en büyük sıçramayı yaptı: böyle bir sözü düzeltmek yeryüzünde hiç de kolay değil!

Yeryüzünde hâlâ tapınacak bir şey kaldı diye hoplayıp, sıçrıyor yaşlı yüreğim. Bağışla bunu, ey Zerdüşt, bağışla yaşlı, dindar bir papanın yüreğini – ”

– “Ya sen,” dedi Zerdüşt gezgin ve gölgeye, “kendine özgür tinli diyor, öyle olduğunu sanıyorsun! Şimdi nasıl böyle putlara, papazlara tapınıyorsun?

Senin burada yaptığın, sahiden, o berbat esmer kızların yanında yaptığından daha berbat, seni berbat yeni mümin!”

“Yeterince berbat,” diye yanıtladı gezgin ve gölge, “haklısın; ama elimden ne gelir? Yaşlı tanrı yaşıyor yine, ey Zerdüşt, sen ne söylersen söyle.

Bütün suç en çirkin insanda: odur tanrıyı yeniden dirilten. Ve bir zamanlar onu öldürmüş olduğunu söylese de: ölüm her zaman bir önyargıdır tanrılar söz konusu olduğunda.”

– “Ya sen,” diye konuştu Zerdüşt, “seni kötü yaşlı büyücü, sen ne yapıyorsun? Bu özgür zamanda, bundan sonra kim inanır sana, sen böyle tanrı eşekliklerine inandıkça?

Yaptığın aptallıktı; nasıl böyle bir aptallık yapabildin, seni akıllı?”

“Ey Zerdüşt,” diye yanıtladı akıllı büyücü, “haklısın, bir aptallıktı bu – benim de fazla ağırıma gitti.”

– “Hele sen,” dedi Zerdüşt, tini vicdanlıya, “aklını başına topla da parmağını burnuna götür![49] Bu olanlar vicdanına aykırı değil mi? Sofuların bu tapınması ve kokuşmuşluğu için fazlasıyla temiz değil mi senin tinin?”

“Bir şeyler var,” diye yanıtladı tini vicdanlı ve parmağını burnuna değdirdi, “bu oyunda vicdanıma iyi gelen bir şeyler var.

Belki de tanrıya inanmamalıyım: ama kesin olan şu ki, ancak bu kılıktaki bir tanrı en inanılır görünüyor bana.

Tanrı bengi olmalı, en dindarların tanıklığına göre: bu kadar çok zamanı olan acele etmez. Olabildiğince ağırkanlı ve aptal: böylelikle de hayli yol alabilir böyle birisi.

Ve kimde tin fazlası varsa, budalalık ve deliliğe tutkun olabilir. Örneğin kendini düşün, ey Zerdüşt!

Kendini – sahiden! Sen de bir eşek olabilirdin bolluktan ve bilgelikten.

Mükemmel bir bilge en eğri yollardan gitmekten hoşlanmaz mı? Görünüş öğretir bunu, ey Zerdüşt – senin görünüşün!”

– “Peki, bir sen kaldın,” dedi Zerdüşt ve hâlâ yerde, kolunu eşeğe doğru uzatmış yatan en çirkin insana yöneldi (eşeğe içmesi için şarap sunuyordu yattığı yerden). “Konuş, sen tarif edilemeyen yaratık, ne yaptın sen böyle!

Değişmiş görünüyorsun bana, gözlerin parıldıyor, yücelerin postu örtülmüş çirkinliğine: ne yaptın sen?

Doğru mu söyledikleri, onu yeniden diriltliğin doğru mu? Ve niye? Öldürülmesinin ve ortadan kaldırılmasının sebebi yok muydu?

Sen kendin dirilmiş görünüyorsun bana: ne yaptın? Sen niye döndün? Sen niye değiştirdin inancını? Konuş, tarif edilemeyen yaratık!”

“Ey Zerdüşt,” diye yanıtladı en çirkin insan, “alçağın tekisin sen!

O hâlâ yaşıyor mu ya da yeniden mi dirildi, yoksa tamamen mi öldü – hangimiz daha iyi bilir bunu? Sana soruyorum.

Benim bildiğim tek bir şey var – senden öğrenmiştim bunu bir zamanlar, ey Zerdüşt; tamamen öldürmek isteyen kahkaha atar.

‘Öfkeyle değil, kahkahayla öldürür insan’ – böyle söylemiştin bir zamanlar. Ey Zerdüşt, sen gizli, sen öfkesiz yok eden, sen tehlikeli ermiş – alçağın tekisin sen.”

* * *

2

Bu sırada, Zerdüşt böyle alçakça yanıtlar karşısında şaşırmış bir halde, mağarasının kapısına geri sıçradı ve bütün misafirlerine yönelerek yüksek sesle bağırdı:

“Ah sizi gidi şakacı soytarılar, sizi maskaralar! Niye değiştiriyor, gizliyorsunuz kendinizi karşımda!

Nasıl ki her birinizin yüreği zevkten ve muziplikten hopladıysa, sonunda yeniden çocuklar gibi, yani dindar oldunuz diye, –

– sonunda çocukların yaptığını yapıyorsunuz, yani dua ediyorsunuz, ellerinizi açıp, ‘Sevgili tanrı!’ diyorsunuz diye.

Ama şimdi bu çocuk odasını, bugün her türlü çocukluğa mekânlık eden kendi mağaramı bana bırakın artık. Dışarıda dindirin ateşli çocukça taşkınlığınızı ve yürek gürültünüzü!

Elbette: çocuklar gibi olamazsanız eğer, giremezsiniz bu göklerin krallığına.” (Ve Zerdüşt bu sırada eliyle yukarıyı gösterdi.)

“Ama biz zaten göklerin krallığına gitmek istemeyiz: erkek olduk biz, – bu yüzden yeryüzü krallığını isteriz.”

* * *

3

Ve Zerdüşt bir kez daha konuşmaya başladı: “Ey yeni dostlarım,” dedi, “siz tuhaf insanlar, siz daha yüce insanlar, ne kadar hoşuma gidiyorsunuz şimdi, –

– yeniden neşeli olduğunuzdan beri! Gerçekten hepiniz de adeta çiçek açtınız; bana öyle geliyor ki, sizin gibi çiçeklere yeni bayramlar gerekir –

– küçük, cesur bir saçmalık, herhangi bir ibadet ve eşek bayramı, herhangi bir yaşlı neşeli Zerdüşt delisi, ruhlarınızı coşturacak gümbürtülü bir rüzgâr.

Bu geceyi ve bu eşek bayramını unutmayın, siz daha yüce insanlar! Bunu benim yanımda buldunuz, bunu iyi bir işaret olarak görüyorum ben – böyle şeyleri sadece iyileşenler bulur!

Bir kez daha kutlayacak olursanız bu eşek bayramını, kendi hatırınız için ve benim hatırım için yapın bunu! Ve benim anıma!”

Böyle söyledi Zerdüşt.

* * *

Uyurgezerin Şarkısı

1

Ama bu sırada birer birer dışarıya, açık havaya ve serin, düşünceli geceye çıkmışlardı; Zerdüşt ise en çirkin insanın elinden tutarak, ona kendi gece dünyasını ve büyük yuvarlak ayı ve mağarasının yanındaki gümüş şelaleyi göstermek istedi. Sonunda orada sessizce yan yana durdular, hepsi de yaşlı insanlardı, ama cesur yürekleri teselli bulmuştu ve yeryüzünde durumlarının bu kadar iyi olmasına şaşırmışlardı; ama gecenin gizemi yüreklerine gittikçe daha çok yaklaştı. Ve Zerdüşt yine şöyle düşündü kendi kendine: “Ah, ne kadar hoşuma gidiyor şimdi, bu daha yüce insanlar!” – Ama düşündüklerini dile getirmedi, çünkü onların mutluluğuna ve sessizliğine saygı duyuyordu. –

Bu sırada o uzun şaşırtıcı günün en şaşırtıcı olayı gerçekleşti: en çirkin insan bir kez daha ve son defalığına guruldamaya ve hırıldamaya başladı; ve sözcükleri telaffuz etmeyi başardığında, bakın hele, ağzından yusyuvarlak, tertemiz bir soru fırladı dışarıya; güzel, derin ve net bir soruydu bu ve bütün dinleyenlerin yüreğini titretmişti.

“Bütün dostlarım,” diye konuştu en çirkin insan, “ne dersiniz? Bu gün sayesinde, – ilk kez seviniyorum ben, tüm yaşamımı yaşadığıma.

Bu kadar tanıklık etmek de yeterli değil bana. Yeryüzünde yaşamaya değer: Zerdüşt’le birlikte geçirdiğim bir gün, bir bayram, yeryüzünü sevmeyi öğretti bana.

‘Bu muydu – yaşam?’ diye sormak istiyorum ölüme. ‘Pekâlâ! Bir kez daha!’

Dostlarım, ne dersiniz? Siz de benim gibi ölümle konuşmak istemez misiniz: ‘Bu muydu – yaşam? Zerdüşt aşkına, pekâlâ! Bir kez daha!’” – –

Böyle söyledi en çirkin insan; ama gece yarısına az kalmıştı. Ve o sırada ne oldu dersiniz? Daha yüce insanlar, en çirkin insanın sorusunu duyar duymaz, değiştiklerinin ve iyileştiklerinin ve bunu kime borçlu olduklarının

bilincine vardılar ansızın. Bunun üzerine Zerdüşt'ün üzerine atıldılar, teşekkür ederek, saygı göstererek, okşayarak, ellerini öperek: her biri kendi türüne özgü bir biçimde: kimileri gülüyor, kimileri de ağlıyordu. Ama yaşlı kâhin keyfinden dans ediyordu; kimileri o anda yaşlı kâhinin damarlarında tatlı şarap dolaştığını anlatsalar da, damarlarında tatlı yaşamın da dolaştığı kesindi ve her türlü bıkkınlığı üstünden atmıştı. Hatta o sırada eşeğin bile dans ettiğini anlatanlar var: en çirkin insanın daha önceden eşeğe şarap sunması boşuna değildi ya! Olay bu anlatıldığı gibi ya da başka türlü gerçekleşmiş olabilir; ve hakikatte o akşam eşek dans etmediyse bile, bir eşeğin dans etmesinden daha büyük ve daha tuhaf mucizeler de gerçekleşmişti. Kısacası, Zerdüşt'ün özdeyişindeki gibi, "Ne önemi var bunun!"

* * *

2

En çirkin insan bunları yaşarken, Zerdüşt bir sarhoş gibi duruyordu orada: bakışları kaydı, dili peltekleşti, dizlerinin bağı çözüldü. O sırada Zerdüşt'ün ruhundan hangi düşüncelerin geçtiğini kim bilebilir? Ama aklı belli ki çekilip kaçtı ve çok uzaklardaydı ve yazıldığı gibi, adeta "yüksek dağ sırtındaydı, iki denizin arasında,

– geçmiş olanla gelecek olan arasında, ağır bir bulut gibi gezinerek." Ama daha yüce insanlar ona sarıldıkları sırada yavaş yavaş kendine geldi ve hem saygılı hem de endişeli kalabalığı elleriyle geri itti; ancak hiçbir şey söylemedi. Ansızın başını hızla çevirdi, bir şey duymuşa benziyordu: sonra parmağını dudaklarına götürdü ve konuştu: "Gelin!"

Hemen her yer sessizliğe ve gizemliliğe büründü; ama derinlerden yavaş yavaş bir çanın sesi yükseldi. Zerdüşt bu sese kulak verdi daha yüce insanlar gibi; ama sonra parmağını bir kez daha dudaklarına götürdü ve yeniden konuştu: "Gelin! Gelin! Gece yarısı oluyor!" – ve değişmişti sesi. Ama o hâlâ yerinden kıpırdamadı: sonra ortalık daha da sessizleşti ve daha da gizemlileşti; herkes, eşek bile kulak kesildi, Zerdüşt'ün onurlu hayvanları, kartal ve yılan, Zerdüşt'ün mağarası ve büyük serin ay ve

gecenin kendisi de kulak kesildiler. Ama Zerdüşt elini üçüncü kez dudaklarına götürdü ve dedi ki:

Gelin! Gelin! Gelin! Şimdi dönüşelim! Zamanı geldi: geceye dönüşelim.

* * *

3

Siz daha yüce insanlar, gece yarısı oluyor: bu yüzden bir şeyler fısıldamak istiyorum kulaklarınıza, şu yaşlı çanın kulaklarıma fısıldayışı gibi, –

– öyle gizemli, öyle korkunç, öyle sevimli konuşuyor ki, bir insandan daha çok şey yaşamış olan bu gece yarısı-çanı benimle:

– Sizin babalarınızın yüreklerinin acıyla atışını bile saymıştı o – ah! Ah! Nasıl da iç çekiyor! Nasıl da gülüyor rüyasında! Yaşlı, derin mi derin gece yarısı!

Sessiz olun! Sessiz! Gündüz ses çıkaramayan kimi şeyler duyuluyor artık; serin havada, yüreklerinizdeki tüm gürültü de sessizleştiğinde, –

– konuşuyor şimdi, duyuluyor şimdi, sokuluyor şimdi, geceyi uyanık geçiren gönüllere; ah! Ah! Nasıl da iç çekiyor! Nasıl da gülüyor rüyasında!

– Duymuyor musun, nasıl da gizlice, korkunç, bir biçimde, içten, konuşuyor o seninle, o kadim, derin mi derin gece yarısı?

Ey insan, kulak ver!

* * *

4

Vay halime! Nereye gitti zaman? Derin kuyulara düşmedim mi? Dünya uyuyor –

Ah! Ah! Köpek uluyor, ay parlıyor. Gece yarısı yüreğimin şimdi neler düşündüğünü size söylemektense, ölürüm daha iyi.

İşte öldüm bile. Geçti gitti. Örümcek ne örüyorsun etrafıma? Kan mı istiyorsun? Ah! Ah! Çiy düşüyor, saat geliyor –

– beni üşütüp donduran saat, sorup sorup duran: “Kimde var bunu kaldıracak yürek?

– Kim olacak yeryüzünün efendisi? Kim diyecek: Böyle akmalısınız, siz büyük ve küçük ırmaklar!”

– Vakit yaklaşıyor: ey insan, sen daha yüce insan, kulak ver! Bu konuşma hassas kulaklar içindir, senin kulakların için – derin gece yarısı ne söyler?

* * *

5

Beni çekip götürüyor, ruhum dans ediyor. Günlük iş! Yeryüzünün efendisi kim olacak?

Ay serin, rüzgâr susuyor. Ah! Ah! Yeterince yüksekten uçtunuz mu? Dans ettiniz: ama bir bacak bir kanat değildir henüz.

İyi dansçılar, işte bütün zevk sona erdi, şarap tortulandı, çanaklar yıprandı, mezarlar mırıldanıyor.

Yeterince yükseğe uçmadınız: şimdi mezarlar mırıldanıyor, “Ölüleri kurtarın! Gece neden bu kadar uzun? Ay sarhoş etmiyor mu bizi?” diye.

Siz daha yüce insanlar, kurtarın mezarları, uyandırın cesetleri! Ah, daha ne kazıyor ki solucan? Yaklaşıyor, yaklaşıyor saat, – —

– uğulduyor çan, horulduyor hâlâ yürek, kazıyor hâlâ ağaç kurdu, yürek kurdu. Ah! Ah! Derindir dünya!

* * *

6

Tatlı lir! Tatlı lir! Seviyorum sesini, sarhoş uğursuz sesini! – Ne kadar geçmişten, ne kadar uzaktan geliyor sesin, çok uzaktan, aşk havuzlarından!

Sen yaşlı çan, sen tatlı lir! Her acı paraladı yüreğini, baba acısı, babalar acısı, atalar acısı, konuşman olgunlaştı, –

– altın rengi sonbaharlar ve öğleden sonraları gibi olgun, benim münzevi yüreğim gibi – şimdi sen diyorsun ki: Dünyanın kendisi olgunlaştı, üzüm karardı,

– şimdi ölmek istiyor, mutluluktan ölmek. Siz, daha yüce insanlar, almıyor musunuz kokusunu? Gizliden gizliye yayılıyor bir koku,

– bir sonsuzluk ıtırı ve kokusu, gül gibi mutlu kahverengi altın – şarap – kokusu eski mutluluğun,

– gece yarısı ölümünün sarhoş mutluluğu diyor ki: Derindir dünya, daha derindir gündüzün düşündüğünden.

* * *

7

Bırak beni! Bırak beni! Senin için fazla temizim ben. Dokunma bana! Dünyam mükemmelleşmedi mi az önce?

Tenim fazla temiz senin ellerin için. Bırak beni, seni aptal, aksak, boğucu gün! Gece yarısı daha aydınlık değil mi?

En temizler olmalı yeryüzünün efendileri, en tanınmayanlar, en güçlüler, gece yarısı ruhları, bütün günlerden daha aydınlık ve daha derin olanlar.

Ey gün, ardımdan mı geliyorsun? Mutluluğumu mu yokluyorsun? Zengin, yalnız, bir define, bir hazine miyim senin gözünde?

Ey dünya, beni mi istiyorsun? Dünyevi miyim senin gözünde? Ruhani miyim yoksa? Tanrısal mıyım? Ama gün ve dünya, siz çok hantalsınız, –

– daha becerikli elleriniz olsun, daha derin mutluluklara uzanın, daha derin mutsuzluklara, herhangi bir tanrıya uzanın, bana uzanmayın:

– Benim mutsuzluğum, benim mutluluğum derindir, ey tuhaf gün; ama bir tanrı değilim ben yine de, bir tanrı cehennemi değilim: derindir onun acısı.

* * *

8

Tanrının acısı daha derindir, ey tuhaf dünya! Tanrının acısına uzat elini, bana değil! Neyim ki ben! Sarhoş, tatlı bir lir, –

– bir gece yarısı-liri, bir çan sesli kurbağa, hiç kimsenin anlamadığı, ama sağırlara konuşması gereken, ey daha yüce insanlar. Çünkü siz beni anlamıyorsunuz!

Geçti! Geçti! Ey gençlik! Ey öğle! Ey öğleden sonrası! Şimdi akşam geldi ve gece ve gece yarısı – köpek uluyor, rüzgâr:

– Bir köpek değil midir rüzgâr? İnliyor, havlıyor, uluyor. Ah! Ah! Nasıl da iç çekiyor! Nasıl da gülüyor, nasıl da hırıldıyor ve soluyor gece yarısı!

Nasıl da aklı başında konuşuyor bu sarhoş şair! Fazla mı kaçırdı sarhoşluğu? Fazla mı uyanık şimdi? Geviş mi getiriyor?

– Acısını geviş getiriyor rüyasında, bu kadim, derin gece yarısı; acısından çok da hazzını. Acı derinleştiğindeki haz: Haz daha da derindir yürek acısından.

* * *

9

Ey asma dalı! Ne översin beni? Kestim ya seni! Gaddarım ben, kanıyorsun sen –: ne ister övgün benim sarhoş gaddarlığımdan?

“Mükemmelleşen, olgunlaşan her şey, – ölmek ister!” diyorsun sen. Kutlu olsun, kutlu olsun bağcı bıçağı! Ama ham olan her şey yaşamak ister: yazık!

Acı der ki: “Yok ol! Git, ey acı!” Ama acı çeken her şey, yaşamak ister, olgunlaşsın ve neşelensin ve özlem duysun diye,

– daha uzaktakine, daha yüksektekine, daha aydınlık olana özlem duysun diye. “Mirasçı isterim,” der acı çeken her şey, “çocuk isterim, kendimi istemem,” –

Ama haz mirasçı istemez, çocuk istemez – haz kendisini ister, bengilik ister, geri gelmek ister, her-şeyin-hep-aynı olmasını ister.

Acı der ki: “Parçalan, kana, yürek! Yürü, bacak! Kanat, uç! Buraya, yukarıya! Sancı!” Pekâlâ! Hadi bakalım! Ey yaşlı yüreğim: Acı der ki: “Yok ol!”

* * *

10

Siz daha yüce insanlar, ne dersiniz? Bir kâhin miyim ben? Hayalperest miyim? Sarhoş muyum? Bir düş yorumcusu muyum? Bir gece yarısı-çanı mıyım?

Bir çiy tanesi miyim? Bir sonsuzluk buğusu ve kokusu muyum? Duymuyor musunuz? Kokusunu almıyor musunuz? Az önce mükemmelleşti benim dünyam, gece yarısı öğledir de, –

bir hazdır da ağrı, bir kutsamadır da lanet, bir güneştir aynı zamanda gece – çekip gidin ya da öğrenin; bir bilgedir aynı zamanda bir deli de.

Hiç Evet dediniz mi hazza? Ey dostlarım, o zaman Evet demiş oldunuz her acıya. Her şey birbirine kenetli, bağlı, sevdalıdır, –

– hiçbir defayı iki defa olsun istediniz mi; hiç dediniz mi “Hoşuma gidiyorsun mutluluk! Sessiz ol, an!” Öyleyse istemiş oldunuz her şeyi geriye!

– Her şey yeni baştan, her şey bengi, her şey birbirine kenetli, bağlı, sevdalı, böyle sevdiniz siz dünyayı, –

– siz bengi olanlar, sonsuza dek ve her zaman seversiniz onu: ve acıya dersiniz ki: Yok ol, ama gel geri! Çünkü her türlü haz – bengilik ister!

* * *

11

Tüm hazlar, her şeyin bengiliğini ister, bal ister, maya ister, sarhoş gece yarısını ister, mezarlar ister, mezar başında dökülen gözyaşlarının tesellisini ister, altın kaplı akşam kızıllıkları ister –

– neler istemez ki haz! Daha susuz, daha yürekten, daha aç, daha korkunç, daha gizemlidir o her türlü acıdan, kendini ister, kendi kuyruğunu ısırır, halkanın istemi onda çabalar, –

– sevgi ister, nefret ister, çok zengindir, hediye eder, fırlatıp atar, dilenir birisi onu alsın diye, alana teşekkür eder, nefret edilmekten hoşlanır, –

– öyle zengindir ki haz, acıya susar, cehenneme, nefrete, utanca, kötürüme, dünyaya susar, – çünkü, ah, bilir o bu dünyayı, bilir!

Sizi daha yüce insanlar, sizi özler o dizginsiz, kutlu haz, – sizin acınızı ister, ey başarısızlar! Başarısızları özler tüm sonsuz haz.

Çünkü her türlü haz kendisini ister, bu yüzden yürek acısını da ister! Ey mutluluk, ey acı! Ah, parçalan, yürek! Siz daha yüce insanlar, öğrenin artık, haz bengilik ister,

– Haz tüm şeylerin bengiliğini ister, derin mi derin bengilik ister!

* * *

12

Öğrendiniz mi şarkımı? Anladınız mı ne manaya geldiğini? Pekâlâ! Hadi bakalım! Siz daha yüce insanlar, hep birlikte söyleyin şarkımı!

Şimdi kendiniz söyleyin bu şarkıyı, “Bir kez daha”dır şarkımın adı, “tüm sonsuzluğa!”dır anlamı, söyleyin daha yüce insanlar, Zerdüşt’ün şarkısını!

Ey insan! Kulak ver!

Derin gece yarısı ne söyler?

“Uyudum, uyudum –,

“Uyandım derin rüyalardan: –

“Derindir dünya,

“Daha derindir, gündüzün düşündüğünden.

“Daha derindir acısı –,

“Haz – daha derindir yürek acısından:

“Acı der ki: Yok ol!

“Oysa tüm hazların istediği bengilik–,

“Derin mi derin bengilik!”

* * *

İşaret

Bu gecenin sabahında Zerdüşt döşeğinden sıçradı, kuşağını bağladı ve mağarasından dışarı çıktı, karanlık dağlardan doğan bir sabah güneşi gibi parlak ve güçlüydü.

“Ey büyük yıldız,” diye konuştu bir zamanlar konuştuğu gibi, “ey derin mutluluk gözü, aydınlattıkların olmasaydı, ne olurdu mutluluğun?

Ve sen uyanıp da geldiğinde ve armağan edip paylaştığında, onlar hâlâ odalarında kalsalardı: nasıl da öfkelenirdi gururlu utancın buna!

Pekâlâ! Uyuyorlar hâlâ, bu daha yüce insanlar, oysa ben uyanığım: onlar gerçek yoldaşlarım değil benim! Onlar değil burada, dağımda beklediklerim.

Kendi eserime varmak istiyorum, kendi günüme: ama anlamıyorlar benim sabahımın işaretini; benim ayak seslerim, – kalk borusu değil onlar için.

Uyuyorlar hâlâ benim mağaramda, rüyaları dolaşıyor hâlâ benim gece yarımda. Beni dinleyen kulak, itaat eden kulak eksik onlarda."

– Güneş yükseldiğinde bunları söyledi Zerdüşt yüreğine: bu sırada sorarcasına baktı yükseklere, çünkü kartalının keskin seslenişini duymuştu üzerinde. "Pekâlâ!" diye seslendi yukarıya, "Hoşuma gider ve yaraşır bana böylesi. Hayvanlarım uyanıklar, çünkü ben uyanığım.

Kartalım uyanık ve benim gibi güneşe saygı gösteriyor. Kartal pençeleriyle kavrıyor yeni ışığı. Siz benim gerçek hayvanlarımsınız; seviyorum sizi.

Ama benim gerçek insanlarım eksik henüz!" –

Böyle söyledi Zerdüşt; ama bu sırada, ansızın sayısız kuşun etrafını sardığını ve kanat çırptığını işitir gibi oldu – sayısız kanadın sesi ve başının etrafındaki gürültü öyle büyüktü ki, gözlerini kapadı. Ve sahiden, sanki bir bulut çöktü üzerine, yeni bir düşmanın üzerine dökülen oklardan bir bulut sanki. Bakın hele, bir sevgi bulutuydu bu, çökmüştü yeni bir dostun üzerine.

"Ne oluyor bana?" diye sordu Zerdüşt şaşkın yüreğine ve yavaş yavaş çöktü mağarasının çıkışının yanındaki büyük taşın üzerine. Ama elleriyle etrafını, yukarıyı, aşağıyı yoklarken ve narin kuşları kovalarken, bakın hele, tuhaf bir şey daha oldu: farkına varmadan sıcak, sık bir saç yumağını yakaladı; ama aynı zamanda bu yumaktan bir kükreme sesi duyuldu, – yumuşak, uzun bir aslan kükremesi.

"İşaret geliyor," diye konuştu Zerdüşt ve değişti dönüştü yüreği. Ve aslında, ortalık aydınlandığında görkemli sarı bir hayvan duruyordu ayaklarının önünde ve başını dizlerine yaslıyordu sevgiyle, uzaklaşmak istemiyordu ve eski sahibini yeniden bulmuş bir köpek gibi davranıyordu. Ama güvercinler de aslandan geri kalmıyorlardı sevgilerinde; ve bir güvercinin aslanın burnunun önünden her uçuşunda aslan kafasını sallıyor ve buna şaşırıp gülüyordu.

Zerdüşt hepsine tek bir söz söyledi: "Çocuklarım yakında, çocuklarım"–, sonra tamamen sustu. Ama yüreği ferahlamıştı ve gözlerinden yaşlar

süzülüyor ve ellerine dökülüyordu. Artık hiçbir şeye aldırmıyordu ve orada kıpırdamadan, hayvanları kovmadan oturuyordu. Bunun üzerine güvercinler uçup uçup geldiler ve onun omzuna kondular ve ağarmış saçlarını okşadılar, sevecenlikten ve sevinmekten yorulmadılar. Güçlü aslan ise Zerdüşt'ün ellerine dökülen gözyaşlarını yalayıp duruyordu ve utangaç utangaç kükreyip uğulduyordu. Böyle davrandılar bu hayvanlar. –

Tüm bunlar uzun bir süre ya da kısa bir süre sürdü: çünkü doğrusunu söylemek gerekirse, yeryüzünde bu tür şeyler için zaman yoktur. – Ama bu arada Zerdüşt'ün ma-

ğarasındaki daha yüce insanlar uyanmışlardı ve hep birlikte Zerdüşt'e doğru yürümek ve ona sabah selamlarını sunmak için bir sıra oluşturmuşlardı: çünkü uyandıklarında artık aralarında olmadığını görmüşlerdi. Ama mağaranın kapısına vardıklarında, adımlarının gürültüsü onlardan önce duyulduğunda aslan heybetle doğruldu, ansızın Zerdüşt'ten ayrılıp vahşice kükreyerek mağaraya doğru sıçradı; ama daha yüce insanlar aslanın kükremesini duyar duymaz hepsi birden, bir ağızdan bağrıştılar, geriye kaçtılar ve gözden kayboldular.

Ama Zerdüşt'ün kendisi, hissiz ve yabancı bir halde, oturduğu yerden doğruldu, etrafına bakındı, şaşkın şaşkın orada durdu, yüreğine sordu ve düşündü; yalnızdı. “Ne duydum ben böyle?” diye konuştu sonunda yavaşça, “Ne oldu bana az önce?”

Ve sonra anımsamaya başladı ve bir bakışta dün ile bugün arasında olup biten her şeyi kavradı, “İşte buradaki taş,” diye konuştu ve sakalını sıvazladı, “bunun üzerinde oturmuştum dün sabah; ve burada çıkmıştı karşıma kâhin ve ilk önce burada duymuştum az önce duyduğum çığlığı, büyük yardım çığlığını.

Ey siz daha yüce insanlar, sizin sıkıntınızdı, dün sabah o yaşlı kâhinin bana haber verdiği, –

– sizin sıkıntınıza ayartmak ve sınamak istiyordu beni: ‘Ey Zerdüşt,’ diye konuştu benimle, ‘seni son günahını işleyesin diye baştan çıkarmak için geliyorum.’

Son günahımı mı?” diye bağırdı Zerdüşt ve güldü öfkeyle kendi sesine: “Ne kaldı ki elimde, son günahımdan başka?”

– Ve bir kez daha Zerdüşt iç dünyasına daldı ve yeniden büyük taşın üstüne oturdu ve düşünmeye başladı. Ansızın oturduğu yerden sıçradı,–

“Merhamet! Daha yüce insanlara merhamet!” diye bağırdı ve yüzü taş kesildi. “Pekâlâ! Bunun da – zamanı geçti!

Acım ve merhametim – ne önemi var ki bunun! Mutluluğu mu arıyorum ben? Kendi eserime varmak istiyorum!

Pekâlâ! Aslan geldi, çocuklarım yakında, Zerdüşt olgunlaştı, saatim geldi: –

Bu benim sabahım, benim günüm yükseliyor; yüksel şimdi, yüksel, ey büyük öğle!” – –

Böyle söyledi Zerdüşt ve mağarasını terk etti, karanlık dağlardan doğan bir sabah güneşi gibi parlak ve güçlü.

* * *

Böyle Söyledi Zerdüşt’ün sonu.

[1] batmalıyım: untergehen “inmek” veya “batmak” anlamına geldiği gibi, “mahvolmak, yok olmak” anlamına da gelir. (ç.n.)

[2] Bir öteye-geçiş ve bir batış: über “öte, yukarı, üst”; unter ise “aşağı, alt” anlamındadır. untergang inişi, batışı, mahvoluşu anlatırken, übergang ise öteye geçiş anlamında kullanılmıştır. (ç.n.)

[3] duyular: Sinn “duyu, anlam, bilinç” anlamlarına gelir. (ç.n.)

[4] ötedünyacılar: Hinterweltler düz çevirisi, arka dünyalılar; ölümden sonrasına inananları ima eder. Ayrıca “dağ adamı, dünyadan uzak kimse” anlamına gelen Hinterwäldler sözcüğünü çağrıştırıyor. (ç.n.)

[5] Başını son duvarlardan öteye uzatmak: “Mit dem Kopfe durch die Wand wollen” (kafasıyla duvardan geçmek istemek), aklı başında davranmamak, olmayacak bir şeyi istemek anlamına gelir. (ç.n.)

[6] Çevirdiği dolap: Burada strich “çizgi” ile streich “dolap çevirmek” arasında sözcük oyunu yapılıyor. (ç.n.)

[7] Yas-oyunu: Trauerspiel Alman tragedyası. (ç.n.)

[8] Nietzsche burada “iyi” anlamındaki “gut” sıfatı ile, “mal, mülk, servet” anlamındaki “Gut” ismi arasında bir söz oyunu yapıyor. (ç.n.)

[9] Bu cümlede Nietzsche, “...bana adımı veren halk” ile Persleri; “başka bir halk” ile Yahudileri; “bir başka halk” ile de Almanları kastetmektedir. (ç.n.)

[10] Oyalanıyorum... bağışlayın: Nietzsche verziehen “oyalanmak” ile verzeihen “bağışlamak” arasındaki ses benzerliğini kullanıyor. (ç.n.)

[11] Mutlu Adalar: Yunan mitolojisinde Mutlular Adaları’nı çağrıştırıyor. Okyanusun başladığı yerdeki bu adaya yalnızca bazı seçkin kişiler gidebilir. (ç.n.)

[12] Karakurbağaları: Unke hem “karakurbağası”, hem de “felaket habercisi” anlamına gelir. (ç.n.)

[13] Ben adilim; intikamım alındı: Bu sözlerin Almancaları “ich bin gerecht; ich bin gerächt” aynı şekilde telaffuz ediliyor. (ç.n.)

[14] Ferisiler: İ.Ö. VI.-I. yüzyıllar arasında Filistin’de egemen olmuş, yazılı olmayan geleneğin önemini ısrarla vurgulamış olan bir Yahudi tarikatı. Ferisi sözcüğü gündelik dilde ikiyüzlü anlamında da kullanılmaktadır. (ç.n.)

[15] Cupido: Yunan ve Roma mitolojisindeki aşk tanrısı Eros'un diğer adı. (ç.n.)

[16] Sevgi bakışları, tanrısal anlar: Burada Blicke “bakışlar”, Augenblicke “anlar”, Augen “gözler” sözcükleriyle oynanıyor. (ç.n.)

[17] Benim mülküm, benim tutkulu oluşum: besessen-sein hem “sahip olunmayı” hem de “düşkünlüğü” ifade eder. (ç.n.)

[18] Görenler: erkennen “tanımak, görmek, bilmek, idrak etmek” anlamlarına gelir. Erkenntnis ise “idrak” anlamındadır. Kendi yorumunu getiren ve kendi bakış açısına sahip bir idrak eden gerektirir. Rein Erkennender, hem salt tanıyanlar, görenler anlamındadır, hem de temiz dini anlamda saf bir bakış açısını ifade eder. “Salt görenler” örneğin bilgeler, dışarıdan bakanlar, ilgisiz, sadece seyirci olanlardır. (ç.n.)

[19] Bilginler evinden çıkıp gittim: Nietzsche, Basel Üniversitesi’ndeki profesörlük görevinden ayrılmasına gönderme yapıyor. (ç.n.)

[20] Gezgin ve Gölgesi: “Der Wanderer und sein Schatten”. Nietzsche’nin “İnsanca Pek İnsanca” kitabının ikinci bölümünü oluşturan ek kitapların ikincisinin de adıdır. (ç.n.)

[21] İstemin duyduğu nefret: “des Willens Widerwille”, Wille “istem” ve Widerwille “nefret, isteksizlik”. Burada Widerwille’yi hem nefret, hem de karşı istem olarak algılamak gerekir. (ç.n.)

[22] Zafer, mühür: Nietzsche burada Sieg “zafer” ve Siegel “mühür” sözcükleriyle oynuyor. (ç.n.)

[23] Verilir: Es gibt sich hem “verilir”, hem de “eh, olur bir şekilde” anlamlarını taşır. (ç.n.)

[24] Süründüğünde: kriechen sürünmek, dalkavukluk etmek; Kriecher sürüngen, dalkavuk. (ç.n.)

[25] Bilinç: Gewissen vicdan anlamına da geliyor. (ç.n.)

[26] Dinlencenin kalmadığı saat: “die Abend-und Feierstunde, wo es nicht feiert,” Feierstunde hem “kutlama saati”; hem de “dinlenme saati” anlamına gelir. (ç.n.)

[27] İkiyüzlüler: duckmäuser ikiyüzlüler anlamına gelen bu sözcüğün düz çevirisi, “Her şeye evet diyen, herkesin önünde eğilen fareler”dir. (ç.n.)

[28] Sağlıklı yaşa: Gesundheit Almancada zaten “çok yaşa”, “iyi yaşa” anlamında kullanılıyor. (ç.n.)

[29] Bencillikten uzak: selbstlos düz çevirisi “benliksiz” olan bu sözcük, “kendinden vazgeçmiş”, “özverili” anlamlarına da geliyor. (ç.n.)

[30] Söyleyecek bir şarkım var: “Davon könnte ich ein Lied singen”, Nietzsche’nin kullandığı bu deyim, “neler yaşadım, anlatacak ne çok şeyim var” anlamına geliyor. Deyimdeki imgeler sonraki satırlarda da kullanıldığı için, düz çevirisini vermeyi uygun gördüm. (ç.n.)

[31] İ-A: Eşek anırması Almancada “i-a” şeklinde ifade edilir ve “evet” anlamına gelen “ja” sözcüğüne ses olarak çok benzer. (ç.n.)

[32] Suyun üzerine yollar döşenmişse: “Wenn das Wasser Balken hat”, düz çevirisi “suya sütun olursa”. Bu cümle suya güven olmaz anlamına gelen “das Wasser hat kein Balken” deyiminin değiştirilmiş şeklidir. (ç.n.)

[33] Her şey ırmak gibi akış halindedir: Burada Nietzsche’nin Herakleitos’a gönderme yaparak kullandığı “Alles im Fluss” sözü, “her şey ırmaktadır” ve “her şey akar” anlamlarına geliyor. (ç.n.)

[34] Dünya-yorgunları: Welt-Müden, buradaki müde yorgun, bıkkın, usanmış anlamlarına gelir. (ç.n.)

[35] Sürü halinde yaklaşan: schwärmende, Nietzsche bu sözcükle, hayranlık duyma schwärmen ve bağnazlık Schwärmerei sözcükleri arasındaki ses benzerliğinden yararlanıyor. (ç.n.)

[36] Yırtıcı hayvan: Raubtier, bu sözcüğün düz çevirisi, “çalan, yağmalayan hayvan”dır. (ç.n.)

[37] Dürüstlerin birbiriyle şöyle konuşmasını: redlich “dürüst”, reden “konuşmak” anlamlarına geliyor. Nietzsche aynı yerde sehen “görmek”, versehen “hata” sözcüklerinin ses benzerlikleriyle de oynuyor. (ç.n.)

[38] Deneme: suchen “aramak”, versuchen ise “denemek, sınamak” anlamındadır. (ç.n.)

[39] Baba yurdu: Vaterland, düz çevirisini uygun gördüğümüz bu sözcüğün Türkçedeki tam karşılığı, “vatan”dır. (ç.n.)

[40] İnsan-krallığımız: Menschen-Reich Hıristiyan teolojisinde Tanrı’nın krallığı. Göklerin krallığı ya da Tanrı’nın melekûtu denilen kavrama gönderme. Reich krallık, ülke, zenginlik anlamlarına gelir. (ç.n.)

[41] Temel ve zemin ise: Grund “esas, temel, zemin” ve “sebep” anlamlarına gelir. “Grund und Boden”, “temel” veya “zemin” ve “toprak”, deyim olarak “mal mülk” anlamına da gelir. (ç.n.)

[42] Vicdanlı bilgi: Wissen-Gewissenschaft, Nietzsche burada Wissen bilgi; Wissenschaft bilim ve Gewissen vicdan sözcükleriyle oynuyor. (ç.n.)

[43] Ölümsüz, gezgin Yahudi: (Ahasver), Hıristiyan efsanesine göre, İsa, Golgatha yolunda karşısına çıkan bir Yahudiyi öfkeyle kovmuş, böylece bu Yahudi, Mesih'in geri dönüşüne kadar ortalıkta dolaşmaya lanetlenmiş. Huzursuzca ortalıkta dolaşan kişiler için de kullanılır. (ç.n.)

[44] Felaketimdi: Heimsuchung büyük felaket, uğursuzluk anlamında. Heim ve suchung olarak bölündüğünde ise “evi arayış” anlamına geliyor. (ç.n.)

[45] Yuvarlak ve olgun: “runden Reif”, Reif hem “olgun”, hem de “halka” anlamındadır. (ç.n.)

[46] Almanca ve açık seçik: “Deutsch und deutlich”. Nietzsche Deutsch Almanca ve deutlich anlaşılır, net, açık seçik anlamlarındaki sözcüklerle oynuyor. (ç.n.)

[47] Başka türlüsü gelmez elden, tanrı yardımcım olsun: Luther’in Worms’ta diyet toplantısı sırasında yaptığı konuşmasından alınmadır. (ç.n.)

[48] En sevdiği renk: Leibfarbe hem en sevdiği renk, hem de “teninin, bedeninin rengi” anlamına gelir. (ç.n.)

[49] Parmağını burnuna götürür: Burada, düz anlamı kendi burnunu ellemek olan ve Türkçede “İğneyi kendine batırmak” anlamına gelen “an die eigene Nase fassen” deyimi kullanılmıştır. Deyimin sözcükleri diğer satırlarda da kullanıldığı için düz çevirisi verilmiştir. (ç.n.)